

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فرهنگستان علوم
جمهوری اسلامی ایران

The Academy of Sciences
Islamic Republic of Iran

The Academy of Sciences
Islamic Republic of Iran

خبرنامه، سال بیست و یکم، شماره ۷۷ و ۷۸ ■ پاییز و زمستان ۱۴۰۰

صاحب امتیاز: فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران

مدیر مسئول: دکتر رضا داوری اردکانی
سردبیر: دکتر رضا فرجی دانا
مدیر داخلی: سیدعلی پزشکی
همکاران تحریریه: بهاره برزگر - بردیا برهان مهر
مدیر هنری: مجید میراب زاده

نشانی: تهران، بزرگراه شهید حقانی، خروجی فرهنگستان‌های
جمهوری اسلامی ایران و کتابخانه ملی، فرهنگستان علوم
تلفن: ۸۸۶۴۵۵۸۲ - دورنگار: ۸۸۶۴۵۵۹۸
کد پستی: ۱۵۳۸۶۳۳۱۱۱ - صندوق پستی: ۱۹۳۹۵-۵۳۱۸
تارنما: www.ias.ac.ir - رایانامه: info@ias.ac.ir
شماره سامانه پیامک فرهنگستان: ۰۲۱۸۸۶۴۵۵۹۲
«مسئولیت مطالب به عهده گویندگان و نویسندگان است»

سخن اول

۵

■ آینده و توسعه؛ رضا داوری اردکانی

خبر و گزارش‌ها

۱۰

- نامه رؤسای فرهنگستان‌های کشور به رئیس‌جمهور
- نامه رئیس فرهنگستان علوم به رئیس‌جمهور درخصوص «سال علوم پایه»
- برگزاری جلسه هیأت‌امناي فرهنگستان‌ها
- انتصاب دکتر رضا فرجی‌دانا به عنوان دبیر فرهنگستان علوم
- جلسات شورای علمی
- برگزاری یکصد و بیست و هشتمین جلسه مجمع عمومی فرهنگستان علوم
- غرس نهال توسط اعضای پیوسته فرهنگستان علوم
- برگزاری جلسات شورای آینده‌نگری فرهنگستان علوم در دوره جدید
- برگزاری نشست‌های هم‌اندیشی دبیرخانه شورای آینده‌نگری
- مراسم گرامی‌داشت روز جهانی آینده در فرهنگستان علوم
- سخنرانی دکتر فرهنگ رجایی در فرهنگستان علوم
- برگزاری نشست «صدسالگی حوزه قم و مسائل جامعه ایران»
- پیام تسلیت رئیس گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم در پی درگذشت پروفیسور فان اس
- انتشار شماره چهارم مجله «توسعه علوم انسانی»
- بحران طبیعت والگوی صنعت؛ سخنرانی دکتر سیدمحمد رضا حسینی بهشتی
- «پرسش وجود» کتاب برگزیده سال شد
- تجلیل از ۵ پژوهشگر جوان برجسته کشور در رشته‌های علوم پایه، منتخب فرهنگستان علوم
- انتشار کتاب پایمرد پژوهش
- انتشار شماره‌های دوم و سوم «نامه علوم پایه»
- برگزاری وبینار مغزپژوهی در ایران؛ چشم‌اندازها و چالش‌ها
- «مکانیک محاسباتی سیستم‌های پیوسته برای بررسی ساختارهای مقیاس نانو» کتاب سال کامستک شد
- برگزاری هفتمین کنفرانس بین‌المللی آموزش مهندسی ایران
- نشست «نقش زنان در آموزش مهندسی»
- برگزاری نشست «زنان و انجمن‌های علمی»
- برگزاری نشست دوم میزگرد «تأمین پایدار انرژی الکتریکی، اوج بار ۱۴۰۱ و بعد از آن»
- چشم‌انداز فناوری‌های کوانتومی در کشور؛ سخنرانی دکتر علی‌اکبر صالحی
- انتصاب دکتر جعفر توفیقی به عنوان رئیس گروه علوم مهندسی
- انتشار شماره‌های ۹۱ و ۹۲ فصلنامه آموزش مهندسی ایران
- درگذشت دکتر شاهرخ فرهنگی مهندس برجسته منتخب فرهنگستان علوم
- درگذشت دکتر سعید ناطق استاد برجسته مهندسی منتخب فرهنگستان علوم
- برگزاری نشست تخصصی شاخه پاتوبیولوژی گروه علوم دامپزشکی
- انتشار شماره جدید مجله پژوهش‌های راهبردی در علوم کشاورزی و منابع طبیعی
- اعلام نظر گروه علوم کشاورزی درخصوص «امنیت خاک»
- اعلام نظر گروه علوم کشاورزی درخصوص «مشارکت‌های مردمی در مدیریت منابع آب (سنت و نوگرایی)»

- کشاورزی قراردادی، راه‌حلی سنتی برای مسائل جدید بخش کشاورزی؛ سخنرانی دکتر آرش دوراندیش
- تجلیل از مهندسان برجسته کشاورزی و منابع طبیعی کشور، منتخب فرهنگستان علوم در سال ۱۴۰۰
- درگذشت دکتر غلامرضا سلطانی عضو وابسته گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم
- جلسات هیأت‌رئیس فرهنگستان علوم
- نصب سردیس تعدادی از مفاخر معاصر ایران در محل کتابخانه ملی
- نامگذاری خیابانی در تهران به نام دکتر رضا داوری اردکانی
- تجلیل از شصت سال تلاش و خدمت علمی دکتر یوسف ثبوتی
- تجلیل از مقام فرهنگی و قرآنی دکتر سیدمصطفی محقق داماد
- دکتر محمود یعقوبی چهره علمی ماندگار در حوزه انرژی‌های تجدیدپذیر
- تجلیل از دکتر علیرضا سپاسخواه و دکتر کرامت‌الله ایزدپناه در همایش ملی پاسداشت نجبگی
- تجلیل از پژوهشگران برگزیده استان فارس
- دکتر مجتبی شمسی‌پور در میان ۱۰ محقق برتر کشور
- تجلیل بنیاد نجبگان استان گیلان از دکتر علی درویش‌زاده
- تجلیل از دکتر علی‌اکبر صالحی در بیست و دومین دوره اعطای جایزه ترویج علم
- انتخاب دکتر گئورگ قره‌پتیان به عنوان مؤلف برجسته IEEE
- اخبار کوتاه

سخنرانی و مقاله

۵۹

- ما و ناسازنمای حقوق بشر معاصر؛ دکتر سیدمحمد قاری سیدفاطمی
- تدبیر و تقدیر؛ سخنرانی دکتر سیدمصطفی محقق داماد
- علم، انتظام ملی و آینده؛ دکتر فتح‌الله مضطرزاده
- سرزمین ایران و آینده؛ چکیده سخنرانی دکتر رضا مکنون
- آیا زمین در آستانه انقراض جمعی دیگری قرار دارد؛ دکتر فرید مُر
- گزارش اجمالی وضعیت منابع و مصارف آب کشور؛ دکتر نوذر سامانی
- هندسه طلایی طبیعت و علوم زمین؛ چکیده سخنرانی دکتر سیدرضا مهرنیا
- ایران و چالش‌های اقلیم و محیط آن؛ یادداشت دکتر مهدی زارع
- مسئله نرخ ارز و آینده اقتصاد ایران؛ دکتر فرشاد مؤمنی
- لزوم تجدید نظر در معیارهای علم‌سنجی کشور؛ دکتر مهدی گلشنی

کتاب

۸۳

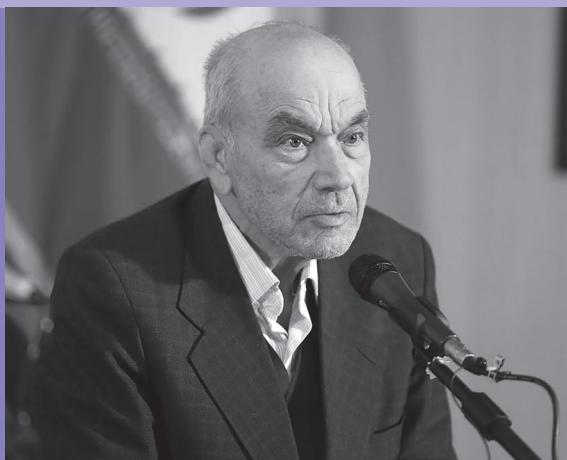
- آزادی، قانون و سازمان؛ اثر دکتر رضا داوری اردکانی
- «فیزیک در ایران؛ گذشته و حال»؛ در دو مجلد؛ تألیف: دکتر محمد اخوان
- مباحث پیشرفته در فیزیک آب خاک؛ جلد اول: منحنی مشخصه آب خاک؛ تصنیف: دکتر علی رسول‌زاده و دکتر علیرضا سپاسخواه
- روش‌ها و وسایل تحقیق در مطالعه بیمارگرهای گیاهی قارچی و شبه‌قارچی؛ تألیف: دکتر ضیاءالدین بنی‌هاشمی
- اصول تولید و پرورش کاربردی قارچ خوراکی؛ تألیف: دکتر مریم حقیقی و رضا ابوالقاسمی

خلاصه اخبار به انگلیسی

3-26

سخن اول

آینده و توسعه^۱

رضا داوری اردکانی

جای اینکه در فکر اراده به عمل باشند درباره آینده و آینده‌نگری حرف می‌زنند. البته اگر می‌گفتند حرفی نداریم بزنیم و به ضعف و ناتوانی‌های خود واقف بودند، شاید نشانه آن بود که قدم در راه آینده‌نگری گذاشته یا در آستانه ورود به آن قرار دارند ولی وقتی از برنامه‌ریزی و آینده‌نگری خبری نیست، سخن گفتن از سنجش و ارزیابی آینده‌نگری و روش‌های آن و برگزاری مراسم برای آن صرفاً می‌تواند درس تذکر باشد. در حدود شصت سال پیش یکی از دوستانم که با مطبوعات همکاری داشت، گفت به مناسبت چهارده مرداد (روز مشروطیت) چیزی بنویسم. من هم یادداشتی نوشتم و عنوانش را گذاشتم «جشن ولادت طفلی که مرده به دنیا آمد». روزنامه‌ای در تبریز آن را تحت عنوان «جشن ولادت مردگان» چاپ کرد و توقیف شد. مراد از این طفل مشروطیت بود (البته اکنون نظرم درباره مشروطیت اندکی تغییر

همه نشانه‌ها حکایت از آن دارند که آینده‌نگری روز به روز دشوارتر می‌شود. اگر در جایی آینده‌نگری وجود داشته و برنامه‌ها طبق پیش‌بینی اجرا شده و به نتیجه رسیده است باید بپذیریم که در آنجا هنوز نشانی از خرد عملی وجود دارد و به مدد آن است که توانسته‌اند برنامه و نحوه اجرای آن را از جوانب مختلف در نظر آورده و آن را تدوین و اجرا کنند اما وقتی در جایی آینده‌نگری وجود ندارد باید تحقیق شود که آیا در آنجا نیازی به آن وجود ندارد یا نیاز هست اما نیاز را درک نمی‌کنند و شرایط و امکان‌های عمل را تشخیص نمی‌دهند و توانایی عمل کردن ندارند. این وضع روحی و عملی بیشتر به کشورهای همچنان توسعه‌نیافته تعلق دارد. این کشورها برای اینکه از وضعی که دارند خارج شوند محتاج به اراده بیرون آمدن از آن وضعیت اما این اراده را از کجا بیآورند و نمی‌دانیم وقتی از آن اراده محرومند چرا به

۱- این مقاله در افتتاحیه «مراسم گرامیداشت روز جهانی آینده» در تاریخ ۹ اسفند ۱۴۰۰ در فرهنگستان علوم ارائه شده است.

برنامه‌ریزی علم طرح یک مطلب نظری نیست حتی آن را دانستن برای توانستن نباید دانست بلکه توانستنی است که با دانایی صورت می‌گیرد و دانستنی است که در عمل اعتبار پیدا می‌کند

کرده است). در یادداشت مزبور نوشته بودم مشروطیتی که دیگر نیست روز خاص و جشن و مراسم نمی‌خواهد. به جای جشن بیاییم اگر می‌توانیم مشروطه را احیا کنیم. اکنون هم می‌گوییم آینده‌نگری یک مطلب بحثی و نظری نیست. هیچ علمی را اکنون نظری و بحثی صرف نمی‌توان دانست اما بعضی علوم آشکارا علم عملند و از عمل جدا نمی‌شوند و اگر با عمل نباشند وجودشان هم وجهی ندارد. درست است که آینده‌نگری صورتی از پژوهش است و روش‌ها و قواعد و ضوابط دارد اما این روش‌ها و قواعد و ضوابط مثل قواعد ریاضی و فیزیک نیست که آن را به دانشجویان ریاضی و فیزیک می‌آموزند. فیزیک و ریاضی را می‌توان با صرف‌نظر از کاربردشان آموخت چنانکه در مدرسه و دانشگاه هم آنها را برای به کار بردن نمی‌آموزند اما آینده‌نگری بدون کاربرد و هم خالص است و مثل این ماند که نانوا با مفاهیم آرد و آب و خمیر و آتش و تنور، نان بپزد و بخواهد به مردم بفروشد. یکی از مشکلات فرهنگ ما تلقی خوشبینانه‌ای است که از آموزش محض داریم و می‌پنداریم که هرچه در مدرسه بیاموزیم در جان دانش‌آموز می‌نشیند و او به آموزش‌ها عمل می‌کند چنانکه فی‌المثل اگر درس کنترل جمعیت بدهند یا ندهند جمعیت کم یا زیاد می‌شود و اگر به دانشجویان درس کارآفرینی بدهند آنها می‌روند و کارآفرینی می‌کنند و تدریس معارف اسلامی در مدارس همه را دیندار و دیندارتر می‌کند و... . درس‌های مدرسه باید با هم تناسبی داشته باشند و در وقت و جای مناسب و به اندازه تدریس شوند. درس مدرسه وقتی مؤثر است که معلم و دانش‌آموز به آن اقبال کنند و اقبال هم در صورتی به وجود می‌آید و دوام می‌یابد که درس و مدرسه و علم جزئی از زندگی باشد و در کار و زندگی وارد شود و در نظام کلی کشور مورد استفاده قرار گیرد. اگر آینده‌نگری نیست نه از آن روست که برنامه‌نویسان قواعد آن را نمی‌دانند و باید قواعد و روش را یاد

بگیرند و اگر یاد بگیرند مشکل رفع می‌شود. برای اینکه آینده‌نگری و برنامه‌ریزی میسر شود اول باید در راه آینده‌نگری و آینده‌سازی وارد شد تا نیاز به این آموزش پدید آید. به عبارت دیگر باید به آینده رو کرد و قدم در راه آن گذاشت. آنگاه است که به ره‌آموزی نیاز پیدا می‌شود. ولی وقتی مجریان و متصدیان طرح‌ها به اندرزها و تذکرها و پیش‌بینی‌های دانشمندان وقعی نمی‌گذارند آینده‌نگری چه جایی می‌تواند داشته باشد. درس آینده‌نگری عین آینده‌نگری و عمل ساختن آینده است. وقتی از آینده‌نگری می‌گوییم باید بدانیم با آینده چه سر و کار داریم و از آینده چه درمی‌یابیم. همه مشکل در فهم آینده نهفته است. آینده در نظر ما معمولاً روزها و سال‌هایی است که بعد از اکنون و امروز می‌آیند. این تصور یا توهم نادرست نیست اما آیا این روزها تهی هستند و ما به دلخواه خود هرچه بخواهیم در آنها می‌ریزیم؟ به عبارت دیگر آیا فکر می‌کنیم که امروز چه چیزها نداریم که باید داشته باشیم و آنها را برای ریختن در ظرف توهم فردا فهرست می‌کنیم تا آنها را بسازیم و به وجود آوریم؟ ولی آینده ظرف نیست. آینده اصلاً وجود ندارد و آنچه در فهم ما آینده نام دارد ناشی از صرف استعداد آینده داشتن و تعلق آدمی به زمان است.

آدمی موجودی زمانی است. او فردای مرگ را پیش رو دارد و می‌تواند به پس فردای نجات بیندیشد و به همین جهت همیشه چشم‌انداز داشته یا در طلب چشم‌انداز بوده است. در جهان قدیم به چشم‌اندازها با فهم و درک و عقل مشترک و برنامه‌ریزی نمی‌رسیدند و گرچه زندگی مردم مسیری به سوی چشم‌انداز بود در بهترین صورت تنها کاری که مردمان می‌توانستند بکنند این بود که خود را مهیای آینده نجات کنند. چشم‌انداز جهان‌های قدیم با اصول و مبادی آن جهان‌ها تناسب داشت اما مردمان نه زمان رسیدن به مقصد را می‌دانستند و نه می‌توانستند در پدید آمدن و وقوع آن دخالتی داشته باشند. در جهان جدید و از آغاز قرن هجدهم در اروپا چشم‌اندازی از آینده پدیدار شد که آدمی با کوشش خود می‌بایست آن را بسازد و این ساختن، مسیر و راه پیشرفت و رسیدن به قدرت آدمی بود. این چشم‌انداز با شأنی که آدمی برای خود قائل شده بود تناسب داشت و ساز و کار رسیدن به آن را نیز خود می‌بایست فراهم کند. شرط لازم تحقق این امر

برخورداری از فهم خاص و اراده به علم و عمل بود و این اراده در وجود بشر از دوران رنسانس پدید آمد. در تاریخ فلسفه‌ها می‌خوانیم که تا دوره جدید در فلسفه و ادب اراده مطرح نبود و از این زمان بود که اراده چندان اهمیت یافت که بشر را با اراده تعریف کردند. این سخن درست است اما درست‌تر آن است که گفته شود در دوره جدید بشری پدید آمد که اراده تغییر جهان داشت و نه فقط تکلیف رسیدن به چشم‌انداز آینده با این اراده معین می‌شد بلکه چشم‌انداز، همان تحقق اراده به قدرت بود گویی راه و مقصد یکی شده است.

در جهان قدیم مردم پذیرفته بودند که در پایان زمان به چشم‌انداز می‌رسند بی‌اینکه بدانند زمان کی پایان می‌یابد. آنها منتظر روز موعود بودند چنانکه معتقدان به بسیاری از ادیان به ظهور منجی آخرالزمان اعتقاد دارند و انتظارش را می‌کشند. در تاریخ جدید هم چشم‌انداز در پایان تاریخ قرار داشت با این تفاوت که چشم‌انداز را آدمی خود دریافته و پیش رو نهاده بود و می‌پنداشت که با کوشش خود در راه پیشرفت به کمال همه‌دانی و همه‌توانی خواهد رسید. واقعه عظیم و عجیبی که طی چهارصد سال در جهان رخ داد، تغییر نگاه مردمان به عالم و آدم و مبداء آنها و دگرگون شدن وضع زندگی و رفتار و گفتار و ورود همه جهان در راه تجدد و پیروی از رسوم آن در عین حفظ بعضی اختلاف‌های فرهنگی قومی و منطقه‌ای بود. ولی کاروان تجدد به مقصدی که می‌خواست یا متفکران و اهل نظر به آن فکر می‌کردند نرسید و افق آینده به تدریج تیره شد تا اینکه در قرن بیستم در نسبت با چشم‌انداز، دو واقعه ناهمساز روی داد. یکی برداشتن بزرگترین قدم‌ها در سیر به سوی چشم‌انداز و دیگر کم‌رنگ شدن و پوشیده شدن آن. چشم‌انداز که محو شد آینده‌نگری پدید آمد. اکنون تجدد دیگر چشم‌انداز ندارد و به جای چشم‌انداز برنامه‌ریزی و آینده‌نگری را پیش آورده است تا نبود چشم‌انداز با آن تدارک شود.

معمولاً گمان می‌کنند که پدید آمدن طرح یا فکرت آینده‌نگری وجهی از تکامل و مرحله‌ای از کمال علم و درک و عمل بشر است گویی آدمی در مسیر پیشرفت به جایی رسیده است که با آینده‌نگری زمان را به تسخیر خود درمی‌آورد. توجیه قضیه هم اینست یا می‌تواند این باشد که قرن نوزدهمی‌ها آینده‌نگری

نداشتند و ما اکنون آن را داریم. درست است که قرن نوزدهمی‌ها آینده‌نگری نداشتند اما به آن نیازمند هم نبودند. اگر مردم در زمانی چیزی ندارند و به آن نیازمند هم نیستند این نداشتن نقص نیست و اگر فردا نیاز پیدا کردند و در پی آن رفتند و به آن رسیدند نقصی را که در زندگیشان بر اثر نیاز پدید آمده بود رفع کرده‌اند نه اینکه ضرورتاً به کمال رسیده باشند و بدا به حال مردمی که نیاز پیدا کرده باشند و از عهده برآوردن نیاز خود برنیایند. پدید آمدن آینده‌نگری در زمان کنونی کمال آدمی و علم نیست زیرا آینده‌نگری در جهان کنونی یک نیاز است و درد اینست که نیازمندان راه آن را به آسانی نمی‌شناسند و نمی‌توانند آن را ببیمایند زیرا آینده‌نگری صرف علم و اطلاعات نیست بلکه جمع علم و عمل آدمی برای داشتن و حفظ کردن فرداست. آینده‌نگری کمال بشر و علم او نیست بلکه تدارک یک نقص بزرگ است و به همین جهت آن را یک امر ساده و چیزی در عرض پدید آمدن یک رشته مطالعاتی و علمی نباید گرفت. آینده‌نگری جای چشم‌انداز محو شده اروپا را گرفته است. اگر بگویند پس چرا آینده‌نگری بیشتر در کشورهای توسعه‌نیافته و در حال توسعه مطرح است باید گفت که اروپا و امریکا در راه پیشرفت به برنامه‌ریزی نیاز نداشتند و خرد کارساز و کارافزای آنها با قدرت تکنیک یگانه شده بود. از آینده این قدرت در اینجا چیزی نمی‌توان گفت. مسئله اینست که کشورهای توسعه‌نیافته که همت و نیروی توسعه و خرد راهبر آن را نداشته‌اند ناگزیر می‌بایست و می‌باید به مدد آینده‌نگری و برنامه‌ریزی، راه توسعه را ببیمایند. اکنون امریکا و اروپای توسعه‌یافته را قدرت تکنیک راه می‌برد و این تکنیک کم و بیش در راهبرد امور، تدبیر و سیاست را نیز در خدمت خود درآورده است. امریکا و اروپا دیگر چشم‌انداز ندارند و به راهی می‌روند که تکنولوژی پیشرو آن است. جهان توسعه‌نیافته نیز که بیشتر نظر به وضع جهان توسعه‌یافته دارد جان و دل در سودای تکنیک دارد و می‌خواهد راهی را که آن جهان رفته است ببیماید و به داشته‌های آن جهان دست یابد. این است که به آینده‌نگری احساس نیاز می‌کند. در حقیقت این آینده‌نگری بیشتر برده‌برداری از مسیرهایی است که اروپای غربی و امریکای شمالی آن را طی کرده و به پیشرفت علمی تکنیکی رسیده‌اند. پس آینده‌نگری طرحی برای تدارک و

جبران یک نارسایی یا نقص است. اروپا و امریکا تیره شدن افق آینده را با این وهم توجیه می‌کنند که گویی هنوز در راه پیشرفتند و پیشرفت‌های عظیم و حیرت‌آور تکنیکی و تسخیر و تصرف جان و تن و روز و شب مردمان را پیروزی بزرگ می‌دانند. اروپا و امریکا غم ناپدید شدن چشم‌انداز را با مصروف‌کردن همه حواس و علم خود به تکنولوژی تدارک می‌کنند. اما دنیای توسعه نیافته که در پی کشورهای توسعه یافته می‌رفته یا می‌خواسته است برود و گاهی از رفتن می‌مانده است هنوز راه طولانی برای رسیدن به توسعه دارد و این در راه ماندگی را اگر بخواهد و بتواند باید با برنامه‌ریزی تدارک کند و منزل‌هایش را به مدد آن بپیماید. در حقیقت جهان در حال توسعه به این برنامه‌ریزی برای رسیدن به منازل و مراحل شبیه به گذشته جهان توسعه یافته نیاز دارد. شاید کسانی هم بگویند که برنامه‌ریزی توسعه باید با توجه به اقتضاهای فرهنگی و تاریخی هر کشوری تدوین شود و کاش می‌توانستند به این باید، گوش بدهند ولی این توانایی به ندرت وجود دارد. اصول و کلیات مطالب و روش‌های آینده‌نگری را غریبان تدوین کرده‌اند و هر کشوری اگر عزم توسعه داشته باشد آن اصول و قواعد را به اندازه‌ای که می‌تواند در شرایط خاصی که دارد به کار می‌برد. به عبارت دیگر آینده‌نگری چیزی نیست که دانشمندان درباره آن بحث و چون و چرا کنند و راه‌های درست آن را از نادرست تشخیص دهند. آینده‌نگرها باید با فلسفه و علوم انسانی و اجتماعی و مخصوصاً با تاریخ و اوضاع و امکان‌های کشوری که در پی طراحی و ساختن آینده‌آند آشنا باشند اما این بدان معنی نیست که آینده‌نگری علم بحثی و نظری است. آینده‌نگری در بهترین صورت پیش گرفتن راه فردا و قدم برداشتن در آن راه با آگاهی از امکان‌ها و توانایی‌هاست. به این جهت علم آینده‌نگری در هر کشوری خاص آن کشور است و رونویسی از کلیاتی که درباره آینده‌نگری و برنامه‌ریزی گفته شده است دردی را درمان نمی‌کند. این علم سه جزء دارد:

جزء اول کلیات و اصول و قواعد است. این اصول و قواعد با نظر کلی به سیر تجدد و رسیدن بعضی کشورها به توسعه تدوین شده است. این علم باید باشد اما برای پیمودن راه توسعه به استمداد از آن اکتفا نمی‌توان کرد و همین که آن را در دانشگاه‌ها

بیاموزند و دانشمندان درباره آن بحث کنند کار تمام نمی‌شود. جزء دوم این علم اطلاع از شرایط و امکان‌های مادی و انسانی و شناخت اولویت‌ها و ترتیب کارها در هر کشور است. این علم و اطلاع که با همکاری دانشمندان و کارگزاران راه توسعه حاصل می‌شود می‌تواند نه برای همه بلکه برای کارگزارانی که درد توسعه نیافتگی را به جان آزموده‌اند راهنما باشد.

و بالاخره جزء سوم اراده و عزم کشور و تصمیم حکومت و توانایی برای ورود و سیر در راه توسعه است. این عزم و اراده و تصمیم و توانایی اگر نباشد اجزاء دیگر مهم‌ل می‌ماند و به کار نمی‌آید. تاریخ توسعه نیافتگی پر از ماجراهایی است که کارش بر اثر گوش نکردن حکومت‌ها به سخن و پیش‌بینی دانشمندان به مصیبت کشیده است. براساس این مقدمات آینده‌نگری را باید نقشه راه بدانیم. نقشه راه برای رهروان است. همه مردم جهان می‌توانند یک مقصد داشته باشند و همه به سوی آن مقصد بروند اما راه و نقشه راهشان از آن جهت ممتاز است که مبادی متفاوت است و کشورها از جایی که در آنجا توقف دارند باید سفر را آغاز کنند و چه بسا که راهشان پر از دشواری باشد. روندگان راه به سوی مقصد توسعه بنیه و قوه مشابه و مساوی ندارند. اگر روندگان عزم و همت توسعه دارند راه را بی‌وقفه طی می‌کنند اما اگر عزم و اراده رفتن نداشته باشند در هر فرصتی با بهانه‌ای کنار راه می‌نشینند و وقت را بیهوده می‌گذرانند. برنامه‌ریزی علم طرح یک مطلب نظری نیست حتی آن را دانستن برای توانستن نباید دانست بلکه توانستنی است که با دانایی صورت می‌گیرد و دانستنی است که در عمل اعتبار پیدا می‌کند.

آموزش شرایط و روش‌ها و قواعد برنامه‌ریزی لازم و بسیار مهم است اما به صرف آموزش این علوم چنانکه آزمایش‌ها نشان داده است نه گفتارها و کردارها خردمندانه می‌شود و نه برنامه‌ای تدوین و اجرا می‌شود. علم را کسی به درستی می‌آموزد که مسئله و پرسش داشته باشد البته می‌توان مطالب کتاب‌ها را آموخت اما مهم این است که مردمان وقتی مسئله‌ای دارند به کتاب‌ها رجوع کنند و در این صورت است که آن را درست در جایی که باید باشد درمی‌یابند و در جای خود به کار می‌برند. کتاب‌هایی که درس عملند برای اهل عمل نوشته شده‌اند اما عمل وقت و جای معین

آینده‌نگری تکنولوژی به دنیای توسعه‌یافته تعلق دارد
زیرا تکنولوژی متعلق به آن جهان است. آینده‌نگری
کشورهای توسعه‌نیافته آینده‌نگری برای ورود به نظم
تکنیکی و سازمانی جهان جدید است و در آغاز
آن باید دید که برای رهایی از آشفتگی سازمانی و
اقتصادی اجتماعی کنونی چه می‌توان کرد و با توجه
به امکان‌های موجود چه طرحی را می‌توان تدوین و
اجرا کرد که میان کارها و سازمان‌ها نظم و هماهنگی
پدید آید. این امر لوازم علمی و فرهنگی و سیاسی
خاص دارد که از جمله مهمترین آنها دقت و تعلق
خاطر دانشمندان آینده‌نگر و اعتماد حکومت‌ها و
دولت‌ها به علم و نظر تحقیقی دانشمندان است

دارد. عمل را با حرفه اشتباه نباید کرد. حرفه را با مهارت‌آموزی می‌آموزند اما عمل برای آینده، موقوف به اتخاذ تصمیم به مدد درک و دریافت نیازها و امکان‌ها و توانایی‌هاست. این عمل را در هر جا و به هر کس نمی‌توان آموخت. چنانکه گفته شد آینده‌نگری یک حرفه مثل نجاری و خیاطی نیست و درس آن را اهل سیاست و دانشمندان اقتصاد و جامعه‌شناسی و تاریخ و فلسفه و سیاست و... فرا می‌گیرند و مطالب آن حتی می‌تواند بخشی از اطلاعات عمومی اهل فضل باشد اما آینده‌نگری و برنامه‌ریزی آینده از عهده کسی برمی‌آید که زمین اکنون زیر پای خود را بشناسد. این کار با صرف دانستن و آموختن تمام نمی‌شود. علم آینده‌نگری علم از اکنون چه می‌داند و چه می‌توانم بکنم و چه نمی‌توانم و چه باید کرد است. اما آنچه را که می‌آموزند و می‌توان آموخت کلیاتی از بخش اول علم آینده‌نگری است که قبلاً به آن اشاره کردیم. به این ترتیب اگر هر سه بخش را مساوی بدانیم کمتر از یک‌ششم دانش و توانایی آینده‌نگری آموختنی است و این یک‌ششم هم در جایی که شرایط و اجزاء دوم و سوم فراهم نباشد سود ندارد. برگزاری روز آینده‌نگری لازم است اما باید برای تذکر باشد.

تذکر به اینکه در کار آینده‌نگری تاکنون چه کرده‌ایم و اگر کاری نکرده‌ایم مانع چه بوده و چه اقدامی برای رفع آن شده است و اکنون چه می‌توان و باید کرد. در این صورت روز آینده‌نگری جشن آینده‌نگری می‌تواند باشد اما اگر در روز آینده‌نگری به ایراد سخنرانی در فضائل و مناقب آینده‌نگری یا به ذکر روش‌ها و قواعد کلی آن اکتفا می‌شود از آن سودی عاید نمی‌شود زیرا کلیات بحث آینده‌نگری را نه عموم مردم بلکه دست‌اندرکاران برنامه‌ریزی باید بدانند. البته در کلاس درس به دانشجویان می‌توان آموخت. آینده‌نگری در همه جا با توسعه ارتباط دارد. کشورها بر حسب اینکه چه نظری به آینده داشته‌اند راه توسعه را می‌پیمایند. یعنی آینده‌بینی و آینده‌نگری هر کشور را باید در تاریخ توسعه‌اش دید. اگر اعتراض شود که اروپای غربی و امریکای شمالی چگونه بدون برنامه و آینده‌نگری به توسعه رسیده‌اند پاسخ این است که آنها در زمانی راه پیشرفت را پیمودند که جهان جدید هنوز چشم‌انداز قرن هجدهم را در برابر خود و امید رسیدن به جهان صلح و صلاح و امنیت و آسایش را در دل یا در خیال داشت. زمان برنامه‌ریزی و زمان آینده‌نگری بر خلاف آنچه غالباً می‌انگارند زمان آزادی و امید نیست. زمان پیشگیری و اضطراب و رهایی از خطر نابودی است و مگر نه اینکه آینده‌نگری و برنامه‌ریزی از ابتدا به جهان توسعه‌نیافته تعلق داشته است. اگر اکنون در جهان توسعه‌یافته هم از وضع سی سال و پنجاه سال آینده می‌گویند آینده‌نگری آنها برنامه توسعه نیست بلکه بیشتر ناظر به آینده تکنولوژی و نحوه بسط قدرت آن است. این آینده‌نگری که آینده‌نگری تکنولوژی است به دنیای توسعه‌یافته تعلق دارد زیرا تکنولوژی متعلق به آن جهان است. آینده‌نگری کشورهای توسعه‌نیافته آینده‌نگری برای ورود به نظم تکنیکی و سازمانی جهان جدید است و در آغاز آن باید دید که برای رهایی از آشفتگی سازمانی و اقتصادی اجتماعی کنونی چه می‌توان کرد و با توجه به امکان‌های موجود چه طرحی را می‌توان تدوین و اجرا کرد که میان کارها و سازمان‌ها نظم و هماهنگی پدید آید. این امر لوازم علمی و فرهنگی و سیاسی خاص دارد که از جمله مهمترین آنها دقت و تعلق خاطر دانشمندان آینده‌نگر و اعتماد حکومت‌ها و دولت‌ها به علم و نظر تحقیقی دانشمندان است.

خبر و گزارش

نامه رؤسای فرهنگستان‌های کشور به رئیس‌جمهور

رؤسای چهار فرهنگستان کشور با صدور بیانیه‌ای درخصوص وضع و جایگاه فرهنگستان‌ها در نظام علم و فرهنگ و ادب و هنر کشور، طی نامه‌ای به رئیس‌جمهور محترم که ریاست عالی فرهنگستان‌های جمهوری اسلامی ایران را به عهده دارند، اظهار امیدواری کردند که با عنایت و مساعدت ایشان، فرهنگستان‌ها بتوانند نقش و سهم مؤثرتری در اداره کشور داشته باشند.

در این نامه تقاضا شده است که رئیس‌جمهور مقرر فرمایند با توجه به اساسنامه و جایگاه و نقش فرهنگستان‌ها در جمهوری اسلامی ایران، وزارتخانه‌ها و نهادها در شناخت مسائل و تدوین سیاستگذاری‌های کلان، مشورت و نظر هریک از فرهنگستان‌های چهارگانه را خواستار شوند و در تصمیم‌گیری‌های اجرایی خود به کار بندند تا از این طریق زمینه همکاری سودمندتری میان فرهنگستان‌ها و آن دستگاه‌ها فراهم شود. در بیانیه صادره از سوی فرهنگستان‌ها، ضمن بیان اهداف کلان و وظایف اصلی فرهنگستان‌ها تأکید شده است که فرهنگستان‌ها می‌توانند به عنوان مشاور دولت، پیوند میان نظام دانی و نظام تصمیم‌گیری در کشور باشند. این نامه در روز ۲۸ اسفند ۱۴۰۰ از سوی دبیرخانه امور مشترک فرهنگستان‌ها جهت استحضار رئیس‌جمهور ارسال شده است.

نامه رئیس فرهنگستان علوم به رئیس‌جمهور درخصوص «سال علوم پایه»

در پی نامگذاری سال ۲۰۲۲ میلادی به نام سال علوم پایه، با تصویب شورای علمی فرهنگستان، آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم در نامه‌ای به آقای دکتر سیدابراهیم رئیسی رئیس‌جمهور محترم با عنایت به اینکه بخش عمده‌ای از سال جاری میلادی که به نام سال علوم پایه نامیده شده است منطبق با سال ۱۴۰۱ هجری شمسی است، نوشت:

از آنجا که علوم پایه نقشی اساسی در توسعه علم به طور کلی و تکنولوژی دارند، فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران با استقبال از این نامگذاری استدعا می‌کند در صورتی که صلاح می‌دانید مقرر فرمائید که سازمان‌ها و مقام‌های علمی و فرهنگی کشور، اهمیت به علوم پایه و اعتنای بیشتر به آن را در دستور کار قرار دهند.

در جلسه هیأت امنای فرهنگستان ها مطرح شد:

معاون اول رئیس جمهور:

اعضای فرهنگستان ها سرمایه و آبروی کشور هستند

سی و یکمین جلسه هیأت امنای مشترک فرهنگستان های کشور روز دوشنبه ۶ دی ۱۴۰۰، به ریاست آقای دکتر محمد مخبر معاون اول رئیس جمهور و رئیس هیأت امنای فرهنگستان های جمهوری اسلامی ایران برگزار شد.

دکتر مخبر در این جلسه با تأکید بر اینکه باید فرهنگستان های چهارگانه جمهوری اسلامی ایران به عنوان چراغ راه و قله های علم و ادب و هنر به دولت در اداره کشور کمک فکری و مشاوره ای ارائه دهند، تصریح کرد: دولت موظف است از این تشکیلات برای پیشبرد امور اساسی و استراتژیک کشور استفاده کند چرا که وجود فرهنگستان ها بسیار مهم است و البته تاکنون به خوبی از این ظرفیت بهره برداری نشده است. معاون اول رئیس جمهور بر ضرورت تبیین جایگاه و نقش فرهنگستان ها در کشور و همچنین ارتقاء روابط میان دولت و فرهنگستان ها تأکید کرد و افزود: باید تعاملات و ارتباط فرهنگستان ها با دولت به ویژه وزارتخانه های تخصصی متناسب با آنها گسترش یابد و این آمادگی وجود دارد تا جلسات هیأت امنای فرهنگستان ها با حضور وزرا و به صورت منظم در دولت سیزدهم تشکیل شود.

ایشان با بیان اینکه استادان علمی کشور به ویژه اعضای فرهنگستان های علوم، علوم پزشکی، هنر و زبان و ادب فارسی سرمایه و آبروی کشور هستند، از سازمان برنامه و بودجه و همچنین سازمان امور اداری و استخدامی خواست تا با تخصیص اعتبارات لازم و حل مشکلات اداری در راستای تقویت فرهنگستان های چهارگانه

کشور گام بردارند. دکتر مخبر همچنین با اشاره به دغدغه های مقام معظم رهبری در زمینه مرجعیت زبان فارسی و نهضت تولید علم، تأکید کرد: باید در کنار توجه به پیشبرد فناوری های نوین در کشور، نقاط قوت فرهنگ و هنر ایرانی، اسلامی به دنیا منعکس شود و تلاش کنیم زبان فارسی به عنوان یکی از زبان های اصلی جهان مطرح باشد. وی افزود: فرهنگستان ها باید یک الگو به منظور تعامل با دانشگاه ها و دستگاه های اجرایی در راستای مهارت افزایی و ارتقاء توان علمی دانش آموختگان دانشگاهی ارائه دهند. معاون اول رئیس جمهور، گسترش ارتباطات اقتصادی و هنری را دو پایه مهم تعاملات کشورهای جهان برشمرد و افزود: تعاملات اقتصادی در بایرداری روابط کشورها بسیار مؤثر هستند اما مسائل اقتصادی به عنوان روبنا به شمار می آید و این روابط هنری و فرهنگی رایج بین کشورها است که اجازه نمی دهد تعاملات دو ملت و دولت از بین برود. وی همچنین از رؤسای فرهنگستان های چهارگانه کشور خواست تا با بازبینی اساسنامه های خود براساس نیازها و ضرورت های کشور به روز شوند.

در این جلسه که وزرای علوم، تحقیقات و فناوری، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و فرهنگ و ارشاد اسلامی، معاون علمی و فناوری رئیس جمهور، رئیس سازمان امور اداری و استخدامی کشور و رؤسا و نمایندگان فرهنگستان های علوم، علوم پزشکی، زبان و ادب فارسی، و هنر، حضور داشتند، گزارش هایی از عملکرد، برنامه ها و سیاست های پنج ساله فرهنگستان ها، بودجه تفصیلی سال ۱۴۰۰ و حسابرسی و مالی سال ۱۳۹۹ این فرهنگستان ها ارائه شد.

همچنین در این جلسه رؤسای فرهنگستان های کشور به شرح اقدامات خود در طول پنج سال گذشته از جمله تبیین

اختصاص اعتبارات مالی، لزوم پیوند و تعامل فرهنگستان‌ها با دانشگاه، صنعت و کشاورزی، لزوم توجه شورای عالی انقلاب فرهنگی به نقش فرهنگستان‌ها، توجه بیشتر به جایگاه فرهنگستان‌ها در وزارتخانه‌های مرتبط و دستگاه‌های اجرایی و دولتی، برگزاری جلسات منظم رؤسای فرهنگستان‌ها با وزارتخانه‌های مربوط، بازبینی اساسنامه فرهنگستان‌ها و توجه به حضور جمهوری اسلامی ایران در نهادهای و آکادمی‌های علمی و هنری جهان مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

نقش فرهنگستان‌ها در کشور، انعقاد تفاهم‌نامه‌های مراودات بین‌المللی با آکادمی‌های علوم دنیا، سیاست‌پژوهی و ارائه راهبردهای ملی و گردآوری و معرفی دستاوردهای تاریخی کشور در زمینه‌های علمی، هنری و ادبی و همکاری و هم‌افزایی با وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های دولتی برای حل مشکلات کشور در بخش‌های پزشکی، فرهنگی، علمی و ادبی پرداختند. در ادامه این جلسه نیز درخواست‌ها، پیشنهادها و مطالبات فرهنگستان‌های کشور از جمله چگونگی نحوه اهدای نشان‌ها،

انتصاب دکتر رضا فرجی دانا به عنوان دبیر فرهنگستان علوم

دانشگاه تهران است. دکتر فرجی دانا از سال ۱۳۸۷ عضو وابسته فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران است و ریاست شاخه مهندسی برق و کامپیوتر گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم را نیز به عهده داشته است.

از جمله سوابق اجرایی ایشان می‌توان به ریاست مرکز انفورماتیک و ریاست دانشکده فنی دانشگاه تهران اشاره کرد. آقای دکتر رضا فرجی دانا در فاصله سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۴، رئیس دانشگاه تهران بوده است. ایشان در دولت یازدهم به مدت حدود یک سال وزیر علوم تحقیقات و فناوری بوده و در سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۰ نیز مشاور رئیس‌جمهور در امور علمی و آموزشی بوده است.

دکتر فرجی دانا همچنین مشاور عالی رئیس دانشگاه تهران، رئیس شاخه ایران IEEE و رئیس انجمن آموزش مهندسی ایران (۱۳۹۴-۱۴۰۰) بوده است.

طی حکمی از سوی آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم، آقای دکتر رضا فرجی دانا به سمت دبیر فرهنگستان علوم منصوب شد.

در بخشی از حکم صادرشده از سوی رئیس فرهنگستان آمده است: نظر به شایستگی‌های محرز علمی و اخلاقی و سابقه لیاقت و درایت جنابعالی در مدیریت دانشگاه و علم کشور و با توجه به شأن و اهمیتی که دبیر به عنوان رکن فرهنگستان دارد به این سمت منصوب می‌شوید.

رئیس فرهنگستان همچنین از زحمات و خدمات چندین ساله آقای دکتر حسین نمازی در سمت دبیری فرهنگستان تشکر و سپاسگزاری کرد.

آقای دکتر رضا فرجی دانا متولد سال ۱۳۳۹ در قم، مدرک دکتری تخصصی مهندسی برق و کامپیوتر را از دانشگاه واترلو کانادا اخذ کرده و در حال حاضر استاد تمام دانشکده فنی

جلسات شورای علمی

در ۶ ماهه دوم سال ۱۴۰۰، ۶ جلسه شورای علمی، به ریاست رئیس فرهنگستان و با حضور رؤسای گروه‌های علمی، دبیر فرهنگستان، معاون پژوهشی و دبیر شورای آینده‌نگری به صورت حضوری و برخط برگزار شد.

* در پانصد و چهارمین جلسه شورای علمی، مورخ ۱۴۰۰/۰۷/۱۸، پیشنهاد تمدید عضویت وابسته تعدادی از استادان عضو وابسته گروه‌های علمی به تأیید رسید و برای تصویب در دستور کار مجمع عمومی قرار گرفت. در ادامه پیشنهاد تمدید همکاری مدعو آقایان دکتر علی غفاری، دکتر سید حسین منصوری، دکتر محمدرضا اکبری جوکار، دکتر مهدی بشیری و دکتر مسعود تجریشی برای یک دوره دو ساله دیگر در گروه علوم مهندسی به تصویب رسید.

* در پانصد و پنجمین جلسه شورای علمی مورخ ۱۴۰۰/۰۹/۲۸، پیشنهاد گروه علوم پایه مبنی بر عضویت پیوسته دو استاد عضو وابسته گروه مزبور مطرح شد که پس از معرفی آنان توسط آقای دکتر فرید مُر رئیس گروه علوم پایه و ارائه گزارش از سابقه فعالیت‌های علمی‌شان در فرهنگستان و بحث و تبادل نظر به تأیید رسید و برای تصویب در دستور کار مجمع عمومی فرهنگستان قرار گرفت. پیشنهاد تمدید عضویت وابسته ۱۰ استاد عضو وابسته گروه علوم پایه و ۲ استاد عضو وابسته گروه علوم

انسانی از دیگر موارد مطرح شده در جلسه بود که پس از ارائه توضیحات و بیان فعالیت‌های استادان در دوره گذشته و تبادل نظر به تأیید رسید و برای تصویب در دستور کار مجمع عمومی قرار گرفت. در بخش دیگری از جلسه پیشنهاد همکاری مدعو آقایان دکتر علی جعفری، دکتر مهدی قاسمی و رنامخواستی و دکتر مهدی رحمانی‌نیا برای یک دوره دو ساله در گروه علوم کشاورزی مطرح شد که پس از معرفی آنان و تبادل نظر به تصویب رسید. در ادامه همچنین پیشنهاد همکاری مدعو آقایان دکتر سید حسین حسینی، دکتر فرهنگ ساسانی، دکتر حسام‌الدین اکبرین، دکتر محمد مهدی دهقان، دکتر محمد نوری، دکتر مهدی زارعی و دکتر آراسب دباغ مقدم برای یک دوره دوساله در گروه علوم دامپزشکی مطرح شد که پس از معرفی آنان و تبادل نظر به تصویب رسید. تصویب تمدید همکاری مدعو آقایان دکتر صمد لطف‌اله‌زاده و دکتر هدایت حسینی برای یک دوره دو ساله دیگر در گروه علوم دامپزشکی و تصویب تمدید همکاری مدعو آقایان دکتر محمود فتوحی فیروزآباد، دکتر همایون عربی‌اصفهانی و دکتر گئورگ بابا ملک قره‌پتیان برای یک دوره دو ساله دیگر در گروه علوم مهندسی از دیگر تصمیمات جلسه بود. در بخش پایانی جلسه و بنا به پیشنهاد گروه علوم مهندسی قرار شد اعطای «جایزه

علمی فرهنگستان علوم» (نشان فرهنگستان علوم) که آیین نامه آن قبلاً به تصویب مجمع عمومی فرهنگستان رسیده است توسط فرهنگستان پیگیری و عملیاتی شود. همچنین پیشنهاد شد جایزه‌ای به نام «مریم میرزاخانی» توسط فرهنگستان برنامه ریزی و اعطاء شود. قرار شد شاخه ریاضی فرهنگستان موضوع را بررسی و طرحی به شورای علمی پیشنهاد کند.

* در پانصد و ششمین جلسه شورای علمی، مورخ ۱۴۰۰/۱۰/۱۹ ابتدا آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان ضمن ابراز خوشوقتی از اینکه آقای دکتر رضا فرجی دانا مسئولیت دبیری فرهنگستان را پذیرفته اند، با اشاره به مقام ممتاز علمی و اخلاقی و سوابق اجرایی و بخصوص دقت ایشان در کارها و توانایی شان در مسئولیت هایی که به عهده گرفته اند، اظهار امیدواری کرد که در مسئولیت دبیری فرهنگستان که رکن فرهنگستان است نیز موفق و مؤید باشند. رئیس فرهنگستان همچنین از زحمات آقای دکتر حسین نمازی در دوران دبیری فرهنگستان تشکر کرد. آقای دکتر داوری اردکانی در ادامه اظهار داشت که در فرهنگستان همیشه حرمت علم را نگه داشته و تلاش کرده ایم که به کار علمی خود و وظایف اصلی که برعهده فرهنگستان است بپردازیم. امیدوارم با حضور آقای دکتر فرجی دانا و تدبیر ایشان فرهنگستان بیش از پیش در انجام وظایف اصلی اش و در جهت نیل به اهدافش موفق باشد. در ادامه جلسه هر یک از اعضای شورا، ضمن تشکر از حسن انتخاب آقای دکتر داوری اردکانی و تبریک به آقای دکتر فرجی دانا، برای ایشان دوام توفیق مسئلت کردند و از زحمات چندین ساله آقای دکتر نمازی در مسئولیت دبیری فرهنگستان قدردانی نمودند. تأکید بر پرداختن به وظایف اصلی فرهنگستان و لزوم حفظ جایگاه والای علمی آن و تلاش در جهت استفاده از ظرفیت های موجود در اساسنامه و نقشی که فرهنگستان در نظام علم و فناوری کشور باید داشته باشد از جمله موارد مطرح شده توسط اعضا بود. آقای دکتر رضا فرجی دانا دبیر فرهنگستان نیز ضمن تشکر از حسن اعتماد آقای دکتر داوری اردکانی ریاست فرهنگستان، از خداوند متعال طلب کرد که در این مسئولیت به ایشان توفیق عنایت فرماید که همه تلاش خود را در راه اعتلای فرهنگستان به کار برد. ایشان همچنین از آقای دکتر نمازی تشکر

کرد و برایشان سلامت کامل و دوام توفیق مسئلت نمود. دبیر فرهنگستان در ادامه ضمن تأکید بر جایگاه رفیع فرهنگستان و با اشاره به تقسیم بندی آکادمی ها به بلوک شرق و غرب و اهم فعالیت های آنها و بیان اینکه در بعضی آکادمی های دنیا جانب میانه در نظر گرفته شده است، یعنی هم پژوهش می کنند و هم در مسائل کلان علم و فناوری به دولت مشاوره می دهند، اظهار داشت که در تأسیس فرهنگستان در بعد از انقلاب اسلامی در ایران نیز چنین ایده ای مورد توجه قرار گرفته است که فرهنگستان هم رصدخانه علم و فناوری کشور باشد و به ذینفعان و قانونگذاران و تصمیم گیران گزارش بدهد؛ و هم آینده نگری کند که علم و فناوری کشور باید به چه سمتی حرکت کند. ایشان ادامه داد: کارهایی که تاکنون در فرهنگستان انجام شده بسیار قابل توجه است اما در سال های اخیر وضع منابع مالی نیز مناسب نبوده فلذا فرهنگستان از کارهایی که همیشه پیشستاز آن بوده، قدری عقب نشینی کرده است. امیدواریم تا پایان سال اعتبارات خوبی به فرهنگستان اختصاص داده شود و بتوانیم چرخ های پژوهش در فرهنگستان را مجدداً به حرکت درآوریم. آقای دکتر فرجی دانا در ادامه بر لزوم تعامل مستمر با سازمان برنامه و بودجه و سازمان امور اداری و استخدامی نیز تأکید کرد. ایشان همچنین با اشاره به اینکه جایگاه فرهنگستان والا است و اساسنامه اش هم ظرفیت های عظیمی دارد که باید تمامی این ظرفیت ها به درستی فعال شود، تصریح کرد که این کار با منابع مورد نیاز برای سرمایه گذاری و با نظر همین شورا و در نهایت مجمع عمومی باید انجام شود. ایشان همچنین نقد مشفقانه روندهای جاری کشور به صورت محرمانه را یکی از اقدامات مهم فرهنگستان قلمداد کرد. دبیر فرهنگستان با تأکید بر لزوم تحقق نمودار سازمانی و ظرفیت های خوب پیش بینی شده در آن اظهار داشت: شورای علمی، از ارکان فرهنگستان است که زمینه تحقق سیاست های کلان اتخاذ شده توسط مجمع عمومی را فراهم می کند. از سوی دیگر نیز انتظار می رود همه کارهای علمی فرهنگستان در این شورا طرح و در مورد آن تصمیم گیری شود و اگر لازم بود به مجمع عمومی هم برود. بنابراین ضرورت دارد جلسات این شورا به طور منظم تشکیل شود و با پرداختن به مسائل جاری علمی و مسائل

کلان علمی مورد نظر فرهنگستان، با اتفاق نظر، امور فرهنگستان پیش برود. دکتر فرجی دانا همچنین در پایان اطلاع داد که با موافقت ریاست فرهنگستان، جلسات هیأت رئیسه نیز شکل گرفته است که در آنجا امور اجرایی فرهنگستان سیاستگذاری و تصمیم‌گیری می‌شود.

در ادامه جلسه، نامزدهای پیشنهادی گروه علوم مهندسی برای تجلیل در روز مهندسی، به عنوان استادان برجسته مهندسی، مهندسان برجسته و پژوهشگران جوان برجسته مهندسی، منتخب فرهنگستان علوم در سال ۱۴۰۰، معرفی شدند و به تأیید رسیدند. پس از آن پیشنهاد همکاری مدعو آقایان دکتر محسن محمدزاده استاد آمار دانشگاه تربیت مدرس و دکتر عباس سالمی پاریزی استاد ریاضی دانشگاه شهید باهنر کرمان برای یک دوره دو ساله در گروه علوم پایه مطرح شد و پس از معرفی آنان و تبادل نظر، با رأی‌گیری علنی به تصویب رسید. تأیید پیشنهاد عضویت وابسته استاد پیشنهاد شده از سوی گروه علوم پایه و تأیید پیشنهاد تمدید عضویت وابسته دو عضو وابسته پیشنهاد شده از سوی گروه علوم مهندسی و ارسال موضوعات به مجمع عمومی برای تصویب از دیگر تصمیمات پانصد و ششمین جلسه شورای علمی بود. در پایان جلسه نیز قرار شد گروه‌های علمی در راستای نظام بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد، در اسرع وقت در خصوص تنظیم برنامه‌های گروه در سال ۱۴۰۱ و ارائه آن به معاونت پژوهشی، اقدام کنند. همچنین در این نشست بر استفاده از ظرفیت‌های گروه‌های علمی برای انجام طرح‌های کلان ملی تأکید شد.

✱ پانصد و هفتمین جلسه شورای علمی روز یکشنبه ۱۴۰۰/۱۱/۱۷ برگزار شد. در ابتدای جلسه آقای دکتر داوری اردکانی رئیس فرهنگستان ضمن خوشامدگویی به اعضا و اظهار خوشوقتی از حضور آقای دکتر جعفر توفیقی به عنوان رئیس جدید گروه علوم مهندسی در جلسات شورای علمی، برای ایشان توفیق بیشتر مسئلت کرد و از زحمات صمیمانه آقای دکتر محمدرضا اسلامی نیز در دوره ریاست گروه تشکر و قدردانی نمود. رئیس فرهنگستان در ادامه با اشاره به پژوهش‌های خوبی که برای دستور کار فرهنگستان پیشنهاد شده است، اظهار داشت که آنچه در این پیشنهادها محرز است نقش و جایگاه علوم انسانی و دانشمندان

و صاحب‌نظران علوم انسانی و اجتماعی کشور است. بنابراین به دلیل اهمیت و موقعی که علوم انسانی در شرایط تاریخی فعلی ما دارد و باید داشته باشد، گروه علوم انسانی فرهنگستان باید تقویت شود. آقای دکتر محقق داماد رئیس گروه علوم اسلامی نیز در ادامه صحبت‌های آقای دکتر داوری اردکانی پیشنهاد کرد که شاخه بین‌گروهی میان گروه‌های علوم انسانی و اسلامی تشکیل شود و در این شاخه از نظرات استادان برجسته هر دو گروه استفاده شود و مسائل مبتلی به کشور مطرح و چاره‌اندیشی شود. رئیس فرهنگستان ضمن استقبال از پیشنهاد خوب مطرح شده توسط آقای دکتر محقق داماد، مقرر کرد کمیته‌ای برای تشکیلات فرهنگستان به ریاست آقای دکتر فرجی دانا تشکیل شود و اینگونه مسائل در آنجا بررسی و طرحی به شورای علمی و متعاقب آن مجمع عمومی پیشنهاد شود. در ادامه و پس از تصویب صورت جلسه پانصد و ششمین شورای علمی، نامزدهای پیشنهادی گروه علوم کشاورزی برای تجلیل به عنوان مهندسان برجسته کشاورزی و منابع طبیعی کشور، منتخب فرهنگستان علوم در سال ۱۴۰۰ معرفی شدند و پس از تبادل نظر به تأیید رسیدند. همچنین پیشنهاد گروه علوم مهندسی مبنی بر حمایت علمی و معنوی فرهنگستان از چهارمین کنفرانس بین‌المللی جوشکاری و آزمایش‌های غیرمخرب به تصویب رسید و قرار شد لوگوی فرهنگستان، بر طبق ضوابط فرهنگستان، در پوستر کنفرانس چاپ شود. پیشنهاد تمدید همکاری مدعو خانم دکتر مریم حقیقی و آقایان دکتر مجتبی زاغری، دکتر محمدعلی سحری، دکتر حسن صالحی و دکتر علیرضا صبوری برای یک دوره دو ساله دیگر در گروه علوم کشاورزی از دیگر موضوعات بود که پس از توضیحات رئیس گروه از فعالیت‌های آنان در دوره همکاری مدعو، به تصویب رسید. در ادامه جلسه، پیشنهاد تمدید همکاری مدعو آقایان دکتر محمد صالح اولیاء، دکتر سیدعباس شجاع‌الساداتی، دکتر محمودمهرداد شکریه و دکتر مجید صفار اول برای یک دوره دو ساله دیگر در گروه علوم مهندسی مطرح شد و پس از توضیحات رئیس گروه از فعالیت‌های آنان در دوره همکاری مدعو، به تصویب رسید. در بخش دیگری از نشست پانصد و هفتم شورای علمی فرهنگستان، آقای دکتر علی‌اکبر صالحی معاون پژوهشی

در مورد طرح‌های کلان و عناوین اتاق‌های فکر و کارگروه‌های برنامه‌ریزی شده توضیحاتی مطرح کرد و با اشاره به اینکه فرهنگستان بنا ندارد کار دانشگاهی کند، اما در نظر دارد به عنوان مجمع نخبگان کشور، در مسائل مبتلی به جامعه ورود کند، اظهار داشت که در نظر است با مشارکت گروه‌های فرهنگستان اتاق‌های فکر در موضوعات مهم و مبتلی به تشکیل شوند و در گام نخست ۷ اتاق فکر با عناوین هوش مصنوعی، فناوری‌های کوانتومی، آب، مخاطرات طبیعی، تغییرات اقلیمی، آسیب‌های اجتماعی، و چالش‌های اقتصادی پیشنهاد می‌شود که در صورت تصویب آنها در جلسه امروز، کار شکل‌گیری آنها آغاز خواهد شد. تشکیل کارگروه بودجه و برنامه‌ریزی و مسائل آموزش عالی و آموزش عمومی در برنامه هفتم توسعه کشور از دیگر مواردی بود که در این جلسه مورد تأکید قرار گرفت. اعضای شورای علمی ضمن موافقت با موضوعات مطرح شده و لزوم مشارکت اعضای گروه‌ها و شاخه‌های مختلف، موضوعاتی نظیر امنیت غذایی، و مسئله اخلاق را نیز حائز اهمیت دانستند که لازم است در کارگروه‌ها مطرح شوند. در نهایت تشکیل ۷ اتاق فکر و ۲ کارگروه پیشنهاد شده به تصویب رسید. دبیر فرهنگستان در ادامه با اشاره به نامگذاری سال ۲۰۲۲ میلادی به نام سال علوم پایه توسط یونسکو، اظهار داشت که در جلسه هیأت‌رئیس مطرح شده است که فرهنگستان علوم پیشنهاد کند که آغاز قرن جدید و سال ۱۴۰۱ در کشور به نام سال علوم پایه نامگذاری شود و با محوریت گروه علوم پایه طرحی تنظیم و ضمن اجرا در فرهنگستان، پیشنهادهای فرهنگستان به مراجع ذیربط اعلام شود. ضمن موافقت با پیشنهاد مزبور قرار شد گروه علوم پایه موضوع را پیگیری کند.

* در پانصد و هشتمین جلسه شورای علمی مورخ ۱۴۰۰/۱۲/۰۸، پیشنهاد عضویت پیوسته استادان پیشنهاد شده از سوی گروه‌های علوم انسانی، علوم دامپزشکی و علوم مهندسی مطرح شد که پس از معرفی آنان و تبادل نظر با رأی‌گیری کتبی به تأیید رسید و برای تصویب در دستور کار مجمع عمومی قرار گرفت. تأیید تمدید عضویت وابسته استاد پیشنهاد شده از سوی گروه علوم مهندسی و ارسال موضوع به مجمع عمومی برای تصویب، از دیگر تصمیمات جلسه بود. در بخش دیگری از نشست پانصد و

هشتم شورای علمی، پیشنهاد تمدید همکاری مدعو آقایان دکتر محمدرضا حسینی بهشتی، دکتر حمید طالب‌زاده، دکتر شهرام پازوکی، دکتر علی‌اصغر مصلح، دکتر احمدعلی حیدری، دکتر حسین کلباسی، دکتر بیژن عبدالکریمی و خانم‌ها دکتر شهین اعوانی و دکتر شمس‌الملوک مصطفوی برای یک دوره دو ساله دیگر در گروه علوم انسانی، پیشنهاد تمدید همکاری مدعو آقایان دکتر محمود نیلی احمدآبادی، دکتر ابراهیم اصل سلیمانی و دکتر محمدکاظم مروج فرش برای یک دوره دو ساله دیگر در گروه علوم مهندسی و پیشنهاد تمدید همکاری مدعو آقای دکتر آرش دوراندیش برای یک دوره دو ساله دیگر در گروه علوم کشاورزی به تصویب رسید. قرائت و تأیید دستور نشست یکصد و بیست و هشتم مجمع عمومی فرهنگستان علوم، مورخ ۱۲ اسفند ۱۴۰۰، از دیگر تصمیمات جلسه بود.

* پانصد و نهمین جلسه شورای علمی فرهنگستان علوم روز یکشنبه ۲۲ اسفند ۱۴۰۰ برگزار شد. در ابتدای جلسه آقای دکتر رضا فرجی‌دانا دبیر فرهنگستان با آرزوی سلامت و حال خوب برای مردم در آستانه سال جدید، اظهار داشت که سعی بر این است جلسات شورای علمی به طور منظم در سال آتی تشکیل و تصمیمات بر اساس خرد جمعی اتخاذ شود. دبیر فرهنگستان همچنین تأکید کرد که گروه‌های علمی برنامه جلسات و فعالیت‌هایشان در سال آینده را تنظیم و ارائه کنند. در ادامه آقای دکتر شریفی‌تهرانی رئیس گروه علوم کشاورزی گزارشی از برگزاری هفتمین دوره آیین معرفی و تجلیل از مهندسان برجسته کشاورزی و منابع طبیعی کشور که در تاریخ ۱۸ اسفندماه در فرهنگستان برگزار شد ارائه کرد. ایشان بیان چالش‌های مهم مرتبط با زمینه‌های تخصصی هرکدام از برگزیدگان در آیین را از نقاط امتیاز این مجلس دانست که آن را به سمیناری علمی هم مبدل کرده بود. در ادامه جلسه پیشنهاد گروه علوم انسانی مبنی بر همکاری مدعو آقای دکتر محمود مهرمحمدی استاد گروه علوم تربیتی دانشگاه تربیت مدرس برای یک دوره دو ساله در گروه علوم انسانی مطرح شد و به تصویب رسید. آقای دکتر داوری اردکانی رئیس فرهنگستان با اشاره به اینکه همواره نگران آموزش و پرورش کشور بوده است و با تأکید بر اینکه وضع

علوم انسانی در کشور وضع مطلوبی نیست و رفع مشکلات نیز بی‌مدد علوم انسانی امکان‌پذیر نخواهد بود، یکی از مهمترین مسائل کشور را تعلیم و تربیت دانست. رئیس فرهنگستان ضمن استقبال از تصویب همکاری آقای دکتر مهرمحمدی با شاخه تعلیم و تربیت فرهنگستان، اظهار امیدواری کرد که این شاخه با درایت آقایان دکتر نادری و دکتر مهرمحمدی و دعوت از دیگر استادان برجسته این رشته، زمینه حضور مؤثرتر فرهنگستان در بیان و رفع چالش‌های آموزش و پرورش و نظام تعلیم و تربیت را فراهم کند. پس از آن پیشنهاد تمدید عضویت وابسته استاد پیشنهادشده از سوی گروه علوم مهندسی به تأیید رسید و برای تصویب در دستور کار مجمع عمومی قرار گرفت. موضوع اعطای «جایزه علمی فرهنگستان علوم» از دیگر موارد مطرح‌شده در نشست پانصد و نهم شورای علمی بود که پس از تبادل نظر قرار شد آیین‌نامه اعطای این جایزه که در سال ۱۳۸۶ به تصویب

مجمع عمومی رسیده است، عملیاتی شود. همچنین کارگروه تشکیل‌شده با مسئولیت آقای دکتر فرجی‌دانا درخصوص معرفی استاد پیشنهادی برای دریافت نشان درجه یک دانش، مسئولیت پیشنهاد استاد برگزیده برای اعطای جایزه علمی فرهنگستان را هم به عهده داشته باشد. دبیر فرهنگستان نیز درخصوص ایجاد صندوقی با عنوان «صندوق جایزه علمی فرهنگستان» پیگیری و اقدام کند. در ادامه جلسه و پس از بحث و تبادل نظر بر ضرورت تشکیل «شورای انتشارات» در فرهنگستان تأکید و مقرر شد این شورا در راستای برنامه‌های مصوب مجمع عمومی و شورای علمی، به ریاست معاون پژوهشی و با حضور نمایندگان هرکدام از گروه‌های علمی و سردبیران مجلات فرهنگستان علوم به طور منظم و با وظیفه «استانداردگذاری»، «سیاستگذاری» و «ساماندهی» وضع انتشارات فرهنگستان علوم تشکیل شود.

برگزاری یکصد و بیست و هشتمین جلسه مجمع عمومی فرهنگستان علوم

انتخاب ۸ عضو پیوسته جدید در فرهنگستان

روز پنجشنبه ۱۴۰۰/۱۲/۱۲، یکصد و بیست و هشتمین نشست مجمع عمومی فرهنگستان علوم به ریاست آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان و با حضور ۴۲ عضو پیوسته از مجموع ۴۶ عضو پیوسته فرهنگستان علوم به صورت حضوری و برخط برگزار شد.

در ابتدای جلسه رئیس فرهنگستان ضمن خوشامدگویی به اعضا و آرزوی صحت و سلامت برای آنان در دوران شیوع پاندمی کرونا، با اشاره به حضور آقای دکتر رضا فرجی‌دانا دبیر فرهنگستان در اولین جلسه مجمع عمومی، از اینکه مسئولیت دبیری فرهنگستان را پذیرفته‌اند از ایشان تشکر کرد و برایشان توفیق بیشتر مسئلت نمود. رئیس فرهنگستان در ادامه با اشاره به سخنرانی‌های خوبی که در مراسم گرامیداشت روز جهانی آینده ایراد شده بود، از آقای دکتر فتح‌الله مضطرزاده دبیر شورای

آینده‌نگری و همکاری‌شان برای برگزاری این جلسه سپاسگزاری کرد. آقای دکتر داوری اردکانی همچنین با اشاره به ضایعه درگذشت آقای دکتر غلامرضا سلطانی عضو وابسته گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم و استاد پیشکسوت دانشگاه شیراز که در ماه‌های اخیر دارفانی را وداع گفته‌اند برای ایشان رحمت و آمرزش الهی مسئلت کرد. پس از آن آقای دکتر مهدی گلشنی عضو پیوسته فرهنگستان

خبر و گزارش

علوم به عنوان پیش از دستور مواردی را مطرح و پیشنهادهایی به معاونت پژوهشی فرهنگستان برای فعالیت‌های پژوهشی ارائه کرد. دکتر گلشنی در این خصوص پیشنهاد کرد: برنامه فرهنگستان‌های مهم جهان مطالعه شود و نکات مفید و قابل پیاده‌کردن آنها استخراج و به کار گرفته شود؛ برای شناساندن شأن فرهنگستان به جامعه و مقامات کشوری اقدامات جدی شود تا نظرات فرهنگستان را به کار گیرند؛ و فرهنگستان یک نقش رصدی برای وضعیت علم در کشور داشته باشد و جلوی معیارهای باطل در علم‌سنجی کشور را بگیرد. دکتر گلشنی همچنین به معاونت پژوهشی فرهنگستان پیشنهاد کرد که طرح‌های کلان‌شان را از طریق گروه‌ها مطرح کنند تا نظر گروه‌ها به شورای علمی منعکس شود و نهایتاً در مجمع عمومی مطرح شود.

در ادامه و پس از تصویب صورت جلسه قبلی مجمع، آقای دکتر سید محمد قاری سید فاطمی عضو پیوسته جدید فرهنگستان علوم که در اولین نشست مجمع شرکت می‌کرد، سخنانی با عنوان «ما و ناسازنمای حقوق بشر معاصر» ایراد کرد. پس از سخنان آقای دکتر سید فاطمی، لوح عضویت پیوسته ایشان توسط آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان به ایشان اعطاء شد. خلاصه‌ای از سخنان آقای دکتر سید فاطمی در ادامه همین شماره خبرنامه آمده است.

سپس پیشنهاد عضویت پیوسته آقایان دکتر عباس شاکری استاد اقتصاد دانشگاه علامه طباطبائی، دکتر عزت‌الله نادری استاد تعلیم و تربیت دانشگاه خوارزمی و دکتر رضا نیلی پور استاد زبان‌شناسی و گفتار درمانی دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی در فرهنگستان علوم مطرح شد که پس از بیان زندگینامه و فعالیت‌های علمی و پژوهشی آنان و نیز فعالیت‌هایشان در دوران عضویت وابسته در فرهنگستان، با رأی‌گیری کتبی به تصویب رسید. آقای دکتر عباس شاکری از سال ۱۳۸۹ همکار مدعو و از سال ۱۳۹۱ عضو وابسته گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم بوده است. آقای دکتر عزت‌الله نادری از سال ۱۳۷۲ عضو وابسته گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم بوده است. آقای دکتر رضا نیلی پور از سال ۱۳۷۰ عضو وابسته گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم بوده است. پس از آن پیشنهاد عضویت پیوسته آقایان دکتر مگردیچ

تومانیان استاد ریاضی دانشگاه تبریز و دکتر محمد مهدی شیخ جباری استاد فیزیک پژوهشگاه دانش‌های بنیادی در فرهنگستان علوم مطرح شد که پس از بیان زندگینامه و فعالیت‌های علمی و پژوهشی آنان و نیز فعالیت‌هایشان در دوران عضویت وابسته در فرهنگستان، با رأی‌گیری کتبی به تصویب رسید. آقای دکتر مگردیچ تومانیان از سال ۱۳۷۰ عضو وابسته گروه علوم پایه فرهنگستان بوده است. ایشان همچنین از سال ۲۰۰۹ عضو دائم آکادمی علوم ارمنستان است. آقای دکتر محمد مهدی شیخ جباری نیز از سال ۱۳۸۷ عضو وابسته گروه علوم پایه فرهنگستان علوم بوده است.

در ادامه پیشنهاد عضویت پیوسته آقای دکتر سید محمد مهدی کیایی استاد بهداشت و تغذیه طیور دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران مطرح شد که پس از بیان زندگینامه و فعالیت‌های علمی و پژوهشی ایشان و نیز فعالیت‌هایشان در دوران عضویت وابسته در فرهنگستان، با رأی‌گیری کتبی به تصویب رسید. آقای دکتر سید محمد مهدی کیایی از سال ۱۳۸۴ همکار مدعو و از سال ۱۳۸۵ عضو وابسته گروه علوم دامپزشکی فرهنگستان علوم بوده است.

پیشنهاد عضویت پیوسته آقایان دکتر محمد سلطانیه استاد مهندسی شیمی دانشگاه صنعتی شریف و دکتر جواد فیض استاد مهندسی برق دانشگاه تهران از دیگر موضوعات مطرح شده در جلسه بود که پس از بیان زندگینامه و فعالیت‌های علمی و پژوهشی آنان و نیز فعالیت‌هایشان در دوران عضویت وابسته در فرهنگستان، با رأی‌گیری کتبی به تصویب رسید. آقای دکتر محمد سلطانیه از سال ۱۳۶۹ (بدو تأسیس فرهنگستان علوم) عضو وابسته گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم بوده است. آقای دکتر جواد فیض نیز از سال ۱۳۷۷ عضو وابسته گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم بوده است. در بخش پایانی جلسه نیز پیشنهاد عضویت وابسته آقای دکتر رحیم زارع نهندی استاد ریاضی دانشگاه تهران برای یک دوره چهار ساله در فرهنگستان علوم مطرح شد که پس از بیان زندگینامه و فعالیت‌های علمی و پژوهشی ایشان و نیز فعالیت‌هایشان در دوران همکاری مدعو در فرهنگستان، با رأی‌گیری کتبی به تصویب رسید. آقای دکتر رحیم زارع نهندی از سال ۱۳۹۴ همکار مدعو گروه علوم پایه فرهنگستان علوم بوده است.

غرس نهال توسط اعضای پیوسته فرهنگستان علوم

سنت‌های خداپسندانه است که بر آن تأکید و روایت شده است که مؤمن کسی است که بتواند درخت‌های بیشتری بکارد». ایشان تأکید کرد: «محیط زیست بخش مهمی از هویت یک جامعه است و ما هر چقدر فضاهای پیرامونی خود را برای کاشت نهال و درخت آراسته کنیم به همان اندازه هویت ملی ما فروزان می‌شود».

آقای دکتر علی اکبر صالحی معاون پژوهشی و قائم مقام رئیس فرهنگستان نیز پس از کاشت نهال اظهار داشت: «نهال کاری یا کاشت درخت از آنجا که یکی از سنت‌های الهی خوب است، اعضای فرهنگستان علوم به عنوان نخبگان علمی جامعه، نهالی غرس کرده‌اند تا این مهم هم به یادگار بماند و هم ترویج شود».

به ابتکار آقای دکتر فرجی دانا دبیر فرهنگستان، در پایان نشست یکصد و بیست و هشتم مجمع عمومی فرهنگستان علوم، مورخ ۱۴۰۰/۱۲/۱۲ و به مناسبت هفته درختکاری، یک اصله نهال توسط هریک از اعضای پیوسته فرهنگستان و به نام آنان در حیاط مجموعه فرهنگستان غرس شد. آقای دکتر داوری اردکانی رئیس فرهنگستان پس از غرس نهال در سخن کوتاهی اظهار داشت: «درختکاری سنت نیاکان است و سنت مطلوب است. امیدوارم که ایران زمین و هوایی داشته باشد که همواره بشود درخت کاشت و درخت‌های خوب و بارور و بارآور کاشت».

آقای دکتر محقق داماد رئیس گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان نیز پس از غرس نهال گفت: «نهال کاری یکی از

برگزاری جلسات شورای آینده‌نگری فرهنگستان علوم در دوره جدید

✱ روز یکشنبه سی‌آبان ۱۴۰۰، اولین جلسه شورای آینده‌نگری فرهنگستان علوم در دوره جدید به ریاست آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم و با حضور آقایان دکتر فتح‌اله مضطرزاده دبیر شورای آینده‌نگری، دکتر علی‌اکبر صالحی معاون پژوهشی، دکتر سیدمصطفی محقق‌داماد نماینده گروه مطالعات اسلامی، دکتر فریدمُر نماینده گروه علوم پایه، دکتر حسن احمدی نماینده گروه علوم کشاورزی، دکتر غلامرضا نیکبخت بروجنی نماینده گروه علوم دامپزشکی، دکتر محسن بهرامی، دکتر رضا مکنون و تعدادی از مدیران فرهنگستان به صورت حضوری و برخط برگزار شد.

در ابتدای جلسه آقای دکتر داوری اردکانی ضمن خوشامدگویی و تشکر از اعضای حاضر در جلسه، ضمن بیان ملاحظات درباره آینده‌نگری و برنامه‌ریزی در جوامع، بر لزوم برنامه‌ریزی برای آینده تأکید کرد و اظهار داشت: من در جلساتی که در سال‌های گذشته درباره روز جهانی آینده در فرهنگستان علوم برگزار شده بود سخنی با عنوان «ما آینده خودمانیم» ارائه کرده‌ام. معتقدم برای برنامه‌ریزی آینده، شناخت وضع موجود و درک امکان‌ها و توانایی‌ها برای گشایش راهی که باید پیمود، ضروری است. در ادامه آقای دکتر مضطرزاده گزارش مبسوطی از اهداف، شرح وظایف، اقدامات صورت گرفته و اقدامات در دست اجرای دبیرخانه شورای آینده‌نگری و روش‌های مرسوم آینده‌نگاری در کشورهای پیشرفته ارائه کرد. ایشان تصریح کرد که برای آینده‌نگاری نیاز به آمارها و گزارش‌های صحیح و قابل استناد از وضع کنونی علم و فناوری است. ایشان در ادامه پیشنهادهای دبیرخانه شورا به منظور تصمیم‌گیری درباره اولویت‌ها و گستره فعالیت‌های آینده‌نگری در فرهنگستان را جهت بحث و تبادل نظر اعضا شرح داد. آقایان دکتر صالحی و

دکتر محقق‌داماد نیز در ادامه با تأیید موضوع مطرح شده توسط آقای دکتر داوری، و با توجه به وظیفه راهیابی فرهنگستان، بر تعیین وضع علم کشور در حال حاضر با استفاده از همه روش‌های پیشنهاد شده توسط دبیرخانه شورا تأکید کردند. آقای دکتر محسن بهرامی نیز با اشاره به نقش فرهنگستان و نیز عجین بودن علم و فناوری، پیشنهاد انتشار بیانیه توسط شورا را ارائه کرد. آقای دکتر رضا مکنون نیز با اشاره به مقطع تاریخی کنونی بر لزوم پیوند نظام تصمیم‌گیری و نظام دانایی کشور در این خصوص تأکید کرد. پس از طرح موضوعات توسط استادان حاضر در جلسه و بحث و تبادل نظر مقرر شد شناسایی وضع موجود علم و فناوری در ایران و آسیب‌شناسی آن، بررسی و تحلیل شود. در ادامه و با پیشنهاد آقای دکتر مضطرزاده، عضویت حقیقی آقایان دکتر محسن بهرامی و دکتر رضا مکنون در شورای آینده‌نگری فرهنگستان به تصویب رسید. همچنین مقرر شد جلسات شورای آینده‌نگری فرهنگستان به طور منظم و حتی‌الامکان به صورت ماهانه تشکیل شود.

✱ روز یکشنبه ۲۶ دی‌ماه ۱۴۰۰ دومین جلسه شورای آینده‌نگری به صورت حضوری و برخط برگزار شد. در ابتدای جلسه آقای دکتر مضطرزاده ضمن خوشامدگویی و تشکر از حضور و مشارکت اعضا اظهار داشت با توجه به مصوبه شورای آینده‌نگری مورخ ۳۰ آبان‌ماه در خصوص «بررسی وضعیت علم و فناوری در ایران» از سخنرانانی دعوت کردیم تا در ده دقیقه مطالب خود را ارائه کنند. مبسوط سخنرانی‌ها در جلسات آتی دبیرخانه شورای آینده‌نگری ارائه خواهد شد. پس از آن آقای دکتر احمد شعبانی عضو وابسته فرهنگستان علوم و استاد شیمی دانشگاه شهید بهشتی سخنانی با عنوان «آینده‌پژوهی، جایگاه علم، فناوری و نوآوری ایران در منطقه و جهان» ایراد و در ادامه آقای دکتر غلامعلی منتظر استاد دانشگاه

تربیت مدرس سخنانی با عنوان «درنگی بر روند علم و فناوری ایران در دهه ۱۳۹۰ خورشیدی» ارائه کرد. پس از آن در خصوص مطالب عنوان شده بحث و تبادل نظر و پیشنهادهایی مطرح شد. آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان ضمن تشکر از سخنرانان و اظهار نظر اعضای حاضر در جلسه، با توجه به اهمیت موضوع آینده‌نگری و چالش‌های مهم کشور تأکید کرد که از مطالب سخنرانی‌ها در مراسم روز جهانی آینده امسال بهره برده شود. آقای

دکتر محسن بهرامی دبیر مراسم روز جهانی آینده نیز گزارشی از روند فعالیت‌های دبیرخانه در ارتباط با گرامیداشت روز جهانی آینده ارائه کرد و پس از بحث و تبادل نظر مقرر شد روز جهانی آینده روز ۹ اسفند به صورت حضوری و برخط برگزار شود. همچنین پس از توضیحات آقای دکتر مضطرزاده تشکیل زیرگروه شورای آینده‌نگری تحت عنوان «بررسی چالش‌های روز ایران و آینده‌نگری» با مسئولیت آقای دکتر رضا مکنون به تصویب رسید.

برگزاری نشست‌های هم‌اندیشی دبیرخانه شورای آینده‌نگری

دبیرخانه شورای آینده‌نگری نیز در ۶ ماهه دوم سال ۱۴۰۰، نشست‌های مختلفی برگزار کرد. آقای دکتر مکنون درخصوص نحوه اجرای مصوبات شورای آینده‌نگری برخی اقدامات دبیرخانه شورا را به شرح زیر پیشنهاد کرد:

۱. ایجاد بانک اطلاعاتی: الف. مراکز آینده‌نگری جهان: کشورهای قدرتمند؛ کشورهای اقتصاد نوظهور؛ کشورهای خاورمیانه. ب. مراکز علمی ایران: گزارش‌های گروه‌های علمی فرهنگستان؛ مراکز تصمیم‌گیری در ایران.
۲. ایجاد شبکه: الف. شبکه مراکز علمی ایران؛ ب. شبکه گروه‌های علمی فرهنگستان؛ ج. شبکه مراکز آینده‌نگری دنیا.
۳. تدوین مدل آینده‌نگری.
۴. تبیین وضعیت علم در ایران.
۵. فرا تحلیل مطالعات صورت گرفته تاکنون در فرهنگستان و مراکز علمی.
۶. تدوین برنامه‌های آموزشی.
۷. برنامه‌ریزی برای ارتباط علم و فناوری.
۸. نگرش جامع و سیستمی به آینده.
۹. مرکز دیده‌بانی علم.
۱۰. تدوین بیانیه

در این نشست‌ها پیشنهاد شد سهم نظریه‌پردازی و برنامه‌ریزی مشخص شود، مخاطبان بیانیه و یا گزارش‌ها مشخص

شود. همچنین برنامه سال ۱۴۰۱ تدوین و برنامه‌های شورا بر اساس اهداف کوتاه‌مدت، میان‌مدت و درازمدت تدوین و تقسیم کار شود. آقای دکتر شعبانی نیز در این نشست‌ها گزارش مفصلی درخصوص آینده‌نگری و آینده‌پژوهی؛ شاخص‌های کمی و کیفی در اسناد بالادستی و ترسیم وضعیت فعلی در آموزش عالی ارائه کرد. آقایان دکتر شریفی تهرانی و دکتر نادعلیان رؤسای گروه‌های علوم کشاورزی و علوم دامپزشکی فرهنگستان نیز در یکی از نشست‌ها، توضیحاتی درخصوص کارهای انجام‌شده در گروه‌های علوم کشاورزی و علوم دامپزشکی ارائه و بر لزوم توجه به بیانیه‌ها و گزارش‌های فرهنگستان توسط مراکز تصمیم‌گیری تأکید کردند. همچنین قرار شد برای شروع کار، گزارش‌های وضعیت علم در ایران که گروه‌های علمی فرهنگستان تهیه کرده‌اند و گزارش‌های موجود در وزارت علوم درخصوص آینده‌نگری توسط دو کارگروه بررسی شود و ده سؤال شاخص و کلیدی از تحلیل این گزارش‌ها استخراج و به نظرخواهی گذاشته شود. آقای دکتر مضطرزاده دبیر شورای آینده‌نگری نیز تأکید کرد که فعالیت‌های شورا بر اساس شرح وظایف آن دنبال خواهد شد. همچنین مقرر شد بررسی و فراتحلیل گزارش‌های گروه‌های علمی و مراکز علمی در دستور کار قرار گیرد. برنامه‌ریزی جهت برگزاری مراسم روز جهانی آینده از دیگر موضوعات مطرح‌شده در نشست‌های دبیرخانه شورای آینده‌نگری بود.

مراسم گرامیداشت روز جهانی آینده در فرهنگستان علوم

در نشست بعد از ظهر نیز که به ریاست آقای دکتر حسن ظهور عضو پیوسته فرهنگستان علوم تشکیل شد آقایان دکتر احمد شعبانی عضو وابسته گروه علوم پایه فرهنگستان علوم و استاد شیمی دانشگاه شهید بهشتی، دکتر سعید وکیلی معاون برنامه ریزی، نظارت و آمایش سرزمین سازمان برنامه و بودجه کشور، دکتر غلامعلی منتظر عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت مدرس، دکتر فرشاد مؤمنی استاد اقتصاد دانشگاه علامه طباطبائی و عضو وابسته گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم و دکتر میرطاهر موسوی عضو هیأت علمی دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی سخنرانی ایراد کردند.

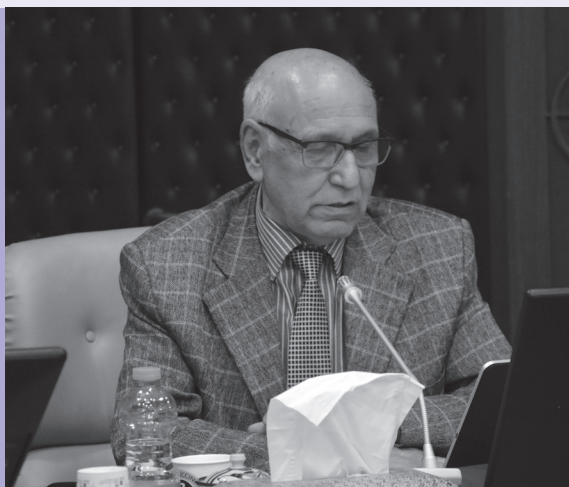
در پایان مراسم نشست پرسش و پاسخ به ریاست آقای دکتر رضا مکنون برگزار شد و مطالب مطرح شده در سخنرانی ها جمع بندی شد. خلاصه تعدادی از سخنرانی های ایراد شده در این مراسم در ادامه همین شماره خبرنامه منتشر شده است و در شماره بعدی خبرنامه خلاصه تعداد دیگری از سخنرانی ها به چاپ خواهد رسید.

اول مارچ هر سال به نام روز جهانی آینده نامگذاری شده است. بنا بر این نامگذاری، فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران از سال ها پیش به مناسبت این روز، مراسمی با عنوان «گرامیداشت روز جهانی آینده» برگزار می کند. مراسم امسال در روز دوشنبه ۹ اسفند ۱۴۰۰ با موضوع «علم، انتظام ملی و آینده؛ دانش برای سرزمین» به همت شورای آینده نگری فرهنگستان علوم در دو بخش صبح و عصر، در محل فرهنگستان برگزار شد.

در نشست صبح آقایان دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم، دکتر سیدمصطفی محقق داماد رئیس گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم، دکتر رضا مکنون رئیس شاخه مهندسی عمران فرهنگستان علوم، دکتر فتح الله مضطرزاده عضو پیوسته فرهنگستان علوم و دبیر شورای آینده نگری، دکتر محسن بهرامی استاد دانشگاه صنعتی امیرکبیر و عضو حقیقی شورای آینده نگری فرهنگستان علوم و دکتر جروم گلن مدیر پروژه هزاره سخنرانی ایراد کردند.

سخنرانی دکتر فرهنگ رجایی در فرهنگستان علوم

در یک جلسه سخنرانی تخصصی که روز یکشنبه ۲۱ آذر ۱۴۰۰ به همت گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم و به ریاست آقای دکتر سیدمصطفی محقق داماد رئیس گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان در سالن کنفرانس فرهنگستان برگزار شد، آقای دکتر فرهنگ رجایی استاد علوم سیاسی و روابط بین الملل دانشگاه کارلتون به ایراد سخن پرداخت. موضوع سخنرانی ایشان عبارت بود از: «چرا ایران بعد از دوره صفوی را بازیگر نمی‌دانم؟».

در این جلسه آقایان دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم، دکتر علی‌اکبر صالحی معاون پژوهشی و قائم مقام رئیس فرهنگستان، تعدادی از اعضای پیوسته و وابسته و همکاران مدعو فرهنگستان و جمع کثیری از استادان و اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها و دانشجویان و علاقمندان به صورت حضوری و برخط شرکت داشتند.

آقای دکتر فرهنگ رجایی در بخشی از سخنانش در این نشست اظهار داشت: دولت و ملک خلافت به رغم فراز و نشیب خود، تا برآمدن صفوی تعیین‌کننده و تعریف‌کننده دولت و ملک بود و مصلحتش را در چهارچوب جهان‌بینی اسلام و فرهنگ اسلامی - عربی، که قوم عرب با خود آورد، تعریف می‌کرد و خلیفه نماد حاکمیت دولت و ملک و به تعبیر من امر سیاسی شد و درخصوص امر سیاست نظام سیاسی خلافت با وام‌گیری ترکیبی از نظام روم و ایران حکومت و امر سیاست شد. اندیشه خلافت رسول‌اللهی چهارچوب فکری شد که جزئیات ادب و آداب کار را تدبیر و تأمل می‌نمود. ایشان افزود: آنقدر دولت و خلافت استوار بود که به طور نمونه در دوره آل بویه به رغم اینکه رومیان توانستند پایتخت صفویان را تصرف کنند و حتی به زبان تاریخ‌شناسان و اسلام‌شناسان سده شیعه سخن بگویند، اما اسوه و پارادایم دولت - مُلک خلافت دست نخورده باقی ماند و دیدیم که آل بویه در روز جمعه خطبه نماز را نه به نام امام شیعه، که خلیفه سنی خواندند. تعجب ندارد که اخیراً هم داعش ادعای احیای خلافت کند. چون این نهاد به رغم اینکه پس از حمله مغولان به طور انضمامی ناپدید شد و نماد اسمی آن هم توسط دولت ترکیه که جانشین عثمانی شده بود، رسماً ملغی گردید، اما هنوز انگاره دولت - ملک خلافت در ذهن بسیاری مشروعت دارد. دکتر رجایی ادامه داد: در آخرین دوره در حال توسعه ایران که

دوره صفوی باشد، مجدداً دولت - ملک ایران بروز کرد و این بار مصلحت در چهارچوب جهان‌بینی شیعه تعریف شد و درخصوص امر سیاسی دولت - ملک پادشاهی برقرار گردید و شاه برخوردار از سایه خدا نماد آن اعلام شد و در امر سیاست نظام شاهی به مثابه ملک قرضی و در چهارچوب اندیشه پادشاه قرضی برقرار گردید. ادب و آداب کارهای تدبیر و تأمل شد و صدراعظم به عنوان نماد ملک، حکومت و امر سیاست مستقر گردید.

ایشان افزود: پس از فروپاشی صفوی وضعیت صورت دیگری گرفته است که هنوز ادامه دارد. اگر مروری به چهار دوره افشار، زند، قاجار و پهلوی کنیم، نبود کارکرد اندام‌واره مصلحت، ملک و تدبیر و تأمل و به تبع آن دولت - ملک جالب توجه و چشمگیر است. دکتر محمد مصدق این تمایز را می‌دانست و از این رو مرتب به دو پادشاه پهلوی توصیه می‌کرد سلطنت کنید و وقتی نخست‌وزیر بود در پاسخ به کسانی که می‌خواستند مطبوعاتی که به وی حمله می‌کردند را مورد مجازات قرار بدهند، قبول نمی‌کرد و در پاسخ می‌گفت اگر به نماد حکومتی دولت ما که ایرانی و مسلمانی است کسی توهین کرد آن وقت بنده وارد میدان می‌شوم.

استاد علوم سیاسی و روابط بین الملل دانشگاه کارلتون ادامه داد: به بیان دیگر در این چهار دوره تعریف ما از واحد سیاسی مشخص نبود یا جدی گرفته نمی‌شد. از این رو به جای بازیگری «همه با هم»، «همه با من» برقرار بود. چنان امر سیاست بر امر سیاسی غالب بود و ملک و حکومت تا آنجا خود را مُلک

تلقی می‌کردند که دیگر حوزه‌های امر سیاسی یعنی اقتصاد، اجتماع، علم و هنر، دین و فرهنگ را نیز دست‌آمیز خود کرده و دچار خفقان و سستی کرده بود.

ایشان در بخش پایانی صحبت‌هایش گفت: حالا سؤال این است که آیا در ایران اسلامی دولت - مُلک در چهارچوب امر سیاسی مصلحتش در چهارچوب جهان بینی شیعه و شعارهای انقلاب تعریف شده است؟ آیا در خصوص امر سیاست نظام جمهوری اسلامی را مُلک و حکومت برقرار کرده‌ایم؟ و بالأخره آیا در چهارچوب اندیشه مطرح شده و بحث شده ادب و آداب کارها را تدبیر و تأمل کرده و قانون امر جهانداری بر اساس آن به قاعده بازی تبدیل شده است؟ آیا نماد دولت - مُلک و امر سیاسی جاافتاده و شناخته شده است؟ آیا سه قوه نظام جمهوری نماد امر سیاست هر یک به طرز مناسب خود را مجزا اما متوازن می‌بینند؟

دکتر رجایی تأکید کرد: البته هر ایرانی باید واقف باشد پس از انقلاب چالش‌هایی که به صورت جنگ تحمیلی، تحریم‌های پیپی و نفسگیر، محاصره چهار طرف وطن از شمال توسط روسیه،

از جنوب شورای همکاری خلیج فارس، از شرق نیروهای افراطی دینی در پاکستان و افغانستان و از غرب هم جنگ و ادامه آن یعنی نیروهای افراطی جهان عرب و اخیراً هم تحریم شخص ثالث برای تنگ کردن عرصه فعالیت بین‌المللی از بیرون و کوتاه نظری‌ها و منفعت‌طلبی‌های کوتاه مدت در داخل، نمی‌دانم آیا فرصت یا دل و دماغی برای توجه به نگرش هزار ساله و تاریخی برای کسی به جا مانده است یا نه؛ اما من که همیشه به نسل‌های آتی اعتقاد و اطمینان دارم، امیدوارم آنها هرچه سریعتر بنای سه پایه قانون جهانداری متشکل از مصلحت، مُلک و تدبیر و تأمل را نه فقط احیا، که روایتی روزآمد برای خود و ایران فراهم آورند تا خدای ناکرده جهان سوزی گریبانگیر ما نشود. ایشان در پایان گفت: امیدوارم عرایض روشن کرده باشد که حضور تأثیرگذار دولت - مُلک در حکومت خیلی بد است. به همین دلیل اعلام می‌کنم از چین هیچ چیزی در نخواهد آمد. چین برای من شوروی دوران استالین است. در شوروی دوران استالین فقط قدرت نظامی بیرون آمد و از چین کنونی چیزی غیر از «قدرت اقتصادی» بیرون نخواهد آمد.

برگزاری نشست

صدسالگی حوزه قم و مسائل جامعه ایران

همزمان با صدسالگی حوزه علمیه قم، نشست «صدسالگی حوزه قم و مسائل جامعه ایران» با نگاهی به کتاب «صد سالگی حوزه قم» اثر آقای دکتر رسول جعفریان عضو پیوسته فرهنگستان علوم، روز یکشنبه ۲۸ آذر ۱۴۰۰ در خانه اندیشمندان علوم انسانی برگزار شد.

در این نشست که به همت انجمن اندیشه و قلم و با همکاری خانه اندیشمندان علوم انسانی برگزار شد آقایان آیت‌الله دکتر سیدمصطفی محقق داماد رئیس گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم و استاد فقه و حقوق دانشگاه شهیدبهبشتی،

استاد اکبر ثبوت پژوهشگر تاریخ و فلسفه و حقوق، حجت‌الاسلام والمسلمین رضا مختاری استاد حوزه علمیه قم و مدیر مؤسسه کتابشناسی شیعه و حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر رسول جعفریان عضو پیوسته فرهنگستان علوم و استاد تاریخ دانشگاه تهران سخنرانی ایراد کردند. دکتر رسول جعفریان که اخیراً کتاب «صد سالگی حوزه قم» را منتشر کرده است در این نشست به اهمیت بررسی صد سالگی حوزه علمیه و نسبت آن با تحولات جامعه ایران پرداخت. آیت‌الله دکتر سیدمصطفی محقق داماد استاد فقه و حقوق و نواده مؤسس حوزه علمیه قم نیز درباره موضوع «حوزه و نسبت روحانیت با سیاست» سخن گفت. استاد اکبر ثبوت نیز به «چالش‌های بیرونی و درونی حوزه» پرداخت و حجت‌الاسلام والمسلمین رضا مختاری ابعاد بحث چالش برانگیز «استقلال مالی حوزه علمیه» را تبیین کرد.

پیام تسلیت رئیس گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم در پی درگذشت پروفسور فان اس

آیت‌الله آقای دکتر سیدمصطفی محقق داماد رئیس گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران در پی درگذشت پروفسور یوزف فان اس، اسلام‌شناس برجسته آلمانی و استاد بازنشسته دانشگاه توپینگن پیام تسلیتی به شرح ذیل صادر کرد:

«انا لله وانا اليه راجعون؛ بدینوسیله رحلت جناب پروفسور یوزف

فان اس آلمانی، استاد بازنشسته دانشگاه توپینگن آلمان، از محققان و مدرسان بزرگ و نامدار دانش الهیات به‌ویژه کلام اسلامی را به اطلاع می‌رساند. ایشان طی مجلدات عدیده در زمینه کلام اسلامی تحقیقات عالیه از خود به یادگار نهادند و چندین بار برای گفتگوهای الهیاتی و بین‌الادیانی به ایران دعوت شدند. فقدان این اسلام‌شناس کم‌نظیر را به عموم ارباب دانش و فضیلت به‌ویژه استادان عالیقدر و پژوهشگران دانش الهیات تسلیت عرض می‌کنم. برای روان آن مرد بزرگ آرامش در جوار حق متعال و برای عموم اهل معرفت، سلامتی دمام و عزت مستدام از درگاه حضرت علیم علّام مسئلت دارم.

۲۶ آذرماه ۱۴۰۰ خورشیدی

سیدمصطفی محقق داماد

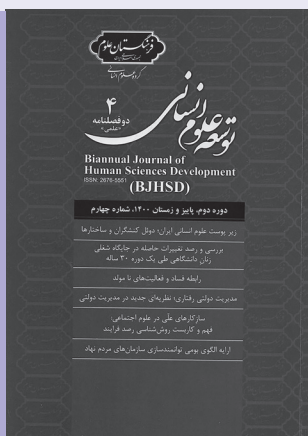
رئیس گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم ایران».

انتشار شماره چهارم مجله توسعه علوم انسانی

چهارمین شماره مجله توسعه علوم انسانی (ویژه پاییز و زمستان ۱۴۰۰) به همت گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم منتشر شد. در این شماره مجله توسعه علوم انسانی که به صورت دوفصلنامه منتشر می‌شود، ۶ مقاله به چاپ رسیده که عناوین مقالات بدین شرح است:

- زیر پوست علوم انسانی ایران؛ دوئل کنشگران و ساختارها (دکتر مقصود فراستخواه استاد برنامه‌ریزی توسعه آموزش عالی، مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی)
- بررسی و رصد تغییرات حاصله در جایگاه شغلی زنان دانشگاهی طی یک دوره ۳۰ ساله (دکتر شمس السادات زاهدی عضو وابسته فرهنگستان علوم و استاد مدیریت دانشگاه علامه طباطبائی)

- رابطه فساد و فعالیت‌های نامولد (دکتر عباس شاکری عضو پیوسته فرهنگستان علوم و استاد اقتصاد دانشگاه علامه طباطبائی، فاطمه رجبی دکتری اقتصاد، مدرس دانشکده اقتصاد دانشگاه علامه طباطبائی)
- مدیریت دولتی رفتاری؛ نظریه‌ای جدید در مدیریت دولتی (دکتر رضا واعظی استاد گروه مدیریت دولتی دانشکده مدیریت و حسابداری دانشگاه علامه طباطبائی، لیلا شمس دانشجوی دکتری رشته مدیریت دولتی دانشکده مدیریت و حسابداری دانشگاه علامه طباطبائی)

خبر و گزارش

- سازکارهای علی در علوم اجتماعی: فهم و کاربست روش‌شناسی رصد فرایند (دکتر حسن دانایی فرد استاد دانشگاه تربیت مدرس و همکار مدعو شاخه مدیریت گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم، دکتر بهنام شهائی پسادکتری دانشگاه تربیت مدرس)
- ارائه الگوی بومی توانمندسازی سازمان‌های مردم‌نهاد (نوروز حاجی بابایی دانشجوی دکتری مدیریت برنامه‌ریزی فرهنگی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان، دکتر علی اکبر رضایی عضو هیأت علمی گروه برنامه‌ریزی فرهنگی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات)
- در بخش دیگری از مجله با عنوان مرور و نقد کتاب، کتاب افضل‌التواریخ (تألیف فضلی خوزانی و تصحیح زنده‌یاد دکتر

احسان اشراقی)، از انتشارات مرکز پژوهشی میراث مکتوب، توسط آقای امین اشراقی دانش‌آموخته دانشگاه تهران در رشته حقوق بین‌الملل معرفی و نقد شده است.

در بخش پایانی مجله نیز چکیده مقالات به زبان انگلیسی آمده است.

آقای دکتر سیدمهدی الوانی عضو پیوسته فرهنگستان علوم و استاد مدیریت، مدیرمسئول و سردبیر مجله توسعه علوم انسانی است. علاقمندان برای دریافت مقالات این مجله می‌توانند به وب‌گاه فرهنگستان علوم به نشانی: www.ias.ac.ir، بخش انتشارات، مراجعه کنند.

بحران طبیعت و الگوی صنعت

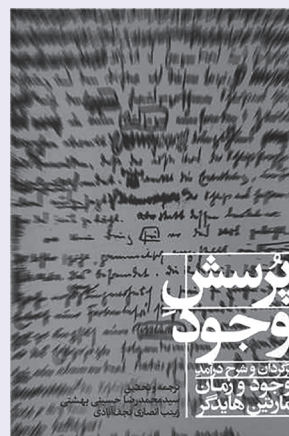
سخنرانی دکتر سیدمحمدرضا حسینی بهشتی

روز سه‌شنبه ۱۴۰۰/۱۲/۲۴، به همت گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم و در جلسه شورای گروه مذکور، آقای دکتر سیدمحمدرضا حسینی بهشتی استاد فلسفه دانشگاه تهران و همکار مدعو گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم سخنانی با عنوان «بحران طبیعت و الگوی صنعت» ایراد کرد. در این نشست که به ریاست آقای دکتر حسین نمازی رئیس گروه علوم انسانی برگزار شد، تعدادی از اعضای پیوسته و وابسته و همکاران مدعو فرهنگستان، اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها، دانشجویان تحصیلات تکمیلی و علاقمندان حضور داشتند.

پرسش وجود کتاب برگزیده سال شد

در سی و نهمین دوره اعطای جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران که روز سه‌شنبه ۲۴ اسفند ۱۴۰۰ با حضور رئیس‌جمهور محترم برگزار شد، کتاب «پرسش وجود» برگردان و شرح درآمد «وجود و زمان» مارتین هایدگر، ترجمه و تحقیق آقای دکتر سیدمحمدرضا حسینی بهشتی و خانم دکتر زینب انصاری نجف‌آبادی به عنوان کتاب برگزیده سال در بخش فلسفه معرفی شد. کتاب مذکور در سال ۱۳۹۹ توسط انتشارات علمی در ۴۵۹ صفحه منتشر شده است. آقای دکتر سیدمحمدرضا بهشتی در حال حاضر عضو هیأت علمی گروه فلسفه دانشگاه تهران و همکار مدعو گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم است.

خبر و گزارش

تجلیل از ۵ پژوهشگر جوان برجسته کشور در رشته‌های علوم پایه، منتخب فرهنگستان علوم

و فناوران کشور که به زودی با عنوان بنیاد علم ایران فعالیتش را آغاز می‌کند، مبلغ ۱۵۰ میلیون تومان را به عنوان گرنت به هرکدام از برگزیدگان امسال و نیز برگزیدگان سال‌های گذشته «جایزه ابوریحان بیرونی فرهنگستان علوم» پرداخت خواهد کرد.

در هفتمین آیین نکوداشت پژوهشگران جوان برجسته رشته‌های علوم پایه کشور، منتخب فرهنگستان علوم، آقایان دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم، دکتر علی اکبر صالحی معاون پژوهشی فرهنگستان، دکتر فرید مُر رئیس گروه علوم پایه فرهنگستان، دکتر یوسف ثبوتی عضو پیوسته فرهنگستان، و دکتر ایمان افتخاری همکار مدعو گروه علوم پایه فرهنگستان علوم و عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی سخنرانی ایراد کردند.

همچنین آقایان دکتر محمود شمسی شهرآبادی رئیس شاخه زیست‌شناسی، دکتر مهدی زارع رئیس شاخه زمین‌شناسی، دکتر مگرديچ تومانیان رئیس شاخه ریاضی، دکتر محمد مهدی شیخ جباری رئیس شاخه فیزیک و دکتر علی اکبر موسوی موحدی رئیس شاخه شیمی فرهنگستان علوم به معرفی هریک از برگزیدگان امسال شاخه‌های تخصصی گروه علوم پایه پرداختند.

در بخش پایانی جلسه نیز ۵ پژوهشگر جوان برجسته ضمن معرفی فعالیت‌ها و دستاوردهای حوزه تخصصی‌شان، سخنانی ایراد کردند و از فرهنگستان علوم بابت این مراسم قدردانی نمودند. * آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم، در سخنرانی افتتاحیه این آیین، ضمن تبریک به پژوهشگران جوان

در هفتمین دوره تجلیل از پژوهشگران جوان برجسته رشته‌های علوم پایه کشور، منتخب فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران که روز پنجشنبه ۲۷ آبان ۱۴۰۰ به همت گروه علوم پایه این فرهنگستان و با گرامیداشت مقام علم و دانش ابوریحان بیرونی برگزار شد، ۵ پژوهشگر جوان برجسته کشور در رشته‌های زیست‌شناسی، زمین‌شناسی، شیمی، فیزیک و ریاضی معرفی و تجلیل شدند. در این نشست که با حضور آقایان دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم و دکتر علی اکبر صالحی معاون پژوهشی و قائم مقام رئیس فرهنگستان، و همچنین رئیس و تعدادی از اعضای پیوسته و وابسته و همکاران مدعو گروه علوم پایه فرهنگستان علوم برگزار شد، از آقایان «دکتر صادق بابا شاه» به عنوان پژوهشگر جوان برجسته در شاخه زیست‌شناسی از دانشگاه تربیت مدرس، «دکتر عطاءالله ندیری» به عنوان پژوهشگر جوان برجسته در شاخه زمین‌شناسی از دانشگاه تبریز، «دکتر محمود نصرالله زاده بانی» به عنوان پژوهشگر جوان برجسته در شاخه شیمی از دانشگاه قم، «دکتر میر ابوالحسنی واعظی» به عنوان پژوهشگر جوان برجسته در شاخه فیزیک از دانشگاه صنعتی شریف و «دکتر سید محمد هادی هدایت زاده رضوی» به عنوان پژوهشگر جوان برجسته در شاخه ریاضی از پژوهشگاه دانش‌های بنیادی، با اهدای لوح تقدیر فرهنگستان علوم و جایزه ۱۲۰ میلیون ریالی به هریک از برگزیدگان تجلیل به عمل آمد. همچنین عنوان شد که صندوق حمایت از پژوهشگران

برجسته رشته‌های علوم پایه کشور و تشکر از گروه علوم پایه فرهنگستان، درباره نظم علم و جایگاه علوم پایه سخنانی ایراد کرد. دکتر داوری اردکانی در بخشی از سخنانش اظهار داشت: «جوامع، تمدن‌ها و دوره‌های تاریخی هر کدام نظم‌ی دارند که در جای خود رخ می‌دهند. یک جامعه، انبان پراکنده نیست. علوم هم نظم و پیوستگی دارند. علوم جزایر پراکنده نیستند و با هم پیوستگی تنگاتنگ دارند. اگر این پیوستگی نباشد، علم بی‌حاصل می‌ماند و نتیجه‌ای عاید نمی‌شود. علوم پایه در کشور قدر و منزلتی که باید داشته باشند، ندارند. درست است که دولت می‌تواند خیلی کمک کند اما چرا علوم پایه جایگاه خودش را ندارد؟ هیچ‌کس منکر اهمیت مهندسی و پزشکی نیست. این علوم چون محسوس‌ترند پس اعتنای جامعه به آنها بیشتر است. این اعتنا خوب است اما اگر پیوستگی در علوم نباشد، علوم محسوس‌تر هم اثر خود را چنانکه باید ندارند. درباره علوم انسانی و اجتماعی چیزی نمی‌گویم. به هر صورت، درخت ریشه دارد. اگر ریشه درخت خشکد، پر و بال درخت خمیده می‌شود و ثمر هم نمی‌دهد». رئیس فرهنگستان علوم در ادامه با تصریح بر اینکه هیچ‌کس را نمی‌توان مقصر بی‌اعتنایی به علوم پایه دانست، گفت: «کار بشر از آزادی آغاز می‌شود. آزادی، تعلق و احترام و توجه می‌آورد. این احترام حُب علم است. علمای ما و تمدن‌های دیگر مانند یونان، ترتیب علم را بر این گذاشتند که ابتدا تعلق خاطر به علم باشد و پس از آن خیر و شر و تدبیر راه روشن می‌شود. اول از ساختن شروع می‌شود و بعد به علم نظری می‌رود. ما همان قدر که به مهندسی و پزشکی نیاز داریم، به زیست‌شناسی و فیزیک و شیمی و ریاضی و زمین‌شناسی هم نیاز داریم. علم، تعلق خاطر و آرامش است». رئیس فرهنگستان علوم در پایان سخنانش بیان کرد: «بسیار خوشوقتم که پایان عمرم در خدمت مرکز علمی‌ای بوده‌ام که همه بدون هیچ چشمداشت مادی در آن خدمت می‌کنند. این فرهنگستان نشان داده است که همه، حرمت علوم را نگه می‌دارند».

* آقای دکتر علی‌اکبر صالحی معاون پژوهشی فرهنگستان علوم نیز در ادامه در سخنانی به جایگاه علوم پایه در ایران که مهد علم و تمدن است اشاره و اظهار کرد که متأسفانه به این علوم کم‌لطفی می‌شود. نه اینکه کسی عمداً بخواهد کم‌لطفی کند، اقتضای وضعیت اجتماعی این‌گونه است. زیرا اگر شخصی مهندسی و پزشکی بخواند، آینده شغلی خوبی را برای خود در

نظر می‌گیرد ولی برای علوم پایه چنین دیدگاهی وجود ندارد. به عقیده دکتر صالحی، با نصیحت و بخشنامه نمی‌شود این نقیصه را برطرف کرد بلکه باید زمینه‌های لازم را برای دانش‌آموزان جهت انتخاب علوم پایه فراهم کرد. عنوان مهندس یا دکتر دارای یک پرستیژ است که در علوم پایه وجود ندارد. چه عنوانی را برای کسی که فیزیک می‌خواند، در نظر بگیریم؟ آقای دکتر صالحی در پایان سخنانش ضمن تجلیل از پروفیسور میرزاخانی و سایر نخبگانی که در عرصه جهانی افتخارآفرینی کرده‌اند، از نظام آموزش عالی در ایران قدردانی و اظهار امیدواری کرد که در آینده نزدیک بتوانیم شرایطی فراهم کنیم که نخبگان ما در کشور خودمان فعالیت کنند و به خارج از کشور نروند.

* آقای دکتر فرید مُر رئیس گروه علوم پایه فرهنگستان علوم که به صورت برخط در جلسه حاضر بود، نیز ضمن تشکر از حضور آقایان دکتر داوری اردکانی و دکتر صالحی در آیین اعطای جایزه ابوریحان بیرونی و قدردانی از حاضران در جلسه و تبریک به جوانان برگزیده، اظهار داشت: «مراسم اعطای جایزه ابوریحان بیرونی که هفتمین دوره آن برگزار می‌شود به خوبی شناخته شده است و بر سایر جوایزی که در کشور داده می‌شود اصلح است. زیرا زندگینامه علمی همه این پژوهشگران بررسی می‌شود و برندگان این جایزه با سختگیرانه‌ترین معیارها انتخاب می‌شوند. بنابراین به پاس زحماتی که در طول حیات آکادمیک خود کشیده‌اند، جوایزی را دریافت می‌کنند». دکتر مُر یادآور شد: «همان‌طور که مقام معظم رهبری اشاره کردند، حیف است که این نخبگان را پرورش دهیم و بعد سایر کشورها بیایند خوشه چینی کنند و حاصل زحمات ما را صاحب شوند». دکتر مُر تأکید کرد که دنیا در حال تحول است و نظام‌های رشته‌ای فرو ریخته است و نظام‌های فرارشته‌ای شکل گرفته‌اند. باید این نظام رشته‌ای و کنکور را کنار بگذاریم و نظام آموزشی خود را نظامی پویا و روزآمد کنیم».

* آقای دکتر یوسف ثبوتی عضو پیوسته فرهنگستان علوم نیز در این جلسه ضمن بیان چرایی اعطای جایزه پژوهشگران علوم پایه به نام ابوریحان بیرونی، گزارش مختصری از زندگی و فعالیت‌های علمی این دانشمند برجسته ایرانی ارائه کرد و با بیان شیوه تحقیق ابوریحان اظهار داشت که ابوریحان به مشاهده اهمیت می‌داد. اگر شاگردان ابوریحان شیوه استاد را در پیش می‌گرفتند، امروز ایران سرآمد علوم جهان بود.

✱ آقای دکتر ایمان افتخاری همکار مدعو شاخه ریاضی گروه علوم پایه فرهنگستان علوم و رئیس صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران کشور و عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی نیز که به صورت برخط در مراسم حاضر بود مطالب کوتاهی در جهت حمایت از پژوهشگران منتخب فرهنگستان علوم بیان کرد. ایشان یادآور شد که صندوق حمایت از پژوهشگران که به زودی به نام بنیاد علم ایران فعالیتش را ادامه می دهد امتیازاتی را برای پژوهشگران فراهم می کند. دوستان پژوهشگر، فعالیت های ۲ ساله خود را اعلام می کنند و پس از بررسی، امتیازاتی برای پژوهشگران شاخص در نظر گرفته می شود. آقای دکتر افتخاری اعلام کرد که برندگان امسال جایزه ابوریحان فرهنگستان و برندگان سال های گذشته نیز می توانند از این امکان که در ابتدا به آن اشاره شد، استفاده کنند.

✱ پژوهشگران برگزیده این دوره نیز هرکدام سخنان کوتاهی اظهار داشتند و ضمن تشکر از فرهنگستان علوم به بیان مطالعات خود پرداختند که چکیده آن در پی می آید:

آقای دکتر صادق باباشاه عضو هیأت علمی گروه ژنتیک دانشکده علوم زیستی دانشگاه تربیت مدرس و پژوهشگر جوان برجسته شاخه زیست شناسی، سخنان خود را در حوزه درمان و تشخیص سرطان و پیام رسانی سلول ها بیان کرد. به نظر ایشان باید درمان هدفمندی را برای سرطان داشته باشیم. درست است که شیمی درمانی می کنیم اما هدفمند نیست، زیرا در کنار داروهای شیمی درمانی باید در مورد نحوه فعالیت های سلول های بنیادی سرطانی مطالعه کنیم.

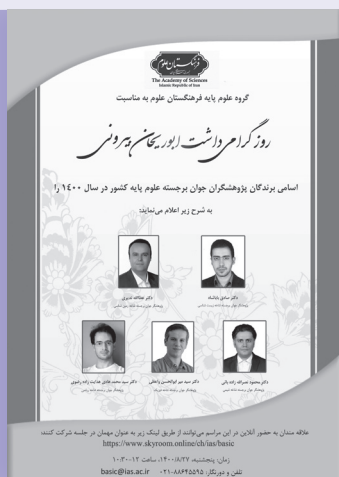
آقای دکتر عطاالله ندیری عضو هیأت علمی گروه علوم زمین دانشگاه تبریز و پژوهشگر جوان برجسته شاخه زمین شناسی دیدگاه خود را در مورد فرونشست زمین و بخش های آسیب پذیر آبخوان ها بیان کرد. فعالیت ایشان مدیریت کمی و کیفی آبخوان ها با استفاده از هوش های مصنوعی است. به نظر آقای دکتر ندیری، فرونشست زمین، دنیا شمول است و در کشورهای پیشرفته تا حدودی مدیریت شده است. وی هدف از مطالعات خود را کاهش ریسک فرونشست زمین نام برد.

آقای دکتر محمود نصرالله زاده بانی عضو هیأت علمی دانشگاه قم و پژوهشگر جوان برجسته شاخه شیمی درباره ۹ سال تحقیق در دانشگاه نوپای قم صحبت کرد. به نظر ایشان، با توجه به تنوع گیاهی فراوان در کشورمان می توانیم نانوذرات فلزی را سنتز کنیم.

وی تأکید کرد که توانسته است از ضایعات بایو، ذرات نانو را سنتز کند.

آقای دکتر سیدمیرابوالحسن واعظی عضو هیأت علمی دانشگاه صنعتی شریف و پژوهشگر جوان برجسته شاخه فیزیک مطالب خود را به صورت برخط بیان کرد. ایشان درباره فعالیت های خود و در مورد نظم توپولوژیک در رایانش کوانتومی صحبت کرد. به نظر دکتر واعظی، مسأله فیزیکدان ها گذار فاز است که محصول تقارن در سیستم است. به عنوان مثال، در آهن ربا یک تقارنی را از دست دادیم ولی در آهن آن تقارن وجود دارد. آنجایی که تقارن داریم حالت بی نظم ماده و آنجایی که تقارن نداریم، حالت منظم ماده است. ایشان در ادامه سخنان خود در مورد تفاوت هندسه و توپولوژی صحبت کرد مبنی بر اینکه در هندسه به جزئیات توجه می شود ولی در توپولوژی به امور کلی توجه می شود.

آخرین سخنران آقای دکتر سیدمحمد هادی هدایت زاده رضوی عضو هیأت علمی پژوهشکده ریاضیات پژوهشگاه دانش های بنیادی و پژوهشگر جوان برجسته شاخه ریاضی بود که درباره جایگاه و اهمیت نظریه اعداد سخنان خود را ارائه کرد. به نظر ایشان، نظریه اعداد مجموعه ای از مسائل بنیادی و محوری است که برای حل آنها از تمام دانش ریاضی استفاده می شود و باعث ایجاد نظریه های نوین می شود. نظریه اعداد در سایر علوم فیزیک، شیمی و حتی صنعت و رمزنگاری کاربرد بسیاری دارد. آقای دکتر هدایت زاده رضوی سخنرانی خود را با بیان برنامه لنگ لندز که نوعی برنامه متحدسازی ریاضی است به پایان رساند.

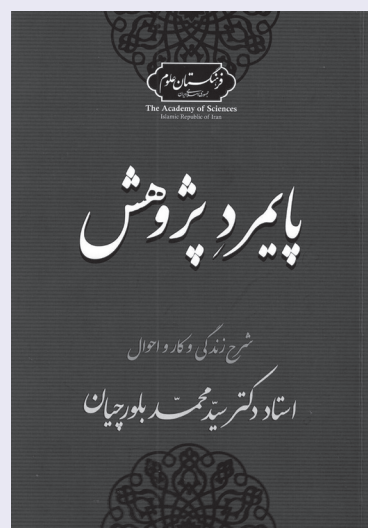

انتشار کتاب پایمرد پژوهش

در زمینه تخصصی شیمی ارگانوسیلیکون منتشر شده است. در فصل چهارم با عنوان ضمیمه، اخبار و گزارش‌های برخی رسانه‌ها در خصوص فعالیت‌ها و افتخارات برجسته علمی استاد بلورچیان منتشر شده و در فصل آخر تصاویری از آقای دکتر سید محمد بلورچیان و جوایز و لوح‌های اهدایی به ایشان آمده است.

کتاب پایمرد پژوهش در دی‌ماه ۱۴۰۰ در ۲۴۰ صفحه به همت فرهنگستان علوم منتشر شده است. این کتاب توسط آقای حامد زارع تنظیم و توسط خانم فاطمه ابوحمره ویرایش شده است.

آقای دکتر سید محمد بلورچیان در سال ۱۳۱۲ در تبریز به دنیا آمده و دارای مدرک دکتری داروسازی با درجه ممتاز از دانشگاه تبریز و دکترای تخصصی شیمی از دانشگاه بوردو فرانسه است. دکتر بلورچیان در سال ۱۹۷۲ میلادی موفق به اخذ درجه دکتری دولتی علوم (اتا) با درجه بسیار افتخار آمیز از فرانسه شده و رساله دکتری او توسط CNRS فرانسه چاپ و منتشر شده است. آقای دکتر بلورچیان در سال ۱۳۴۲ به مرتبه استادیاری، در سال ۱۳۵۰ به مرتبه دانشیاری و در سال ۱۳۶۰ به مرتبه استادی نائل آمده است. یکی از فعالیت‌های مهم و ماندگار استاد بلورچیان بنیانگذاری، تأسیس و راه‌اندازی پژوهشگاه شیمی و مهندسی شیمی ایران بوده است. از افتخارات ایشان علاوه بر عضویت پیوسته در فرهنگستان علوم، می‌توان به دریافت نشان درجه یک دانش، کسب عنوان استاد نمونه کشور، برگزیده دوره اول همایش چهره‌های ماندگار، اولین شیمیدان برگزیده انجمن شیمی و مهندسی شیمی ایران، و برگزیده ویژه رتبه اول تحقیقات بنیادی سی‌امین جشنواره بین‌المللی خوارزمی اشاره کرد. کتابخانه مرکزی پژوهشگاه شیمی و مهندسی شیمی ایران نیز به نام «پروفسور بلورچیان» نامگذاری شده است. استاد دکتر سید محمد بلورچیان جزو ۱۵ عضو پیوسته اولیه فرهنگستان علوم است که از بدو تأسیس با فرهنگستان همکاری داشته و در این مدت علاوه بر مشارکت مؤثر در برنامه‌های علمی فرهنگستان و ایراد سخنرانی‌های علمی و اجرای طرح‌های پژوهشی، چندین دوره ریاست گروه علوم پایه و ریاست شاخه شیمی گروه را هم به عهده داشته است. ایشان همچنین عضو شورای علمی و عضو شورای پژوهشی فرهنگستان علوم و عضو هیأت ممیزه مشترک فرهنگستان‌ها بوده است.

کتاب «پایمرد پژوهش» مشتمل بر شرح زندگی و کار و احوال آقای دکتر سید محمد بلورچیان عضو پیوسته فرهنگستان علوم و استاد برجسته شیمی کشور، با مقدمه‌ای از آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم، منتشر شد. رئیس فرهنگستان در مقدمه کتاب با بیان اینکه کشور به دانشمندانی نیاز دارد که درد علم داشته باشند و غم علم بخورند تصریح می‌کند که استاد بلورچیان صرفنظر از استعداد خداداد که داشته همواره در این اندیشه بوده است که علم در جای خویش قرار گیرد و اهمیت و اثربخشی داشته باشد. دکتر داوری اردکانی می‌افزاید: «آنچه من می‌دانم این است که هر وقت با دکتر بلورچیان بوده‌ام حس کرده‌ام به سخن کسی گوش می‌کنم که علم در وجودش خانه کرده و جزء اصلی زندگی‌اش شده است». رئیس فرهنگستان در ادامه تأکید می‌کند: «آقای دکتر بلورچیان نه فقط یک دانشمند شیمیدان بزرگ بلکه مردی صاحب فرهنگ و درایت است که می‌داند شیمی در کشورش چه راهی باید برود و چه باید بکند و چگونه می‌تواند با کشور در ارتباط باشد و به پیشرفت آن کمک کند».

این کتاب پنج فصل دارد. در فصل اول، فعالیت‌های علمی و اجرایی و تحقیقاتی و مقالات و انتشارات و نشان‌های علمی آقای دکتر سید محمد بلورچیان شرح داده شده است. فصل دوم به گفتگویی با ایشان اختصاص دارد و در فصل سوم تعدادی از مقالات استاد دکتر بلورچیان در زمینه‌های مختلف علم و فناوری و همچنین جایگاه شیمی و داروسازی و بخصوص

انتشار شماره‌های دوم و سوم نامه علوم پایه

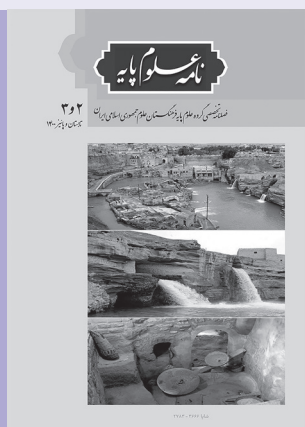
شماره‌های دوم و سوم «نامه علوم پایه» فصلنامه تخصصی گروه علوم پایه فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران، ویژه تابستان و پاییز ۱۴۰۰، منتشر شد. این مجله به نشر مسائل آموزشی و پژوهشی حوزه ریاضی، فیزیک، شیمی، علوم زمین و علوم زیستی می‌پردازد و اولویت خود را در پرداختن به مسائل و چالش‌های اساسی قلمروهای علوم پایه، سیاست‌های آموزشی و پژوهشی، ارتقای سطح دانش و پژوهش در کشور، ارتقای سطح ارتباط میان دانشمندان علوم پایه و سایر قلمروهای علمی و کل جامعه، توسعه نگرش علوم یکپارچه و فعالیت‌های بین رشته‌ای، ترارشته‌ای و تبیین اهمیت این نگرش‌ها در حل مسائل معاصر جامعه و همچنین توسعه پایدار قرار داده است. در این شماره فصلنامه علاوه بر سخن سردبیر، بیست و هشت مقاله از دانشگاہیان و پژوهشگران حوزه علوم پایه منتشر شده است. علاقمندان برای دریافت مقالات فصلنامه می‌توانند به بخش انتشارات وبگاه فرهنگستان علوم به نشانی www.ias.ac.ir مراجعه کنند.

در پایان این فصلنامه به نقد و معرفی سه کتاب «علم؛ مرز

برگزاری وبینار مغزپژوهی در ایران: چشم‌اندازها و چالش‌ها

وبینار «مغزپژوهی در ایران: چشم‌اندازها و چالش‌ها» روز ۷ بهمن ۱۴۰۰ به همت و میزبانی شاخه‌های فیزیک و زیست‌شناسی فرهنگستان علوم و با استفاده از زیرساخت آموزش مجازی دانشگاه تحصیلات تکمیلی علوم پایه زنجان برگزار شد. اعضای برگزارکننده این رویداد، آقایان دکتر سعید سمنانیان از شاخه زیست‌شناسی و دکتر محمد مهدی شیخ جباری و دکتر علیرضا ولی‌زاده از شاخه فیزیک فرهنگستان بودند.

این وبینار به منظور روشن شدن ابعاد رشد بسیار سریع دانش و فناوری‌های علوم اعصاب و شناختی و علوم وابسته در دنیا و تبیین جایگاه ایران و بررسی راهکارهای کم‌کردن فاصله موجود بین کشور ایران و کشورهای پیشرو در دنیا برگزار شد.

بی‌انتهای»، «عقلانیت، سبک زندگی، علم برای سلامت» و «بیماری کرونا و ویروس ۲۰۱۹ (کووید-۱۹): همه‌گیری شناسی، بیماری‌زایی، تشخیص و راه‌های درمان» پرداخته شده است. «نامه علوم پایه» به صاحب امتیازی فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران، مدیر مسئولی دکتر مهدی زارع و سردبیری دکتر علی فرازمنند منتشر می‌شود. دکتر مسعود آربین‌نژاد، دکتر هاشم رفیعی‌تبار و دکتر احمد شعبانی نیز از اعضای هیأت تحریریه فصلنامه تخصصی گروه علوم پایه فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران هستند.

تعداد پنج نفر از پژوهشگران و مدیرانی که در سال‌های اخیر در تحقیقات، راهبری و سیاست‌گذاری در این رشته فعال بوده و هستند به شرح ذیل در این وبینار سخنرانی کردند و در پایان در میزگرد مجازی، سخنرانان به سؤالات شرکت‌کنندگان پاسخ دادند و به همفکری در مورد مشکلات موجود و راهکارهای رفع موانع موجود پرداختند. موضوعات سخنرانی‌های این وبینار عبارتند از:

- آینده علوم اعصاب شناختی (دکتر محمدتقی جغتایی؛ دانشگاه علوم پزشکی ایران، رئیس انجمن علوم اعصاب ایران)
- مشکل ساختاری در توسعه علوم فرارشته‌ای شناختی (دکتر مجید نیلی احمدآبادی؛ دانشگاه تهران، دبیر ستاد توسعه علوم و فناوری‌های شناختی)

- معرفی آزمایشگاه ملی نقشه برداری مغز (دکتر محمدرضا آی؛ دانشگاه علوم پزشکی ایران، رئیس آزمایشگاه ملی نقشه برداری مغز)
- زیست مهندسی عصبی برای ترمیم و دست ورزی مغز (دکتر محمد جوان؛ دانشگاه تربیت مدرس، رئیس انجمن فیزیولوژی

- و فارماکولوژی ایران)
- مغز و ذهن: از دیدگاه فلسفه و علم (دکتر ابوالحسن احمدیانی؛ دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، رئیس پژوهشکده علم اعصاب)

برنده کتاب سال کامستک ۲۰۲۱ شد

کتاب «مکانیک محاسباتی سیستم‌های پیوسته برای بررسی ساختارهای مقیاس نانو»

به اینکه از جمله شاخصه‌های این کتاب محقق شدن یک کار تیمی بین دو دانشگاه شیراز و دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی است، خاطر نشان می‌کند: نوآوری کتاب این است که از نظریات پیشرفته مکانیک سیستم‌های پیوسته برای بررسی سیستم‌های گسسته، بخصوص در حوزه نانو استفاده می‌کند. روش‌های این کتاب در مرزهای دانش قرار دارند و کمک می‌کنند سیستم‌های زیستی را بررسی کنیم».

در این کتاب که حاصل سال‌ها تجربه علمی و تحقیقاتی مؤلفان در حوزه مدل‌سازی رفتار مکانیکی ساختارهای نانومقیاس است، برای اولین بار تئوری الاستیسیته غیرموضعی به صورت جامع، شفاف و نظام‌مند تشریح و کاربردهای این تئوری جهت مدل‌سازی ساختارهای نانومقیاس شرح داده شده است. کاربردهای متنوع تئوری مذکور جهت انواع نانو ساختارها شامل فولرن‌ها، نانولوله‌های کربنی، صفحات گرافن، نانوذرات، نانوسیم‌ها و همچنین ساختارهای نانومقیاس بیولوژیکی نظر طیف وسیعی از محققان را به مطالب ارائه شده جلب خواهد کرد. به علاوه در یک فصل به طور مبسوط به چالش‌های موجود، مسائل باز و چشم‌انداز آینده این تئوری پرداخته شده است. کتاب مذکور در ۱۲ فصل و ۲۸۱ صفحه تنظیم شده است. ساختار و محتوای کتاب به نحوی است که برای استفاده طیف وسیعی از دانشجویان تحصیلات تکمیلی، محققان و دانشمندان در زمینه‌های گسترده‌ای از رشته‌ها شامل فناوری نانو، فیزیک محاسباتی و مهندسی مکانیک مناسب است.

کتاب «Computational Continuum Mechanics of Nanoscopic Structures» تألیف آقایان دکتر هاشم رفیعی تبار عضو وابسته گروه علوم پایه فرهنگستان علوم و استاد گروه مهندسی و فیزیک پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، دکتر اسماعیل قوانلو و دکتر سیداحمد فاضل‌زاده اعضای هیأت علمی دانشکده مهندسی مکانیک دانشگاه شیراز که در سال ۲۰۱۹ توسط انتشارات بین‌المللی springer منتشر شده بود، برنده جایزه بین‌المللی بهترین کتاب سال از سوی نهاد کامستک در سال ۲۰۲۱ شد.

کتاب «مکانیک محاسباتی سیستم‌های پیوسته برای بررسی ساختارهای مقیاس نانو» که از سوی این سه محقق ایرانی و در حوزه نانو تألیف شده است، در سال ۱۳۹۸ در آیین بزرگداشت ابوریحان بیرونی در فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران رونمایی شده بود. آقای دکتر هاشم رفیعی تبار یکی از نویسندگان کتاب با اشاره

برگزاری هفتمین کنفرانس بین‌المللی آموزش مهندسی ایران

هفتمین کنفرانس بین‌المللی آموزش مهندسی ایران، به همت انجمن آموزش مهندسی ایران و دانشگاه صنعتی امیرکبیر و با همکاری فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران از سوم تا ششم آبان سال ۱۴۰۰ برگزار شد.

کنفرانس‌های انجمن آموزش مهندسی ایران کانونی برای تبادل نظر و تضارب آراء میان اندیشمندان حوزه آموزش مهندسی است. مأموریت محوری این کنفرانس‌ها بررسی چالش‌های آموزش مهندسی در ایران و ارائه راهکارهای بهبود کیفیت آن است. در این راستا هفتمین کنفرانس بین‌المللی انجمن آموزش مهندسی ایران که در سال ۱۴۰۰ در دانشگاه صنعتی امیرکبیر تهران برگزار شد، زمینه اصلی خود را «گذشته، حال و آینده آموزش مهندسی» در کشور قرار داد و بدین ترتیب تلاش کرد با مطالعه و رصد شیوه تغییرات آموزش مهندسی در دهه‌های گذشته در کشور و بررسی وضعیت فعلی آن، چشم‌انداز واقع‌گرایانه‌ای از جایگاه آموزش مهندسی به دست آورد و با تأکید بر بهبود کیفی آموزش مهندسی راهکارهای پسندیده‌ای برای آینده ارائه دهد.

نشست نقش زنان در آموزش مهندسی

نشست «نقش زنان در آموزش مهندسی» به همت کارگروه جایگاه زنان در علوم مهندسی فرهنگستان در تاریخ ۴ آبان ۱۴۰۰ و به عنوان یکی از نشست‌های تخصصی هفتمین کنفرانس بین‌المللی آموزش مهندسی ایران برگزار شد. در این نشست که به مدیریت خانم دکتر کاغذچی عضو وابسته فرهنگستان علوم و رئیس کارگروه زنان و شورای زنان در علم و فناوری فرهنگستان علوم برگزار شد، تعدادی از اعضای شورای زنان در علم و فناوری فرهنگستان سخنرانی‌هایی به شرح ذیل ارائه کردند:

خانم دکتر الهه الهی استاد پیشکسوت دانشکده زیست‌شناسی دانشگاه تهران در خصوص تغییرات توالی نوکلئوتیدها در ژنوم ویروس عامل SARS-CoV-2 پیامد برای ظهور سویه‌های جدید.

آقای دکتر محمدرضا اسلامی عضو پیوسته و رئیس گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم یکی از سخنرانان مراسم افتتاحیه کنفرانس مذکور بود. ایشان در سخنانش اظهار داشت: در این دوره از زندگی، انجمن‌ها نقش مهمی دارند و کشورهایی می‌توانند هویت و شخصیت واقعی داشته باشند که انجمن‌ها، نهادهای علمی و NGO‌هایی که توسط خود مردم متخصص آن کشور اداره می‌شوند، حرفی برای گفتن داشته باشند. بنابراین نقشی که انجمن‌ها، نهادهای تخصصی و Think-tank‌ها در اداره یک کشور دارند، بسیار حائز اهمیت است. آقای دکتر اسلامی در ادامه افزود: به نظر من سه نقص فرهنگی در کشور وجود دارد و آن نداشتن «دقت»، «حوصله» و «کارگروهي» است و انجمن‌ها در آگاه‌سازی به آن می‌توانند مؤثر باشند.

در این کنفرانس بین‌المللی علاوه بر مراسم افتتاحیه و اختتامیه، در مجموع ۵ سخنرانی کلیدی ایراد و ۶ نشست تخصصی، ۴ نشست مقاله، ۲ کارگاه و ۲ ارائه پوستر برگزار شد.

خانم دکتر زهرا رهایی مدیرعامل شرکت ناوک شیمی پخش و مدرس دانشگاه در خصوص نقش آموزش مهندسی در تقویت اکوسیستم کارآفرینی زنان.

خانم دکتر فاطمه مهاجرانی معاون برنامه‌ریزی و توسعه مشارکت‌های سازمان نوسازی مدارس کشور و عضو هیأت علمی دانشگاه در خصوص نقش مهارت‌های نرم برای دانش‌آموختگان رشته مهندسی

خانم دکتر معصومه نصیری کناری همکار مدعو گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم و استاد دانشکده مهندسی برق دانشگاه صنعتی شریف با موضوع «از بحران کرونا چه آموختیم؟».

در ادامه نشست پرسش و پاسخ و در پایان جمع‌بندی صورت گرفت.

برگزاری نشست زنان و انجمن‌های علمی

روز چهارشنبه ۱۰ آذر ۱۴۰۰، نشست دوم «زنان و انجمن‌های علمی» از سلسله نشست‌های هم‌اندیشی ارتقاء نقش زنان در علم و فناوری به همت دفتر امور زنان در علوم مهندسی فرهنگستان علوم برگزار شد.

در این نشست که با حضور اعضای شورای زنان در علم و فناوری فرهنگستان علوم، کمیسیون انجمن‌های علمی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و تعدادی از انجمن‌ها و همچنین رابطان انجمن‌های علمی مهندسی و علوم پایه به صورت مجازی برگزار شد، ابتدا خانم دکتر طاهره کاغذچی رئیس شورای زنان در علم و فناوری فرهنگستان علوم، ضمن خوش‌آمدگویی و خیر مقدم، مقدمه‌ای بر تشکیل انجمن‌های علمی و اهمیت آنها ارائه کرد. پس از آن آقای دکتر جلالی دبیر کمیسیون انجمن‌های علمی کشور ضمن تشکر از فرهنگستان علوم برای پرداختن به این

موضوع و اهمیت نقش زنان در علم و فناوری، بر همکاری موثر فرهنگستان با انجمن‌های علمی تأکید کرد و در ادامه خانم دکتر اشرف دانشخواه عضو هیأت علمی دانشگاه بوعلی سینا و رئیس کمیته بانوان انجمن ریاضی ایران موضوع کمیته بانوان انجمن ریاضی با عنوان «چرایی و چگونگی» را ارائه داد و از تجربه انجمن ریاضی برای تأسیس کمیته بانوان و چالش‌ها و رهاوردهای آن صحبت کرد و در ادامه خانم دکتر لیلا فلاحتی عضو هیأت علمی مؤسسه مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری موضوع «زنان در فنی و مهندسی با تأکید بر ساختار آموزش عالی ایران» را ارائه کرد. دبیر این نشست خانم دکتر کبری روشنفکر عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت مدرس و عضو هیأت مدیره انجمن ایرانی زبان و ادبیات عربی بود که در پایان به جمع‌بندی مسائل مطرح‌شده پرداخت.

برگزاری نشست دوم میزگرد تأمین پایدار انرژی الکتریکی، اوج بار ۱۴۰۱ و بعد از آن

مجمع قدرت IEEE بخش ایران با حمایت فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران، نشست دوم میزگرد «تأمین پایدار انرژی الکتریکی، اوج بار ۱۴۰۱ و بعد از آن» را در تاریخ سه‌شنبه ۱۱ آبان، در بستر کلاس مجازی دانشگاه صنعتی شریف با حضور همزمان ۱۹۱ نفر برگزار کرد.

اعضای میزگرد (با ترتیب الفبایی) و محورهای گفتگو در این میزگرد به شرح زیر بودند:

- موانع سرمایه‌گذاری در تولید برق؛ مهندس اسدالله صبوری (نائب رئیس سندیکای شرکت‌های تولیدکننده برق)
- اقتصاد صنعت برق و نحوه توسعه تنظیم‌گری در این صنعت؛ دکتر سیدفرشاد فاطمی اردستانی (استادیار اقتصاد دانشگاه صنعتی شریف)
- سرمایه‌گذاری برای توسعه ظرفیت نیروگاهی؛ دکتر محمدصادق قاضی‌زاده (دانشیار دانشگاه شهید بهشتی، عضو هیأت مدیره توانیر)
- تبادلات برون مرزی انرژی الکتریکی؛ دکتر گئورگ قره پتیان (استاد دانشگاه صنعتی امیرکبیر)

- برنامه توسعه ظرفیت نیروگاهی تا اوج بار ۱۴۰۱؛ دکتر امیر دودایی‌نژاد (معاون برنامه‌ریزی و توسعه مدیریت شرکت مادر تخصصی تولید نیروی برق حرارتی)

چشم‌انداز فناوری‌های کوانتومی در کشور

سخنرانی دکتر علی‌اکبر صالحی

روز شنبه ۱۳ آذر ۱۴۰۰، به همت شاخه مهندسی برق و کامپیوتر گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم، ویدئو در مباحث نوین علم و فناوری، با موضوع «چشم‌انداز فناوری‌های کوانتومی در کشور» به ریاست آقای دکتر حمید سلطانیان زاده رئیس شاخه مهندسی برق و کامپیوتر گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم و با سخنرانی

آقای دکتر علی‌اکبر صالحی معاون پژوهشی و قائم مقام رئیس فرهنگستان علوم و استاد مهندسی هسته‌ای دانشگاه صنعتی شریف برگزار شد. آقای دکتر صالحی در این سخنرانی ابتدا به مقدمات علم کوانتوم که زیربنای فناوری کوانتومی است پرداخت و پس از آن درخصوص فعالیت‌ها و اقدامات انجام شده در این حوزه در کشور به تفصیل سخنانی بیان کرد. این نشست که به صورت مجازی و با حضور استادان دانشگاه‌ها، اعضای فرهنگستان، دانشجویان تحصیلات تکمیلی و علاقمندان تشکیل شد، با پرسش و پاسخ به پایان رسید.

انتصاب دکتر جعفر توفیقی

به عنوان رئیس گروه علوم مهندسی

با عنایت به نظر مشورتی شورای گروه علوم مهندسی فرهنگستان، طی حکمی از سوی آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم، آقای دکتر جعفر توفیقی عضو پیوسته گروه مذکور برای یک دوره دو ساله به سمت رئیس گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم منصوب شد. رئیس فرهنگستان همچنین از زحمات و کوشش‌های آقای دکتر محمدرضا اسلامی در دوره ریاست گروه علوم مهندسی تشکر و قدردانی کرد.

آقای دکتر جعفر توفیقی متولد سال ۱۳۳۴ در تهران، دارای مدرک دکتری تخصصی مهندسی شیمی از دانشگاه پلی‌تکنیک بخارست است و در حال حاضر با مرتبه استادی در دانشگاه تربیت مدرس مشغول خدمت است. ایشان پس از سال‌ها عضویت وابسته، از سال ۱۳۹۵ به عضویت پیوسته فرهنگستان علوم نائل آمده و در سال‌های همکاری با فرهنگستان، چند دوره ریاست شاخه مهندسی شیمی گروه علوم مهندسی را نیز بر عهده داشته است. دکتر توفیقی همچنین رئیس کارگروه انتخاب مهندسان برجسته، استادان برجسته مهندسی و پژوهشگران جوان برجسته

مهندسی کشور، منتخب فرهنگستان علوم بوده است.

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ریاست پژوهشگاه صنعت نفت، دبیری ستاد توسعه فناوری و نوآوری صنعت نفت، گاز و ذغال سنگ معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، مشاور عالی وزیر علوم، ریاست دانشکده انرژی دانشگاه صنعتی شریف، ریاست شورای توسعه آموزش عالی، ریاست شورای عالی برنامه‌ریزی آموزشی، معاون وزیر آموزش و پرورش، ریاست مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، معاون آموزشی دانشگاه تربیت مدرس و ریاست دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه تربیت مدرس از جمله سوابق علمی-اجرایی آقای دکتر جعفر توفیقی است.

خبر و گزارش

انتشار شماره‌های ۹۱ و ۹۲ فصلنامه آموزش مهندسی ایران

دکتر حسین جعفری ثانی (به ترتیب: دانشیار دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد، دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی دانشگاه فردوسی مشهد و عضو گروه علوم تربیتی جامعه المصطفی‌العالمیه (ص) خراسان، دانشیار دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد) - نقش تفکر انتقادی و روحیه کارآفرینی در پیش‌بینی فرسودگی و اهمال‌کاری تحصیلی دانشجویان فنی و مهندسی (دکتر داود طهماسب‌زاده شیخ‌لار، آی‌سان پاشائی فخر و فاطمه کاشی، به ترتیب: دانشیار و کارشناسان ارشد بهسازی منابع انسانی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه تبریز)

- شناسایی مؤلفه‌های مؤثر بر پیدایش و توسعه دانشگاه نسل چهارم: تحلیل کیفی دیدگاه خبرگان دانشگاهی (دکتر خدیجه آذر و دکتر فهیمه ربانی خواه (به ترتیب: دکترای مدیریت آموزشی، دانشگاه علوم پزشکی مجازی تهران، معاون منابع انسانی وزات بهداشت درمان و آموزش پزشکی)

- ارائه مدل ارتباط صنعت با دانشگاه در شهر تهران: مطالعه موردی/ (فرشته حسینلو، دکتر افسانه زمانی‌مقدم و دکتر رضا سورانی یانچشمه، به ترتیب: دانشجوی دکتری، دانشیار و استادیار دانشکده مدیریت واحد تهران غرب دانشگاه آزاد اسلامی).

در نود و دومین شماره فصلنامه مقالات ذیل منتشر شده است:

- معایب آموزش مجازی و راه‌های رفع آنها (دکتر جواد فیض استاد دانشگاه تهران و عضو پیوسته فرهنگستان علوم)

- شناسایی، اولویت‌بندی و بررسی میزان انطباق‌پذیری مهارت‌های مورد نیاز دانش‌آموختگان مهندسی صنایع جهت ورود به بازار کار (دکتر حمیدرضا ضرغامی، دکتر مصطفی جعفری و سعید ایزدخواه، به ترتیب: استادیار مهندسی صنایع دانشگاه علوم و فنون هوایی شهید ستاری، دانشیار مهندسی صنایع و کارشناس ارشد مهندسی صنایع دانشگاه علم و صنعت ایران)

نود و یکمین شماره فصلنامه آموزشی مهندسی ایران به همت گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم منتشر شد. در این شماره ۷ مقاله از استادان و صاحب‌نظران در زمینه‌های مختلف آموزش مهندسی به چاپ رسیده است. عناوین مقالات منتشرشده در این شماره بدین شرح است:

- اثر ارزیابی با بازخورد در پیشرفت تحصیلی دانشجویان مهندسی در آموزش مجازی (دکتر علی کریم‌پورو دکتر مجید میرزاویری، به ترتیب: استاد دانشکده علوم ریاضی و استاد دانشکده مهندسی دانشگاه فردوسی مشهد)

- چرا دانشگاه‌های ایران در تحقق نظام‌های یادگیری الکترونیکی موفق نبوده‌اند؟ (تحلیلی تطبیقی از وضعیت دانشگاه‌های ایران و ترکیه در مواجهه با پاندمی کرونا (دکتر غلامعلی منتظر و دکتر مهدیه فرازکیش، به ترتیب: استاد دانشگاه تربیت مدرس و استادیار مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور)

- ارائه چارچوبی برای توسعه سرمایه انسانی دانشجویان مهندسی مبتنی بر برنامه‌های منتورینگ (احمد کیخا و دکتر محمد میرکمالی، به ترتیب: دانشجوی دکتری اقتصاد و مدیریت مالی آموزش عالی دانشگاه تهران و استاد دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه تهران)

- تحلیل وضعیت موجود و شناسایی رویکرد بدیل محیط‌های یادگیری کارآموزی در برنامه‌های درسی مهندسی دانشگاه فردوسی مشهد (دکتر مرتضی کرمی، اعظم محمدزاده قصر و

خبر و گزارش

- مدیریت کلاس برخط: راهکارهای اساتید رشته‌های مهندسی و علوم پایه دانشگاه علم و صنعت ایران (سحر امیرخانی و دکتر محبوبه تقی‌زاده، به ترتیب: کارشناسی ارشد و استادیار گروه زبان‌های خارجی دانشگاه علم و صنعت ایران)
- بررسی مقیاس اخلاق پژوهش در دانشجویان تحصیلات تکمیلی مهندسی (دکتر حمیده پاک‌مهر استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه بین‌المللی امام رضا (ع))
- ابعاد و مؤلفه‌های کیفیت آموزشی اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها: مطالعه‌ای مبتنی بر روش فراترکیب (دکتر مجید دارابی دانش‌آموخته دکتری تخصصی مدیریت آموزشی دانشگاه تهران)
- مسئله انسجام در آموزش معماری بازاندیشی مسئله از طریق مدل «موقعیت رتوریکال» (ضحی ندیمی، دکتر زهره

- تفضلی و دکتر کاظم مندگاری، به ترتیب: دانشجوی دکتری معماری دانشگاه یزد، استادیار دانشکده معماری دانشگاه شهیدبهشتی و استادیار دانشکده هنر و معماری دانشگاه یزد)
- پدیدارشناسی تجربه زیسته رهبری آموزشی مدیران گروه دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ارومیه (عزیزه پاشایی یوسف‌کندی و دکتر محمد حسنی، به ترتیب: دانشجوی دکتری و استاد مدیریت آموزشی گروه علوم تربیتی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه ارومیه)
- معرفی کتاب «فنون غیر فعال سرمایه‌های طبیعی در بافت سنتی و خانه‌های قدیمی بوشهر» (جلیل شاعری دانشجوی دکتری دانشگاه تربیت مدرس و دکتر محمود یعقوبی استاد دانشگاه شیراز و عضو پیوسته فرهنگستان علوم)
- در پایان فصلنامه، چکیده مقالات به زبان انگلیسی آمده است.

درگذشت دکتر شاهرخ فرهنگی مهندس برجسته منتخب فرهنگستان علوم

آقای دکتر شاهرخ فرهنگی مهندس برجسته منتخب فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۸۶، دار فانی را وداع گفت.

دکتر فرهنگی در سال ۱۳۲۹ در تهران به دنیا آمد. ایشان در سال ۱۳۵۲ مدرک کارشناسی ارشد مهندسی برق و در سال ۱۳۷۳ دکتری مهندسی برق را از دانشکده فنی تهران دریافت کرد. سابقه حرفه‌ای ایشان علاوه بر آموزش و پژوهش در رشته مهندسی برق به عنوان مربی، استادیار و دانشیار در گروه مهندسی برق دانشکده فنی دانشگاه تهران، اجرای پروژه‌هایی در زمینه نیازهای دفاعی کشور، طراحی و

ساخت تجهیزات به منظور استفاده از انرژی فتوولتائیک، طراحی و ساخت تجهیزات مورد استفاده صنعت برق و همچنین، اجرای پروژه‌های پژوهشی در زمینه صنعت خودرو است.

از جمله خدمات ارزنده ایشان طراحی و ساخت نمونه تحقیقاتی و نیمه صنعتی ایستگاه آزمایش فیوزهای مجاورتی موشک‌های Side Winder، طراحی و ساخت بالاست الکترونیک فتوولتائیک برای لامپ بخار سدیم فشار قوی ۷۰ وات، شبیه‌سازی دینامیک خودرو به منظور کنترل خودرو با محرکه‌های الکتریکی، طراحی و ساخت مدولاتور رادار با فرکانس تکرار بالا، شناسایی و طراحی و ساخت نمونه تحقیقاتی فیوزهای FMU را می‌توان بر شمرد. آقای دکتر فرهنگی ضمن دریافت چندین لوح و تقدیرنامه در کشور، در سال ۱۳۸۶ به عنوان مهندس برجسته کشور، برگزیده فرهنگستان علوم ایران انتخاب شد و از ایشان تجلیل به عمل آمد.

فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران ضایعه درگذشت این مهندس برجسته کشور را به خانواده ایشان، جامعه علمی و دانشگاهی و صنعتی کشور و شاگردان و همکاران و دوستان آن مرحوم تسلیت می‌گوید و برای ایشان علو درجات در درگاه باری تعالی مسئلت دارد.

درگذشت دکتر سعید ناطق استاد برجسته مهندسی منتخب فرهنگستان علوم

آقای دکتر سعید ناطق استاد پیشکسوت دانشکده مهندسی و علم مواد دانشگاه صنعتی شریف و استاد برجسته مهندسی کشور، منتخب سال ۱۳۹۳ فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران، دار فانی را وداع گفت.

دکتر سعید ناطق دارای مدرک دکتری در رشته متالوژی و از اعضای هیأت علمی دانشگاه صنعتی شریف با درجه استادی بود. دکتر ناطق مدارک کارشناسی و کارشناسی ارشد خود را از دانشگاه تهران و مدرک دکتری خود را از دانشگاه نیویورک اخذ کرد. ایشان پس از اخذ مدرک دکتری در رشته متالوژی به عضویت هیأت علمی گروه متالورژی دانشگاه صنعتی شریف درآمد. این استاد فقید در زمان حیات خود، در کنار تدریس به مطالعه، تحقیق و تألیف آثاری پیرامون حوزه‌های علمی مورد علاقه خود پرداخت و از جمله متالورژیست‌ها و آلیاژشناسانی بود که تحقیقات مفصل و عمیقی درباره مهندسی مواد و آلیاژها انجام داد. وی به عنوان استاد برجسته مهندسی مواد و متالورژی دانشگاه صنعتی شریف و استاد برجسته مهندسی کشور منتخب فرهنگستان علوم در سال ۱۳۹۳ برگزیده شده بود.

فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران ضایعه درگذشت این استاد برجسته کشور را به خانواده ایشان، جامعه علمی و دانشگاهی کشور و شاگردان و همکاران آن مرحوم تسلیت می‌گوید و برای ایشان علو درجات در درگاه باری تعالی مسئلت دارد.

برگزاری نشست تخصصی شاخه پاتوبیولوژی گروه علوم دامپزشکی

علمی به روز و جدیدی طی این جلسات ارائه می‌شود و بر طبق اساسنامه فرهنگستان علوم در جهت ترویج و نشر آثار علمی که یکی از اهداف اصلی فرهنگستان است تلاش می‌کنیم.

در ادامه جلسه آقای دکتر حسن تاج‌بخش عضو پیوسته گروه علوم دامپزشکی فرهنگستان علوم به عنوان سخنران افتتاحیه، ضمن تشکر و قدردانی از پیوستن سه همکار جدید مدعو این شاخه به جمع استادان گروه علوم دامپزشکی فرهنگستان علوم، گفت: در حال حاضر و با توجه به همه‌گیری ویروس کرونا که جهان را درگیر خودش کرده است همه توجهات به آن اختصاص

روز پنجشنبه مورخ ۱۴۰۰/۱۱/۰۷ نشست تخصصی شاخه پاتوبیولوژی گروه علوم دامپزشکی فرهنگستان علوم با حضور اعضای پیوسته و وابسته و همکاران مدعو گروه و استادان دانشکده‌های دامپزشکی دانشگاه تهران، سمنان، اهواز، ارومیه، شیراز، تبریز و ... به صورت حضوری و برخط برگزار شد.

در ابتدای جلسه آقای دکتر محمدقلی نادعلیان رئیس گروه علوم دامپزشکی فرهنگستان علوم ضمن تشکر و خیرمقدم به حاضران در سخنانی اظهار داشت که گروه علوم دامپزشکی سالانه چند نشست علمی و سخنرانی تخصصی برگزار می‌کند و یافته‌های

این مسئله هم در دامپزشکی و هم در پزشکی مطرح بوده و مرزی بین این دو وجود ندارد. و در نهایت برآورد خسارت‌های اقتصادی برخی از بیماری‌های دامی عنوان سخنرانی دیگری است که آقای دکتر حسام‌الدین اکبرین ارائه خواهد کرد. در ادامه جلسه سخنرانان سخنرانی‌شان را ایراد کردند.

آقای دکتر سیدحسین حسینی همکار مدعو گروه علوم دامپزشکی فرهنگستان علوم و استاد دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران درباره «ضرورت تدوین و اجرای برنامه‌های راهبردی کنترل آلودگی انگلی در دامپزشکی» سخنرانی ایراد کرد. پس از آن آقای دکتر فرهنگ ساسانی همکار مدعو گروه علوم دامپزشکی فرهنگستان علوم و استاد دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران با موضوع «مروری بر پاتوژنز و پاتولوژی کووید ۱۹» سخنرانی ایراد کرد.

سخنران آخر نشست آقای دکتر حسام‌الدین اکبرین همکار مدعو گروه علوم دامپزشکی فرهنگستان علوم و عضو هیأت علمی دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران بود که در ارتباط با «برآورد خسارت‌های اقتصادی برخی از بیماری‌های دامی» سخنرانی ایراد کرد.

در پایان، جلسه پرسش و پاسخ با حضور سخنرانان و حاضران در جلسه (حضور و برخط) برگزار شد و آقای دکتر وجگانی به جمع‌بندی مطالب مطرح شده پرداخت.

داشته و عمدتاً به مجموعه دامپزشکی صدمات و ضررهای زیادی از این همه‌گیری وارد شده است به طوری که تعدادی از همکاران دامپزشکی و پزشکی در این مسیر شهید شدند، عده‌ای مریض شدند و صدمات زیادی دیدند. ایشان افزود که بررسی بیماری‌های مختلف مانند بیماری‌های انگلی، ویروسی و واگیردار در جای خودش بسیار پراهمیت و مهم است که باید مورد توجه قرار گیرد و نباید از آنها غافل بود.

پس از آن آقای دکتر محمد وجگانی دبیر جلسه و رئیس شاخه پاتوبیولوژی گروه علوم دامپزشکی فرهنگستان علوم، ضمن تشکر و خوش‌آمدگویی به حاضران، به بیان اهداف این نشست پرداخت. ایشان همچنین از سخنرانان که اعضای جدید گروه هستند تشکر و اظهار امیدواری کرد که اهداف، فعالیت‌ها و عملکرد شاخه پاتوبیولوژی با قدوم این عزیزان پررنگ‌تر و قوی‌تر و منسجم‌تر پیش برود. دکتر وجگانی پس از معرفی سخنرانان افزود آنچه که در بحث بیماری‌های انگلی و خسارت‌هایی که در پی دارد، مهم است و اهمیت دارد ضرورت تدوین برنامه‌های راهبردی آنهاست تا بتوانیم در کشور از خسارت‌های احتمالی آنها جلوگیری کرده و آنها را به حداقل برسانیم که این موضوع توسط آقای دکتر سیدحسین حسینی مطرح و به بحث گذاشته خواهد شد. موضوع سخنرانی بعدی که در ارتباط با پاتوژنز و پاتولوژی کووید ۱۹ است توسط آقای دکتر فرهنگ ساسانی ارائه خواهد شد.

انتشار شماره جدید

مجله پژوهش‌های راهبردی در علوم کشاورزی و منابع طبیعی

تجاری (قاسم زارعی؛ جلال جواد مقدم؛ حمیده فریدی و به ترتیب، دانشیار و استادیار پژوهش مؤسسه تحقیقات فنی و مهندسی کشاورزی، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، و دانش‌آموخته مقطع دکتری رشته مهندسی مکانیک بیوسیستم پردیس ابوریحان دانشگاه تهران)

وضعیت فرسایش آبی و رسوبدهی ایران، واکاوی آماری و مقایسه‌ای (محمود عرب‌خداری دانشیار پژوهشکده حفاظت خاک و آب‌خیزداری، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی) بررسی اسنادی وضعیت جنگل و محیط‌زیست در ایران و نقش آن‌ها در امنیت غذایی (محمود زبیری؛ مجید مخدوم؛ جهانگیر فقهی؛ نغمه مبرقی؛ مقداد جورغلامی اعضای شاخه جنگل و محیط‌زیست فرهنگستان علوم ج.ا. ایران و به ترتیب، استادان دانشگاه تهران، دانشیار دانشگاه شهید بهشتی، استاد دانشگاه تهران)

واکاوی مهارت مدیریت زمان دانشجویان کشاورزی و منابع طبیعی (لیدا شرفی؛ کیومرث زرافشانی؛ میلاد ژولیده؛ فاطمه قربانی پیرعلی‌دهی و به ترتیب، دانش‌آموخته دکتری دانشگاه رازی و دانشیار دانشگاه رازی کرمانشاه، دانشجوی دکتری دانشگاه تهران و استادیار دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری)

نقش ترویج و آموزش کشاورزی در ترویج دانش و فناوری‌های بوم‌سازگار برای تولیدهای کشاورزی در کشور (ایرج ملک محمدی؛ اسماعیل شهبازی؛ عزت‌اله کرمی؛ سیروس سلمان‌زاده؛ سعید یزدانی؛ آرش دوراندیش و به ترتیب، استاد

شماره جدید مجله پژوهش‌های راهبردی در علوم کشاورزی و منابع طبیعی، ویژه پاییز ۱۴۰۰، به همت گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم منتشر شد. در این شماره ۶ مقاله از استادان و صاحب‌نظران رشته‌های مختلف کشاورزی و منابع طبیعی به چاپ رسیده و در پایان بیانیه‌های صادرشده از سوی گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم، حاصل همایش‌های برگزار شده توسط گروه مزبور، منتشر شده است. چکیده مقالات به زبان انگلیسی، راهنمای نویسندگان و کوتاه‌ها برای نمایه از دیگر مطالبی است که در مجله آمده است.

عناوین مقالات و بیانیه‌های منتشر شده در این شماره بدین شرح است:

- واکاوی راهبردی نقش پدافند غیرعامل در توسعه کاربردهای فناوری هسته‌ای در کشاورزی و صنایع غذایی (حسین ذکی دیزجی؛ غلامرضا جلالی؛ حسن ذکی دیزجی؛ رضا غیاثوند و به ترتیب، استادیار دانشگاه جامع امام حسین (ع)، دانشیار دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی تهران، استادیار دانشگاه شهید چمران اهواز، و پژوهشگر دانشگاه جامع امام حسین (ع))
- اهمیت کنترل عامل‌های مؤثر در شرایط محیطی گلخانه‌های

دانشگاه تهران، استاد پژوهش سازمان تحقیقات، ترویج و آموزش کشاورزی، استاد دانشگاه شیراز، استاد دانشگاه اهواز، استاد و دانشیار دانشگاه تهران)

بیانیه‌های منتشرشده از همایش‌های برگزار شده توسط گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم عبارتند از:

- هشدار در مورد «غیرقابل بازگشت بودن وضعیت منابع آب کشور (علیرضا سپاسخواه عضو پیوسته و رئیس شاخه آبیاری گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم)
- سامانه‌های نوین آبی‌پروری: چالش‌ها و راهکارها (قباد آذری تاکامی عضو وابسته و رئیس شاخه شیلات فرهنگستان علوم)

اعلام نظر گروه علوم کشاورزی درخصوص امنیت خاک

جلسه سخنرانی «امنیت خاک» در تیرماه سال ۱۴۰۰ توسط شاخه خاک‌شناسی گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم، به ریاست آقای دکتر عباس شریفی تهرانی رئیس گروه علوم کشاورزی برگزار شد.

در این نشست آقای دکتر سیدعلی ابطحی رئیس شاخه خاک‌شناسی فرهنگستان علوم و دبیر علمی جلسه درباره اهمیت موضوع نشست سخنانی ایراد کرد و نیز سوابق فعالیت‌های علمی سخنران جلسه را به استحضار شرکت‌کنندگان رساند. پس از آن سخنران جلسه آقای دکتر فرهاد خرمالی استاد دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان و همکار مدعو شاخه خاک‌شناسی گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم سخنرانی خود را آغاز و مطالب تخصصی مبسوطی در مورد امنیت خاک ارائه کرد. پس از پایان سخنرانی، سؤال‌ها و اظهارنظرهای حاضران مطرح و موضوع‌های مختلف مورد بحث قرار گرفت. بیانیه ذیل شامل جمع‌بندی نظرهای مطرح شده در سخنرانی و بحث‌های متعاقب آن است:

- ۱- لزوم محوریت «امنیت خاک» در برنامه‌ریزی‌های ملی توسعه پایدار با توجه به نقش کلیدی خاک در اهداف توسعه پایدار سازمان ملل متحد و همچنین همسویی با جامعه جهانی.
- ۲- لزوم مدیریت یکپارچه محیط طبیعی (مانند خاک، آب، پوشش گیاهی، و اقلیم) در سطح کشور.
- ۳- محور قرار دادن علوم خاک در آمایش سرزمین با توجه به داده‌های معتبر موجود در کشور و تصمیم‌سازی کاربردی بر اساس آن‌ها.

- ۴- نیاز به پشتوانه اجرایی (بودجه، برنامه و کادر مجرب و مسئول) برای قوانین و دستورهای تصویب شده یا در حال تصویب، از جمله قانون خاک.
- ۵- تشریح و ترویج دانش خاک‌شناسی و علوم محیطی مرتبط و نشان دادن اهمیت و نقش آن‌ها در پیشرفت و پایداری قدرتمند کشور که باید بیشتر در لایه‌های مدیران ارشد دولت، سیاستگذاران و نهادهای بالاتر گسترش یابد.
- ۶- لزوم سرمایه‌گذاری بنیادین در ارتباط با تشکیل و تکمیل پایگاه داده‌های همه جانبه ملی (خاک، اقلیم، زمین‌شناسی، ژئومورفولوژی، اقتصاد، محیط زیست، منابع طبیعی و بحث‌های اجتماعی-سیاسی) و نهادینه کردن برنامه‌ریزی بر اساس داده و آمایش همه جانبه در کشور.
- ۷- افزایش قدرت و سرعت نفوذپذیری دانش‌های کاربردی و پیشرفت‌های علمی در مجامع علمی (دانشگاه‌ها و مؤسسات مسئول) و برداشت قدم‌های کاربردی در به‌کارگیری بینش‌های جدید و رفع دیرباوری جامعه علمی و اجرایی کشور نسبت به پذیرش، آموزش و استفاده از پیشرفت‌های علمی داده‌پردازی در کنار بینش‌های علمی مرسوم.
- ۸- تشریح مباحث علمی خاک و محیط و چالش‌های مرتبط برای سطوح بالادستی و نگارش دیدگاه‌ها و نقطه نظرهای طرح‌های کلان مدیریت خاک (با لحاظ کردن تمامی جوانب مدیریتی) از طرف انجمن خاک‌شناسان، فرهنگستان علوم یا وزارت جهاد کشاورزی (مؤسسه متولی مدیریت خاک‌ها) و ارائه آن‌ها به مجلس شورای اسلامی و پیگیری تصویب و اجرایی شدن آن‌ها.

اعلام نظر گروه علوم کشاورزی درخصوص مشارکت‌های مردمی در مدیریت منابع آب (سنت و نوگرایی)

با توجه به منابع بسیار محدود و مقدار اندک آب که اساسی‌ترین دارایی طبیعی کشور محسوب می‌شود چنانچه بهره‌برداری از آن در تعامل با شرایط اقلیمی و محیط زیست نباشد صدماتی به کشور وارد خواهد آمد که اگر نتوان گفت جبران‌ناپذیر است، ترمیم زیان‌های ناشی از آن پر هزینه و مستلزم صرف زمان بسیار طولانی خواهد بود. این در حالی است که این ثروت طبیعی طی سال‌های اخیر تا حد زیادی مورد حمله قرار گرفته است که عملاً می‌توان گفت در بخش آب‌های زیرزمینی آن به زوال انجامیده است. در حال حاضر دو نهاد وزارت جهاد کشاورزی و وزارت نیرو متولیان نگهداشت و حفاظت از منابع آب‌های سطحی و زیرزمینی کشور هستند اما فعالیت‌ها و برنامه‌های اجرایی آنها نه تنها عملاً موفقیت‌آمیز نبوده است که خود نیز با اجرای سیاست‌های غیر علمی در زوال منابع آبی نقش داشته است. فرهنگستان علوم برای پرداختن به این موضوع به کرات جلسات هم‌اندیشی را با مشارکت صاحب‌نظران برگزار کرده و طی بیانیه‌هایی هشدارهای لازم را داده است. چنین به نظر می‌رسد که حفاظت از منابع آب بدون مشارکت‌های عمومی و بخصوص ذینفعان به نتیجه نخواهد رسید و این نتیجه زمانی حاصل خواهد شد که برنامه‌های آن براساس اصول علمی طراحی و اجرا شود. در این راستا به همت شاخه آبیاری گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم جلسه سخنرانی در تاریخ بیست و هشتم مهرماه هزار چهارصد در فضای اسکای روم ترتیب داده شد که در آن آقای دکتر محمدحسین پاپلی‌یزدی استاد دانشگاه تربیت مدرس نظرات خود را در این زمینه تحت عنوان «مشارکت‌های مردمی در مدیریت منابع آب» ابراز داشت. در این جلسه سخنرانی شماری از اعضای گروه علوم کشاورزی فرهنگستان، اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها و سازمان‌های پژوهشی و نیز متخصصان آبیاری و مدیران آب کشور به صورت برخط شرکت داشتند.

در ابتدای جلسه آقای دکتر عباس شریفی تهرانی رئیس گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم ضمن خوش‌آمدگویی

به شرکت‌کنندگان با ارائه بیاناتی جلسه را افتتاح و سپس آقای دکتر علیرضا سپاسخواه رئیس شاخه آبیاری گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم و دبیر علمی جلسه درباره اهمیت موضوع جلسه سخنرانی ایراد کردند و نیز سوابق فعالیت‌های علمی سخنران جلسه را به استحضار شرکت‌کنندگان رساندند. بعد از آن سخنران جلسه آقای دکتر محمدحسین پاپلی‌یزدی استاد دانشگاه تربیت مدرس سخنرانی خود را آغاز و مطالب تخصصی مبسوطی در مورد مشارکت‌های مردمی در مدیریت منابع (سنت و نوگرایی) ارائه کرد. پس از پایان سخنرانی‌ها، سؤال‌ها و اظهارنظرهای حاضران مطرح و موضوع‌های مختلف مورد بحث قرار گرفت که جمع‌بندی نظرهای مطرح شده در سخنرانی و بحث‌های متعاقب آن، به شرح ذیل است:

- ۱- تلفیق دانش قدیم و جدید در امور مشارکت مردمی ضروری است.
- ۲- لازم است مردم در تدوین قوانین و نحوه مدیریت منابع آب دخالت داشته باشند و نظرات آنان ملحوظ گردد.
- ۳- مشارکت مردمی در سرمایه‌گذاری برای تأمین آب یک ضرورت است که می‌تواند از طریق وقف، مجمع خیران آب و نظایر آن صورت گیرد.
- ۴- مدل‌های مشارکت مردمی به شرایط محیطی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی در نقاط مختلف کشور بستگی دارد که بایستی مد نظر قرار گیرد.
- ۵- در تنظیم قوانین مربوط به مشارکت مردمی، بایستی از پایین به بالا عمل شود.
- ۶- لازم است در امور مدیریت منابع آب سهم تصدی‌گری دولتی در جهت واگذاری آن به مردم کاهش یابد.
- ۷- آموزش مردم (کشاورزان) برای مشارکت مردمی در مدیریت منابع آب پیگیری و اجرایی شود.
- ۸- اجرای فناوری‌های جدید تأمین منابع آب (سد، شبکه‌های توزیع و تعادل بخشی آب زیرزمینی) در مورد منابع آب بایستی با

برنامه مشارکت مردمی تلفیق شود.

۹- تغییر رویکرد قوانین مدیریت منابع آب، از «دولت محور» بودن به «مردم محور بودن» ضروری است.

۱۰- سرمایه اجتماعی یا ارتقاء سرمایه اجتماعی (به معنی پذیرش مشارکت مردمی) بایستی فراهم باشد تا مشارکت مردمی قابل اجرا باشد.

۱۱- مشارکت در امر مدیریت منابع آب توسط بخش‌های ذیربط مانند وزارت تعاون، سازمان محیط زیست، وزارت نیرو و وزارت جهاد کشاورزی و شرکت مدیریت منابع آب الزامی است.

باید توجه داشت که معمولاً در موضوع مشارکت‌های مردمی عمدتاً نوک پیکان به سمت مردم عادی یعنی کشاورزان و بهره‌برداران بخش کشاورزی و یا شهروندان، جهت‌دهی می‌شود. این در حالی است که دستگاه‌های دولتی، وزارتخانه‌ها و نهادهای برنامه‌ریز و سیاست‌گذاران کشور، کمترین مشارکت را دارند به عنوان مثال در رابطه با مدیریت منابع آب در کشور، دستگاه‌های متولی و دخیل در موضوع، مانند شرکت مدیریت منابع آب و وزارت

نیرو، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت تعاون، سازمان حفاظت محیط زیست، دستگاه قضایی کمترین مشارکت را دارند. در صورتی که قبل از آنکه مردم عادی و کشاورزان مشارکت داشته باشند لازم است این امر در سطح کلان در بین دستگاه‌های متولی، مورد توجه قرار گیرد. نکته دیگر در مورد جلب مشارکت مردمی در مدیریت منابع آب، «سرمایه اجتماعی» است. زیرا مطالعات نشان داده که جلب مشارکت در جوامعی امکان‌پذیر است که قبل از آن در آن جامعه میزان سرمایه اجتماعی به یک آستانه مطلوب و قابل قبول رسیده باشد. علاوه بر این لازم است به این نکته نیز توجه گردد که مشارکت‌های مردمی در مدیریت منابع آب باید بر پایه اصول علمی انجام شود زیرا مشارکت نوعی رفتار اجتماعی است و باید با سازه‌های ویژه خود طراحی و اجرا گردد. علاوه بر آن در اجرای برنامه‌های مشارکت مردمی به انتقال دانش بومی توجه و از آن برای حصول بازده بیشتر استفاده گردد. در پایان شرکت‌کنندگان از مسئولان فرهنگستان علوم جهت برگزاری این نشست تشکر و قدردانی کردند.

کشاورزی قراردادی

راه‌حلی سنتی برای مسائل جدید بخش کشاورزی

سخنرانی دکتر آرش دوراندیش

جلسه سخنرانی «کشاورزی قراردادی، راه‌حلی سنتی برای مسائل جدید بخش کشاورزی» در تاریخ ۱۴۰۰/۱۰/۲۹ توسط شاخه اقتصاد، ترویج و آموزش کشاورزی گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم، با شرکت استادان، پژوهشگران، اعضای فرهنگستان علوم و کارشناسان به صورت برخط (آنلاین) برگزار شد. در این جلسه، ابتدا آقای دکتر عباس شریفی تهرانی رئیس گروه علوم کشاورزی فرهنگستان، ضمن خیر مقدم به حاضران، جلسه را افتتاح کرد و پس از آن آقای دکتر ایرج ملک‌محمدی دبیر علمی همایش، مطالبی درباره ضرورت‌ها و چالش‌های کشاورزی قراردادی و اهمیت آن در اقتصاد و ترویج کشاورزی ارائه داد. سپس سخنران اصلی این همایش، آقای دکتر آرش دوراندیش استاد دانشگاه فردوسی مشهد و همکار مدعو گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم مطالب میسوطی درباره مشکلات بخش کشاورزی و راهکارهای برون‌رفت از آن، اهمیت و ضرورت کشاورزی قراردادی، به عنوان یک راهکار برای رفع مشکلات سنتی و جدید بخش کشاورزی و مزایا و معایب آن بیان کرد. پس از پایان سخنرانی‌ها، سؤال‌ها و اظهارنظرهای حاضران مطرح و موضوع‌های مختلف مورد بحث قرار گرفت.

تجلیل از مهندسان برجسته کشاورزی و منابع طبیعی کشور، منتخب فرهنگستان علوم در سال ۱۴۰۰

است. در سال ۱۴۰۰، شصت و سه مهندس از ۱۳ شاخه گروه علوم کشاورزی معرفی شدند که از بین آنها هفت نفر از مهندسان بیشترین میزان امتیازات را داشتند که پنج نفر به عنوان مهندس برجسته کشاورزی و دو نفر به عنوان مهندس برجسته منابع طبیعی کشور، منتخب امسال فرهنگستان علوم برگزیده شدند. رئیس گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم افزود: زنده یاد دکتر بهزاد قره یاضی عضو سابق هیأت علمی پژوهشگاه بیوتکنولوژی کشاورزی که از جمله خدمات برجسته ایشان ایجاد اولین گیاه تراریخته ایرانی از طریق مهندسی ژنتیک بوده، دکتر محمد حسن روزی طلب عضو هیأت علمی سازمان تحقیقات آموزش و ترویج کشاورزی که از جمله خدمات برجسته ایشان احیا و زهکشی دشت شمال گلپایگان بوده، دکتر محمد حسن عصاره رئیس مرکز تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال که از جمله خدمات برجسته ایشان ریز ازدیادی گیاهان تحت شرایط فتواتوتروفیک بوده، دکتر سیدباقر محمودی عضو هیأت علمی مؤسسه تحقیقات اصلاح و تهیه بذر چغندر قند و عضو مؤسس شرکت دانش بنیان توسعه گیاهان زراعی و مرتعی ابراهیمی رستاقی مهندس برجسته منابع طبیعی و عضو شورای عالی جنگل و مرتع و خاک سازمان جنگل ها که از جمله خدمات برجسته ایشان تمرکز فعالیت و جنگل های خارج از شمال به ویژه جنگل های زاگرس بوده، به عنوان مهندسان برجسته این حوزه و دکتر محمد خانجانی کارآفرین

صبح روز چهارشنبه ۱۸ اسفند ۱۴۰۰، هفتمین دوره تجلیل از مهندسان برجسته کشاورزی و منابع طبیعی کشور، منتخب فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران، به همت گروه علوم کشاورزی فرهنگستان به صورت حضوری و برخط برگزار شد. در این مراسم از ۷ مهندس برجسته کشاورزی و منابع طبیعی کشور که توسط فرهنگستان علوم در سال ۱۴۰۰ انتخاب شده بودند، آقایان: زنده یاد دکتر بهزاد قره یاضی، دکتر محمد حسن روزی طلب، دکتر محمد حسن عصاره، دکتر سیدباقر محمودی، مهندس مرتضی ابراهیمی رستاقی، دکتر علیرضا بابایی و دکتر محمد خانجانی تقدیر به عمل آمد.

در ابتدای مراسم آقای دکتر عباس شریفی تهرانی رئیس گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم ضمن خیرمقدم به حاضران، از اعضای هیأت علمی دانشگاه ها و مؤسسات پژوهشی، متخصصان و مسئولان اجرایی بخش کشاورزی و منابع طبیعی کشور، مسئولان و اعضای فرهنگستان علوم و نیز مهندسان برجسته کشاورزی و منابع طبیعی منتخب سال ۱۴۰۰ که دعوت گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم را پذیرفته و در این جلسه به صورت حضوری یا برخط (آنلاین) شرکت کرده اند، تشکر کرد. دکتر شریفی تهرانی در ادامه اظهار داشت که آیین نکوداشت مهندسان برجسته حوزه کشاورزی و منابع طبیعی از سال ۱۳۹۳ در فرهنگستان آغاز شده و همه ساله این آیین ادامه داشته

برجسته دانشگاهی در حوزه علوم کشاورزی و استاد دانشگاه بوعلی سینا همدان که از جمله خدمات برجسته ایشان اجرای ۱۷ طرح تحقیقاتی در زمینه کشاورزی و منابع طبیعی بوده و دکتر علیرضا بابایی کارآفرین برجسته دانشگاهی در حوزه کشاورزی و دانشیار دانشگاه تربیت مدرس به عنوان کارآفرینان برتر در نهمین جشنواره امتنان از مهندسان برجسته کشاورزی و منابع طبیعی کشور معرفی شدند.

در ادامه مراسم آقای دکتر علی اکبر صالحی معاون پژوهشی و قائم مقام رئیس فرهنگستان علوم نیز بیان کرد اگر ما قادران افراد برجسته و نمونه کشور خود نباشیم یعنی ما وظیفه شکرگزاری خود را به درستی انجام نداده ایم. معاون پژوهشی فرهنگستان علوم با بیان اینکه مرحوم دکتر بهزاد قره یاضی از افراد برگزیده این دوره است، توضیح داد: هنگامی که خبر فوت ایشان را شنیدم، بهت زده شدم. او، چشم اندازی برای خود و جامعه علمی کشاورزی تعریف کرده بود. از دست دادن عزیزان و فراق آنها بسیار غم انگیز است، اما تسلیم تقدیر الهی هستیم. دکتر قره یاضی تمام وجود خود را برای خدمت به جامعه علمی می دانست. دکتر صالحی افزود: بر اساس اساسنامه فرهنگستان علوم، باید زمینه ساز پرورش روح پژوهش باشیم. فرهنگستان علوم موظف است که سطح علمی در کشور را ارتقاء دهد. فرهنگستان میعادگاه نخبگان است و دانشمندان را برای خلق آثار علمی تشویق می کند. برندگان جایزه نوبل در آخرین لحظات برگزاری مراسم خبردار می شوند به چنین موفقیتی دست یافته اند. آنها هیچ گاه متقاضی این جایزه نمی شوند، بلکه شناسایی می شوند و اقدامات آنها ارج نهاده می شود. گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم هم افراد برتر را شناسایی و در اقدامی نمادین از آنها قدردانی می کند. برگزیدگان بدون جهت گیری و رفاقت بازی انتخاب می شوند؛ ضوابط و تلاش های خالصانه ملاک انتخاب است. معاون پژوهشی و قائم مقام رئیس فرهنگستان علوم در ادامه با بیان اینکه گستردگی جغرافیایی ایران زیاد است، اما از منظر منابع آبی فقیر است، تصریح کرد: باید در حفظ منابع طبیعی و کشاورزی بیش از پیش حساس باشیم و نعمت های خدادادی را اسراف نکنیم. استفاده نادرست از منابع آبی از مشکلات ما در حوزه کشاورزی به حساب

می آید؛ کشوری که از منظر منابع آبی با مشکلاتی دست و پنجه نرم می کند، باید به استفاده درست از منابع آبی توجه کند و حساسیت بیشتری نشان دهد. کشورهای خارجی برای کاشت یک محصول از حجم مشخص آب استفاده می کنند، اما حجم آب استفاده شده برای کاشت همان محصول در ایران چند برابر است. استفاده بیجا و بی رویه از چاه های آب باعث نشست دشت ها شده است. ایشان خاطرنشان کرد: باید به موضوع اولویت و تعیین کاشت محصولات کشاورزی توجه کنیم. دچار کم آبی هستیم، اما در مناطق کویری برنج می کاریم. هیچ ضرورتی ندارد که در تمامی محصولات کشاورزی خودکفا شویم، می توانیم در برخی محصولات خودکفا باشیم و با دیگر کشورها محصولات خود را تهاتر کنیم. محصولات استراتژیک مثل گندم را باید در اولویت سیاست های خود قرار دهیم. دکتر صالحی با بیان اینکه در حوزه های گوناگون علمی مثل نانو پیشرفت کرده ایم اما در حوزه تولید بذر موفقیت چندانی نداشته ایم، اظهار کرد: بذر محصولات کشاورزی را از کشورهای همسایه مانند ترکیه وارد می کنیم. چرا در حوزه حساس و استراتژیک تولید بذر در حدی که انتظار می رود، موفق نیستیم؟ تصمیم گیری در حوزه کشاورزی مختص یک نهاد نیست؛ وزارت نیرو، سازمان برنامه و بودجه، وزارت جهاد کشاورزی و دولت در پیشبرد کشاورزی و استفاده درست از منابع دخیل هستند. وی افزود: امنیت غذایی کشور، امنیت ملی هم به حساب می آید. کشوری که امنیت غذایی نداشته باشد، امنیت ملی آن هم در خطر است. اگر امنیت ملی در خطر باشد، حاکمیت ملی هم با خطر مواجه می شود. شما افراد برگزیده در حوزه کشاورزی نه تنها برای یکی از نیازهای اولیه انسان ها یعنی غذا تلاش می کنید، بلکه برای حفظ و صیانت امنیت ملی هم گام برمی دارید.

در ادامه مراسم و پس از ایراد سخنرانی آقای دکتر زالی، مهندسان برجسته کشاورزی و منابع طبیعی کشور منتخب سال ۱۴۰۰ فرهنگستان علوم در سخنانی به بیان فعالیت ها و دستاوردهای علمی و تحقیقاتی شان پرداختند و از فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران برای برگزاری این مراسم و قدردانی از نخبگان بخش کشاورزی و منابع طبیعی قدردانی کردند. مراسم با اهداء لوح تقدیر به برگزیدگان پایان یافت.

در مجلات علمی فرهنگستان، و مشارکت در انتخاب مهندسان برجسته کشاورزی و منابع طبیعی کشور، منتخب فرهنگستان علوم از جمله فعالیت‌های ایشان در گروه علوم کشاورزی بود. همچنین دکتر غلامرضا سلطانی و همکارانشان در شاخه اقتصاد، ترویج و آموزش کشاورزی فرهنگستان جلد هشتم «فرهنگ نوین کشاورزی و منابع طبیعی» با عنوان «اقتصاد کشاورزی» را در فرهنگستان علوم منتشر کردند.

از استاد فقید دکتر غلامرضا سلطانی علاوه بر پرورش شاگردان برجسته، ۷ عنوان کتاب و بیش از صد مقاله و ۲۰ طرح پژوهشی به یادگار مانده است. ایشان به دلیل ایجاد رشته علمی اقتصاد کشاورزی در ایران به عنوان پیشکسوت این رشته به رسمیت شناخته شده‌اند. کسب عنوان استاد برجسته دانشگاه شیراز؛ کسب عنوان پیشکسوت علم اقتصاد آب در ایران توسط دانشگاه شیراز، وزارت نیرو و کمیسیون کشاورزی و آب مجلس شورای اسلامی؛ کسب عنوان پیشکسوت در فعالیت‌های پژوهشی و آموزشی توسط وزارت جهاد کشاورزی؛ کسب عنوان مؤلف برگزیده توسط دانشگاه شیراز؛ و تقدیر از طرف وزیر نیرو به مناسبت برنامه‌ریزی و هدایت اجرایی «نخستین همایش علمی کاربردی اقتصاد آب در ایران» از جمله افتخارات شادروان دکتر سلطانی بوده است. مرحوم دکتر غلامرضا سلطانی همچنین به علت فعالیت‌های تحقیقاتی در مجمع تحقیقات اقتصاد در منطقه منا به عنوان Research Fellow برگزیده شده است.

ریاست انجمن اقتصاد کشاورزی دانشگاه شیراز، عضویت در انجمن اقتصاد کشاورزی ایران، انجمن اقتصاد کشاورزی استرالیا، انجمن اقتصاد کشاورزی آمریکا، انجمن بین‌المللی اقتصاد کشاورزی، انجمن بین‌المللی اقتصاد ایران، کمیته برنامه‌ریزی اقتصاد کشاورزی شورای عالی برنامه‌ریزی، هیأت ممیزه دانشگاه شیراز، هیأت امنای مؤسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی و اقتصاد کشاورزی، هیأت امنای مؤسسه آموزش عالی زند شیراز و قطب علمی مدیریت آب در مزرعه از دیگر فعالیت‌های علمی ایشان بود. فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران درگذشت این استاد فقید را به اعضای فرهنگستان، جامعه علمی و دانشگاهی کشور بخصوص دوستان و همکاران و شاگردان شادروان آقای

درگذشت دکتر غلامرضا سلطانی

عضو وابسته گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم

آقای دکتر غلامرضا سلطانی عضو وابسته گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم و استاد برجسته اقتصاد کشاورزی دانشگاه شیراز در سن ۸۳ سالگی دار فانی را وداع گفت.

دکتر غلامرضا سلطانی متولد ۵ فروردین ۱۳۱۷ در شهرستان نائین، مدرک کارشناسی خود را در رشته منابع طبیعی (مهندسی جنگل) در دانشگاه تهران و مدارک کارشناسی ارشد و دکتری حرفه‌ای اقتصاد منابع طبیعی را از دانشگاه کالیفرنیا (برکلی) اخذ کرد و در سال ۱۹۷۰ موفق به دریافت درجه دکتری تخصصی اقتصاد کشاورزی - گرایش اقتصاد آب از دانشگاه کالیفرنیا (برکلی) شد. پس از آن بلافاصله به ایران بازگشت و از سال ۱۳۵۰ در دانشگاه شیراز به عنوان عضو هیأت علمی با درجه استادیاری مشغول به خدمت شد. در سال ۱۳۵۳ دانشیار شد و در سال ۱۳۶۴ به مرتبه استادی دانشگاه شیراز نائل آمد.

استاد دکتر غلامرضا سلطانی از سال ۱۳۷۰ به عنوان عضو وابسته گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم برگزیده شد و در سالیان طولانی همکاری با فرهنگستان، علاوه بر چندین دوره ریاست شاخه «اقتصاد، ترویج و آموزش کشاورزی»، در فعالیت‌های فرهنگستان علوم مشارکت مؤثر داشت. برگزاری ده‌ها سمینار و سخنرانی موفق درباره مسائل کلان آب و کشاورزی و منابع طبیعی، اجرای چندین طرح پژوهشی، چاپ مقالات متعدد

دکتر غلامرضا سلطانی در دانشگاه شیراز و به خانواده ایشان تسلیت می‌گوید و برای استاد فقید علو درجات در درگاه باری تعالی مسئلت دارد.

در پی درگذشت آقای دکتر غلامرضا سلطانی عضو وابسته گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم، آقای دکتر رضا داوری

اردکانی رئیس فرهنگستان در پیامی ضایعه درگذشت این استاد برجسته کشاورزی کشور را به خانواده ایشان، اعضای فرهنگستان بخصوص استادان عضو گروه علوم کشاورزی فرهنگستان و به همکاران و شاگردان ایشان در دانشگاه شیراز تسلیت گفت و برای زنده‌یاد دکتر سلطانی رحمت واسعه و علو درجات مسئلت کرد.

جلسات هیأت‌رئیه فرهنگستان علوم

با نظر آقای دکتر رضا فرجی‌دانا دبیر فرهنگستان و موافقت رئیس فرهنگستان، از زمستان سال جاری جلسات هیأت‌رئیه فرهنگستان به‌طور منظم و هر دو هفته یک‌بار برگزار شد. بر این اساس در سه‌ماه پایانی سال ۱۴۰۰، چهار جلسه هیأت‌رئیه با حضور آقایان دکتر رضا داوری اردکانی رئیس، دکتر علی‌اکبر صالحی معاون پژوهشی و قائم‌مقام رئیس، دکتر محمدرضا عارف عضو پیوسته، دکتر رضا فرجی‌دانا دبیر فرهنگستان و دکتر سیدمصطفی محقق‌داماد عضو پیوسته فرهنگستان برگزار شد. در این جلسات آقایان سیدعلی پزشکی مدیر امور اداری و تشکیلات، حمید خادم رئیس اداره اطلاع‌رسانی و روابط عمومی، دکتر جواد ریحقی مدیر روابط بین‌الملل و حسین صالحی مدیر امور مالی و

بودجه فرهنگستان نیز حضور داشتند. * در جلسه مورخ ۱۴۰۰/۱۰/۱۲، بر لزوم استفاده بهینه از ظرفیت‌های عظیمی که اساسنامه و نمودار سازمانی فرهنگستان دارند تأکید و تصریح شد که برنامه‌های فرهنگستان در شورای علمی و در صورت لزوم در مجمع عمومی مطرح و سیاستگذاری و تصمیم‌گیری شود. همچنین بر لزوم تعامل مناسب با سازمان برنامه و بودجه و سازمان اداری و استخدامی در جهت ارتقاء سازمان اداری و دریافت بودجه متناسب با فعالیت‌ها تأکید گردید. راه‌اندازی اتوماسیون اداری و دیگر سامانه‌ها در هماهنگی کامل با هم، ارتقاء و بهبود زیرساخت و ساختار و امور مربوط به فناوری اطلاعات و ارتباطات در فرهنگستان از دیگر تصمیمات جلسه بود.

* در جلسه ۱۴۰۰/۱۰/۲۸، بر ارتباطات علمی بین‌المللی بیشتر فرهنگستان و تلاش در جهت رفع مشکلاتی که در این خصوص کشور با آن مواجه است تأکید شد. همچنین قرار شد فرهنگستان با برنامه‌ریزی مشارکت بیشتری در فضای مجازی داشته باشد. درخصوص سیاست فرهنگستان در چاپ مجله، کتاب و غیره نیز تبادل نظر و قرار شد چاپ کاغذی تنها به تعداد محدود و براساس فهرست توزیع نسخ (ارائه شده توسط درخواست‌کننده) انجام شود و رویکرد هیأت تحریریه مجلات و سایر نشریات فرهنگستان، استفاده از ظرفیت انتشار الکترونیکی و فضای مجازی (راه‌اندازی وب‌گاه مجله، ارائه CD، ارائه لینک، ارسال از طریق ایمیل و سایر ابزار شبکه‌های اجتماعی) برای اطلاع عموم باشد.

* در جلسه مورخ ۱۴۰۰/۱۱/۱۲، با عنایت به نامگذاری سال ۲۰۲۲ میلادی به نام سال علوم پایه توسط یونسکو، پیشنهاد شد پس از طرح موضوع در شورای علمی، با محوریت گروه علوم پایه فرهنگستان علوم، فرهنگستان درخصوص نامگذاری سال ۱۴۰۱ به نام سال علوم پایه برنامه‌ریزی و پیشنهادهایش را به مراجع ذیربط ارائه کند. در ادامه قرار شد روابط عمومی طرحی برای چگونگی حضور فرهنگستان در فضای مجازی تدوین کند و یکی از جلسات هیأت رئیسه به بررسی این طرح اختصاص یابد. پیشنهاد شد در این خصوص شورای سردبیری تشکیل شود و برای هر کدام از سامانه‌ها دبیری تعیین و زیر نظر شورای سردبیری فعالیت‌ها برنامه‌ریزی و پیگیری شوند.

* در جلسه مورخ ۱۴۰۰/۱۲/۱۷، دبیر فرهنگستان با اشاره به برخی پروژه‌های ناتمام عمرانی در طبقه همکف فرهنگستان برای ایجاد سالن جلسات، قرائت‌خانه و...، اظهار داشت که در نظر است از محل کمک‌های خیرین، این پروژه‌ها تکمیل و راه‌اندازی شود. در ادامه مدیر امور مالی و بودجه گزارشی از وضع هزینه‌های فرهنگستان به تفکیک سرفصل ارائه کرد. با توجه به این گزارش و وضع تخصیص اعتبار در سال‌های اخیر، متأسفانه سهم اعتبار اختصاص یافته به پژوهش و برونداد علمی و پژوهشی و مأموریت‌های اصلی فرهنگستان به ۴ درصد کاهش یافته است. دبیر فرهنگستان با تصریح بر اینکه اعتبار مربوط به این بخش لازم است که رشد کند و به ۵۰ درصد برسد، اعلام

کرد که در سال آینده پژوهش سقفی نخواهد داشت و چنانچه طرح‌ها و برنامه‌هایی مورد موافقت شورای علمی قرار گیرد برای آن تا سقف اعتبارات فرهنگستان هزینه خواهد شد. این موضوع با توجه به اهمیت آن مورد موافقت و تأکید قرار گرفت. در ادامه جلسه، درخصوص تشکیل شورای بین‌الملل در فرهنگستان تبادل نظر شد. رئیس فرهنگستان در این خصوص اظهار داشت که برای برقراری ارتباطات بین‌المللی، لازم است در این اصل مهم تأمل شود که فرهنگستان چه نوع همکاری می‌تواند با آکادمی‌ها داشته باشد و در چه مسائلی می‌توان همکاری داشت. یعنی به مضمون و موضوع همکاری‌ها توجه شود وگرنه صرف انعقاد تفاهم‌نامه و تشکیل یک جلسه تشریفاتی به مراودات بین‌المللی منجر نمی‌شود. آقای دکتر عارف نیز اظهار داشت که فرهنگستان مجمع استادان فرهیخته این کشور است که در قالب عضو پیوسته یا وابسته یا همکار مدعو با فرهنگستان همکاری می‌کنند و همه آنان می‌توانند در روابط علمی بین‌المللی فرهنگستان مثر ثمر و راهگشا باشند. بنابراین باید از این ظرفیت عظیم بخصوص از ظرفیت همکاران مدعو که جوان‌تر هم هستند به بهترین نحو استفاده کرد و برای مراودات بین‌المللی لازم است که جمعی از استادان علاقمند در شورایی گرد هم آیند و سیاستگذاری و برنامه‌ریزی کنند. در ادامه با تشکیل «شورای همکاری‌های علمی بین‌المللی» به ریاست رئیس فرهنگستان و دبیری مدیر روابط بین‌الملل موافقت به عمل آمد. مقرر شد در صورت عدم شرکت رئیس، نایب‌رئیس جلسات شورا را اداره کند. قرار شد سیاست‌ها و برنامه‌های بین‌المللی فرهنگستان در این شورا تدوین و به شورای علمی پیشنهاد شود. همچنین قرار شد مدیر روابط بین‌الملل با هماهنگی دبیر فرهنگستان، آیین‌نامه‌ای برای تشکیل شورای مزبور تدوین و به هیأت رئیسه و متعاقب آن شورای علمی پیشنهاد کند. همچنین قرار شد چنانچه گروه‌ها استاد یا استادانی را برای شرکت در این شورا مناسب می‌دانند به دبیر فرهنگستان معرفی کنند. در ادامه جلسه با عنایت به مذاکرات صورت‌گرفته در جلسه شورای علمی مبنی بر تشکیل «کمیته تشکیلات» در فرهنگستان، با تشکیل کمیته مزبور به ریاست آقای دکتر رضا فرجی‌دانا دبیر فرهنگستان

و با حضور آقایان دکتر محمدرضا عارف، دکتر عبدالله آقایی، دکتر امیر البدوی و مدیر امور اداری و تشکیلات فرهنگستان موافقت شد. در ادامه و پس از ارائه گزارش رئیس اداره اطلاع رسانی و روابط عمومی مبنی بر حضور فرهنگستان در فضای مجازی، با توجه به حساسیت فضای مجازی از یک سو و ضرورت حضور در آن از سوی دیگر، در مرحله نخست با تشکیل شورایی با عنوان «شورای سردبیری فضای مجازی» موافقت شد. قرار شد دبیرانی برای هر کدام از سامانه‌های موجود در فضای مجازی تعیین شوند و فعالیت‌ها در قالب شورای سردبیری ادامه پیدا کند. همچنین

مقرر شد هیأت رئیسه فرهنگستان نقش شورای سیاستگذاری برای تدوین سیاست‌ها و تصویب برنامه‌های فرهنگستان برای حضور در فضای مجازی را ایفا نماید. پس از آن مدیر امور اداری و تشکیلات گزارشی از نحوه حضور کارکنان در فرهنگستان و جلسات گروه‌ها و بخش‌های مختلف فرهنگستان ارائه کرد و پس از تبادل نظر، شیوه‌نامه تنظیم شده درخصوص نحوه پرداخت اضافه‌کار به تصویب رسید و قرار شد از ابتدای سال ۱۴۰۱ مطابق با این شیوه‌نامه عمل شود. درخصوص نحوه ذخیره و بازخريد مرخصی کارکنان نیز تبادل نظر شد و تصمیماتی اتخاذ گردید.

نصب سردیس تعدادی از مفاخر معاصر ایران در محل کتابخانه ملی

سازمان زیباسازی شهر تهران در راستای ارتقای سطح کیفی و بصری فضاهای عمومی شهر و به‌منظور معرفی هرچه بیشتر مفاخر و مشاهیر ملی کشورمان با برگزاری سه دوره سمپوزیوم مجسمه‌سازی، سردیس تعدادی از مشاهیر و مفاخر معاصر را ساخته و در سطح شهر به‌ویژه در محل‌های فرهنگی نصب کرده است. در میان این مشاهیر، سردیس ۲۰ تن از استادان و دانشمندان برجسته معاصر کشور نیز که از اعضای پیوسته فرهنگستان علومند، ساخته شده و در محل کتابخانه ملی ایران جانمایی و نصب شده است.

این ۲۰ سردیس متعلق به آقایان: مرحوم دکتر ابوالقاسم گرجی (استاد فقه و حقوق)، مرحوم دکتر علی شریعتمداری (استاد تعلیم و تربیت و برنامه‌ریزی درسی)، مرحوم دکتر احسان اشراقی (استاد تاریخ)، مرحوم دکتر داریوش صفوت (استاد موسیقی اصیل ایرانی)، مرحوم دکتر سیدحسین میرشمسی (پدر واکسن سازی ایران)، دکتر رضا داوری اردکانی (فیلسوف

و متفکر ایرانی)، دکتر سیدمحمد بلورچیان (استاد شیمی و داروسازی)، دکتر یوسف ثبوتی (استاد فیزیک و اختر فیزیک)، دکتر مهدی گلشنی (استاد فیزیک و فلسفه علم)، مرحوم دکتر بابا مخیر (دامپزشک نمونه جهان در سال ۱۹۹۷)، مرحوم دکتر رضا نقشینه (استاد آسیب‌شناسی دامپزشکی)، دکتر بهمن یزدی‌صمدی (استاد ژنتیک و اصلاح نباتات)، مرحوم دکتر کریم جوانشیر (استاد کشاورزی و منابع طبیعی)، دکتر علیرضا سپاسخواه (استاد آبیاری و هیدرولوژی خاک)، مرحوم دکتر تقی ابتکار (استاد مهندسی مکانیک)، دکتر مهدی بهادری‌نژاد (استاد مهندسی مکانیک)، دکتر پرویز دوامی (استاد دانشکده مهندسی و علم مواد)، دکتر علی کاوه (استاد مهندسی عمران و سازه)، مرحوم دکتر مرتضی سهرابی (استاد مهندسی شیمی) و دکتر فتح‌الله مضطرزاده (استاد مهندسی پزشکی و علم مواد) است که در کتابخانه ملی پس از جانمایی و نصب، رونمایی شده‌اند.

نامگذاری خیابانی در تهران به نام دکتر رضا داوری اردکانی

به پاس یک عمر تلاش علمی و فلسفی آقای دکتر رضا داوری اردکانی، خیابانی در تهران به نام «دکتر رضا داوری اردکانی» فیلسوف معاصر و استاد ممتاز دانشگاه تهران نامگذاری شد.

خیابان رضا داوری اردکانی در منطقه ۶ تهران واقع شده و در حد فاصل خیابان‌های شیراز جنوبی، شیخ بهایی، صادق آیینه‌وند، آقا علیخانی و ایران‌شناسی است. این نامگذاری در سال ۱۳۹۹ به تصویب شورای شهر تهران رسیده بود اما به تازگی اجرا و تابلوی آن نصب شده است. دکتر رضا داوری اردکانی از چهره‌های ماندگار کشور، عضو پیوسته و رئیس فرهنگستان علوم است.

تجلیل از شصت سال تلاش و خدمت علمی دکتر یوسف ثبوتی

آقایان دکتر غلامعلی حداد عادل رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی، دکتر علی‌اکبر صالحی معاون پژوهشی و قائم مقام رئیس فرهنگستان علوم، دکتر سعداله نصیری قیداری رئیس دانشگاه شهید بهشتی، دکتر حجت‌اله ایوبی دبیرکل کمیسیون ملی یونسکو-ایران، حجت‌الاسلام والمسلمین سید محمود دعایی مدیر مسئول روزنامه اطلاعات و دکتر علیرضا منادی سفیدان نماینده مجلس شورای اسلامی سخنرانی ایراد کردند. همچنین نشان تماشای خورشید و لوح یونسکو توسط همسر شهید دکتر شهریاری به استاد ثبوتی اعطا شد.

آقای دکتر یوسف ثبوتی در این مراسم ضمن تقدیر از حضاران و دست‌اندرکاران مراسم، خطاب به وزیر جدید علوم، تحقیقات و فناوری عنوان کرد: من بر این باورم دانشگاهیان وظایفشان را خوب انجام می‌دهند و گمانم این است که به نسبت نهادهای دیگر و آنچه از فساد مطرح می‌شود هیچ‌گاه از جامعه دانشگاهی گزارش نشده است. این شاهی بر فعالیت بدون حاشیه و صحیح دانشگاهیان است. دکتر ثبوتی درباره رمز بی‌آلایشی دانشگاه‌ها گفت: انبوه جوانان دانشگاهی بدون آرایش فعالیت دارند و این رمز خودپالایی دانشگاه‌هاست. ایشان با اشاره به مهمترین نقطه ضعف دانشگاه گفت: دانشگاه‌های ما خودزنی می‌کنند و بیش از همه به نقاط ضعف خود می‌پردازند و کمتر نقاط قوتشان

«تماشای خورشید» عنوان برنامه‌ای است که هر سال با رویکرد بزرگداشت اهالی فرهنگ، اندیشمندان و پژوهشگران حوزه علم، ادب، هنر و فرهنگ از سوی کمیسیون ملی یونسکو-ایران برگزار می‌شود. روز یکشنبه ۱۶ آبان ۱۴۰۰، در چهارمین برنامه از مجموعه برنامه‌های تماشای خورشید، از شصت سال تلاش و خدمت علمی آقای دکتر یوسف ثبوتی عضو پیوسته فرهنگستان علوم، استاد دانشگاه تحصیلات تکمیلی علوم پایه - زنجان و چهره ماندگار فیزیک و اختراعی کشور تجلیل به عمل آمد. در این آیین که با حضور جمعی از استادان و همکاران و شاگردان و علاقمندان به استاد ثبوتی در محل فرهنگستان هنر برگزار شد، علاوه بر پخش پیام معاون علوم طبیعی مدیرکل یونسکو،

خبر و گزارش

بیان می‌شود و من توصیه می‌کنم و تمهیدیم این است که زبان به بدی نگوییم و گوش به شنیدنش ندهیم. انتقاد لازم است اما عیب‌جویی انتقاد نیست. اگر آقای وزیر علوم در اینجا بودند می‌گفتم که به عنوان دانشگاهی جوانانی را با خون دل تحویل جامعه علمی می‌دهیم اما توانایی نگهداری‌شان را نداریم. استاد

جوان ما با حقوق ماهانه قادر به تأمین مسکنش نیست و طبیعتاً نمی‌تواند دلی کار کند پس یا از خیر این کار می‌گذرد یا از کیفیت کارش می‌کاهد. در اینجا جای خالی توجه به مسکن دانشگاهیان مهم است.

تجلیل از مقام فرهنگی و قرآنی دکتر سیدمصطفی محقق داماد

روز ۱۶ آبان ۱۴۰۰، در آستانه هفته کتاب و کتابخوانی جمعی از جهادگران حوزه فرهنگی و قرآنی جهاد دانشگاهی با انگیزه تجلیل از مقام فرهنگی و قرآنی آیت‌الله آقای دکتر سیدمصطفی محقق داماد عضو پیوسته و رئیس گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم و استاد دانشگاه شهید بهشتی با حضور در فرهنگستان علوم با ایشان دیدار و گفتگو کردند. در این مراسم که با حضور جمعی از مدیران فرهنگی جهاد دانشگاهی برگزار شد، آیت‌الله محقق داماد سخنان خود را با تلاوت آیه ۱۵۹ آل عمران آغاز کرد و گفت: «فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ». ایشان اظهار داشت: آنچه بعد از عمر طولانی خود درک می‌کنم و از شما بزرگواران استدعا دارم، این است که نسبت به فرهنگ‌سازی آن اهتمام داشته باشید؛ دوستی، رحمت و فرهنگ‌آشتی است. در آیه‌ای که تلاوت کردم خداوند، پیامبر اسلام را تجلی رحمت الهی معرفی می‌کند. ما پیرو این پیغمبریم ولی به نام این دین و این پیامبر، حمام خون جاری می‌کنیم. به نام این پیغمبر آدم می‌کشیم، سر می‌بریم، زنان را بی‌شوهر می‌کنیم، بچه‌ها را بی‌پدر می‌کنیم، ما به عنوان پیروان محمد(ص) شرمندۀ ایم. دکتر محقق داماد در ادامه افزود: خداوند در این آیه می‌فرماید پیامبر(ص) رحمت است: «فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ». «لنت لهم» یعنی نرم خوش‌شدی، جاذبه پیدا کردی، دلربا شدی. برای تکمیل دلربایی اولاهل عفو باش و از هر کس که به تو بدی کرد بگذر و حتی برای آنهایی که با تو بد می‌کنند طلب مغفرت کن

و در آخر، آنها را در امور شرکت بده و رأی آنها را محترم بشمار، پس از مشورت تصمیم بگیر و بر خدا توکل کن. خیلی آیه عجیبی است. من صریح عرض می‌کنم با بسیاری آیات قرآن التذاذ پیدا می‌کنم، عشق می‌کنم، نه به عنوان یک مؤمن بلکه به عنوان یک انسان از اینکه چقدر مطالب زیبا بیان شده است. یکی از بهترین و زیباترین آیات قرآن این آیه است.

عضو پیوسته فرهنگستان علوم ادامه داد: در عمر علمی و تحقیقاتی که داشته‌ام، از سال ۱۳۶۰ تا امروز سفرهای بین‌المللی زیادی کرده‌ام. خیلی صریح بگویم محتوای تشیع، یعنی اسلام با قرائت شیعی، با تفسیر علوی و صادقی و باقری می‌تواند چنان جاذبه‌ای داشته باشد که دنیا را به خود جذب کند. اسلام با قرائت شیعی، اسلام‌آشتی، فرهنگ، علم و دانش است. چنین قرائتی از اسلام به دست ما رسیده است. سعی کنید این قرائت بین‌المللی شود و به جهان عرضه شود. در سفر اخیری که به واتیکان داشتم و چند دقیقه‌ای درباره نگاه قرآن به طبیعت، صحبت کردم، سخنانم برای پیروان ادیان مختلفی که آنجا بودند خیلی جاذب و جالب بود. پاپ پیشین یک جمله گفته بود که اسلام با شمشیر پیش رفته است. من نامه‌ای با عنوان «راز دلربایی اسلام» نوشتم

است. شما سعی کنید فرهنگ ساز باشید. یعنی دنبال این نباشید فرهنگ را حفظ کنید، بلکه فرهنگ ساز باشید.

در ادامه این نشست صمیمی، محمدحسین حسینی رئیس سازمان قرآنی دانشگاهیان ضمن توضیح درباره فعالیت خبرگزاری ایکننا، گفت: ما در سازمان قرآنی دانشگاهیان و خبرگزاری قرآن از شما به عنوان چهره بین‌المللی گفتمان رأفت و مهربانی اسلام سپاسگزار هستیم. سخنرانی ارزشمند شما درم انعکاس برجسته‌ای داشت و به عنوان شیعه و مسلمان به خودمان بالیدیم که چهره ارزشمندی مثل شما، از ایران اسلامی در مجامع بین‌المللی حضور دارد و افتخارآفرینی می‌کند.

در پایان این دیدار هدیه‌ای از سوی سازمان قرآنی دانشگاهیان کشور به آیت‌الله محقق داماد اهداء شد.

و توضیح دادم شمشیر برای مقطع خاصی بود و موانع را دفع کرد. آنچه باعث شد اسلام با سرعت هرچه تمام‌تر دنیا را بگیرد، محتوای دلربای اسلام است. دکتر محقق داماد یادآور شد: مولوی چه زیبا گفته است: «زان که از قرآن بسی گمره شدند/ زین رسن قومی درون چه شدند/ مر رسن را نیست جرمی ای عنود/ چون تو را سودای سر بالا نبود». خود قرآن هم می‌فرماید: «وَنُزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا». این قرآن مثل طنابی است که باید آدم را بالا ببرد، ولی برخی با آن درون چاه رفتند. ما باید با قرآن بالا برویم. ایشان در پایان گفت: مسئولیتی که شما دارید مسئولیت کمی نیست. مسئولیت شما معرفی اسلام راستین، اسلام مهربانی، فرهنگ دوستی و دلربایی و فرهنگ سازی در این زمینه است. این مسئولیت بسیار سنگینی

دکتر محمود یعقوبی

چهره علمی ماندگار در حوزه انرژی‌های تجدیدپذیر

سال‌های عضویت در فرهنگستان علاوه بر ریاست گروه علوم مهندسی و ریاست شاخه مهندسی مکانیک گروه، به مدت ۲۲ سال (۱۳۷۸ تاکنون) مدیرمسئول و سردبیر فصلنامه آموزش مهندسی ایران بوده است.

از جمله افتخارات استاد یعقوبی علاوه بر عضویت پیوسته در فرهنگستان می‌توان به طراحی، مشاوره و راه‌اندازی «اولین نیروگاه پایلوت خورشیدی سهموی در ایران»؛ کسب عنوان استاد برجسته مهندسی مکانیک ایران در سال ۱۳۷۷؛ کسب عنوان چهره ماندگار مهندسی کشور در نخستین دوره همایش چهره‌های ماندگار در سال ۱۳۸۰؛ دریافت عنوان استاد نمونه کشور در سال ۱۳۸۶؛ برنده جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۸۶؛ عضو یک درصد دانشمندان جهان در سال ۲۰۱۸؛ برنده جایزه ملی علامه طباطبایی بنیاد ملی نخبگان؛ برنده جایزه جشنواره بین‌المللی خوارزمی، برنده جایزه افضل‌پور؛ برنده جایزه کنفرانس اسلامی؛ برنده جایزه آبادانی (وزارت مسکن) و... اشاره کرد.

دکتر محمود یعقوبی بیش از ۲۰۰ مقاله در نشریات معتبر علمی بین‌المللی و داخلی منتشر کرده و بیش از ۲۲۰ مقاله در کنفرانس‌های علمی ارائه کرده است.

آقای دکتر محمود یعقوبی عضو پیوسته گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم و استاد مهندسی مکانیک دانشگاه شیراز در سومین دوره جایزه ملی انرژی‌های تجدیدپذیر ایران به عنوان «چهره علمی ماندگار در حوزه انرژی‌های تجدیدپذیر» معرفی و از ایشان تجلیل شد.

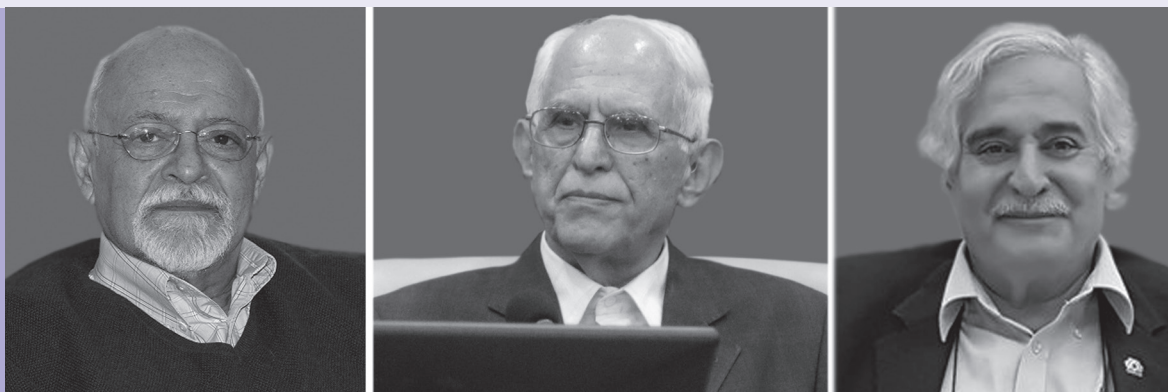
دکتر محمود یعقوبی، متولد ۱۳۲۴ در زاهدان، استاد پیشکسوت دانشگاه شیراز و از سال ۱۳۷۳ عضو پیوسته فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران است. ایشان در

تجلیل از دکتر علیرضا سپاسخواه و دکتر کرامت‌الله ایزدپناه در همایش ملی پاسداشت نخبگی

روز دوشنبه ۲۲ آذر ۱۴۰۰، بنیاد نخبگان استان فارس (به نمایندگی از بنیاد ملی نخبگان) و دانشگاه شیراز، در «نهمین همایش ملی پاسداشت نخبگی» به منظور تکریم و الگوسازی از فعالیت‌های علمی، پژوهشی و اثرگذاری استادان فرهیخته، از آقایان دکتر علیرضا سپاسخواه بنیانگذار دانش مدیریت آب در مزرعه و دکتر کرامت‌الله ایزدپناه پدر علم ویروس‌شناسی گیاهی کشور تقدیر کردند. آقای دکتر سپاسخواه عضو پیوسته و رئیس شاخه آبیاری گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم و آقای دکتر ایزدپناه عضو پیوسته و رئیس شاخه گیاه‌پزشکی گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم و هر دو از استادان برجسته دانشگاه شیراز هستند.

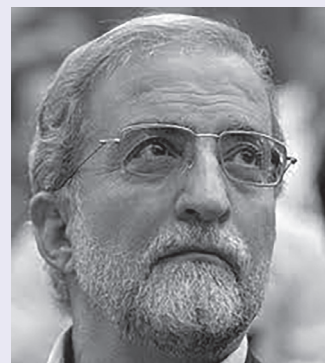
تجلیل از پژوهشگران برگزیده استان فارس

علاوه بر پژوهشگران برتر استان فارس، از ۴ استاد برجسته در حوزه‌های مختلف با جوایزی تقدیر به عمل آمد. آقایان دکتر مرتضی خوشخوی عضو پیوسته و رئیس شاخه علوم باغبانی گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم و دکتر حبیب‌الله فیروزآبادی عضو وابسته شاخه شیمی گروه علوم پایه فرهنگستان علوم، در میان استادانی بودند که در این بخش از آنان تقدیر شد. این استادان در حرکتی ارزشمند هدایا را به شاگردان خود تقدیم کردند.

روز سه‌شنبه ۲۳ آذرماه ۱۴۰۰، به مناسبت هفته پژوهش و فناوری، مراسم معرفی و تجلیل از پژوهشگران برگزیده مراکز آموزشی، علمی تحقیقاتی و اجرایی استان فارس با حضور مقام‌های ارشد اجرایی، مدیریتی و آموزشی و تحقیقاتی این استان برگزار شد. در این مراسم آقای دکتر فرید مژ عضو پیوسته و رئیس گروه علوم پایه فرهنگستان علوم و استاد زمین‌شناسی دانشگاه شیراز به عنوان یکی از پژوهشگران برتر استان در سال ۱۴۰۰ معرفی و از ایشان تجلیل شد. در بخش دیگری از مراسم

دکتر مجتبی شمس‌پور در میان ۱۰ محقق برتر کشور

طبق آمار مربوط به وبسایت کلاریویت آنالیتیکس (Clarivate Analytics) ده محقق کشورمان به عنوان دانشمندان دارای بیشترین تولیدات علمی معرفی شدند. این آمار مربوط به بازه زمانی ابتدای سال ۱۹۷۵ تا ابتدای سال ۲۰۲۱ است و از بخش Web of Science سایت (ISI) Clarivate Analytics استخراج شده است. آقایان دکتر «محمد رضا گنجعلی» از دانشگاه تهران، دکتر «فریدون عزیزی» از دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، دکتر «باقر لاریجانی» از دانشگاه علوم پزشکی تهران، دکتر «مجید ممهد هروی» از دانشگاه الزهرا، دکتر «مسعود صلواتی نیاسری» از دانشگاه کاشان، دکتر «مجتبی شمس‌پور» از دانشگاه رازی کرمانشاه، دکتر «نیما رضایی» از دانشگاه علوم پزشکی تهران، دکتر «محمد عبداللهی» از دانشگاه علوم پزشکی تهران، دکتر «مهدی دهقان» از دانشگاه صنعتی امیرکبیر و دکتر «احمد رضا دهپور» از دانشگاه علوم پزشکی تهران در فهرست ۱۰ محقق برتر با بیشترین آمار تولیدات علمی کشور قرار گرفتند. همه افراد این فهرست با مرتبه استاد تمام و جزو دانشمندان بین‌المللی یک درصد برتر جهان (در یک یا چند حوزه علمی) هستند. در بین ۱۰ نفر فهرست گزارش شده، دکتر محمد رضا گنجعلی استاد دانشکده شیمی دانشکده علوم دانشگاه تهران تاکنون موفق به کسب عنوان محقق با ارجاع بالا (Highly Cited Researcher) نیز شده است.

آقای دکتر مجتبی شمس‌پور عضو وابسته گروه علوم پایه فرهنگستان علوم و از چهره‌های ماندگار شیمی کشور است. ایشان مدرک دکترای شیمی تجزیه را از دانشگاه ایالتی میشیگان اخذ کرده و هم‌اکنون استاد دانشگاه رازی کرمانشاه است. استاد شمس‌پور چندین دوره ریاست شاخه شیمی گروه علوم پایه فرهنگستان علوم را به عهده داشته است.

تجلیل بنیاد نخبگان استان گیلان از دکتر علی درویش‌زاده

مراسم تکریم و الگوسازی از آقای دکتر علی درویش‌زاده عضو پیوسته فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران، استاد دانشگاه تهران و چهره ماندگار زمین‌شناسی کشور، روز چهارشنبه اول دی ۱۴۰۰، توسط بنیاد نخبگان استان گیلان با همکاری دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندر انزلی برگزار شد. در این مراسم عنوان شد: شناسایی و الگوگیری از نخبگان و سرآمدان بومی، یکی از اقدامات مهم در حوزه فرهنگ نخبگانی و فرهنگ عمومی است که نقش مهمی در هدایت جامعه علمی و دانشگاهی دارد. در بخشی از مراسم، آقای دکتر مسعود اصفهانی رئیس بنیاد نخبگان استان گیلان، پروفیسور درویش‌زاده را یکی از مصادیق بارز نخبگی دانست و گفت: وی از بزرگان علمی کشور است که خدمات بی‌بدیلی در حوزه علم و فرهنگ داشته است. این استاد فرهیخته از افراد نام‌آشنا در مجامع علمی جهان نیز به شمار می‌رود و با این حال مهمترین ویژگی او را می‌توان برخورداری از اخلاق نخبگی و مسئولیت‌پذیری در قبال جامعه بومی دانست. در این برنامه با اهداء هدیه‌ای از سوی بنیاد نخبگان استان گیلان، از سال‌ها خدمات و فعالیت‌های علمی و پژوهشی استاد درویش‌زاده تقدیر شد.

تجلیل از دکتر علی اکبر صالحی در بیست و دومین دوره اعطای جایزه ترویج علم

روز پنجشنبه دوم دی ۱۴۰۰، بیست و دومین دوره اعطای جایزه ترویج علم با نکوداشت ۴۰ سال فعالیت علمی و ترویجی آقای دکتر علی اکبر صالحی استاد مهندسی هسته‌ای دانشگاه صنعتی شریف و عضو وابسته گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم برگزار شد. در این مراسم که در تالار قلم کتابخانه ملی ایران برگزار شد، علاوه بر بزرگداشت آقای دکتر صالحی، برگزیدگان بیست و دومین دوره جایزه ترویج علم در حوزه‌های مختلف معرفی و تجلیل شدند.

آیت‌الله آقای دکتر سیدمصطفی محقق داماد عضو پیوسته و رئیس گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم از سخنرانان این مراسم بود که ضمن تجلیل از مقام علمی و اخلاقی دکتر علی اکبر صالحی، در بخشی از سخنانش درباره ارزش علم و اهمیت آن سخن گفت و با طرح این پرسش که چرا وضعیت خاورمیانه این‌گونه است؟ و چرا ما در خاورمیانه امروز گرفتار آدم‌کشی و خونریزی هستیم به موضوع کج‌اندیش دینی اشاره و تصریح کرد که باید دین را به درستی و روشنی به جامعه معرفی کنیم.

آقای دکتر علی اکبر صالحی معاون پژوهشی و قائم مقام رئیس فرهنگستان علوم نیز در این مراسم ضمن تشکر از انجمن ترویج علم برای برگزاری این مراسم و تشکر از اظهار لطف آقای دکتر محقق داماد، در بخشی از سخنانش اظهار داشت که در جامعه‌ای که عدالت نباشد علم پا نمی‌گیرد. ایشان تغییر در روش‌های سنتی آموزش و پرورش را شیوه دیگری دانست که

باید در ترویج علم در نظر گرفته شود و به جای القائات یک‌طرفه در مدارس باید دانش‌آموزان را به ایجاد فضای امید، روحیه پرسشگری و خلاقیت، نظم‌پذیری، خطرپذیر بودن، اهل گفت‌وگو و تعامل بودن و برخورداری از روحیه مشارکت و کار گروهی تشویق کرد. دکتر صالحی همچنین در بخش دیگری از صحبت‌های خود گفت: «اگر می‌خواهید عالم را تکریم کنید، باید اجازه دهید بدون دغدغه امنیتی آرای خود را مطرح کند». ایشان همچنین به سخنان حضرت امام علی (ع) اشاره کرد که «علم قدرت است. هر که بیابد بر دیگران چیره می‌شود» و تأکید کرد این سخنان «در شرایط کنونی کشورمان بسیار معنی دارد». ایشان در بخش دیگری از سخنانش به پدیده مهاجرت نخبگان اشاره کرد و گفت که نمی‌توان از افراد خواست تا نروند اما می‌توان کاری کرد که به ایران وصل باشند و از دانششان استفاده کرد و تأکید کرد «باید مشکلاتمان را با دنیا حل کنیم».

در ادامه این آیین، برگزیدگان بیست و دومین دوره جایزه ترویج علم آقایان: دکتر حسن عشایری، محمدرضا سحاب، دکتر محمدتقی توسلی، دکتر سیامک زندرضوی، علی اصغر سیدآبادی، دکتر سیدعلیرضا ناجی، امیرعماد میرمیرانی، دکتر محمدرضا نوروزی، دکتر حسین آخانی سنجانی، رضا ساکی، جلال جلیلی، خانم شهناز عشایری، پژوهشگاه ملی اقیانوس‌شناسی و علوم جوی و شبکه آموزش سیمای جمهوری اسلامی ایران «برنامه مدرسه تلویزیونی ایران» معرفی و تقدیر شدند.

انتخاب دکتر گئورگ قره‌پتیان به عنوان مؤلف برجسته IEEE

آقای دکتر گئورگ قره‌پتیان استاد دانشکده مهندسی برق دانشگاه صنعتی امیرکبیر و همکار مدعو شاخه مهندسی برق و کامپیوتر گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم و یکی از برجسته‌ترین محققان کشور در حوزه شبکه‌های هوشمند و سیستم‌های قدرت، به عنوان مؤلف برجسته IEEE بزرگترین انجمن مهندسی جهان، در موضوع «بهبود کنترل فرکانس چندریزشبکه‌ها در شبکه‌های توزیع» برای ماه ژانویه سال ۲۰۲۲ برگزیده شد.

انتخاب ایشان و دو استاد سرآمد دیگر از دانشگاه ایالتی اوهایو آمریکا و ETH زوریخ سوئیس در سایت پایگاه اسنادی IEEE Xplore اعلام شده است. برای اطلاعات بیشتر در این خصوص لینک: <https://ieeexplore.ieee.org> در دسترس است. دکتر قره‌پتیان مؤلف بیش از ۱۳۰۰ مقاله ژورنال و کنفرانس با بیش از ده هزار ارجاع در زمینه سیستم‌های قدرت، مؤلف و مترجم بیش از ۱۵ عنوان کتاب داخلی و بین‌المللی و جزو یک درصد اول دانشمندان پراستناد جهان است.

اخبار کوتاه

- آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم و استاد دانشگاه تهران در افتتاحیه «سومین همایش بین‌المللی صلح و حل‌منازعه» سخنانی با عنوان «حفظ صلح تاکی و کجا و چگونه ممکن است؟» ایراد کرد.
- رئیس فرهنگستان علوم در تاریخ ۱۷ آبان ۱۴۰۰، در مراسم افتتاحیه ششمین دوره طرح ملی گفتمان نخبگان علوم انسانی با موضوع «تأملی نظری-تاریخی در باب مواجهه ما و تجدد» در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی سخنرانی ایراد کرد.
- روز چهارشنبه ۱۹ آبان ۱۴۰۰، به مناسبت روز جهانی فلسفه، ویناری با موضوع آینده فلسفه در ایران در مدرسه عالی شهیدمطهری برگزار شد. در این وینار آقایان آیت‌الله عبدالله جواد آملی از مراجع عظام تقلید، دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم، دکتر سیدمصطفی محقق داماد رئیس گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم، دکتر سیدحمید طالب‌زاده استاد فلسفه دانشگاه تهران و همکار مدعو گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم و دکتر علی پایا استاد فلسفه کالج اسلامی لندن سخنرانی ایراد کردند.
- ۶ نوامبر، روز بین‌المللی پیشگیری از بهره‌گیری از محیط زیست در جنگ و خاصه مسلحانه است. به همین مناسبت و در مراسمی که روز ۱۸ آبان ۱۴۰۰ در تهران برگزار شد، آقای دکتر علی اکبر صالحی معاون پژوهشی و قائم مقام رئیس فرهنگستان

علوم و استاد دانشگاه صنعتی شریف سخنرانی ایراد کرد.

■ آقای دکتر علی اکبر صالحی معاون پژوهشی و قائم مقام رئیس فرهنگستان علوم، روز ششم دی ماه ۱۴۰۰ از نمایشگاه دستاوردها و توانمندی های جهاد دانشگاهی بازدید کرد.

■ آقای دکتر علی اکبر صالحی رئیس کارگروه علمی جایزه مصطفی (ص) شد. آقای مهندس مهدی صفاری نیا دبیر شورای سیاستگذاری جایزه مصطفی (ص)، آقای دکتر علی اکبر صالحی را به عنوان رئیس کارگروه علمی جایزه مصطفی (ص) منصوب کرد. دکتر صالحی پیش از این نیز با بنیاد مصطفی همراهی دیرینه ای را در حوزه های علمی و بین الملل، در جایگاه های مختلف داشته است که موجب زمینه های گسترش همکاری ها و اثرگذاری های فرامنطقه ای و جهانی این حرکت علمی-فرهنگی بوده است.

■ با عنایت به نظر مشورتی شورای گروه علوم مهندسی، طی حکمی از سوی رئیس فرهنگستان، آقای دکتر رضا مکنون عضو وابسته گروه علوم مهندسی، برای یک دوره دوساله به عنوان «رئیس شاخه مهندسی عمران» گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم منصوب شد. رئیس فرهنگستان همچنین از زحمات و کوشش های مؤثر زنده یاد آقای دکتر علی اکبر رمضانیان پور در دوران ریاست شاخه مهندسی عمران قدردانی کرد و برای آن استاد فقید رحمت و آمرزش الهی و علو درجات مسئلت کرد.

■ با عنایت به نظر مشورتی شورای گروه علوم کشاورزی، طی حکمی از سوی رئیس فرهنگستان، آقای دکتر سیدسعید محتسبی عضو وابسته گروه علوم کشاورزی، برای یک دوره دوساله به عنوان «رئیس شاخه ماشین های کشاورزی» گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم منصوب شد. رئیس فرهنگستان همچنین از زحمات و کوشش های مؤثر زنده یاد آقای دکتر سیدعلیمحمد برقی در دوران ریاست شاخه ماشین های کشاورزی قدردانی کرد و برای آن استاد فقید رحمت و آمرزش الهی و علو درجات مسئلت کرد.

■ با عنایت به تصویب شورای آینده نگری، مورخ ۱۴۰۰/۰۸/۳۰،

طی احکام جداگانه از سوی رئیس فرهنگستان، آقایان دکتر محسن بهرامی و دکتر رضا مکنون برای مدت دو سال به عنوان اعضای حقیقی شورای آینده نگری منصوب شدند.

■ بنا به پیشنهاد گروه های علمی فرهنگستان، طی احکام جداگانه از سوی آقای دکتر علی اکبر صالحی معاون پژوهشی فرهنگستان، آقایان دکتر غلامرضا اعوانی، دکتر فرشاد مؤمنی، دکتر محمد مهدی شیخ جباری، دکتر حسن تاج بخش، دکتر حسن احمدی و دکتر حسن ظهور، به عنوان نمایندگان گروه های علمی، برای مدت دو سال به عضویت شورای پژوهشی فرهنگستان علوم منصوب شدند.

■ با عنایت به نظر مشورتی شوراهای گروه های علوم اسلامی، علوم انسانی، علوم پایه، علوم دامپزشکی و علوم کشاورزی، طی احکام جداگانه از سوی آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان، آقایان دکتر سیدمصطفی محقق داماد، دکتر حسین نمازی، دکتر فرید مر، دکتر محمدقلی نادعلیان و دکتر عباس شریفی تهرانی برای یک دوره دو ساله دیگر به ترتیب به عنوان «رئیس گروه علوم اسلامی»، «رئیس گروه علوم انسانی»، «رئیس گروه علوم پایه»، «رئیس گروه علوم دامپزشکی» و «رئیس گروه علوم کشاورزی» فرهنگستان علوم منصوب شدند.

■ با عنایت به نظر مشورتی شورای گروه علوم مهندسی، طی حکمی از سوی رئیس فرهنگستان علوم، آقای دکتر جلال شایگان عضو وابسته فرهنگستان علوم، برای یک دوره دو ساله، به عنوان «رئیس شاخه بین گروهی محیط زیست» فرهنگستان علوم منصوب شد. رئیس فرهنگستان همچنین از زحمات و کوشش های مؤثر خانم دکتر سیمین ناصری در دوران ریاست شاخه بین گروهی محیط زیست تشکر و قدردانی کرد.

■ طی حکمی از سوی وزیر علوم، تحقیقات و فناوری، آقای دکتر احمد شعبانی به ریاست پژوهشگاه شیمی و مهندسی شیمی ایران منصوب شد. آقای دکتر شعبانی استاد شیمی دانشگاه شهید بهشتی است. ایشان از سال ۱۳۹۶ عضو وابسته گروه

علوم پایه فرهنگستان علوم است. دکتر شعبانی سابقه ریاست دانشگاه شهید بهشتی را هم در کارنامه فعالیت‌های اجرایی خود دارد.

■ آقای دکتر محمدعلی زلفی‌گل وزیر علوم، تحقیقات و فناوری با صدور حکمی، آقای دکتر پیمان صالحی را به عنوان «معاون پژوهشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری» منصوب کرد. دکتر پیمان صالحی استاد شیمی دانشگاه شهید بهشتی و همکار مدعو گروه علوم پایه فرهنگستان علوم است.

■ گزارش عملکرد گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم منتشر شد. در این گزارش که با پیشگفتار آقای دکتر عباس شریفی تهرانی رئیس گروه علوم کشاورزی آغاز می‌شود، ضمن بیان سابقه فعالیت‌های گروه مزبور، اهم فعالیت‌های این گروه تشریح می‌شود. این دفتر مشتمل بر گزارش جلسات شورای گروه و جلسات شورای تخصصی شاخه‌های گروه، طرح‌های راهبردی گروه، نتایج همایش‌ها و جلسات سخنرانی برگزار شده توسط گروه، انتشارات گروه، بیانیه‌های گروه، و مراسم تجلیل از مهندسان برجسته کشاورزی و منابع طبیعی کشور، منتخب گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم است.

■ در پی پیشنهاد آقای دکتر عباس شریفی تهرانی رئیس گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم، طی نامه‌ای از سوی آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان، تعدادی از هشدارها و خلاصه فعالیت‌ها و اظهارنظرهای گروه علوم کشاورزی فرهنگستان پیرامون مسائل مختلف آب و خاک و کشاورزی و منابع طبیعی و محیط زیست کشور برای استحضار وزیر جهاد کشاورزی و همکارانشان ارسال شد.

■ بنا به پیشنهاد رئیس گروه علوم دامپزشکی و براساس موافقت پانصد و پنجمین جلسه شورای علمی فرهنگستان علوم، مورخ ۱۴۰۰/۰۹/۲۸، طی احکام جداگانه از سوی آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان، آقایان دکتر حسام‌الدین اکبرین، دکتر سید حسین حسینی، دکتر آراسب دباغ مقدم، دکتر محمد مهدی دهقان، دکتر مهدی زارعی، دکتر فرهنگ ساسانی و دکتر محمد نوری، برای یک

دوره دو ساله، به عنوان همکار مدعو گروه علوم دامپزشکی فرهنگستان علوم منصوب شدند.

■ بنا به پیشنهاد رئیس گروه علوم کشاورزی و براساس موافقت پانصد و پنجمین جلسه شورای علمی فرهنگستان علوم، مورخ ۱۴۰۰/۰۹/۲۸، طی احکام جداگانه از سوی آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان، آقایان دکتر علی جعفری، دکتر مهدی رحمانی‌نیا و دکتر مهدی قاسمی ورنامخواستی، برای یک دوره دو ساله، به عنوان همکار مدعو گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم منصوب شدند.

■ بنا به پیشنهاد رئیس گروه علوم پایه و براساس موافقت پانصد و ششمین جلسه شورای علمی فرهنگستان علوم، مورخ ۱۴۰۰/۱۰/۱۹، طی احکام جداگانه از سوی آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان، آقایان دکتر عباس سالمی پایزی و دکتر محسن محمدزاده، برای یک دوره دو ساله، به عنوان همکار مدعو گروه علوم پایه فرهنگستان علوم منصوب شدند.

■ با عنایت به تصویب یکصد و بیست و هشتمین جلسه مجمع عمومی فرهنگستان علوم، مورخ ۱۴۰۰/۱۲/۱۲، طی احکام جداگانه از سوی آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان، آقایان دکتر مگردیچ تومانیان، دکتر محمد سلطانی، دکتر عباس شاکری، دکتر محمد مهدی شیخ جباری، دکتر جواد فیض، دکتر سید محمد مهدی کیایی، دکتر عزت‌الله نادری و دکتر رضا نیلی‌پور به عضویت پیوسته فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران منصوب شدند. بر همین اساس، آقای دکتر رحیم زارع نهندی نیز طی حکمی از سوی رئیس فرهنگستان، برای یک دوره چهارساله، به عضویت وابسته فرهنگستان علوم منصوب شد.

■ بنا به پیشنهاد رئیس گروه علوم انسانی و براساس موافقت پانصد و نهمین جلسه شورای علمی فرهنگستان علوم، مورخ ۱۴۰۰/۱۲/۲۲، طی حکمی از سوی آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان، آقای دکتر محمود مهرمحمدي، برای یک دوره دو ساله، به عنوان همکار مدعو گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم منصوب شد.

سخنرانی و مقاله

ما و ناسازنمای حقوق بشر معاصر^۱

دکتر سید محمد قاری سید فاطمی^۲

حقوق طبیعی الهیاتی آکویناسی اما در ساحت الهیات باقی نماند؛ اندیشوران و حقوقدانان عصر روشنگری، حقوق طبیعی را قبای عقل عرفی پوشاندند و حقوق طبیعی در قامت سکولار قد علم کرد.^۳ جان لاک (۱۶۳۲-۱۷۰۴)، فیلسوف به غایت تأثیرگذار بر نهضت مشروطه خواهی و به ویژه قانون اساسی آمریکا، با وجود پایبندی به مسیحیت، چارچوبی کاملاً معرفت شناختی ارائه نمود و حوزه معرفت دینی را از معرفت عقلی جدا کرد،^۴ و در شمار پیشگامان دفاع از حقوق طبیعی عرفی درآمد. به هر روی، "من می اندیشم، پس هستم" دکارت خبر از تولد انسان جدید می داد؛ منی استعلایی اخلاقاً خودبنیاد، اما بی هیچ بنیاد متافیزیکی. ظهور انسان جدید که نتیجه انقطاع از الهیات و خدای مسیحی بود، در سال ۱۶۴۸ با امضای پیمان صلح وستفالی به بار نشست و آنچه را توماس هابز (۱۵۸۸-۱۶۷۹) "لویاتان"^۵ و کارل اشمیت

با سلام و احترام خدمت همکاران گرامی مجمع عمومی فرهنگستان؛ سخن کوتاه امروز در مورد ناسازنما یا پارداکوس حقوق بشر معاصر، و نسبت و جایگاه اکنون و اینجایی ما ایرانیان با آن است. همکاران عزیز در یک تعریف کوتاه و نسبتاً استاندارد، حقوق بشر معاصر حق ادعاها و آزادی های انسان بما هوانسان علیه دولت مدرن است. انسانی بدون تعلقات عرَضی از نژاد و رنگ و مذهب و جنسیت گرفته تا موقعیت های سیاسی، اجتماعی و خانوادگی؛ انسان استعلایی. گرچه ایده انسان استعلایی را می توان از یونان باستان و پس از آن در تعالیم ادیان ابراهیمی یافت، اما به گمانم مالکیت معنوی ایده «محوریت من استعلایی» در عصر جدید را باید به نام رنه دکارت (۱۵۹۶-۱۶۵۰) ثبت کرد. حقوق طبیعی توماس آکویناس قدیس (۱۲۲۵-۱۲۷۴) صبغه الهیاتی داشت^۶ و با دغدغه آشتی عقل و وحی مطرح شده بود.

۱- سخنرانی به مناسبت اولین حضور در جلسه مجمع عمومی فرهنگستان علوم به عنوان عضو پیوسته، ۱۴۰۰/۱۲/۱۲

۲- عضو پیوسته فرهنگستان علوم، استاد حقوق دانشگاه شهید بهشتی

3- Aquinas T. (1224-7), "The Various Types of Law", *Summa Theological*, Translated by Dawsom J.G., ed. l'Entrèves, Basil Blackwell.

4- Bix B. (1999), "Natural Law Theory", ed. Patterson D., *A Companion to Philosophy of Law and Legal Theory*, Blackwell Publisher.

5- Hames T. and Rae N. (1996), *Governing America, History, Culture, Institutions, Organization, Policy*, Manchester University Press, UK, pp. 47-55. & Locke J. (1960), *Two Treatises of Government*, ed. Peter Laslett, Cambridge University Press.

6- Locke J. (1690), *An Essay Concerning Human Understanding*, Book IV: Of Knowledge and Probability, Chapter XVIII: Of Faith and Reason and Their Distinct Provinces.

7- Hobbes T. (1660), *Leviathan; The Matter, Form and Power of a Commonwealth Ecclesiastical and Civil*, ed. Oakeshott M., Touchstone, 1997.

پیر (۱۸۸۸-۱۹۸۵) "خدایگان سکولار" نامید، متولد شد: ملت / کشورها؛ الهه‌های ناسوتی سکولار و مخلوق انسان که داعیه قادرِ مطلقِ تعالی بودن دارند. اصل غایت بودنِ انسان کانت (۱۷۲۴-۱۸۰۴) که نتیجه اجتناب‌ناپذیرِ من‌اندیشورز دکارتی بود، بازتولید متجددانه اخلاق غیر الهیاتی سقراطی/اعتزالی در تحدید قدرت لایزال همین الهه‌های وستفالیایی است. حقوق بشر معاصر به سان شریعت انسان متجدد، برای لگام زدن بر اسب سرکشی قدرت سیری‌ناپذیر دولت وستفالیایی، اخلاقیّت حقوق طبیعی سکولار شده مسیحی و اخلاق انسان بنیاد کانتی را یکجا در خود جمع کرده بود.

اصلی‌ترین ناسازواره حقوق بشر معاصر هم البته نیازمندیش به همین دولت است. دولت مدرن برای حقوق بشر معاصر شوربختانه آبر شُرّی است بسیار ضرور. هبوط حقوق بشر از عالم ثبوت - یعنی وجدان اخلاقی انسانِ خودبنیاد - به عالم تحقیق و اثبات - یعنی نظام‌های حقوق داخلی و بین‌الملل - در گرو همراهی همین شُرّ ضرور یعنی الهه وستفالیایی است؛ لویاتانی که حقوق بشر قرار بود به بندش کشد، اما ناگزیر و از سر نیاز به دامش گرفتار شد. این گرفتاری اجتناب‌ناپذیر حقوق بشر معاصر دو ناسازنمایِ هنجاری در پی داشت: حقوق بشر در درون مرزها در قفس تنگ حقوق اساسی گرفتار و تبدیل به حقوق شهروندی شد؛ در عرصه جهانی نیز گرفتار قالب تنگ حقوق بین‌الملل درآمد و به نظام بین‌الملل حقوق بشر تبدیل شد. حقوق شهروندی و نظام بین‌الملل حقوق بشر، حقوق بشر زلّالی است که از فیلتر آلوده لویاتانِ وستفالیایی عبور داده شده؛ خیر اخلاقی که به ناگزیر از ناصافی شُرّ ضرور سیاسی گذشته است.

اعلامیه جهانی حقوق بشر (۱۹۴۸) "شناسایی حیثیت و کرامت ذاتی تمام اعضای خانواده بشری و حقوق برابر و سلب‌ناپذیر آنان" را «اساس آزادی، عدالت و صلح در جهان» می‌بیند. (مقدمه اعلامیه) از دید اعلامیه «همه افراد بشر آزاد و با حیثیت و حقوق یکسان زاییده می‌شوند و دارای موهبت خرد و وجدان هستند و با یکدیگر باید با روحیه برادری رفتار کنند.»

(ماده ۱ اعلامیه) و «هر کس» - آری هر کس - «می‌تواند از کلیه آزادی‌ها که در اعلامیه حاضر به آن تصریح شده، بی هیچ گونه برتری، من جمله برتری از نظر نژاد و رنگ و جنس و زبان و دین یا هر عقیده دیگر، و از نظر زاد و بوم یا موقعیت اجتماعی، و از نظر توانگری یا نَسَب یا هر وضع دیگر بهره‌مند گردد.» (ماده ۲ اعلامیه) در حقیقت اعلامیه جهانی حقوق بشر، با گذشت دو قرن و اندی تا حدود زیادی آرمان‌ها و مواد اعلامیه حقوق بشر و شهروند فرانسه (۱۷۸۹) را بازتولید می‌کرد که مقرر می‌داشت «انسان‌ها آزاد به دنیا می‌آیند و آزاد می‌زیند و در برابر قانون برابر هستند. امتیازات اجتماعی تنها ناشی از مصلحت عموم است.» (ماده ۱) و «هدف هر جامعه سیاسی حفظ حقوق طبیعی و زوال‌ناپذیر بشر می‌باشد و این حقوق عبارتند از: آزادی، مالکیت، امنیت و مقاومت در برابر ستم.» (ماده ۲) «ریشه هر حاکمیتی اساساً در ملت است. هیچ هیأت و فردی نمی‌تواند اقتداری را که از ملت نشأت نگرفته باشد، اعمال کند.» (ماده ۳) و در تعریف ماده ۴ اعلامیه فرانسه «آزادی عبارت از قدرت انجام هر گونه عملی است که به دیگری صدمه نزند. لذا محدوده اعمال حقوق طبیعی انسان فقط تا آنجاست که استفاده از همین حقوق طبیعی را برای سایر اعضای جامعه تضمین کند. این محدودیت‌ها فقط به وسیله قانون معین می‌شوند.» (ماده ۴)

نکته مهم و قابل توجه در ماده ۲ اعلامیه جهانی حقوق بشر موضوع حق‌ها و آزادی‌های اعلامیه «هر کس» یعنی همه افراد بدون هیچ گونه تبعیض بود. اعلامیه جهانی حقوق بشر محصول اجماع هم‌پوشان دولت‌هایی بوده که در جنگ جهانی دوم به قدرت شوروانه نابودگر خود به خوبی پی برده بودند. از این رو وحشت‌زده از قدرت بیکران تخریبی خود، به فکر لگامی اخلاقی - حقوقی بر آن قدرت سرکش افتادند. با وجود این، در حالی که با گذشت کمتر از دو دهه از تدوین اعلامیه و فراموشی فجایع جنگ جهانی دوم، ماده ۲ میثاق بین‌المللی در یک دگردیسی پارادایمی از انسان‌مداری به کشورمحوری، «هر کس» اعلامیه را رها کرده و مقرر داشت که: «دولت‌های طرف این

1- Schmitt C. (1922), Political Theology; Four Chapters on the Concept of Sovereignty, Translated by Schwab G., University of Chicago Press, 2005, Chapter 3.

2- Kant I., *Grounding for the Metaphysics of Morals*, Translated by Ellington J., Third ed. 1993, Hackle Publishing Company, USA.

میثاق متعهد می‌شوند که حقوق شناخته شده در این میثاق را درباره کلیه افراد مقیم در قلمرو تابع حاکمیتشان بدون هیچ گونه تمایزی از قبیل نژاد، رنگ، جنس، زبان، مذهب، عقیده سیاسی یا عقیده دیگر، اصل و منشأ ملی یا اجتماعی، ثروت، نَسَب یا سایر وضعیت‌ها محترم شمرده و تضمین کنند.^۱ بدین ترتیب، اعلامیه جهانی به میثاق بین‌المللی تبدیل شد.

این به زبان ساده یعنی بازگشت به مناسبات پیش از جنگ، دست از آرمان صلح مثبت کشیدن و به صلح منفی اکتفا کردن. در حالی که صلح مثبت در گرو اجماع هم‌پوشان ناشی از توافق بین‌الاذهانی است و صلح منفی میراث وحشت است و البته استمرار وحشت. بدین سان تحفه‌ای که می‌توانست برای نخستین بار ایده وحدت در عین کثرت و کثرت در عین وحدت جوامع انسانی را به دنبال داشته و نویدبخش صلح پایدار مثبت باشد، در دام شری ضروری به نام دولت افتاد. تبدیل حقوق بشر به حقوق شهروندی (در ساحت داخلی) و حقوق بین‌الملل بشر (در ساحت بین‌المللی) خبر از تبدیل صلح مثبت - حداکثر و در بهترین حال - به صلح منفی می‌داد، و صلح منفی یعنی جنگ بالقوه. چاره کار چیست؟ احیای جهان‌شمولی حقوق بشر؛ احیای روح اعلامیه جهانی حقوق بشر.

حقوق بشر معاصر البته از تیغ تند نقد نقادان همدل و دشمنان ناهمدل در امان نبوده است. نقادان گاه همدل و برخی ناهمدل هر کدام از منظری بر فردمحوری افراطی آن تاختند. فرد تبدیل شد به ذره‌ای خودبنیاد که هم از مسئولیت‌های اجتماعیش غافل شد و هم به ناچار هزینه سنگینی برای انقطاع از هویت تاریخی - اجتماعی می‌پردازد؛ از قضا سرکنگبین صفرا فروزد. انسان جدید تبدیل شد به فرد ذی حق اما بی‌تعلقِ سخت تاریخی، اجتماعی، فرهنگی و دینی؛ تنها در تفرّد حقوق بشری خویش. بی‌توجهی به جهان و طبیعت پیرامون، دیگر پیامد فردگرایی افراطی حقوق بشری بود. اینک انسان معاصر خود را

با چنان بحران‌های زیست محیطی خودساخته‌ای روبرو می‌بیند که حتی تصور روشنی برای حل آنها ندارد. ذره‌ای شدن جوامع انسانی و بحران‌های زیست محیطی تنها نقدهای وارد به حقوق بشر فردگرا نبود. برخی مؤمنان ادیان ابراهیمی حقوق بشر را شریعت مدرنیته انگاشتند، و لذا آن را دکانی ملحدانه در برابر خدا پنداشتند، گرچه برخی دیگر از مؤمنان نیز بهره‌مندی از حق‌ها و آزادی‌های بنیادین را ضرورتی اجتناب‌ناپذیر برای دین‌ورزی آزادانه و آگاهانه دیدند.

با وجود این، روشن است که حقوق بشر معاصر به مثابه محصول عقل انتقادی روشنگری به استقبال نقدهای روشنگرانه رفت. نیاز انسان به صلح، دوستی، مدارا و تکثّر در عین وحدت انسانی عمیق‌تر از آن است که اجازه دهد حقوق بشر از نفس افتد. به نظر می‌رسد حقوق بشر به برکت تنفس از مجرای عقل انتقادی، نقدهای سازنده را بن‌مایه اصلاح قرار خواهد داد. از این رو کنش‌گران فکری و عملی حقوق بشری امروزه خود بلندترین صداها را در مسائل زیست محیطی دارند.

در مشرق مسلمان‌نشین اما حقوق طبیعی، مشروطه‌طلبی و حقوق بشر سرنوشت دیگری یافت. با وجود این که جهان مسیحیت چه بسا ایده حقوق طبیعی آکوپناسی را تا حدود زیادی وام‌دار تأثیرپذیری آکوپناس از فیلسوفان مسلمان و به ویژه ابن‌سینا بود^۲، نه سنت فلسفی ابن‌رشد، و نه فارابی و ابن‌سینا، و نه حتی سنت سترگ الهیاتی عدلیه - یعنی معتزله و شیعیان - در ساحت اخلاق و حقوق به آفرینش نظریه حقوق طبیعی نینجامید. هم‌زمان با اوج‌گیری نهضت‌های مشروطه‌خواه در غرب و جنب‌وجوش‌های تجددخواهانه در امپراتوری عثمانی، در حوزه شیعی نجف نیز تحركات فکری اوج می‌گیرد. شیخ مرتضی انصاری (۱۲۱۴-۱۲۸۱ ه.ق. ۱۷۸۱-۱۸۶۴ م.) - نامدارترین فقیه و اصولی شیعی -، با طرح اصل معرفتی «عدم حجیت» از یک سو^۳، و اصل سیاسی «عدم ولایت» از دیگر سو^۴، ظرفیت - گرچه محدود -

۱- قاری سید فاطمی، سید محمد، نیکویی، مجید، اندیشه ابن‌سینا: الهام‌بخش نظریه حقوق طبیعی توماس آکوپناس، فصلنامه پژوهش تطبیقی اسلام و غرب، دوره دوم، شماره دوم، تابستان ۱۳۹۴، ص ۴۹-۷۶.

۲- انصاری، مرتضی (۱۳۳۷)، فرائد‌الاصول، مجمع الفکر الاسلامی.

۳- انصاری، مرتضی (۱۴۲۰)، المکاسب، مجمع الفکر الاسلامی.

معرفت‌شناختی و فلسفه سیاسی الهیات شیعی را در مواجهه با مطالبات مشروطه‌خواهانه - که بن‌مایه‌های حقوق بشری داشت - به نمایش گذاشت. این اصل هنجاری - سیاسی عدم ولایت بود که به شاگرد مشروطه‌دوست شیخ انصاری - آخوند ملا محمد کاظم هروی خراسانی (۱۲۵۵-۱۳۲۹ ه.ق. / ۱۸۳۹-۱۹۱۱ م.) - اجازه عبور از استاد و طرح ایده بدیع الهیاتی عدم ولایت مطلقه پیامبر (ص) و امام معصوم را داد.^۱ آخوند خراسانی چه بسا با این ناسازواره پوزیتویسم مشروطه‌خواه که چگونه قدرت لایزال خدایگان و ستفالیایی یعنی دولت مدرن را توسط خود دولت محدود کند، آشنا بوده است؛ چگونه دولت خود هم شارع، حافظ و مشروعیت‌بخش به قاعده حقوق بشری باشد و هم تابع آن؟ خراسانی به یقین در بحث ولایت مطلقه پیامبر و امام با این ناسازواره در قامت الهیاتی آن روبرو شده بود، و با قاطعیتی بی‌سابقه تصریح می‌کند که شارع مشروعیت‌بخش قاعده پس از تشریع، خود نیز همانند سایرین تابع قاعده خواهد شد. چنین راه حل بدیعی اگر حمل بر توارد ایده‌ها نباشد، بی‌شک گونه‌ای گرت‌برداری الهیاتی از پوزیتویسم مشروطه‌خواه است. شیخ محمد حسین نائینی (۱۲۷۶-۱۳۵۵ ه.ق. / ۱۸۶۰-۱۹۳۶ م.) - دیگر شاگرد با واسطه شیخ انصاری - با تألیف «تنبيه الامه و تنزيه المله» کمر همت به دفاع از اصول حقوق بشری مشروطیت بر مبنای تعالیم شیعی زد.^۲

با وجود حضور بن‌مایه‌های فلسفی و الهیاتی در تعالیم شیعی همچون فلسفه سینایی، الهیات عدلیه، فقه اعتباری شیخ انصاری، مکتوبات خراسانی و نائینی مشروطه‌دوست، و یا حتی جنبش مشروطه و قانون اساسی برخاسته از آن، و فصل حقوق ملت قانون اساسی، حقوق بشر هیچگاه تبدیل به «بازی زبانی»^۳ مسلط در ایران عصر جدید نشد. غیبت این بازی زبانی در ایران جدید بیش از آنکه ناشی از موانع فلسفی و الهیاتی باشد، محصول فقدان صورت حیات^۴ حقوق بشری است. مهم‌ترین عامل در

فقدان این صورت حیات و بازی زبانش به نظر می‌رسد عدم تحقق کامل دولت - ملت بی‌طرف است؛ چه اینکه، حقوق بشر پاسدار حق‌ها و آزادی‌های انسان عصر جدید برای بی‌طرف نگه داشتن دولت، این شرّ ضرور مدرن است.

التزام و احترام به حقوق بشر و پیش‌فرض‌ها و پیش‌زمینه‌های آن دلیری و بصیرت تاریخی و تمدنی می‌طلبد؛ نخست دلیری و بصیرت فکری، و سپس دلیری عملی. اگرچه جوامع مسلمان به شدت نیازمند این دلیری و بصیرت تمدنی هستند، بسیاری از اندیشورزان و دولت‌مردان جهان اسلام و البته ایران معاصر، شوربختانه هنوز بدین نقطه از دلیری و بصیرت نرسیده‌اند. کشورهای عمدتاً مسلمان‌نشین به گمانم هنوز در آغاز راه فرایند دولت - ملت‌سازی مدرن هستند، چه رسد به آفرینش دولت‌های بی‌طرف. به نظر می‌رسد این فرایند اجتناب‌ناپذیر جوامع انسانی است و مسلمانان هم به ناگزیر تن بدان خواهند داد. از دولت - ملت به سان این ضروری‌ترین شرّ مدرن گریزی نیست و حقوق بشر معاصر هم البته تنها و تنها ابزار کاستن از ماهیت اهریمنی این شرّ ضرور است.

فرجام سخن

روبرو شدن با این ناسازنمای جهان معاصر، یعنی ضرورت شرّ ضروری به نام دولت - ملت بی‌طرف مدرن از یک سو، و خیرِ نیازمند این شرور ضرور - یعنی حقوق بشر معاصر - از دیگر سو کنش‌گری نقّادانه را بر کنش‌گران تمدنی جوامع مسلمان بسیار دشوار می‌کند. آنچه اما می‌توان و باید بدان توجه داشت، توجه آسیب‌شناسانه هم به دولت - ملت و هم به حقوق بشر معاصر است. منطق عرضه و تقاضا در آینده‌ای نه چندان دور، اندیشورزان و دولت‌مردان جهان اسلام را وادار به روبرو شدن با این ناسازنما و در نتیجه کنش‌گری فکری و عملی متناسب آن خواهد کرد. نشانه‌های این تقاضا در ایران متکثر امروز بر کسی

۱- خراسانی، محمد کاظم (۱۴۰۶)، حاشیه المکاسب، وزارة الثقافة و الارشاد الاسلامی..

۲- نائینی، محمد حسین (۱۳۹۳)، تنبيه الامه و تنزيه المله، تصحيح ورعی، جواد، بوستان کتاب قم.

3- Language Game; See: Wittgenstein L. (1953), Philosophical Investigations, Translated by Anscombe G. E. M., Third ed. 1969, Basil Blackwell.

4- Form of Life

پوشیده نیست، اما عزم و دلیری و بصیرت تمدنی عرضه راه حل کم هزینه - دست کم - در حال حاضر به وضوح دیده نمی‌شود؛ و این یعنی بحران اجتماعی-سیاسی ناشی از واماندگی تاریخی؛ و در یک کلام بلامتکلیفی تمدنی. جوامع مسلمان و از جمله ایرانیان، سوار بر لویاتان سرکش قدرت دولت مدرن اما بدون افسار حقوق بشریش شده‌اند؛ لویاتان مرکبی است که به دشواری سواری می‌دهد و به سختی بر زمین می‌کوبد. ایرانی معاصر هم مطالبه

کنش‌گری خودبنیاد دارد، هم به ضرورت دولت مدرن پی برده است؛ فرهنگ و سنت و مذهب و تاریخ و سیاست، اما آیا توان هضم این ناسازنماترین پدیده تاریخ بشر را دارد؟ فرهنگستان علوم به مثابه اتاق فکر اتاق‌های فکر کشور، چه تصور و چه راه حلی برای عبور ایرانیان از این دشواره تاریخی-تمدنی ایران معاصر آماده عرضه دارد؟!

ارجاعات سخن

فارسی:

- قاری سید فاطمی، سید محمد، نیکویی، مجید، اندیشه ابن سینا: الهام بخش نظریه حقوق طبیعی توماس آکویناس، فصلنامه پژوهش تطبیقی اسلام و غرب، دوره دوم، شماره دوم، تابستان ۱۳۹۴، ص ۴۹-۷۶.
- نائینی، محمد حسین (۱۳۹۳)، تنبیه‌الامه و تنزیه‌المله، تصحیح ورعی، جواد، بوستان کتاب قم.

عربی:

- انصاری، مرتضی (۱۴۳۷)، فرائد الاصول، مجمع الفكر الاسلامی.
- انصاری، مرتضی (۱۴۲۰)، المکاسب، مجمع الفكر الاسلامی.
- خراسانی، محمد کاظم (۱۴۰۶)، حاشیة المکاسب، وزارة الثقافة و الارشاد الاسلامی،

انگلیسی:

- Aquinas T. (1224-7), "The Various Types of Law", *Summa Theological*, Translated by Dawsom J.G., ed. l'Entrèves, Basil Blackwell.
- Bix B. (1999), "Natural Law Theory", ed. Patterson D., *A Companion to Philosophy of Law and Legal Theory*, Blackwell Publisher.
- Hames T. and Rae N. (1996), *Governing America, History, Culture, Institutions, Organization, Policy*, Manchester University Press, UK, pp. 47-55. & Locke J. (1960), *Two Treatises of Government*, ed. Peter Laslett, Cambridge University Press.
- Locke J. (1690), *An Essay Concerning Human Understanding*, Book IV: Of Knowledge and Probability, Chapter XVIII: Of Faith and Reason and Their Distinct Provinces.
- Hobbes T. (1660), *Leviathan; The Matter, Form and Power of a Commonwealth Ecclesiastical and Civil*, ed. Oakeshott M., Touchstone, 1997.
- Schmitt C. (1922), *Political Theology; Four Chapters on the Concept of Sovereignty*, Translated by Schwab G., University of Chicago Press, 2005, Chapter 3.
- Kant I., *Grounding for the Metaphysics of Morals*, Translated by Ellington J., Third ed. 1993, Hackle Publishing Company, USA.
- Language Game; See: Wittgenstein L. (1953), *Philosophical Investigations*, Translated by Anscombe G. E. M., Third ed. 1969, Basil Blackwell.

تدبیر و تقدیر

سخنرانی دکتر سیدمصطفی محقق داماد

مدینه خلوت شود. اما مساجدی که از روی اخلاص ساخته می شود توسط پیامبر تأیید می شود. افتتاح مسجد الغزاله با بیماری منجر به فوت پیامبر همراه شد. حضرت بیمار بودند و حال جسمانی خوبی نداشتند و خواستند افتتاحیه برای بعد از بهبودی باشد. سرانجام با اقامه نماز مسجد را افتتاح کردند. معلوم است که پیامبر می داند چند روز دیگر بیشتر زنده نیست. لذا مهمترین مطالبی را که مد نظر داشتند بیان کردند. او آینده را می بیند و سخن می گوید. در آن شرایط حضرت فرمودند: اِنِّی لَا اَخَافُ عَلٰی اُمَّتِی الْفَقْرَ وَلَکِنْ اَخَافُ عَلَیْهِمْ سَوِّءَ التَّدْبِیْرِ. اگر سوء تدبیر باشد یقیناً فقر است و اگر سوء تدبیر نباشد نگران فقر نباشید. قدرت موظف به حسن تدبیر است. از بیان پیامبر لزوم برنامه ریزی استفاده می شود و برنامه هم باید برنامه خوب باشد. اگر این دو امر رعایت نشود ملتی فقیر و نیازمند و دست درازکن جلو دیگران خواهیم داشت. ملتی خواهیم داشت که فرزندانمان از فقر و نبود دارو خواهند مرد. همه این مصیبت ها محصول سوء تدبیر است.

کلمه تقدیر از قدر و به معنای اندازه گیری کردن است. این کلمه را می توان مهندسی کردن ترجمه کرد. تقدیر در روایات ما برای ملت ها و دولت ها و قدرت های مدیر ملت ها مورد تأکید است.

در حدیثی که مرحوم کلینی در اصول کافی آورده، آمده است: «الکمال کل الکمال التفقه فی الدین و الصبر علی النائبة و تقدیر المعیشه»؛ دینی که قرار است با جهل باشد، نبودنش بهتر از بودنش است. تفقه یعنی دین را صحیح یاد گرفتن. تفقه در دین، دینداری آگاهانه است.

در میان علوم مختلفی که در ایران وجود دارد، مهمترین علم این است که مردم الهیات را آگاهانه داشته باشند و دین آگاهانه را بیاموزند. بهترین علوم بدون الهیات صحیح سرمایه های زیادی را به باد می دهد. اقتصاد، مهندسی، فیزیک و علوم پایه همه به نام دین و در سایه کج اندیشی دینی فدا می شوند.

در مراسم گرامیداشت روز جهانی آینده که روز دوشنبه ۹ اسفند ۱۴۰۰ به همت شورای آینده نگری فرهنگستان علوم در محل فرهنگستان برگزار شد، آیت الله دکتر سیدمصطفی محقق داماد عضو پیوسته و رئیس گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم و استاد دانشگاه شهیدبهشتی سخنرانی ایراد کرد. مشروح سخنان ایشان بدین شرح است:

«تدبیر و تقدیر دو عنوانی است که در ادبیات اسلامی در رابطه با کشورداری برای دولتمردان الزامی دانسته شده است. جالب این است که هر دو امر محور اصلی آینده نگری را تشکیل می دهند. تدبیر یعنی آن سوی زمان حال را نگرستن و می تواند متصف به صفت حسن و یا زشتی شود و لذا حسن تدبیر و یا سوء تدبیر گفته می شود. حسن تدبیر یعنی خوب برنامه ریزی کردن و سوء تدبیر یعنی بد برنامه ریزی کردن.

روایتی از حضرت امیر علیه السلام وجود دارد که می فرماید: آفَةُ الْمَعَاشِ سُوءُ التَّدْبِيرِ. معیشت به معنای زندگانی است. آفت زندگانی سوء تدبیر است. بد برنامه ریزی کردن عامل ویران شدن دولت ها است. اولین وظیفه دولت، برنامه ریزی برای آینده و برنامه ریزی برای معیشت مردم است و اگر دولتی بد برنامه بریزد کشورش را ویران می کند.

امروزه حجاج از مسجد الغزاله بازدید می کنند. این بیابان مرکز شکار آهو بوده است. مردم آن سرزمین مسجدی ساخته بودند. این مسجد مانند مسجد ضرار نبود. یکی از مساجدی که توسط غیر نبی ساخته شده بود مسجد ضرار بود و خدا دستور ویران شدن آن را داد. مساجد ضرار ساخته شده بود که مسجد

پیشانی منال / مرغ زیرک چون به دام افتد تحمل بایدش / رند عالم سوز را با مصلحت بینی چه کار / کار ملک است آن که تدبیر و تأمل بایدش.

حافظ مصلحت‌اندیشی و تدبیر و تأمل را لازم می‌داند. مصلحت‌اندیشی یعنی منافع ملی. ما باید به مصلحت ملی اندیشیدن را به توده جامعه آموزش دهیم. باید برای این آموزش بسیج شد. در مملکت‌داری، اولین وظیفه مملکت‌دار مصالح ملی است. مصالح ملی مشخص می‌کند که به کجا تماس بگیرد و به که تبریک بگوید. مصالح ملی در رأس امور برای آینده‌نگری است.

دومین مورد که حضرت به آن اشاره می‌کند بردباری داشتن است و سوم تقدیر معیشت است. باید دید کشور چقدر درآمد دارد و چگونه باید آن را افزایش داد. کشوری که دانش افزایش ثروت ندارد بدبخت است. تقدیر اندازه‌گیری برای آینده است. این ثروت کجا باید هزینه شود؟ تقدیر معیشت اندازه‌گیری برای زندگی است. اندازه‌گیری ثروت و هزینه مورد تأکید است.

حافظ شیرازی سه مطلب را برای دوام دولت پیشنهاد کرده است و می‌گوید: باغبان گر پنج روزی صحبت گل بایدش / بر جفای خار هجران صبر بلبل بایدش / ای دل اندر بند زلفش از

علم، انتظام ملی و آینده^۱

دکتر فتح‌الله مضطرزاده^۲

موضوع آینده‌نگری و پرداختن به آینده، پدیده جدیدی نیست و از دیرباز فکر دانشمندان را به خود معطوف داشته است؛ مهاجرت‌های اقوام مختلف در تاریخ و ایجاد رصدخانه و اقداماتی از این نوع حاکی از این است که بشر همواره به آینده فکر می‌کرده و ایضاً نگران آینده خود بوده است. یکی از صاحب‌نظران در امر آینده‌نگری جمله‌ای دارد که شاید بتواند درک این موضوع را ساده‌تر کند، وی می‌گوید اگر ملتی آینده خود را نسازد، دیگران آینده او را خواهند ساخت. تأثیر آینده‌نگری بر تحولات تاریخی و حتی جنگ‌ها و سایر شئون تاریخی موضوعی نیست که بتوان در اینجا به آن پرداخت، خصوصاً که کشور ایران در زمره چند

کشور باستانی جهان محسوب می‌شود و واکاوی و تحلیل تاریخی اتفاقات و حوادث تاریخی آن را نمی‌توان بدون در نظر گرفتن این موضوع تحلیل و تبیین کرد. اهمیت تاریخی آینده‌نگری از یک سو و حوادث علم و فناوری از سوی دیگر از جمله دلایلی است که مخصوصاً در دهه‌های اخیر در جهان، آینده‌نگری را به موضوعی استراتژیک و بنیادی برای کشورهای مختلف تبدیل کرده است. جایگاه آینده‌نگری در ساختار حکمرانی کشورها متفاوت است، اما اهمیت آن به‌گونه‌ای است که سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در این باره از اصلی‌ترین مباحث ملی کشورها محسوب می‌شود.

اخیراً بحث آینده‌نگری در کشور ما نیز مورد توجه مسئولان و محافل علمی دانشگاهی و فناوری قرار گرفته است. در سال‌های آخر دولت گذشته، وزیر علوم، تحقیقات و فناوری از مؤسسات علمی و پژوهشی تحت مدیریت خود، طی نامه یا بخشنامه‌ای خواست تاپیک واحد آینده‌نگری در مؤسسه خود ایجاد کنند و بر این اساس و بر فرض اینکه فقط نیمی از این مؤسسات دستور وزیر را اجرا کرده باشند، باید در محدوده وزارت علوم، تحقیقات و فناوری بیش از هزار «واحد» آینده‌نگری ایجاد شده باشد. در سایر وزارتخانه‌ها و همچنین در سازمان‌ها و صنایع و نهادهای مختلف نیز روند تأسیس واحدهای آینده‌نگری کم و بیش به روال فوق ادامه دارد. علاوه بر این

۱- این سخنرانی در مراسم گرامی‌داشت روز جهانی آینده در تاریخ ۹ اسفند ۱۴۰۰ در فرهنگستان علوم ایراد شده است.

۲- عضو پیوسته فرهنگستان علوم و دبیر شورای آینده‌نگری

در دانشگاه‌ها نیز رشته آینده‌نگری تأسیس شده و به‌خصوص در سطح کارشناسی ارشد و دکتری دانشجویان در حال تحصیل در این رشته هستند و عده زیادی از آنان نیز دوره دانش‌آموختگی خود را به پایان رسانده‌اند و بدیهی است که استادان زیادی در این زمینه فعالیت دارند. اینکه این واحدهای آینده‌نگری با کدام استراتژی و مرتبط با کدام مأموریت باید فعالیت کنند، موضوعی است که فقط در چهارچوب انتظام ملی قابل بررسی است، که امید است صاحب‌نظران مرتبط، در آینده به آن بپردازند.

فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران، مطابق با مأموریت‌هایی که در اساسنامه آن پیش‌بینی شده است - عمده‌تاً در قالب شورای آینده‌نگری - موظف است تا به مباحث مربوط به آینده بپردازد و بر این اساس عمده‌ترین مأموریت شورای آینده‌نگری در فرهنگستان علوم «شناسایی وضعیت علم و فناوری در ایران و پیش‌بینی روند تحولات علم و فناوری در ایران و جهان» است.

مبتنی بر توضیحات فوق، شورای آینده‌نگری فرهنگستان علوم در جهت تحقق وظایف و مأموریت‌های خود اقدام به تمهیداتی به منظور زمینه‌سازی و آمادگی جهت ایفای هرچه مطلوب‌تر اهداف خود کرده است که در اینجا به‌طور مختصر به برخی از این اقدامات اشاره می‌شود:

۱- ایجاد یک بانک اطلاعاتی از گزارش‌های علم و فناوری کشورهای مختلف جهان، این گزارش‌ها که تعداد آنها به بیش از دویست مورد می‌رسد، مجموعه وسیعی از کشورها را در برمی‌گیرد و می‌تواند زمینه‌ساز استفاده از تجارب سایر کشورها در آینده‌نگاری علم و فناوری در ایران باشد.

۲- گردآوری گزارش‌های علم و فناوری در ایران مخصوصاً در چند دهه گذشته و علاوه بر این جمع‌آوری گزارش‌های علم و فناوری در ایران از نظر تاریخی که می‌تواند مبنای مهمی برای آینده‌نگاری علم و فناوری در ایران قرار گیرد.

۳- ایجاد بانک اطلاعاتی از فهرست مؤسسات آینده‌نگری در ایران، به‌خصوص دانشگاه‌ها و مؤسساتی که در این زمینه فعالاند، استادان مرتبط با این موضوع، آمار دانشجویان در حال تحصیل و دانش‌آموختگان در این رشته و تهیه فهرست ایرانیان فعال در

زمینه آینده‌نگری در خارج از کشور.

۴- تشکیل هم‌اندیشی‌های متعدد در زمینه وضعیت علم و فناوری در ایران، تعیین نقاط قوت و ضعف گزارش‌های موجود در این زمینه به منظور برنامه‌ریزی مطلوب برای آینده علم و فناوری در ایران.

۵- جستجوی الگوی مناسب آینده‌نگری در ایران، طی فرآیند پنل نخبگان و سایر شیوه‌های متداول از جمله دلفی برای دستیابی به یک مدل مناسب آینده‌نگاری متناسب با شرایط کنونی و تاریخی ایران.

۶- تشکیل کارگروهی در دبیرخانه شورای آینده‌نگری فرهنگستان به منظور مطالعه گزارش‌های آینده‌نگری و وضعیت علم در ایران و استخراج چالش‌ها و نقاط قوت و ضعف وضعیت علم در ایران.

۷- برگزاری جلسات شورای آینده‌نگری فرهنگستان به منظور اتخاذ تدابیر و تصمیمات لازم در چهارچوب فعالیت‌های شورای آینده‌نگری و بررسی راهکارها و روش‌های علمی جهت دستیابی به شیوه‌های مناسب آینده‌نگری در ایران و پیشنهاد برای تدوین برنامه‌های متناسب با شرایط و شاخص‌های کنونی علم و فناوری در کشور برای دستیابی به اهداف و مأموریت‌های مندرج در اساسنامه فرهنگستان علوم.

با توجه به توضیحات فوق و بر مبنای گزارش‌های علم و فناوری در ایران و سایر کشورهای جهان و جمع‌بندی مهمترین مؤلفه‌های این گزارش، اعضای شورای آینده‌نگری فرهنگستان علوم به این جمع‌بندی رسیدند که برنامه‌ریزی برای آینده‌نگری علم و فناوری باید با تعیین وضعیت علم و فناوری در کشور بر اساس یک گزارش مستقل که بر پایه شاخص‌های معتبر در زمینه علم و فناوری است، آغاز شود. علی‌رغم گزارش‌های متعدد در زمینه علم و فناوری و اقدامات ارزنده در این حوزه، متأسفانه به علت عدم رعایت وحدت رویه و شاخص‌های مصوب علم و فناوری، شاید نیاز به اقدامات تکمیلی برای رسیدن به اجماع لازم برای دستیابی به اعلام وضعیت علم و فناوری در ایران باشد. امید است با عنایت به توضیحات فوق و استمرار گفتمان علمی درباره موارد ذکر شده، مقدمات لازم برای تدوین و طرح وضعیت علم در ایران و شرایط برای آینده فراهم شود.

سرزمین ایران و آینده

چکیده سخنرانی دکتر رضا مکنون

آقای دکتر رضا مکنون استاد دانشکده مهندسی عمران و محیط زیست دانشگاه صنعتی امیرکبیر و رئیس شاخه مهندسی عمران فرهنگستان علوم در مراسم گرامیداشت روز جهانی آینده که روز دوشنبه ۹ اسفند سال جاری در فرهنگستان علوم برگزار شد، سخنرانی ایراد کرد. چکیده سخنان ایشان به این شرح است: «در جهان امروز تحولات آینده و آینده‌نگری کلید مهم در حکمرانی کشورها است. کشور را می‌توان در سه لایه (۱) جغرافیای سرزمین (۲) توزیع جغرافیایی جمعیت و اقوام (۳) الگوی حکمرانی تعریف کرد. ۱- لایه جغرافیای سرزمین را می‌توان به پنج بخش (۱) زیرزمین: گسل‌ها (۲) تلاقی سطح زمین و زیرزمین: آب‌های زیرزمینی- معادن (۳) فیزیک سطح زمین: کوه‌ها- رودخانه‌ها (۴) آب و هوا در سطح زمین: خشک- مرطوب (۵) اقلیم سرزمین: تابع جریان‌های منطقه نظیر اقلیم مدیترانه تقسیم کرد. در حال حاضر عمده لایه‌های فوق در ایران در شرایط بحرانی است و در آینده شرایط وخیم‌تری خواهد داشت.

۲- لایه جمعیتی ایران متشکل از اقوام مختلف است که به صورت غیر یکنواخت در سطح کشور پراکنده هستند و نسبت به منطقه‌ای که در آن مستقر هستند شرایط یکسانی ندارند (آب - خاک - انرژی و...). از گذشته رقابت بین اقوام در ایران وجود داشته است. ضمناً تمام اقوام ایرانی در خارج از مرزهای کشور

دارای همسایه‌های مشابه هستند (کرد - بلوچ - عرب - ترک). ۳- لایه حکمرانی با توجه به دو لایه ۱ و ۲ در طول تاریخ ایران الگوهای مختلفی را تجربه کرده که همراه با موفقیت و یا شکست بوده است. حکمرانی خوب باید با توجه به شرایط سرزمین و اقوام آن و در نظر گرفتن تحولات پویا و سریع آینده طراحی شود.

- لایه جغرافیایی در ابعاد عمق زمین (زلزله) / آب‌های سطحی و زیرزمینی (خشکی و فرو نشست زمین) / خاک (تخریب و نابودی) / محیط زیست (تخریب) و آینده اقلیم منطقه همگی در جهت بدتر شدن است.

- لایه جمعیتی و اقوام نیاز به توجه عدالت محور دارد و عدم توجه در حکمرانی می‌تواند منجر به چالش در سطح ملی و منطقه شود (افغانستان / عراق / آذربایجان / خلیج فارس).

- تحولات جهانی در ابعاد:

الف. سیاسی (نظم جدید جهانی و آینده خاورمیانه)
ب. اقتصادی (بازارهای مجازی و کاهش نقش دولت‌ها)
ج. انقلاب چهارم و پنجم صنعتی (فناوری اطلاعات / هوشمندسازی و اینترنت اشیا)
د. توسعه ارتباطات و جهانی شدن جوامع و ارتباطات فرهنگی
همه عوامل نشان می‌دهد برای حکمرانی پایدار ایران، نیاز به آینده‌نگری جدی در تمام ابعاد است».

آیا زمین در آستانه انقراض جمعی دیگری قرار دارد

دکتر فرید مورا^۱

معمول به صورت رویدادهایی با ردپای مشخص در بازه‌های ۱ تا ۴ میلیون ساله رخ می‌دهند؛ در حالی که انقراض‌های فاجعه‌آمیز ناشی از حوادث فرازمینی ظرف مدت چند روز، چند ماه، و یا حداکثر چند سال به وقوع می‌پیوندد.

دیرینه‌شناسان با تکیه بر شواهد دیرینه‌شناختی، وقوع پنج رویداد انقراض جمعی را در عمر ۴۶۰۰ میلیون ساله زمین تشخیص داده‌اند که به ترتیب در ۴۴۰ میلیون سال پیش (اردوئین پنین)، ۳۶۵ میلیون سال پیش (دونین پنین)، ۲۵۰ میلیون سال پیش (پرمین پنین)، ۲۱۵ میلیون سال پیش (تریاس پنین)، و ۶۵ میلیون سال پیش (پایان کرتاسه) رخ داده‌اند. این سن‌ها در واقع نشان‌دهنده پایان رویداد انقراض جمعی هستند، انقراضی که به احتمال زیاد مدت‌ها پیش از این زمان آغاز شده بود.

پژوهشگران بر این باورند که گستردگی و شدت این رویدادها با یکدیگر تفاوت دارد. از این میان، انقراض جمعی ۲۵۰ میلیون سال پیش (پرمین پنین) به تنهایی نشان‌دهنده بارزترین و ویرانگرترین انقراض بوم‌سامانه‌های دریایی در زمین است، چرا که هر یک از چهار انقراض جمعی دیگر، که هر یک به ناپودی ۱۵ تا ۲۲ گونه جانوری در بوم‌سامانه دریا منجر شد، در مقایسه با انقراض جمعی پرمین کوچک به نظر می‌رسد. علاوه‌براین، پنج انقراض جمعی به نسبت کوچک دیگر نیز در زمان‌های

برداشت عوام از اصطلاح "انقراض جمعی" رویدادی فاجعه‌بار و ویرانگر است که مانند انفجاری هسته‌ای در زمانی کوتاه، بسیاری از گونه‌ها، و آرایه‌های (Taxon) بالاتر جانوری و گیاهی را از صحنه روزگار محو و نابود کند. اگرچه این برداشت در مورد یک گروه از انقراض‌های جمعی که به دلایل فرازمینی و بیش از همه برخورد یک شخانه یا سیارک با زمین رخ می‌دهد درست می‌باشد، اما در تاریخ ۴۶۰۰ میلیون ساله زمین بسیاری از انقراض‌های جمعی در بازه‌های زمانی ۱ تا ۱۵ میلیون ساله، رخ داده است. زمین‌شناسان بر این باورند که اصطلاح "انقراض جمعی" را هنگامی باید به‌کار برد که بیش از ۱۰ درصد از خانواده‌های جانوری، یا حدود ۲۰ درصد از جنس‌های (Genus) ساکن دریا، به طور کامل و برگشت‌ناپذیری منقرض شده باشند. این درصدها در مورد خانواده‌ها و جنس‌های زیستوران ساکن خشکی بالاتر است. بنابراین، زمین‌شناسان انقراض‌های جمعی را به دو گروه انقراض‌های تدریجی یا پلکانی؛ و انقراض‌های فاجعه‌آمیز، تقسیم می‌کنند. دلیل انقراض‌های تدریجی تغییراتی است که در سامانه زمین رخ می‌دهد، مانند بال‌آمدن بیش از حد سطح آب دریا، تغییرات اقلیمی ناشی از افزایش غلظت گازهای گلخانه‌ای، و یا فوران‌های شدید آتشفشانی، به ویژه فوران‌های شکافه‌ای. انقراض‌های جمعی تدریجی، به طور

۱- عضو پیوسته و رئیس گروه علوم پایه فرهنگستان علوم، استاد زمین‌شناسی دانشگاه شیراز

زمین‌شناختی کامبرین، ژوراسیک پیشین، کرتاسه پسین، ائوسن پسین، و پلیوسن نیز در زمین رخ داده است که پرداختن به تعداد گونه‌ها و جنس‌های منقرض شده در هر یک از این رویدادها، از حوصله این مقاله بیرون بوده و در قلمرو تخصص دیرینه‌شناسان است. از میان پنج انقراض جمعی اصلی رخ داده در زمین رخداد پایان کرتاسه (۶۵ میلیون سال قبل) به دلیل فرازمینی بودن دلیل رخداد آن، و پایان سلطه حضور خزندگان غول‌پیکر گوشتخوار و گیاهخوار در زمین از شهرت بیشتری در میان مردم برخوردار است. دلیل دیگر آشنایی مردم با این رویداد، تولید فیلم‌های سینمایی، کارتون‌ها و اسباب‌بازی‌های کودکانه‌ای است که درباره این حادثه آخرالزمانی ساخته و عرضه شده‌اند. در هر حال، بر اساس پژوهش‌های دیرینه‌شناختی و زمین‌شناختی این حادثه منجر به محو شدن تمام دایناسورهای خشکی، خزندگان بالدار و خزندگان دریایی بزرگ از صحنه روزگار در آن زمان (پایان مزوزوئیک) شد. علاوه بر این، آخرین آمونیت‌ها، تمام خانواده شکمپایان، توتیاها، دوکفه‌ای‌های بزرگ، بسیاری از گونه‌های ماهی، و بیشتر پلانکتون‌های گیاهی و جانوری دریایی نیز در این واقعه منقرض شدند.

تمام پژوهشگران بر این باورند که انقراض جمعی مرز کرتاسه-ترشیری (حدود ۶۵ میلیون سال پیش) در اثر برخورد یک سیارک غول‌آسا با زمین رخ داده است. شواهد این برخورد ابتدا در سال ۱۹۸۰ توسط گروه پژوهشی پروفیسور آلوارز به صورت لایه نازکی از غبار حاوی عنصر ایریدیم با منشاء به احتمال زیاد فرازمینی، ابتدا در رسوبات پایان دوره کرتاسه در ایتالیا و پس از آن در بسیاری از نقاط دیگر جهان، شامل تمام قاره‌ها و اقیانوس‌ها کشف شد. زمین‌شناسان بر این باورند که انباشت این مقدار غبار و این گستره توزیع فقط می‌تواند نتیجه برخورد سیارکی با ابعاد تخمینی ۱۰×۶ کیلومتر با زمین باشد. بر اساس تخمین‌های صورت گرفته، انرژی حاصل از این برخورد، چیزی معادل انفجار ۱۰۰۰۰۰۰۰ میلیون تن TNT بوده است.

در اوایل دهه ۱۹۹۰ میلادی، یک گروه زمین‌شناس، در پی کشف دهانه عظیمی به قطر تقریبی ۲۰۰ کیلومتر و عمق ۱/۵ کیلومتر در نزدیکی شهری در شبه جزیره یوکاتان، در جنوب

شرق کشور مکزیک به نام چیکسولوب (Chixolub) مدعی شدند که این دهانه، همان محل برخورد سیارک غول‌آسا با زمین در ۶۵ میلیون سال پیش بوده است. معنای واژه چیکسولوب در زبان محلی قوم مایا "دم شیطان" است، و آن چه که بلافاصله در پی برخورد این سیارک با زمین رخ داد، چندان بی‌شباهت با این واقعه آخرالزمانی نبود، توصیفی که از این رویداد ارائه شده است را می‌توان به صورت زیر خلاصه کرد: سیارک با سرعت حدود ۴۰ ماخ از جهت جنوب و با زاویه ۲۰ تا ۳۰ درجه نسبت به افق با زمین برخورد کرد. این برخورد باعث پدید آمدن بادهایی با سرعت وزش تصورناپذیر، و سونامی‌هایی به ارتفاع یک کیلومتر! گردید. آسمان به دلیل حجم تصورناپذیر غبار و بخار به پا خاسته در تاریکی مطلق فرو رفت، و این تاریکی چند سال مانع از رسیدن نور خورشید به زمین گردید. با فرو ریختن ذرات مشتعل پرتاب شده به هوا، احتمالاً توفانی آتشین سراسر زمین را در آن زمان در نور دیده است.

اگرچه بسیاری از اندامگان‌ها بلافاصله پس از برخورد سیارک چیکسولوب با زمین محو و نابود شدند، اما دانشمندان علوم زمین بر این باورند که فاجعه اصلی انقراض جمعی، طی ماه‌ها و سال‌های پیش از برخورد رخ داد. زیرا غلظت بالای واریزه‌ها در جو و تاریکی مطلق ناشی از آن مانع از رسیدن نور خورشید به زمین شد و بنابراین، با متوقف شدن فرایند فتوسنتز گیاهان، زنجیره غذایی در خشکی و دریا از هم پاشید. علاوه بر ذرات جامد، گازهای سمی گوگرد و نیتروژن دار، پس از این برخورد وارد جو شده، و پس از واکنش با بخار آب به شکل باران سولفوریک اسید، و نیتریک اسید بر زمین بارید. در هر حال، نتایج حاصل از این برخورد برای گیاهان و دیگر اندامگان‌های خودپرورد فتوسنتزکننده، و بوم‌سامانه‌های خشکی و دریایی وابسته به آنها به عنوان پایه زنجیره غذایی، ویرانگر بود. در واقع رخداد زنجیره‌ای این گونه وقایع، و فروپاشی بوم‌سامانه‌ها، به انقراض جمعی گونه‌های زیستی در ۶۵ میلیون سال پیش انجامیده است.

در دهه پایانی سده بیستم میلادی نظریه‌هایی در ارتباط با دوره‌ای بودن انقراض‌های جمعی در زمین، توسط دیرینه‌شناسان و زمین‌اخترشناسان مختلف، ارائه شد و چرخه‌هایی ۵۰، ۳۲، و

۲۶ میلیون ساله برای رخداد انقراض‌های جمعی پیشنهاد شد، که هیچکدام مورد پذیرش دانشمندان زمین‌زیست‌شناس قرار نگرفت.

اگرچه برخورد فاجعه‌بار سیارک چیکلوسوب با زمین، و انقراض جمعی ناشی از آن، رویداد مهمی در تاریخ زمین به شمار می‌آید، اما به دلیل فرازمینی بودن علت رخداد آن، هیچ شباهتی با آن چه که امروزه در زمین شاهد رخداد آن هستیم، وجود ندارد. آن چه که اکنون در زمین در حال رخ دادن است، بیشتر به انقراض جمعی دیگری در مرز پالئوسن-ائوسن (۵۵ میلیون سال پیش) شباهت دارد، که بیشتر تحت عنوان پیشینه گرمایی پالئوسن-ائوسن (PETM) شناخته می‌شود، و طی آن دمای سطح زمین به دلیل ناشناخته‌ای بسیار بالا رفت. اقلیم‌شناسان و دانشمندان علوم زمین علاقه زیادی دارند تا به جزئیات این گرم شدن فراگیر زمین پی ببرند، زیرا زمین در حال حاضر نیز با شتابی فزاینده، در حال گرم شدن است و پیش‌بینی می‌شود ظرف چند دهه آینده، بوم‌سامانه‌های فعلی زمین با وضعیتی کم و بیش شبیه به PETM مواجه شوند.

زمین‌شناسان، اقلیم‌شناسان و زمین‌زیست‌شناسان بر این باورند که گرم شدن ناگهانی زمین در رویداد PETM، و انقراض جمعی پس از آن، ناشی از آزاد شدن مقدار متناهی گاز متان در زمانی کوتاه از بستر یخ‌زده اقیانوس و وارد شدن آن به جو بوده است. متان یک گاز گلخانه‌ای قوی است که قدرت هر مولکول آن برای جذب طول موج‌های فروسرخ بازتابیده از سطح زمین، ۳۰ برابر یک مولکول کربن دیوکسید (CO_2) است. در حال حاضر بشر تمام توجه خود را به افزایش غلظت گاز کربن دیوکسید در جو، و تبعات آن به ویژه گرم شدن اقلیم جهانی، معطوف کرده است، در حالی که خطر اصلی هم اکنون در مولکول‌های گاز متانی نهفته است که ترکیبی از یخ آب-متان (Methane clathrate) در رسوبات بستر دریا، به دام افتاده‌اند. زمین‌شناسانی که به اکتشاف نفت و گاز در بستر دریا اشتغال دارند با لایه‌های رسوبی زیادی مواجه شده‌اند که حاوی مقدار زیادی یخ آب-متان بوده‌اند. در هر حال، اگر دمای فعلی بستر دریا (3°C)، چند درجه افزایش یابد، یخ آب-متان ذوب شده و حباب‌های متان آزاد شده

به سرعت وارد جو می‌شود. تصور می‌شود که این همان اتفاقی است که به رخداد PETM و انقراض جمعی پس از آن منجر گردید. مطالعات انجام شده نشان می‌دهد که میانگین دمای بستر دریا، در پایان پالئوسن به ۶ درجه سانتی‌گراد رسیده بود. این دما نیز به آزاد شدن گاز متان از بستر اقیانوس، و ورود حجم بزرگی از آن به جو، و تشدید اثر گلخانه‌ای و در نهایت رویداد فاجعه‌آمیز PETM منجر شده است.

از آنجا که متان به آسانی با اکسیژن واکنش داده، و گاز کربن دیوکسید تولید می‌شود، آزاد شدن متان در رویداد PETM باعث کاهش شدید غلظت اکسیژن در اقیانوس شد. در نتیجه، بیشتر اندامگان‌های دریایی دچار خفقان شدند. کاهش غلظت اکسیژن و بالا رفتن دما برای بوم‌سامانه‌های دریایی، به حدی فاجعه‌آمیز بود که ۸۰ درصد جانداران دریایی و به ویژه کف‌زیان بوم‌سامانه بستر دریا منقرض شدند.

آیا امکان دارد که فاجعه گرم شدن جهان در مرز پالئوسن-ائوسن (۵۵ میلیون سال پیش)، در این زمان هم تکرار شود؟ در حال حاضر حدود نیم تریلیون تن متان منجمد در دشت‌های قطبی بی‌درخت شمال کانادا، سیبری و سایر مناطق قطبی جهان وجود دارد. رسوبات بستر ژرف اقیانوس نیز حاوی مقدار بسیار بیشتری متان منجمد است. به طور کلی تخمین زده شده است که در این زمان حدود ۱۰ تا ۲۰ تریلیون تن کربن به شکل متان در زمین وجود دارد که بسیار فراتر از حجم متان آزاد شده در زمان انقراض جمعی پالئوسن-ائوسن است. در حال حاضر فعالیت نامستولانه بشر، بی‌وقفه در حال افزودن گازهای گلخانه‌ای با شتابی بی‌سابقه در جو است، و به رغم شاهد بودن اولین نشانه‌های تکرار فاجعه PETM که به از همپاشی فاجعه‌آمیز بوم‌سامانه‌ها، و انقراض‌های جمعی زیادی در دریا و خشکی منجر شد، همچنان بر ادامه رفتار خود اصرار می‌ورزد. بنابراین، در پاسخ به سؤال مطرح شده در عنوان این مقاله که "آیا زمین در آستانه یک انقراض جمعی دیگر قرار دارد"، با اطمینان می‌توان گفت که پاسخ متأسفانه مثبت است، و انقراض جمعی و تدریجی زمین در آینده‌ای نه چندان دور، به احتمال زیاد از نوع انقراض PETM خواهد بود.

گزارش اجمالی وضعیت منابع و مصارف آب کشور^۱

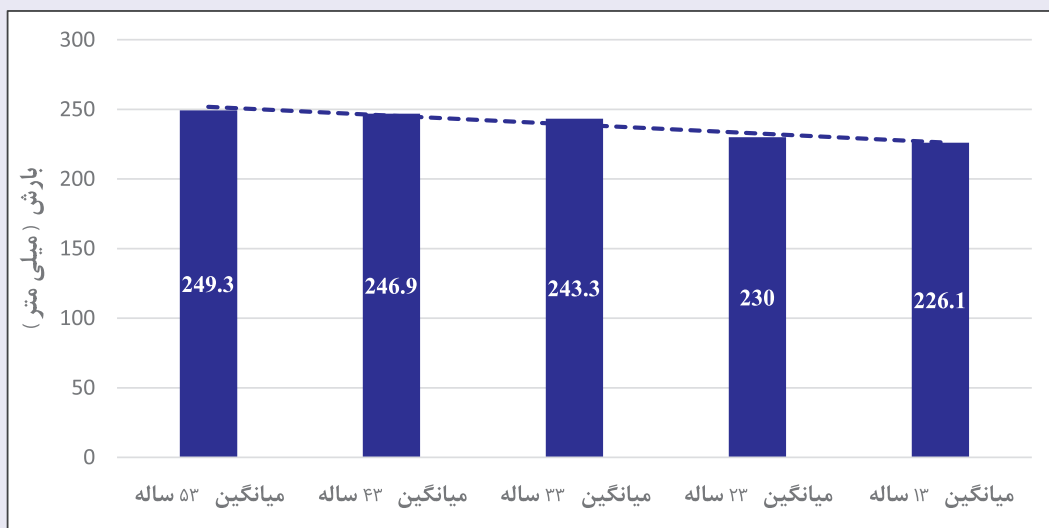
دکتر نوذر سامانی^۲

منابع آب کشور در شرایط بحرانی است. برای درک عمق این بحران، در این گزارش کوتاه شرایط هیدرولوژیکی حاکم بر منابع آب زیرزمینی (سفره‌های آب زیرزمینی) و آب‌های سطحی (مخازن سدها) و مصرف آب در کشور مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. این منابع از طریق بارش سالانه تأمین می‌شود. میانگین دراز مدت (۵۰ ساله) بارش در کشور حدود ۲۵۰ میلیمتر می‌باشد. شکل ۱ تغییرات میانگین بارش در ۵ دهه گذشته را نشان می‌دهد. ملاحظه می‌شود که میانگین بارش یک دهه گذشته به علت خشکسالی‌های (تغییر اقلیم) ۹/۳ درصد کاهش یافته است.

با توجه به وسعت ۱۶۴۸۰۰۰ کیلومتر مربعی کشور، این میزان بارش حجم آبی معادل ۴۰۰ میلیارد متر مکعب آب در کشور تولید می‌کند، که حدود ۲۵٪ آن یعنی ۱۰۰ میلیارد متر مکعب آب تجدید پذیر است. به عبارت دیگر، سرزمین ایران سالانه ۱۰۰ میلیارد متر مکعب آب از طریق نزولات جوی دریافت می‌کند. ۶۰٪ آب تجدید پذیر به آب‌های زیرزمینی و ۴۰٪ آن به آب‌های سطحی تبدیل می‌شود.

بر اثر افزایش جمعیت، سرانه آب تجدید پذیر طبق شکل ۲ کاهش یافته است. مطابق شاخص جهانی فالکن اگر سرانه آب تجدید پذیر از ۱۷۰۰ متر مکعب کمتر شود وارد تنش آبی و اگر از ۱۰۰۰ متر مکعب کمتر شود وارد بحران آب خواهیم شد. بنابراین، با توجه به این شاخص در سال ۸۵-۸۶ کشور ما وارد تنش آبی شده و در سال‌های ۱۴۰۰-۱۴۰۲ شرایط بحران آب حاکم می‌شود.

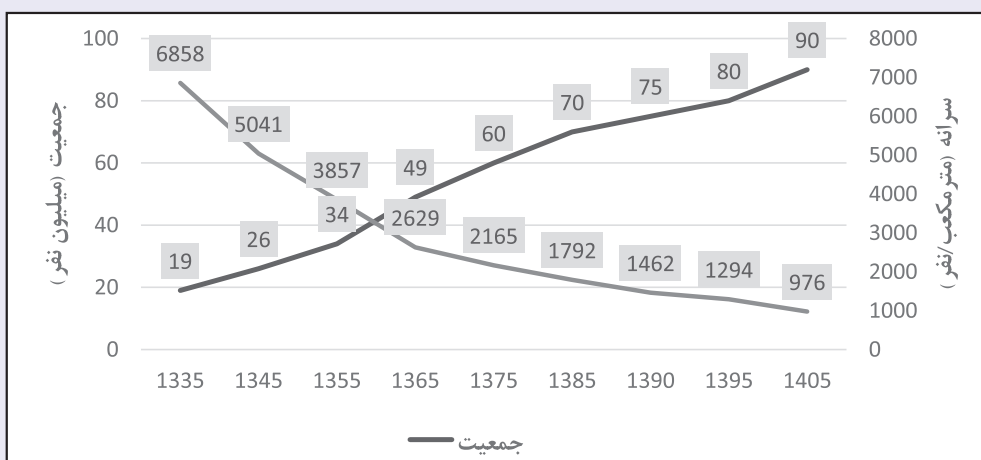

شکل ۱. تغییرات میانگین بارش در ۵ دهه گذشته (شورای عالی منابع آب کشور).

۱- این سخنرانی در تاریخ ۲۵ آبان ۱۴۰۰ در جلسه شاخه زمین‌شناسی فرهنگستان علوم ایراد شده است.

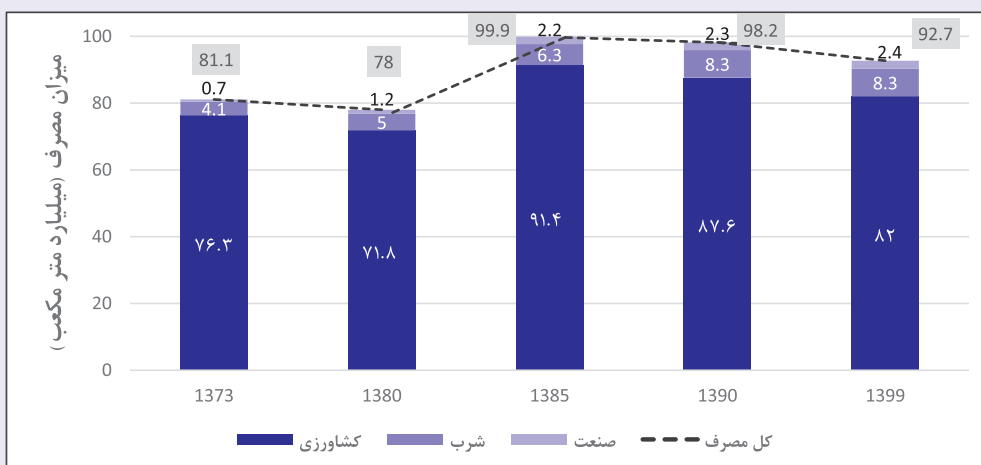
۲- استاد زمین‌شناسی دانشگاه شیراز، عضو وابسته گروه پایه فرهنگستان علوم

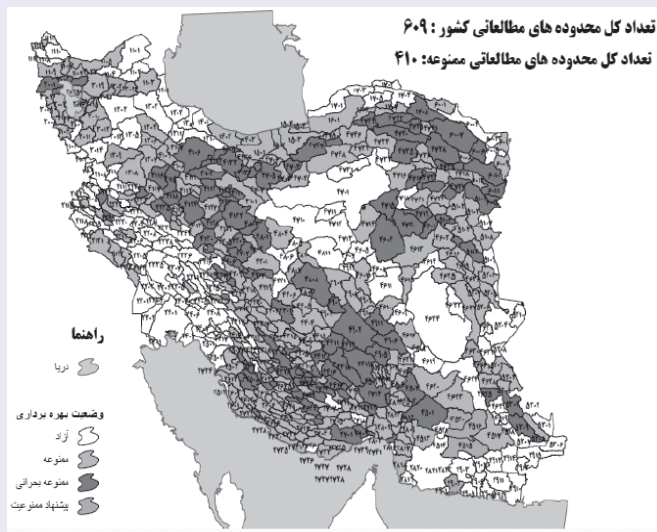
شکل ۲. تغییرات سرانه آب تجدید پذیر در دوره‌های مختلف.

در سال ۱۳۹۹ مصرف آب در بخش کشاورزی، شهری (شرب) و صنعت به ترتیب ۸۲، ۸/۳ و ۲/۴ میلیارد متر مکعب می‌باشد. به عبارت دیگر جمعاً حدود ۹۳ میلیارد متر مکعب (۹۳٪) از آب تجدیدپذیر که بیش از دو برابر استاندارد جهانی (۴۰٪) است مصرف می‌شود. شکل ۳ تغییرات میانگین مصرف آب در دوره‌های مختلف را نشان می‌دهد.

شکل ۳. تغییرات مصرف آب در دوره‌های مختلف (شورای عالی منابع آب کشور).

طی ۵۰ سال گذشته میانگین افت سطح آب زیرزمینی آبخوان‌های کشور حدود ۵۵ سانتیمتر و افت تجمعی ۲۵ متر می‌باشد. در نتیجه از ۶۰۹ آبخوان زیر پوشش مطالعاتی وزارت نیرو ۴۱۰ آبخوان به عنوان آبخوان ممنوعه معرفی شده است (شکل ۴)، بدین معنی که حفر چاه برای بهره‌برداری آب زیرزمینی در آنها قدغن و ممنوع است. در کشور ۲۰۰ سد عمده وجود دارد که حجم مخزن آنها بالغ بر ۵۰ میلیارد متر مکعب است. در پایان سال آبی ۱۳۹۸-۱۳۹۹ تنها ۵۱

شکل ۴. وضعیت بهره‌برداری از سفره‌های آب زیرزمینی کشور (شورای عالی آب کشور).

وسعت عظیمی از کشور به سرزمینی خشک تبدیل خواهد شد، امنیت غذایی به خطر خواهد افتاد، تولید انرژی برق آبی مختل شده و ناامنی اجتماعی رخ خواهد داد. در سمینار نیم‌روزه شاخه زمین‌شناسی فرهنگستان علوم که در ۹ آذرماه ۱۴۰۰ برگزار شد، شواهد و دلایل بحران آب در کشور و اثرات نسبی تغییرات اقلیمی و فعالیت‌های انسانی در ایجاد بحران آب به نحو جامع‌تری توسط اینجانب ارائه شد.

هندسه طلائی طبیعت و علوم زمین^۱

چکیده سخنرانی دکتر سیدرضا مهرنیا^۲

هندسه طلائی، شاخه‌ای از ریاضیات است که با بهره‌گیری از روش‌های تحلیلی و استدلالی، چگونگی پیدایش اشکال هندسی با منشاء طبیعی را بررسی می‌کند و مصادیق متعددی در علوم زمین، علوم زیستی و نجوم دارد. مبانی هندسه طلائی برگرفته از سری نامتناهی فیبوناچی است و الگوریتم‌های آن توسط ابوبکر کرجی تبیین شده‌اند. محاسبه ضرایب فی (۶۱۸/۱) و اویلر (۷۱۸/۲) که با هدف افزایش تابع ماریچچ طلائی انجام می‌شود، روش نوینی برای مطالعه و تحلیل پدیده‌های زمین‌شناختی است. ساختار

۱- این سخنرانی در تاریخ ۲۵ بهمن ۱۴۰۰ در شاخه زمین‌شناسی فرهنگستان علوم ایراد شده است.

۲- عضو هیأت علمی گروه زمین‌شناسی دانشگاه پیام نور

معماری طبیعت به گونه است که با استفاده از نسبت های طلایی و تصادفی، زمینه خوشه بندی زلزله ها، توزیع غیرخطی ریزگردها و نهشت مواد معدنی را فراهم می کند و برای تحلیل مخاطرات طبیعی و اکتشافات ژئوفیزیکی- ژئوشیمیایی کاربرد دارد. ارتباط ذاتی سری فیبوناچی با پیدایش انشعابات فرکتالی، حاکی از ساختار فیبوفرکتالی طبیعت بوده و مشاهده پدیده هایی که بصورت مستقل از مقیاس، تکرار می شوند، از نشانه های بارز آن می باشد. مندلبروت، نشان داد که تغییرات بعد فرکتال، با الگوی معماری طبیعت مطابقت دارد و نقاط عطفی که به دلیل تغییر روند جوامع متناظر بوجود می آیند، با قطعه بندی سری فیبوناچی در ارتباط هستند و از ذرات کوانتومی تا خوشه های بزرگ کهکشانی را در بر می گیرند.

تنوع مدل های هندسی تابع حجم و تراکم داده های مکانی است و موجب تفکیک روش های ترسیمی و محاسباتی می شود. در مدل سازی ترسیمی، حجم داده ها کم است و پراکنش نامنظمی دارند. لذا از اصول زمین آماری و روابط نمایی، برای شناسایی ساختار تو در تو طبیعت استفاده می گردد. در مدل های محاسباتی، انسجام داده ها افزایش یافته و شرایط دستیابی به سطح توزیع براونی (آرمانی) را فراهم نموده است. معادله پراش-مسافت، رابطه فرکتالی جدیدی است که در تلفیق با قضیه فیثاغورث، نتایج دقیق و کم آریبی را به دست می دهد و از آن برای افزایش چگالی ذخایر معدنی، توزیع غیرخطی ریزگردها و تحلیل مکانی برخی از زلزله ها استفاده می شود.

این تحقیق با استفاده از اصول هندسه طلایی طبیعت، به ذکر مطالعات موردی ایران پرداخته و از الگوریتم های متناسب با سامانه اطلاعات مکانی، برای دستیابی به مدل های ترسیمی و محاسباتی استفاده کرده است. این مطالعات، نقش مدل های هندسی را در ارائه رهیافت های جدید و مبتنی بر داده های علوم زمین کشور نشان می دهند. توزیع های پیوسته، بهترین گزینه برای تولید مدل های محاسباتی هستند و از آنها برای تشخیص و تفکیک جوامع متناظر (بدون نوفه دار) استفاده می گردد. توزیع هایی که فاقد پیوستگی مکانی هستند، توسط روش های ترسیمی بررسی می گردند و برای تحلیل مخاطرات طبیعی

مناسب ترند. بطور مثال، تجسم فیثاغورثی زلزله های ازگله، ملارد و پایش هندسی فعالیت های لرزه ای شرق استان تهران، نمونه هایی از مدل سازی ترسیمی هستند که به تفصیل در کتاب هندسه طلایی طبیعت (علوم زمین) بررسی شده اند. براساس تحلیل های بعمل آمده، توزیع مکانی پس لرزه های ازگله به شکل مارپیچ طلایی بوده و کاتالوگ نیم قرن گذشته استان کرمانشاه، دارای نظم ذاتی و منتج از سری فیبوناچی است. همچنین توزیع رومرکزهای زلزله ملارد، به شکل مارپیچ شمالی- جنوبی با توان لرزه ای رو به غرب مشاهده می گردد و تقریب کم آریبی از شعاع اثر متناسب با گسل شمال تهران را بدست می دهد. پایش هندسی کاتالوگ زلزله های شرق استان تهران، یکی دیگر از دستاوردهای تحقیق است که به شیوه ای نوین و ابداعی، لرزه خیزی توام با خوشه بندی مناطق فیروزکوه، دماوند، لواسانات تا شرق پایتخت را ارزیابی نموده و پس از هر رویداد، بازبینی و تکمیل می شود تا مکان هندسی مناطق پر خطر را با دقت بیشتری پیش بینی کند. کاربرد هندسه طلایی محدود به مخاطرات طبیعی نیست و از آن برای کشف ذخایر معدنی استفاده می گردد. مدل سازی کانسار روی کالامین، کانسار مس کوشک بهرام و آثار دگرسانی گرمابی ایران، از موارد موفق هستند که به شیوه محاسباتی و با استفاده از معادله پراش-مسافت انجام شده اند. در کانسارهای کالامین و کوشک بهرام، تفکیک بی هنجاری ها براساس سازوکار زایشی آنها صورت گرفته و مناطق امید بخش معدنی، پس از محاسبه و تعیین عیارهای متناظر، معرفی گردیده اند. همچنین با ترکیب مدل های ترسیمی و محاسباتی، بازبینی دقیقی بر روی آثار دگرسانی گرمابی ایران بعمل آمده که از نتایج آن می توان به تفکیک هاله های دگرسانی و معرفی نواحی امیدبخش با احتمال کانه زایی فلزات پایه و گرانبها اشاره نمود. از آنجا که مدل های هندسی دارای مصادیق زمین شناختی و نتایج کاربردی متعدد هستند، لذا برای بازبینی مدل های مکانی دانش پایه و داده محور پیشنهاد می گردند. در همین رابطه، اقداماتی از قبیل مطالعه سیستماتیک مناطق مخاطره آمیز، توسعه شبکه های برداشت اکتشافی و توجه بیش از پیش به تولید و تعمیم مدل های محاسباتی (واریوفرکتال و خمینگی)، در اولویت هستند.

ایران و چالش‌های اقلیم و محیط آن

یادداشت دکتر مهدی زارع^۱

جمعیت ایران براساس سرشماری عمومی در سال ۱۳۶۵ حدود ۴۹ میلیون نفر بود. در سال ۱۳۷۵ به ۶۰ و در ۱۳۸۵ به ۷۰ و سال ۱۳۹۵ به ۷۹ میلیون نفر رسید. جمعیت در سال ۱۴۰۱ حدود ۸۵ میلیون نفر برآورد می‌شود. از ۱۳۶۵ تا ۱۴۰۱ حدود ۳۶ میلیون نفر به جمعیت ایران افزوده شده است. به زبان دیگر جمعیت با سن کمتر از ۳۶ سال ایران حدود ۳۶ میلیون نفر هستند. بر پایه هرم جمعیتی آن طور که در سال ۱۳۹۹ برآورد شده است، در حال حاضر بیشترین تراکم در هرم جمعیتی به سنین ۲۶ تا ۳۶ ساله مربوط می‌شود.

جمعیت بین ۲۰ تا ۳۶ ساله (متولدین ۱۳۸۱ تا ۱۳۶۵) حدود ۱۷ میلیون نفر است. از این جمعیت حدود ۴٫۹۵ میلیون نفر (تقریباً ۵ میلیون نفر، حدود ۲۹ درصد) بیکار هستند. طی سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۴۰۱ حدود ۱۹ میلیون نفر به جمعیت کشور اضافه شده است (تازه متولد شده‌ها تا سن بیست سالگی).

در سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵ حدود ۴ میلیون و در بازه ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۵ حدود ۱۰ میلیون نفر، و از ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۱ حدود ۴ میلیون نفر به جمعیت تحصیل کرده (با یکی از مدارک دانشگاهی) کشور افزوده شده است. بنابراین طی ۲۶ سال اخیر حدود ۱۸ میلیون نفر جوان از یکی از مدارس آموزش عالی ایران یک مدرک دانشگاهی دریافت کرده‌اند.

توسعه استفاده از تلفن همراه و موبایل از حدود سال ۱۳۷۵ و استفاده همگانی از اینترنت و اینترنت همراه به تدریج از حدود سال ۱۳۸۰ در ایران اتفاق افتاده است.

بیشتر بهره‌برداران از وسایل ارتباطی جدید و مدرن همین جوانان با سن کمتر از ۴۰ سال هستند (حدود ۴۵ میلیون از کل ۸۵ میلیون نفر جمعیت کشور در ۱۴۰۱، ۵۳ درصد از کل جمعیت). از حدود سال ۱۴۰۰ به بعد بیشتر جمعیت ایران متولدان بعد از انقلاب هستند. جمعیت با سن بین ۲۰ تا ۴۰ سال کشور حدود ۲۶ میلیون نفر و جمعیت ۲۰ تا ۳۰ ساله حدود ۱۲ میلیون نفر تخمین زده می‌شوند.

درخواست‌ها و باورهای این جمعیت جوان از طریق رسانه‌هایی متفاوت - و اکثراً در جریان آموزش غیررسمی - با جمعیت با سنین بیش از ۴۰ ساله کشور شکل گرفته و همچنان شکل می‌گیرد. انتظارات این جمعیت و توقعاتشان و نحوه اقناع آنها نیز طبیعتاً متفاوت است.

در طی سال‌های ۱۳۷۷ تا ۱۴۰۱، حدود ۲۵ میلیون نفر ایرانی دست به مهاجرت داخل سرزمینی زده‌اند که حدود ۷۰٪ از آنها از روستا به شهرها مهاجرت کرده‌اند. در همین بازه زمانی، شدیدترین خشکسالی‌ها در ایران در طی ۵۰ ساله اخیر تجربه شده است. خشک شدن بیشتر دریاچه‌های داخلی و همچنین افت شدید سطح آب زیرزمینی در ایران نیز مربوط به همین بازه زمانی است. نارضایتی‌های جمعیتی در شهرهایی که مبدأ یا مقصد پروژه‌های انتقال آب هستند در همین محدوده زمانی گزارش شده است. به عبارت دیگر، با جمعیتی جدید در شهرها و شهرهای جدید مواجه هستیم که حدود ۱۸ میلیون نفر از آنها در همین ۲۶ سال اخیر در شهرها یا حاشیه آنها مستقر شده‌اند. حدود ۱۲ میلیون نفر حاشیه‌نشین در ایران تخمین زده می‌شود که تقریباً ۱۰ میلیون از آنها به طور مستقیم با مشکلات مربوط به بحران آب مواجهند.

چنانچه چالش‌های جامعه ایران با تمام تنوع آن شناخته و به رسمیت شناخته نشود، چالش‌های آینده پیچیده‌تر و سخت‌تر از چالش‌های امروز خواهند بود.

۱- رئیس شاخه زمین‌شناسی فرهنگستان علوم، استاد پژوهشگاه بین‌المللی زلزله‌شناسی و مهندسی زلزله

مسئله نرخ ارز و آینده اقتصاد ایران

دکتر فرشاد مؤمنی

شویم، مسئله حیاتی که نادیده گرفته می‌شود این است که با یک عامل نمی‌شود همه ماجرای اقتصاد را حل و فصل کرد. بحث کردن درباره نرخ ارز بدون توجه به سیاست‌هایی که روی نرخ ارز تأثیرگذار است نمی‌تواند کمک‌کننده باشد و این یکی از دام‌های بزرگی است که دولت‌های قبلی در آن افتاده بودند و دولت فعلی هم به نظر می‌رسد گرفتار آن شده است.

دکتر مؤمنی خاطر نشان کرد: بدیهی است عقل دیگری که در این زمینه وجود دارد این است که حکومتگران خودشان تصریح می‌کنند که بحران‌های موجود در اقتصاد ایران از نظر تنوع و عمق، ابعاد بی‌سابقه‌ای پیدا کرده است بنابراین تصور اینکه به صورت جزیره‌ای و موردی ما بیایم یکی از حیطه‌های بحرانی را مورد توجه قرار دهیم و به تعامل‌هایی که این حیطه به سایر بحران‌ها دارد توجه نکنیم معلوم است با شکست مواجه می‌شویم. این مسئله در دولت قبلی هم مکرراً تذکر داده شد که حل و فصل مشکلات کشور صرفاً با یک برنامه ریشه‌ای امکان‌پذیر است و برخورد موردی تنها منجر به توسعه ابعاد بحران‌ها خواهد شد اما برای اینکه در آن برنامه شکلی معقول و منطقی برای مواجهه با نرخ ارز پدیدار شود باید چند نکته را با تصمیم‌گیران مطرح کنیم. یکی از منطق‌های بنیادی مؤثر در تصمیم‌گیری درباره نرخ ارز این است که تولید صنعتی مدرن چند ویژگی خیلی مهم دارد. ویژگی اول آن است که هر چقدر به زمان حاضر نزدیک می‌شویم ظرفیت و توان خلق جهشی ارزش افزوده در تولید صنعتی مدرن افزایش پیدا کرده است و هرکس به این اقضائات تن در ندهد دچار پس افتادگی خواهد شد. ویژگی دوم تولید صنعتی مدرن قدرت تنوع‌بخشی حیرت‌انگیز در زمینه محصولات معین است یعنی برای پاسخ به نیازهای معین اینها قادر به خلق غیرمتمعارف نیاز یا احساس نیاز و تقاضا هستند بنابراین اگر کسی به معنای یک کشوری خود را با این مسئله تنظیم نکرده باشد، حد یقینی در مشاهده تقاضا برای مصرف حد نخواهد داشت. نکته بعدی، منطق بنیادین رفتاری در اقتصادهای تک محصولی است. در

نشست شاخه اقتصاد گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم با موضوع «مسئله نرخ ارز و آینده اقتصاد ایران» در تاریخ ۱۴۰۰/۰۸/۱۸ با سخنرانی آقای دکتر فرشاد مؤمنی استاد اقتصاد دانشگاه علامه طباطبائی و عضو وابسته گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم برگزار شد.

آقای دکتر فرشاد مؤمنی ابتدای این نشست با بیان اینکه همه می‌دانند ابعاد شکنندگی‌های اقتصادی اجتماعی در ایران به چه صورتی است گفت: شاهد این هستیم که حتی در اسناد رسمی حکومتی از دهه ۱۳۹۰ به عنوان دهه از دست رفته نام برده می‌شود یعنی در حالی که چیزی حدود ۷۰۰ میلیارد دلار و هزاران هزاران میلیارد ریال به اقتصاد این کشور تزریق شده است برآیند نرخ رشد اقتصادی صفر و درآمد سرانه حدود ۳۰ درصد کاهش یافته است. بنابراین در شرایط خاصی قرار گرفته‌ایم مسئله نرخ ارز به مثابه یک قیمت کلیدی و یک موضوع خیلی حیاتی است. ایشان افزود: یکی از کانون‌های اصلی سوء کارکردها در اقتصاد سیاسی ایران، برخوردهای سطحی و فسادساز با نرخ ارز بوده است. متأسفانه باز مشاهده می‌شود آنهایی که از این مناسبات نفع می‌برند علی‌رغم زیان و خسران حکومت، تولیدکنندگان و مردم، دولت جدید را هم به تکرار همان تجربه‌هایی دعوت می‌کنند که نتایج آن در سه دهه گذشته آشکار است. اگر ما بخواهیم به صورت اصولی وارد بحث تصمیم‌گیری در نرخ ارز

این اقتصادها مسئله اساسی این است که اینها معمولاً جمعیت زیاد دارند. اگر اولویت را به تحریک تولید ندهند و به تحریک مصرف بدهند با پس افتادگی‌های وحشتناک روبرو خواهند شد. دلیل مسئله این است که از منظر اقتصاد سیاسی توسعه یک جامعه به سرعت می‌تواند خودش را با روزآمدترین الگوهای مصرف هماهنگ کند اما اگر خودش را بخواهد در زمینه تولید به پیشرفت برساند چند ده سال زمان نیاز است. بنابراین اگر شما خلق تقاضا یا تحریک مصرف کنید اما برای تولید فکری نکنید، به تعبیر بزرگان توسعه چنین اقتصادی ناپایدار خواهد شد.

دکتر مؤمنی در ادامه افزود: برای اینکه بدانید در مناسبات رانتی چگونه بدیهی‌ترین دستاوردهای تمدن بشری را نادیده می‌گیریم و به علم پشت می‌کنیم و برای خود بحران می‌سازیم کافی است توجه کنید در سال‌های میانی قرن نوزدهم اقتصادشناس‌های بزرگ مکتب تاریخی آلمان گفتند اگر در یک ساخت توسعه‌نیافته اقتصاد ملی را با میدان دادن به عملکرد آزادانه نیروهای بازار سامان بدهید، آن جامعه به‌طور دائم دچار پس افتادگی خواهد شد. بحث آن اقتصادشناس‌ها این بود که افق دید نگاه بازارگرا کوتاه مدت است در حالی که مسائل کشورهای در حال توسعه مسائل بلند مدت است. نکته دومی که مطرح می‌کردند این بود که اجازه عملکرد آزادانه دادن به نیروهای بازار فرصت‌های مصرفی بیشتری فراهم می‌کند و اقتصادها را در مزیت‌های نسبی خود زمین‌گیر می‌کند یعنی اگر کشوری مزیتش در خام فروشی محصولات است در چارچوب آن مناسبات دائماً در همین کادر باید درگیر باشد. نکته دیگری که اقتصادشناس‌های آلمان متذکر شده‌اند این است که کشورهایی که با تأخیر می‌خواهند توسعه را آغاز کنند را به مطالعه تاریخ اقتصادی کشورهای صنعتی دعوت می‌کردند و می‌گفتند آنها شما را به آزادسازی فرا می‌خوانند در حالی که خودشان هرگز تن به آزادسازی ندادند. داگلات نورث می‌گوید رهنمودهای بازاری به کار کشورهای در حال توسعه نمی‌آید چرا که در چارچوب تئوری بازار آنهایی که باقی می‌مانند صرفاً موفق‌ها هستند زیرا همه بازیگرها در معرکه -ای به نام رقابت عبور می‌کنند که در طی این فرآیند ضعیف‌ها حذف می‌شوند. نورث با مطالعه ۱۰ هزار سال

تاریخ بشر می‌گوید، پدیده مشاهده شده در دنیا این است که واحدهای ناکارآمد در طول تاریخ اکثریت واحدهای موجود دنیا را به خود اختصاص داده‌اند بنابراین با آموزه‌های بازارگرایی نمی‌شود واقعیت‌ها را توضیح داد.

مفهوم دیگری توسط نورث وارد اندیشه توسعه‌ای شد با عنوان قفل‌شدگی به تاریخ یا وابستگی به مسیر طی شده و در آن مفهوم بقای واحدهای ناکارآمد برای یک اقلیت اندکی منافع دارد و این باعث می‌شود مناسبات ناکارآمد همچنان استمرار داشته باشد. این خیلی مسئله مهمی است. ما بارها گفته‌ایم طی سه دهه گذشته دولت‌هایی داشته‌ایم که در زمینه‌های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی دیدگاه‌های کاملاً متفاوت داشته‌اند اما چرا با وجود این تفاوت‌ها همه این دولت‌ها از یک بسته سیاستی اقتصادی معین استفاده می‌کنند؟ پاسخ این است که یا اینها مستقیماً در این مناسبات منافع دارند یا به تسخیر کسانی درآمده‌اند که از این مناسبات نفع می‌برند.

این استاد دانشگاه با بیان اینکه ما شاهد آن هستیم که سازه‌های ذهنی خاصی به طرز نامتعارفی ترویج می‌شود و نظام تصمیم‌گیری را تحت تأثیر قرار می‌دهند، بیان کرد: یکی از آن مسائل این است که این تصور را ایجاد کند که اگر ما اهتمام به تقویت بنیه ملی نداشته باشیم با تولید معیشتی و اقتصاد خام‌فروشانه می‌شود جامعه را اداره کرد. خب ما می‌توانیم یک روند رو به اضمحلال را اداره جامعه بنامیم اما اگر از دریچه توسعه این کار پیش روی در یک باتلاق نام می‌گیرد زیرا ما در شرایطی هستیم که با خام‌فروشی نمی‌توانیم امورات خود را اداره کنیم بنابراین اگر کنترل‌هایی بر تخصیص منابع ارزی وجود نداشته باشد و آن را به بازار واگذار کنیم، یقیناً شکست خواهیم خورد.

مطابق آمار تا سال ۱۳۸۳ به طور متوسط حداکثر با سالی ۲۲ میلیارد دلار می‌توانستیم تمام نیازهای خود را برطرف کنیم اما از سال ۱۳۸۴ به بعد علی‌رغم متوسط واردات سالانه بالای ۷۵ میلیارد دلار، این همه بحران به وجود آمد. معنی این اتفاق این است که یک هیولایی دهان باز کرده و وقتی یک مصرف‌ولو در کوتاه مدت لوکس و تجملی باشد و تداوم داشته باشد به یک نیاز حیاتی تبدیل می‌شود و اگر حکومت نتواند آن نیازها را برآورده

کند دچار یک بحران مشوعیت می‌شود.

دکتر فرشاد مؤمنی با اشاره به اینکه عده‌ای با اغواگری می‌گویند ارز کالایی است مثل کالاهای دیگر و آن را به بازار بسپارید تا عرضه و تقاضا قیمت آن را تعیین کند، خاطرنشان کرد: با توجه به اینکه قیمت ارز برای یک ساخت توسعه‌نیافته یک متغیر کلیدی محسوب می‌شود، اجازه علمکرد آزادانه نیروهای بازار در جایی که شما چیزی به مفهوم بازار به معنای تئوریک آن ندارید، فقط فاجعه رقم خواهید زد. بازار یعنی شما بی‌شمار عرضه‌کننده ارز در این اقتصاد داشته باشید در حالی که این خبرها نیست و بخش اعظم ارزی که وارد بازار می‌شود محصول خام‌فروشی دولت و شبه دولتی‌ها است. خیلی مایه شگفتی است که حکومتگران ما این مسائل را متوجه نمی‌شوند! کدام بازار؟ یکی از فریب‌های بزرگی که در کشور ما راه افتاده است این است که انگار ما فقط یک گونه بازار داریم در حالی که اندیشمندان توسعه می‌گویند ما با بی‌شمار بازار روبرو هستیم که بخش اعظم آنها به نام بازارهای فاجعه‌ساز صورت‌بندی می‌شوند.

عضو وابسته فرهنگستان علوم افزود: یکی از افتخارات دوران بعد از پیروزی انقلاب این است که علی‌رغم یکی از طولانی‌ترین جنگ‌ها برای اولین بار حتی یک مورد ثبت شده مرگ و میر ناشی از قحطی و گرسنگی نداشتیم چون برخی از حکومتگران در دهه اول این فهم را داشتند وقتی در شرایط جنگی با بحران عرضه روبرو می‌شود و تقاضاها جهش پیدا می‌کند اجازه عمل کردن آزادانه نیروهای بازار یعنی حاکم کردن قانون جنگل، بنابراین آمدم نیازهای اساسی مردم را به تعبیر زنده‌یاد عالی‌نسب از آزمندی بی‌پایان سوداگران کنار کشیدیم. این طور شد که مردم توانستند زنده بمانند و از تمامیت ارضی کشور دفاع شود. اگر حکومتگران ما تصور بکنند با مناسبات بازاری بشود تخصیص مناسب ارز داد، ناشی از خامی آنهاست. خیلی غم‌انگیز است که نه به ذخیره‌دانایی توجه می‌کنیم نه به تجارب خود و فقط طمع دلال‌ها به محور تصمیم‌گیری‌ها تبدیل می‌شود. در سال ۱۳۹۴ خطاب به دولت قبل کتابی منتشر کردم و در مقدمه آن نوشتم ایران اسیر یک اتحاد سه‌گانه منحوس شده است. ما خیلی تلاش کردیم بگوییم وقتی شما سیاست تورم‌زا اتخاذ می‌کنید بزرگترین

زیان را دولت می‌بیند.

اولین ضربه‌ای مهلکی که سیاست افزایش نرخ ارز به کشور وارد می‌کند این است که توان مالی دولت را ساقط می‌کند. شما ببینید کل بدهی دولت بعد از ۸ سال جنگ و به عهده گرفتن بدهی‌های پهلوی در پایان سال ۶۸ هزار و ششصد میلیارد تومان بود اما الان بدهی‌های آشکار دولت ۵۰۰ هزار هزار میلیارد تومانی دولت مطرح می‌شود. در همین گزارشی که سازمان برنامه و بودجه در مردادماه سال ۱۴۰۰ منتشر کرده است می‌گوید با استناداردهای کاملاً معطوف به شرایط کشورهای درحال توسعه، اگر این روند ادامه پیدا کند ایران در سال ۱۴۰۶ قطعاً دچار ورشکستگی مالی خواهد شد. ما از روز اول این اتفاق را گوشزد می‌کردیم اما می‌بینیم همچنان در حال تکرار خطاها هستند.

ایشان افزود: من در کتاب اقتصاد ایران در دوران تعدیل ساختاری این نکته را گوشزد کردم که در دولت بعد از جنگ با این تصور که با افزایش قیمت ارز با جهش درآمدهای ریالی مواجه می‌شویم تا کارها را جلو ببرند اما نتیجه آن شد که طبق گزارش سازمان برنامه، دولت وقت برای فرار از واقعیت بدهکار شدن شدید خود بر اثر این اقدام، تعریف کسری مالی و بدهی را تغییر داد و گفتند کسری مالی فقط به کسری معطوف به بودجه عمومی محسوب می‌کنیم و بدهی‌های دولت به شرکت‌های دولتی را بدهی محسوب نمی‌کنیم.

در سال ۱۳۷۵ سازمان برنامه گزارشی منتشر کرده است و می‌گوید در هشت ساله ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۵ اندازه بدهی دولت از کانال بودجه عمومی خود ۸ برابر شده است و در همین دولت اندازه بدهی دولت از کانال شرکت‌های دولتی ۲۳ برابر شده است. آن‌ها که اهل ملاحظات اقتصاد سیاسی هستند می‌توانند ردگیری کنند که این اتفاق یعنی در چارچوب شرایط تورم‌زا که فساد فراگیر می‌شود، شرکت‌های دولتی به حیاط خلوت رانت جوها تبدیل شد تا جایی که سال گذشته هیأت رئیسه مجلس از قرائت گزارش دیوان محاسبات درباره شرکت‌های دولتی جلوگیری کردند.

استاد اقتصاد دانشگاه علامه طباطبایی با بیان اینکه نویسنده کتاب تجربه توسعه شرق آسیا می‌گوید در کل قرن بیستم حتی یک کشور وجود ندارد که از طریق آزاد کردن تخصیص ارزها

به توسعه رسیده باشد، گفت: بنابراین باید به حکومتگران گرامی گفت که از این مسیر نجاتی برای قابل تصور نیست. من برای اینکه ماجرا روشن تر شود به تعدادی از استدلال های فریب کارانه که طی سه دهه گذشته توسط مافیاهای و پشتیبانی برخی رسانه ها مطرح شد، پاسخ می دهم. این ها در سند پیوست شماره ۱ قانون برنامه اول توسعه نوشتند در سال های جنگ سیاست دولت وقت این بود که نگذارد ارز از ۷ تومان بیشتر شود و ارز ارزان، منشأ مصرف ارزان وارداتی شد. شما ببینید طبق اسناد رسمی کشور در همین دوره ای که می گویند، میزان واردات سالانه در کمترین میزان خود بوده است. ما مقایسه کردیم که حتی نسبت به دوره ۱۳۵۲ تا ۱۳۵۶ در حکومت پهلوی هم واردات کمتری شکل گرفته بود لذا این فریب بود. الان هم دوباره همین فریب در جریان است.

ایشان افزود: مسئله بعدی دیگری که آنها می گویند مسئله صادرات غیر نفتی است. می گویند اگر قیمت ارز را بالا ببریم صادرات غیر نفتی جهش پیدا خواهد کرد چون خارجی ها با مقادیر معین ارز، کالاهای بیشتری در ایران می توانند به دست بیاورند. شما ببینید وقتی تئوری این افراد محقق نشد کار صادرات ایران را به جایی رساندند که بخشی از خام فروشی های نفتی را صادرات غیرنفتی نامیدند و الان طی دو دهه گذشته بیش از ۵۰ درصد آن چیزی که صادرات غیرنفتی نامیده شده به نفت و میعانات مربوط می شود. مسئله بسیار مهم بعدی که مطرح شد این بود که وقتی تورم بالا باعث کاهش توان رقابتی ما شده است و صادرات را کاهش داده است پس بیاییم قیمت ارز را بیشتر کنیم. این ها متوجه نمی شوند دستکاری نرخ ارز در اقتصاد سیاسی توسعه، کشورها را به سمت فقرفروشی و محیط زیست فروشی می کشاند.

دکتر مؤمنی در ادامه افزود: یک مدت بعد آمدند گفتند فتر نرخ ارز در صورت عدم افزایش قیمت تدریجی به یکباره رها می شود. بعد گفتند ده سال است نرخ ارز تغییر نکرده است پس بیاییم آن را افزایش دهیم. بنابراین در دهه ۹۰ آمدند آن جهش بزرگ را رقم زدند. الان هم چند سال است که روی ارز ۴۲۰۰ تومانی تمرکز کرده اند. جالب است که همان ارز ۴۲۰۰ تومانی براساس یک توهم ایجاد شد. ما همان موقع گفتیم میزان ارزآوری این اقتصاد

هیچ تناسبی برای تقاضاهای مصرفی ارز ندارد. بنابراین شما محال است سیاست تک نرخ بودن را بتوانید پیگیری کنید. بعد از این اتفاق طبیعی است که با افزایش نرخ ارز پایه نرخ ارز آزاد هم جهش پیدا می کند. در نتیجه وقتی که جهش در بازار آزاد فعلی یا همان بازار سیاه سابق رخ داد، آمدند گفتند این یک رانت ایجاد می کند و ما باید الان نرخ ۴۲۰۰ تومانی که قرار است به مایحتاج مردم اختصاص پیدا کند چون رانت ایجاد می کند قیمت آن را افزایش دهیم. من با متود توماس پیکتی محاسبه کردم و نشان دادم آن رانت ناشی از تورم زایی افزایش نرخ ارز ۳۵۰ برابر رانت ناشی از ارز ۴۲۰۰ تومانی است. کسانی که در اقتصاد دستی دارند، می دانند که تغییرات در اقتصاد به صورت ۳ درصد و ۵ درصدی به عنوان نقطه عطف تعیین می کند. بعد از این حربه آمدند گفتند که این ارز برای فقرا فایده نداشته است. خدا رحم کرد و قبل از آنکه این بار ما چیزی بگوییم مرکز آمار گزارشی منتشر کرد و گفت اینکه فقرا از این ارز بهره مند نشده اند و به صراحت نشان داد که افزایش قیمت کالاهایی که ارز ۴۲۰۰ تومانی دارند، یک سوم تا یک پنجم کالاهایی که تخصیص نداشته اند. این سخنان ما منکر خاصه خرجی ها و فسادها در تخصیص ارزها نیست. از ابتدا ما با ارز ۴۲۰۰ تومانی مخالف بودیم و از فسادهای ناشی از سوء تخصیص دفاع نمی کنیم بلکه می گوییم آمار تخصیص ها را شفاف کنید تا به آنها رسیدگی شود اما اینکه می گویند این ارز برای فقرا کاری نکرده است، دروغ است. ما بحثمان این است که اگر شما کسری مالی دارید، این سیاست شما را بدتر در باتلاق فروخواهد برد. اگر دغدغه مردم دارید، بدانید معیشت مردم را بدتر به خطر می اندازید و بحران در تولید را تشدید می کنید.

دکتر فرشاد مؤمنی در پایان سخنان خود گفت: این چه نیرویی است که مافیاهای در ایران پیدا کردند که سیاستی که ۳۰ سال است لاینقطع بر سد مردم و تولیدکننده ها بوده را مطالبه می کنند و این سیاست اجرا می شود که نفعش را ببرند و دولت هزینه اش را بپردازد؟ حکومتگران ما آیا نباید از خود پرسند در همین سه چهارساله گذشته چرا همزمان با افزایش ۵ برابری قیمت مسکن در کشور، تقاضا برای خرید ملک در ترکیه توسط ایرانیان ده برابر می شود؟ جز این است که در سایه مناسبات رانتی

کرده‌اید با شما بحث می‌کنم. ما می‌گوییم تصمیم‌گیری درباره نرخ ارز باید در کادر یک برنامه صورت بگیرد. من از همه دلسوزان کشور خواهم می‌کنم اگر مجال ندارید لااقل تجربه سال ۱۳۹۷ تا امروز را جلوی چشم تصمیم‌گیران بگذارید و ببینید ارزش ارز چندبرابر شد و بدهی‌های دولت چند برابر شد. به جای اینکه بیایند با فساد مبارزه کنند و تخصیص ارز را شفاف‌سازی کنند می‌آیند جهش نرخ ارز را توجیه و کشور را گرفتار می‌کنند.

و تورم را احساس عدم اطمینان به شهروندان تزریق می‌شود؟ اگر شما متکفل زندگی مردم و استقلال کشور هستید بیایید ببینید این سیاست چه نسبتی با این حرف‌ها دارد؟ اگر می‌خواهید به کسان دیگری سرویس دهید خب شعارهایتان را کنار بگذارید. این مسائل اگر بخواهد به قاعده علم حل شود، حساب و کتاب‌های آن روشن است. من به رئیس بانک مرکزی و رئیس سازمان برنامه گفته‌ام که بر اساس مکتوبات و برنامه‌هایی که خودتان منتشر

لزوم تجدید نظر در معیارهای علم‌سنجی کشور

دکتر مهدی گلشنی^۱

پژوهش، که تولید علم جدید و گسترش مرزهای دانش و استفاده از دانش موجود برای رفع نیازهای ملی است، با مقاله‌نویسی که یکی از نشانه‌های تولید علم و گسترش مرزهای آن است، خلط شده است. ما چون در زمان حاضر اعتماد به نفس در ارزیابی کیفی و کمی فعالیت‌های علمی را نداریم، برای ارزیابی کارهای پژوهشی‌مان به بعضی معیارهای موجود در خارج متوسل شده‌ایم، و متأسفانه این امر منجر به بعضی جریان‌های انحرافی شده است.

در زمان حاضر وسیله‌ای که برای سنجش فعالیت پژوهشی افراد در دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی به کار می‌رود، تعداد مقالات چاپ شده در مجلاتی است که در فهرست مؤسسه ISI آمده است. اما درصد بالایی از مقالات در مجلات پائین‌تر از متوسط آن فهرست چاپ شده‌اند. همچنین اکثر آنها نه در جهت رفع نیازهای داخلی بوده‌اند و نه در مقام نوآوری در علم روز؛

در نیمه دوم دهه ۱۳۷۰ آیین‌نامه‌ای به تصویب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (وزارت عتف) رسید که برای مقالات مندرج در مجلات فهرست‌شده در سایت آی‌اس‌آی (ISI) شأن خاصی قائل بود، به طوری که فقدان اینگونه مقالات به تعداد کافی در کارنامه یک استاد مانع از ترفیع سالانه یا ارتقاء او می‌شد. این آیین‌نامه باعث شد که بسیاری از استادان به سمت مقاله‌نویسی بروند، و دکان مقاله‌فروشی در جلوی دانشگاه تهران باز شد، و هدف اصلی از نگارش مقاله، که گزارش کارهای علمی دست اول است، فراموش شد.

بدیهی است که اگر تحقیقات قابل عرضه‌ای صورت گیرد، باید نتایج آن به صورت مقاله برای دیگران عرضه شود. اما هدف نهایی نوشتن مقاله نیست. متأسفانه در زمان حاضر، هدف اصلی

سخنرانی و مقاله

۱- عضو پیوسته فرهنگستان علوم، استاد فیزیک و فلسفه علم دانشگاه صنعتی شریف

درواقع فایده عمده مقالات چاپ شده ما به اجانب می‌رسد و کمتر مصرف داخلی دارد.

برداشت‌های نادرست از آمار

در زمان حاضر تعداد مقالات چاپ شده از یک پژوهشگر یا مؤسسه پژوهشی مهمترین شاخص برای میزان فعالیت علمی و پیشرفت آن فرد یا مؤسسه در علم تلقی می‌شود، به طوری که تعداد مقالات مهمترین معیار برای استخدام، ارتقاء و اخذ جوایز شده است. این امر باعث شده است که:

- بعضی از پژوهشگران خوب که توانایی سازندگی داشته‌اند، کارشان را رها کرده و به تهیه مقاله پرداخته‌اند. با این معیارها، برخی افراد درجه یک کارهای درجه دو یا سه انجام می‌دهند.
- بعضی افراد با پرداخت مبالغی، خود را در چاپ بعضی مقالات شریک کرده‌اند.

- افرادی که با تأمل و عمق بیشتری به کار علمی می‌پردازند، در ارتقاء و رسمی شدن و ... مشکل داشته‌اند.

چند سال پیش تعدادی از مدال‌آوران المپیاد ریاضی که در خارج از کشور فارغ‌التحصیل شده و برای مدت کوتاهی به ایران آمده بودند می‌گفتند که اگر ما در ایران بودیم، نمی‌توانستیم استخدام شویم. یکی از اینها، که از پرینستون فارغ‌التحصیل شده بود پس از اخذ دکتری کلاً ۲ مقاله داشته است.

جالب توجه است که میزان چاپ مقاله در رشته‌هایی که سال‌هاست بهترین استعدادها را جذب می‌کند (مثلاً مهندسی) پایین‌تر از رشته‌هایی مانند شیمی و ریاضی است که در جلب استعدادها با کمتر موفق بوده‌اند. همچنین جالب است که موفق‌ترین افراد در چاپ مقاله در همین رشته‌ها لزوماً بهترین استعدادها را جذب شده نبوده‌اند، بلکه سوابق تحصیلی متوسطی دارند.

به عقیده بنده رتبه علمی کشور ما با تعداد مقالات محققان ما و تعداد ارجاعات به آنها مشخص نمی‌شود، بلکه تنها با ارجاع به فهرست نوآوری‌ها در سطح نظری و ارقام صادرات و واردات ما در سطح کاربردی می‌توان به رتبه علمی واقعی کشورمان پی برد. چرا درصد کمی از صادرات ما از محصولات مبتنی بر فناوری‌های نوین

است، در حالی که در مورد مالزی، که سطح علمی‌اش (برمبنای معیارهای ما) پایین‌تر از ما است، این رقم بسیار بالاتر است؟

چند سؤال اساسی

باید بیش از آنکه به ذکر تعداد مقالات بپردازیم، نتیجه عملی پژوهش‌ها و مقالات برای میهن عزیزمان را روشن کنیم. در اینجا چند سؤال اساسی مطرح است:

- این مقالات چقدر از نیازهای جامعه ما را پاسخ داده‌اند و چقدر نوآوری در سطح مرزهای دانش در کار بوده است؟

- این مقالات چقدر در کاهش واردات و افزایش صادرات کشور مؤثر بوده‌اند؟ اگر ما در جهت رفع نیازهای ملی کار کرده بودیم امروز این قدر نیازمند واردات نبودیم و تحریم‌ها به ما فشار وارد نمی‌کرد.

- آیا خروجی‌های دانشگاه‌های ما در حل مسائل مملکت مؤثر بوده‌اند؟

- آیا افزایش تعداد مقالات همراه با افزایش متناسب ارجاعات به آنها (مخصوصاً ارجاعات غیر خودی) بوده است؟

- آیا موضوعات مطرح شده در مقالات با نیازها و مشکلات صنعت ارتباط خوبی داشته‌اند؟

فشار برای عرضه مقالات ISI و غیره پژوهشگر را وادار می‌کند که اهداف قابل حصول فوری و جزئی و کوتاه مدت را پی‌گیری کند، و مسئله‌ای را دنبال کند که در کوتاه مدت حل می‌شود.

با این تفکر، نمی‌توان طرح دراز مدت اصیل داشت، بلکه باید همواره کارهای جزئی ولی مطمئن انجام داد. اما این واقعاً تولید علم نیست و به نوآوری منتهی نمی‌شود. سازوکارهای تشویقی

نباید باعث جزئی‌نگری شوند، که متأسفانه شده‌اند. برنامه‌های درازمدت اصیل در زمان حاکمیت اینگونه ملاک‌ها، یا مورد اقبال نیست یا دنبال کردن آنها از خودگذشتگی می‌خواهد. سازوکاری

لازم است که پژوهشگر اصیل را در طرح یک مسیر درازمدت مورد حمایت قرار دهد، و این با اصرار روی تعدد مقالات میسر نخواهد شد و نخبگان را به کارهای زودرس کم‌اثر سوق می‌دهد. همچنین پذیرش دانشجو و استاد بر اساس تعداد مقالات ISI و بدون توجه به کیفیت آنها منجر به انحطاط دانشگاه‌های کشور می‌شود.

لزوم اصلاح معیارهای سنجش علم

همان‌طور که متذکر شدیم دو خسارت عمده به خاطر تأکید روی مقاله‌محوری به علم کشور وارد شده است: «نپرداختن به رفع نیازهای کشور» و «نپرداختن به نوآوری در علم روز».

بنده و بعضی دیگر از اعضای سابق شورای عالی انقلاب فرهنگی مکرراً، مخصوصاً در ده سال گذشته، در این شورا و در رسانه‌ها، ضرر ناشی از حاکمیت معیارهای فعلی سنجش علم را متذکر شدیم ولی شورا و دولت‌ها به این تذکرات توجهی نکردند. اما اکنون که این شورا تغییر کرده و دولتی جدید بر سر کار آمده است انتظار می‌رود که به مسأله مهم اصلاح معیارهای سنجش علم بپردازند تا کشور مسیری درست در پیشرفت علم را در پیش گیرد.

خوشبختانه در سطح بین‌المللی هم بعضی از علمای برجسته و مجامع مهم علمی در این مورد تذکرات بسیار مهمی را داده‌اند، که در اینجا دو سه مورد از آنها را ذکر می‌کنم.

الف) در شماره ۲۶ اکتبر ۲۰۱۶ مجله نیچر، مقاله‌ای تحت عنوان «با تعداد کمتر مقالات علمی بهتری حاصل می‌شود»، از عالمان دو دانشگاه مهم هلند نقل می‌کند که فشار برای انتشار مقالات مانع از این شده که علما روی امور اثرگذار کار کنند. همچنین گفته‌اند که تأکید روی پارامترهای کمی و نادیده گرفتن آثار اجتماعی مقالات بسیار رایج شده است.

ب) در مجله نیچر، شماره فوریه ۲۰۱۸ هم در مقاله‌ای آمده است که «بیانید وراء شعار برویم. زمان آن رسیده که نحوه سنجش پژوهش را تغییر دهیم».

و نیز می‌گوید: «تعداد ارجاعات معیار ناقصی برای سنجش کیفیت و تأثیرگذاری است».

ج) انجمن آمریکایی بیولوژی سلولی در اجلاس دسامبر ۲۰۱۲ خود بیانیه‌ای صادر کرد که آن را بیانیه سانفرانسیسکو نامیده‌اند. این بیانیه در ماه مه ۲۰۱۳ با امضای ۱۵۰ عالم و ۷۵ مؤسسه علمی منتشر شد و تا ماه مه ۲۰۲۱، تعداد ۲۲۰۳ مؤسسه علمی و ۱۷۳۵۴ عالم آن را امضاء کرده‌اند. این بیانیه در مقام آن است که عادت مرتبط کردن ضریب تأثیر یک مجله (میانگین تعداد استنادهای مقالات آن مجله در سایر مجلات و مراجع علمی) با شایستگی اثر علمی درج شده در آن را متوقف کند، زیرا آن را عامل ایجاد

موضع‌گیری در سنجش اثر علمی می‌داند. این بیانیه ضریب تأثیر را حاکی از کیفیت مقاله نمی‌داند.

دانشگاه معروف اوترشت (در هلند) در ژوئن ۲۰۲۱ اعلام کرد که دیگر ضریب تأثیر را در استخدام‌ها و ترفیعات به کار نخواهد گرفت.

انتظار می‌رود که وزارت علوم ما توجهی به این تحولات در غرب بکند.

پیشنهادهای

- در حوزه‌های نظری، باید نوآوری‌ها مورد تشویق خاص قرار گیرد.

- در حوزه‌های کاربردی باید فعالیت‌های پژوهشی و رساله‌های کارشناسی ارشد و دکتری متمرکز بر نیازهای علمی و صنعتی کشور باشد، و این قبیل فعالیت‌ها، در صورت کسب موفقیت، مورد تشویق خاص قرار گیرد.

- صرف چاپ مقالات در مجلات ISI یا علمی-پژوهشی موجب دادن امتیاز کامل به آنها نباشد و وزنه علمی خود مقاله نیز ملحوظ شود.

- در صورتی که مقاله‌ای در مجلات غیر ISI یا غیرعلمی - پژوهشی چاپ شده ولی به تشخیص هیأت ممیزه واجد ارزش علمی است آن مقاله به داوران صاحب‌نظر برای دادن امتیاز ارجاع داده شود. همین‌طور در صورتی که خود نویسنده مقاله‌ای ادعای ممتاز بودن آن را بکند، آن مقاله به داوران صاحب‌نظر ارجاع داده شود. به‌طورکلی باید به ارزیابی صاحب‌نظران داخلی غیرذینفع بهای بیشتری داده شود.

جمع‌بندی

به نظر اینجانب باید تولیدات علمی را شامل چاپ مقاله، اختراع، سازندگی، تألیف کتاب مؤثر، و به‌کارگیری نتایج تحقیقات در برطرف کردن نیازهای کشور به حساب آورد، و برای هیچ‌کدام از این‌ها حق و تو قائل نشد. همچنین توصیه می‌شود که برای نوآوری در علم روز و تأثیرگذاری عمده در رفع نیازهای کشور وزن بیشتری قائل شد.

کتاب

آزادی، قانون و سازمان

و هماهنگی مردمان می‌شود و وجودش برای اجرا و رعایت قانون و آزادی لازم است. فصل ششم در باب آزادی و توسعه است. پیوند میان آزادی و توسعه شاید یکی از غامض‌ترین مسائل سیاست زمان باشد. در این فصل آزادی سیاسی شأنی از شئون توسعه جامع تلقی شده و با استناد به شواهد تاریخی، بستگی توسعه سیاسی به شئون دیگر توسعه مورد تأکید قرار گرفته است. چند صفحه‌ای هم در پایان به عنوان خاتمه آمده است.

آزادی، قانون و سازمان

اثر دکتر رضا داوری اردکانی

چاپ اول: ۱۴۰۰، انتشارات پگاه روزگار نو

این کتاب شش فصل به علاوه یک مقدمه و چند صفحه‌ای به عنوان خاتمه دارد. فصل اول در باب قانون و سازمان است و در آن سعی شده است نشان داده شود که جامعه چگونه نظم قانونی پیدا می‌کند و بوروکراسی با قوانین و مقرراتش در جامعه چه شأنی دارد و قانون چگونه وضع می‌شود و قانونگذاران کیانند و واجد چه شرایطی باید باشند. فصل دوم بحثی درباره قانون و نسبت آن با آزادی است و اینکه این دوازدهم جدا نمی‌شوند. در فصل سوم که عنوانش تاریخ آزادی است سعی بر این بوده است که در آن خاستگاه آزادی و پدید آمدنش روشن شود. عنوان فصل چهارم آزادی در تاریخ است و در آن بحث می‌شود که شرایط تحقق و وجود آزادی سیاسی چیست و در کدام جامعه‌ها آزادی می‌تواند وجود داشته باشد و تا حدودی دوام یابد. در فصل پنجم نسبت آزادی با خرد مشترک بیان شده است. خرد مشترک اینجا همان چیزی نیست که عقل جزوی نامیده شده است؛ بلکه وجهی از فهمی مشترک و همگانی است که موجب وحدت جامعه و همراهی

«فیزیک در ایران: گذشته و حال»

در دو مجلد

تألیف: دکتر محمد اخوان

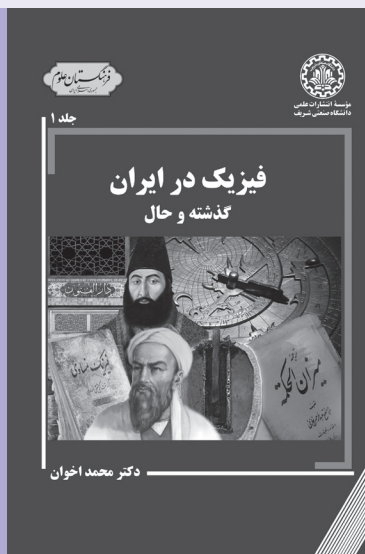
ناشر: مؤسسه انتشارات علمی دانشگاه صنعتی شریف با تأیید و اجازه

فرهنگستان علوم

چاپ اول: ۱۴۰۰ به مناسبت گرامیداشت سال جهانی علوم پایه برای توسعه

پایدار (۲۰۲۲)

هدف از نگارش کتاب «فیزیک در ایران: گذشته و حال»، پژوهش در دانش فیزیک در ایران است یعنی یافتن همه نشانه‌هایی که جای پای فرهنگ گذشته سرزمین ایران را در زمینه دانش فیزیک تا زمان کنونی نشان دهند و سیر تحول این علم را در ایران آشکار کنند. آقای دکتر محمد اخوان استاد فیزیک دانشگاه صنعتی شریف و عضو

کتاب

شاخه فیزیک گروه علوم پایه فرهنگستان علوم مؤلف این اثر است.

کتاب «فیزیک در ایران؛ گذشته و حال» در ۲ جلد و ۴ فصل و دوره زمانی به زیور طبع آراسته شده است. در ابتدای کتاب نیز چکیده و پیشگفتار مؤلف آمده است. فصول کتاب به ترتیب دوره‌های زمانی ذیل بررسی شده‌اند:

- فصل ۱: از دوره ایران باستان تا تأسیس مدرسه دارالفنون در سال ۱۲۳۰
- فصل ۲: از تأسیس مدرسه دارالفنون تا تأسیس دانشگاه تهران در سال ۱۳۱۳
- فصل ۳: از تأسیس دانشگاه تهران تا رخداد انقلاب در سال ۱۳۵۷
- فصل ۴: از رخداد انقلاب تا زمان حال

همچنین فهرست کتاب‌های فیزیک و شاخه‌های آن تألیف نویسندگان ایرانی از گذشته تا زمان حال، در پیوست جداگانه‌ای آورده شده‌اند. فصل‌های ۱ و ۲ کتاب، مربوط به ایران باستان تا پایان دوره قاجار، در جلد ۱ و فصل‌های ۳ و ۴ کتاب، مربوط به پایان دوره قاجار تا زمان حال به همراه پیوست فهرست کتاب‌ها، در جلد ۲ آورده شده‌اند.

بیشتر کار پژوهشی منتج به این اثر، در لوای طرحی پژوهشی در شاخه فیزیک گروه علوم پایه فرهنگستان علوم انجام شده است.

مباحث پیشرفته در فیزیک آب خاک

جلد اول: منحنی مشخصه آب خاک

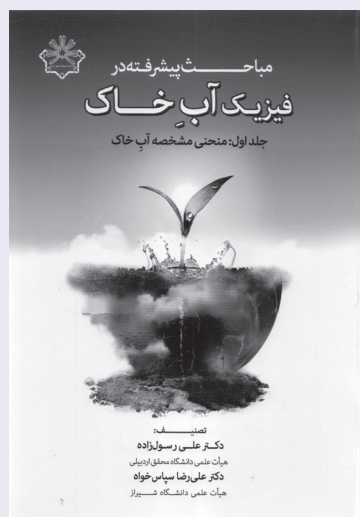
تصنیف: دکتر علی رسول زاده^۱ و دکتر علیرضا سپاسخواه^۲

انتشارات دانشگاه محقق اردبیلی

چاپ اول: ۱۴۰۰

درک صحیح و جامع از خصوصیات خاک‌های غیراشباع، برای توصیف و پیش‌بینی جریان آب و املاح در خاک، طراحی و مدیریت سیستم‌های آبیاری، پیش‌بینی شدت تبخیر از سطح خاک و آلودگی آب‌های زیرزمینی ضروری است. فیزیک آب خاک، به بررسی فرایندهای فیزیکی آب موجود در خاک می‌پردازد. در واقع می‌توان گفت فیزیک آب خاک، هیدرولیک و هیدرولوژی محیط‌های متخلخل بوده و هدف آن، جستجو و کنکاش در پتانسیل و انرژی آب و نحوه نقل و انتقال آن در محیط متخلخل

خاک است. یکی از عوامل تأثیرگذار در این خصوص، پتانسیل آب خاک بوده که رابطه آن با مقدار آب خاک با منحنی مشخصه آب خاک بیان می‌شود. منحنی مشخصه آب خاک به عنوان یکی از خصوصیات هیدرولیکی، از ویژگی‌های بنیادین خاک است. بیان کمی آن برای بررسی حرکت آب و املاح در خاک غیراشباع ضروری بوده و به عنوان یک ویژگی کلیدی در هیدرولیک محیط‌های متخلخل به شمار می‌آید. این منحنی، نه تنها رطوبت خاک در مکش‌های ماتریک خاص، مانند ظرفیت زراعی، نقطه پژمردگی را که در مدیریت آبی خاک مهم است نشان می‌دهد، بلکه ویژگی‌های دیگری از قبیل توزیع اندازه منافذ، تخلخل کل و رطوبت قابل استفاده را نیز بیان

۱- عضو هیأت علمی دانشگاه محقق اردبیلی

۲- عضو پیوسته فرهنگستان علوم، استاد دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز

می‌کند. همچنین از این منحنی برای برآورد هدایت هیدرولیکی اشباع و غیراشباع نیز استفاده می‌شود.

نظر به اهمیت منحنی مشخصه آب خاک و تأثیر آن در مدل کردن حرکت آب و املاح در محیط ریشه، مدل کردن حرکت آب زیرزمینی با لحاظ کردن محیط غیراشباع، جلد اول کتاب مباحث پیشرفته در فیزیک آب خاک، به تحلیل این منحنی و مدل های ارائه شده برای آن می‌پردازد. مباحث این کتاب، حاصل تجربه نویسندگان آن، در امور آموزش و پژوهش طی چند دهه اخیر است. با توجه به پیچیدگی ذاتی مباحث فیزیک آب خاک، در این کتاب سعی شده است مطالب با بیان ساده تر ارائه شود. در مواردی که مباحث پیچیده بودند از مثال هایی برای فهم بهتر مطالب استفاده شده است. در این کتاب نظر به

پیشرفت کدهای کامپیوتری مختلف در زمینه فیزیک آب خاک و کاربرد بیش از پیش آنها در مسائل پژوهشی و عملی، سعی شده است نحوه استفاده از این کدها، مانند Origin Pro، RETC و Rosetta به همراه مثال های ارائه شود.

در جلد اول کتاب مباحث پیشرفته در فیزیک آب خاک با عنوان منحنی مشخصه آب خاک، در ۵ فصل با عناوین «روابط آب و خاک»، «منحنی مشخصه آب خاک»، «مدل های منحنی مشخصه آب خاک»، «مبانی تئوری روش معکوس» و «توابع انتقالی» تنظیم شده است.

این کتاب در سال ۱۴۰۰ در ۳۰۴ صفحه، به شمارگان ۱۰۰۰ نسخه، توسط انتشارات دانشگاه محقق اردبیلی به چاپ رسیده است.

روش ها و وسایل تحقیق در مطالعه بیمارگرهای گیاهی قارچی و شبه قارچی

تألیف: دکتر ضیاءالدین بنی هاشمی^۱

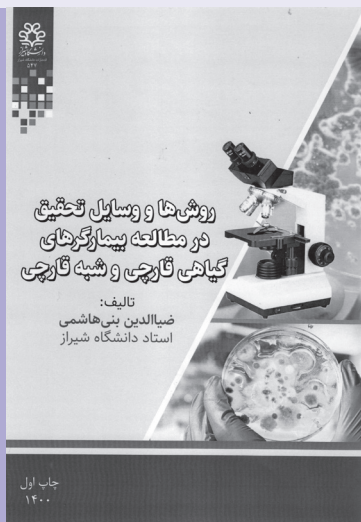
انتشارات دانشگاه شیراز

چاپ اول: ۱۴۰۰

یکی از اهداف مهم یک بیماری شناس گیاهی تعیین بیمارگر با انجام آزمون های بیماری زایی در شرایط گلخانه و صحرای است. در انجام این پژوهش لازم است پژوهشگر با وسایل مورد نیاز آشنایی کامل داشته باشد. تجهیز آزمایشگاه و گلخانه با این وسایل، نیاز به اطلاعات اولیه در مورد هریک از ابزارهای مورد استفاده دارد. نویسنده که بیش از چهار دهه تدریس درس روش ها و وسایل تحقیق در بیماری شناسی گیاهی در بخش گیاه پزشکی دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز را بر عهده داشته، تجربیات و اطلاعات خود را در زمینه بیمارگرهای قارچی و شبه قارچی جهت استفاده علاقه مندان به بیماری شناسی گیاهی به رشته تحریر درآورده است.

یکی از ابزارهای مهم آزمایشگاهی به خصوص در بیماری های گیاهی ناشی از قارچ ها، شبه قارچ ها و نامتوهای انگل گیاهی، آشنایی با انواع میکروسکوپ و کاربرد

صحیح آن است که بسیاری از دانشجویان با وجود استفاده طولانی از این وسیله، اطلاع چندانی از جزئیات آن ندارند. برای خرید میکروسکوپ اطلاع از کیفیت آن جهت کاربردهای مختلف بسیار مهم است. در میکروسکوپ قدرت تفکیک جزئیات مهمتر از قدرت بزرگمایی است. در این کتاب دو موضوع مهم نور و عدسی به طور علمی مورد بحث قرار گرفته است و ضمن آشنا کردن دانشجویان

با توجه به پیشرفت‌های شگرفی که در ردیابی و شناسایی بیمارگرهای گیاهی در چند سال گذشته صورت گرفته است، مختصری از روش‌های سرولوژیکی و مولکولی نیز بحث شده است. همچنین روش‌های مختلف آزمون بیماری‌زایی قارچ‌ها و شبه‌قارچ‌های جدا شده از اندام‌های هوایی و زیرزمینی گیاهان در شرایط مختلف ارائه شده است. روش‌های مختلف نگهداری کوتاه و درازمدت قارچ‌ها و شبه‌قارچ‌ها در شرایط مختلف با استفاده از روش‌های معمول و نوین نیز در کتاب آمده است. تهیه مقاطع اندام‌های آلوده گیاهی با استفاده از روش‌های کلاسیک با میکروتوم دواری، کشیدنی، انجمادی و رنگ‌آمیزی و تهیه مقاطع دائمی ارائه شده است.

این کتاب در ۱۴ فصل تنظیم شده و در سال ۱۴۰۰ در ۱۹۴ صفحه و ۱۰۰۰ نسخه، توسط انتشارات دانشگاه شیراز منتشر شده است.

با خصوصیات فیزیکی نور و عدسی‌ها، کاربرد آنها را در انواع میکروسکوپ و همچنین کاربرد نور در بیمارگرها را مورد توجه قرار داده است. به کالیبراسیون میکروسکوپ و آماده‌سازی آن در میکرومتری و استفاده از اسلاید گلبول شمار جهت تعیین رقت زادمایه‌های بیمارگر در مطالعات مختلف نیز اشاره شده است.

در این کتاب، موضوع سترون‌سازی ابزارهای آزمایشگاهی، محیط‌های کشت و خاک نیز مطرح شده است. همچنین کاربرد اتوکلاو و نگهداری از آن نیز مورد تأکید قرار گرفته است. استفاده از بسته‌های مختلف مواد غذایی برای جداسازی، نگهداری، تکثیر و مایه‌زنی به گیاهان در موارد مختلف و ارزیابی کیفی و کمی آن‌ها مورد بحث قرار گرفته است.

همچنین روش‌های مختلف جداسازی و ردیابی بیمارگرهای قارچی و شبه‌قارچی از اندام‌های آلوده گیاهی و از آب و خاک و هوا با استفاده از محیط کشت‌های عمومی و اختصاصی و طعمه‌های مختلف گیاهی همراه با نحوه خالص‌سازی آنها ارائه شده است.

اصول تولید و پرورش کاربردی قارچ خوراکی

تألیف دکتر مریم حقیقی^۱ و رضا ابوالقاسمی
مرکز انتشارات جهاد دانشگاهی واحد صنعتی اصفهان
چاپ اول: ۱۴۰۰

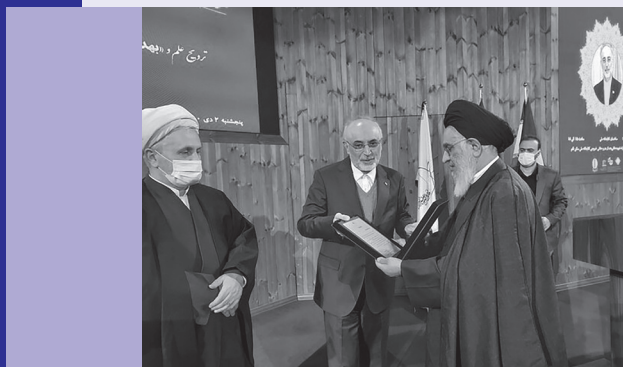
اکنون قارچ خوراکی یک صنعت وسیع در سطح جهان است. برای ورود به این صنعت و تولید مطلوب قارچ خوراکی داشتن تجربه در کنار اطلاعات دقیق علمی ضروری است که این کتاب مباحث علمی را در کنار موضوعات عملی و تجربی گردآوری کرده است. تصاویر مطلوب از مراحل رشد و پرورش قارچ خوراکی در این کتاب، پرورش‌دهندگان، دانشجویان و علاقمندان ورود به این حرفه را یاری می‌کند. با به کار بردن اطلاعات این کتاب می‌توان شاهد افزایش عملکرد و تولید قارچ خوراکی در سطح کشور و جهان بود.

کتاب اصول تولید و پرورش کاربردی قارچ خوراکی در سال ۱۴۰۰ در ۲۱۷ صفحه توسط مرکز انتشارات جهاد دانشگاهی واحد صنعتی اصفهان منتشر و روانه بازار نشر شده است.

“Winner of the Comstock Prize”, “ISESCO Prize Winner”, and “Selected researcher of the Ministry of Science, Research and Technology”. Prof. Shamsipour is a member of the Iranian Chemical Society, American Chemical Society and Chemical Society of Pakistan.

Prof. Shamsipour has been the chairman of the Chemistry Division of the Department of Basic Sciences of the Academy for several terms.

Honoring Prof. Ali Akbar Salehi in the 22nd Popularization of Science Award

In the 22nd Popularization of Science Award of Iran ceremony held at the National Library of Iran on Thursday, December 23rd, Prof. Ali Akbar Salehi was honored for his 40 years of scientific and developmental activities. Prof. Salehi is a professor of Nuclear Engineering at the Sharif University of Technology as well as the Vice President for Research and Deputy President of the Academy.

Following the ceremony, the winners of the 22nd Popularization of Science Award of Iran in various fields were introduced and honored.

Prof. Gevork Gharehpetian Chosen as a Featured IEEE Author

In January 2022, Prof. Gevork Gharehpetian was chosen as a Featured IEEE author of the month for his work on “Improvement of the Frequency Control of Multi-microgrids in Distribution Networks”.

He is professor of Electrical Engineering at Amirkabir University of Technology, guest scholar of the Division of Electrical and Computer Engineering, Department of Engineering Sciences of the Academy and one of the outstanding researchers in the field of smart grids and power systems

The IEEE Xplore website has introduced Professor Gharehpetian and two other top professors from the Ohio State University and the ETH Zurich, Switzerland as featured authors. For more information, refer to the following link: <https://ieeexplore.ieee.org>

Prof. Gharehpetian is the author of over 1300 journal and conference articles with more than ten thousand references in the field of power systems, the author and translator of 15 domestic and international books and one of the top one percent most cited world's scientists.

Prof. Yaghoubi Recognized as a Lasting Scientific Personality in Renewable Energy

Prof. Mahmood Yaghoubi, fellow of the Department of Engineering Sciences of the Academy, and distinguished professor of Mechanical Engineering, Shiraz University, has been recognized as a Lasting Scientific Personality in Renewable Energy at the third round of Iran Renewable Energy Award.

Prof. Yaghoubi is a veteran professor of Shiraz University. He has been a fellow of the Academy since 1994, the chairman of the Department of Engineering Sciences of the Academy and executive manager and editor of the Iranian Journal of Engineering Education since 1999.

Among his honors are the designing, consulting and launching of the First Parabolic Solar Pilot Power Plant in Iran; the titles of distinguished professor of Mechanical Engineering in Iran in 1998, the Lasting Personalities in Engineering of the country in 2001, the exemplary professor in the country in 2007, winner of the Book of the Year Award of the Islamic Republic of Iran in 2007; member of one percent of the world's scientists in 2018, winners of the Allameh Tabatabai National Award of the National Elite Foundation, Kharizmi International Festival Award, Afzalipour Award, the Islamic Conference Award, and the Abadani Award (Ministry of Housing).

Prof. Yaghoubi has published more than 200 articles in prestigious national and international scientific journals and has presented more than 220 articles in scientific conferences.

Prof. Mojtaba Shamisipour among the Top 10 Researchers in the Country

According to the statistics related to the Clarivate Analytics website, ten researchers from our country were introduced as the scientists with the most international scientific products. The statistics are for the period of 1975-2021 and are extracted from the Web of Science section of the Clarivate Analytics site (formerly ISI). Mojtaba Shamsipour, professor of the Razi University of Kermanshah, was included in the list of the top 10 researchers with the highest statistics of international scientific products in the country.

Prof. Mojtaba Shamsipour is an associate fellow of the Basic Sciences Department of the Academy and the lasting personality in Chemistry of the country. He holds a PhD in Analytical Chemistry from the Michigan State University.

Among his awards and honors are “Exemplary Professor of the Country”, “Winner of the World Award for Book of the Year of the IR Iran”, “Winner of the Selected Book of Iranian Universities”, “Winner of the Khwarizmi International Award”, “Selected by the Iranian Chemical Society”,

Prof. Salehi's Appointment as the Head of the Mustafa Prize Scientific Committee

Prof. Ali Akbar Salehi, Vice President for Research and Deputy President of the Academy, has been appointed as the head of the Mustafa Prize Scientific Committee by Eng. Mehdi Saffarinia, Secretary, Policy Making Council of

Mustafa Prize.

For a long time, Prof. Salehi has been collaborating with the Mustafa Science and Technology Foundation in scientific and international areas in various positions. This has led to the expansion of cooperation and trans-regional and global effects of the scientific-cultural movement.

Report on the Activities of the Department of Agricultural Sciences

The Department of Agricultural Sciences of the Academy has released a report on its activities during 2020-21. Prof. Abbas Sharifi Tehrani, chairman of the Department, has written an introduction to the background and most important activities of the Department during that period.

The topics embraced in the report are:

- Meetings of the council of the Department and specialized councils of the divisions of the Department
- Strategic plans
- Results of the seminars and meetings
- Publications
- Statements
- Honoring ceremonies of outstanding engineers in Agriculture and Natural Resources selected by the Department

Naming a Street in Tehran after Professor Reza Davari Ardakani

In recognition of Prof Reza Davari Ardakani's lifetime of scientific and philosophical endeavors, a street in Tehran was named after him. Prof. Davari Ardakani is a prominent contemporary philosopher and distinguished professor at the

University of Tehran. He is a Lasting Personality of Iran as well as fellow and president of the Academy of Sciences of IR Iran.

This nomination was recommended and approved by the Islamic City Council of Tehran in 1399 (2020), but was recently implemented and the street sign with his name on it was installed.

Honoring Ceremony of the Outstanding Engineers in Agriculture and Natural Resources

The Department of Agricultural Sciences of the Academy held the Seventh Honoring Ceremony of the Outstanding Engineers in Agriculture and Natural Resources of the Country on Wednesday, March 9th.

In this semi-virtual event, the Academy honored the following outstanding engineers in Agriculture and Natural Resources:

- Late Prof. Behzad Ghareyazi
- Prof. Mohammad Hassan Roozi Talab
- Prof. Mohammad Hassan Assareh
- Dr. Seyed Bagher Mahmoodi
- Eng. Morteza Ebrahimi Rastaghie
- Dr. Alireza Babaei
- Prof. Mohammad Khanjani

At the beginning of the ceremony, Prof. Sharifi Tehrani, chairman of the Department, welcomed and thanked the audience comprised of university professors and members of the research institutes, experts and administrative authorities in the field of Agriculture and Natural Resources, a number of authorities and fellows of the Academy and the above mentioned selected engineers in 2022.

Prof. Abbas Sharifi Tehrani, Prof. Salehi, Vice President for Research and Deputy President of the Academy, and the 7 awardees delivered brief lectures.

At the concluding part of the ceremony, Tablets of Appreciation were given to the awardees.

- The Necessity to Formulate and Implement Strategic Plans to Control Parasitic
- Infection in Veterinary Medicine, Prof. Seyed Hossein Hosseini, Faculty of Veterinary Medicine, University of Tehran;
- A Review of the Pathogenesis and Pathology of COVID- 19, Prof. Farhang Sasani, Faculty of Veterinary Medicine, University of Tehran;
- Estimation of Economic Losses of Some Animal Diseases, Dr. Hessameddin Akbarein, Faculty of Veterinary Medicine, University of Tehran

New Issue of the Journal of the Department of Agricultural Sciences

The new issue of the Strategic Research Journal in Agricultural Sciences and Natural Resources is published by the Department of Agricultural Sciences of the Academy.

The issue includes the following articles by scholars and experts in agricultural and natural resources:

Passive Defense Strategic Analysis in the Development of Nuclear Technology Applications in Agriculture and Food Industry

H. Zaki Dizaji, Gh. R. Jalali, H. Zaki Dizaji, R. Ghiasvand

Controlling Significance of the Effective Parameters in Environmental Conditions of Commercial Greenhouses

G. Zarei, J. Javadi Moghaddam, H. Faridi

Water Erosion and Sediment Production Status in Iran: Statistical and Comparative Analyses

M. Arabkhedri

Biodiversity, Climate change, Food system, Non-wood products, Wood products

M. Zobeiri; M. Makhdom, J. Fegghi; N. Mobarghei, M. Jourgholami

Analysis of Time Management Skills of Agriculture and Natural Resources Students

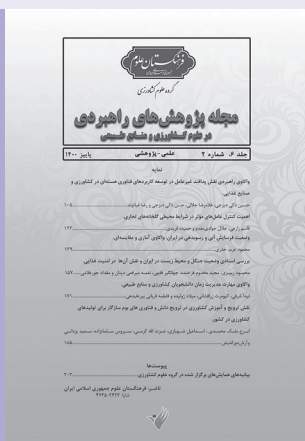
L. Sharafi, K. Zarafshani, M. Zhoolideh, F. Ghorbani Piralidehi

Status Quo Search of Agricultural Extension and Education Eco-compatible Technologies in Iran

I. Malakmohammadi, I. Shahbazi, E. Karmi, S. Salmanzadeh, S. Yazdani, A. Dourandish

This issue also contains the English abstracts of the above articles.

Issued statements of the seminars held by the Department are presented in the appendices of the Journal.

- Effective dimensions and components of the promotion of the fourth generation university: Qualitative analysis viewpoint of higher education system's experts / K. Azar and F. Rabbanikhah
- Providing a model of industry-university relationship in Tehran: Case study / F. Hoseinloo, A. Zamane Moghadam and R. Sorani Yancheshmeh

The 92nd issue of the Iranian Journal of Engineering Education includes Prof. Javad Feiz's note and the following articles by professors and experts in different fields of engineering education:

- Identifying, prioritizing and evaluating the degree of adaptability of the skills required by industrial engineering graduates to enter the labor market / H. R. Zarghami, M. Jafari and S. Izadkhah
- Online classroom management: Views of basic sciences and engineering faculty members of Iran University of Science and Technology / S. Amirkhani and M. Taghizadeh
- Investigating research ethics scale in engineering graduate students / H. Pakmehr
- Dimensions and components of training quality of faculty members: A meta-synthesis study/ M. Darabi
- Integration in architecture education, rethinking the issue by "Rhetorical Situation" Model/ Z. Nadimi, Z. Tafazzoli and K. Mendagari
- Phenomenology of lived experience of educational leadership of the heads of the Department of the Faculty of Engineering of Urmia University / A. P. Y. Kandi and M. Hassani

English abstracts of the articles and the introduction to a book are among the other topics presented in this issue of the Journal.

Specialized Meeting of the Division of Pathobiology

On Thursday, January 27th, a specialized meeting of the Division of Pathobiology of the Department of Veterinary Sciences of the Academy was held semi-virtually in the presence of the fellows, associate fellows and invited scholars of the Department and professors of several universities.

At the beginning, Prof. Mohammad-Gholi Nadalian, chairman of the Department of Veterinary Sciences of the Academy stated that "Every year the Department holds several scientific meetings during which updated scientific findings are presented. As the promotion and publication of scientific works are among the main stated goals of the Academy, we make every effort in this direction."

Following the meeting, Prof. Hassan Tadjbakhsh as a keynote speaker, said that the study of various parasitic, viral and infectious diseases is very important and is in need of undivided attention.

Afterwards, Prof. Mohammad Vojgani, Secretary of the meeting and chairman of the Division of Pathobiology of the Department, thanked the participants and addressed the objectives of the meeting. After introducing the lecturers, he added that what is important in the discussion of parasitic diseases and damages that are resulted, is the necessity to formulate the strategic plans for them so that we can prevent their possible damages and minimize them.

Then, the following lectures were delivered:

terms. He was also the head of the working group for selecting prominent engineers, prominent engineering professors and prominent young engineering researchers, selected by the Academy.

Prof. Towfighi's executive and academic positions include: Minister of Science, Research and Technology; Head of the Office for Technology Development and Innovation in Oil and Gas Industries; Secretary of Oil, Gas and Coal Industry, Technology and Innovation Development Headquarters, Vice-President for Science and Technology; Senior Advisor to the Minister of Science, Research and Technology; Head of the Faculty of Energy, Sharif University of Technology; Chairman of the Higher Education Development Council; Chairman of the Higher Education Planning Council; Deputy Minister of Education; Head of the Institute for Research and Planning in Higher Education; Vice Chancellor of Tarbiat Modares University and Head of the Faculty of Engineering, Tarbiat Modares University.

New Issues of the Iranian Journal of Engineering Education

The 91st issue of the Iranian Journal of Engineering Education has been published by the Department of Engineering Sciences of the Academy.

The Journal includes the following articles contributed by professors and experts in different fields of engineering education:

- The effect of evaluation with feedback on the academic achievement of engineering students in virtual education / M. Mirzavaziri and A. Karimpour
- Why Iranian universities have not been successful in implementing e-learning systems. (Comparative analysis of Iranian and Turkish universities in the face of the Coronavirus Pandemic)/ G. A. Montazer and M. Farazkish
- Providing a framework for human resource development for engineering students based on mentoring program / A. Keykha and S. M. Mirkamali
- Analysis of the current situation and identification of alternative approaches to internship learning environments in engineering curricula of Ferdowsi University of Mashhad / A. Mohammadzadeh Ghasr, M. Karami and H. Jafari Suni
- The role of critical thinking and entrepreneurial spirit in predicting academic burnout and academic procrastination of technical and engineering students of Tabriz University / D. Tahmasebzadeh Sheikhlar A. Pashaei Fakhr and F. Kashi

Emergence of New Strains (Prof. Elahe Elahi)

- The Role of Engineering Education in Strengthening the Entrepreneurship Ecosystem of Women (Dr. Zahra Rahaei)
- The Role of Soft Skills for Engineering Graduates (Dr. Fatemeh Mohajerani)
- What Did We Learn from the Coronavirus Crisis? (Prof. Masoumeh Nasiri-Kenari)

The meeting continued with questions and answers given to them and a summary was prepared at the end.

Meeting on Women and Scientific Societies

On Wednesday, December 1st, The Office of Women Affairs in Engineering Sciences of the Academy held the second meeting virtually on “Women and Scientific Societies” of the series of meetings to promote the role of women in science and technology. The participants included the members of Women Council on Science and Technology of the Academy, the Commission of Scientific Associations of the Ministry of Science, Research and Technology, a number of liaisons of scientific societies of engineering and basic sciences.

At first, Prof. Kaghazchi, head of the Women Council in Science and Technology of the Academy, welcomed the audience and gave an account on the scientific societies and their importance.

Then, Prof. Jalai, secretary of the Scientific Associations Commission, thanked the Academy for addressing this issue, and explained the importance of the role of women in science and technology, and emphasized the effective cooperation of the Academy with scientific societies.

The meeting continued with Prof. Daneshkhah’s speech on the experience of the Iranian Mathematical Society in establishing the Women’s Committee and its challenges and achievements.

Prof. Falahati also presented a speech on the women in technology and engineering with emphasis on the structure of higher education in Iran.

At the end, Prof. Roshanfekr, secretary of the meeting, summarized the topics of the meeting.

New Appointment

Regarding the advisory view of the Public Council of the Department of Engineering Sciences of the Academy, Prof. Davari Ardakani has appointed Prof. Jafar Towfighi as the new chairman of the Department of Engineering Sciences for a two-year term. Prof. Davari Ardakani expressed his gratitude to Prof. Eslami, former chairman of the Department, for his efficient services during his term.

Born in 1955 in Tehran, Prof. Jafar Towfighi holds a PhD in Chemical Engineering from the Polytechnic Institute of Bucharest, Romania. He is currently a full professor at Tarbiat Modares University. Prof. Towfighi has been a fellow of the Academy since 2016. He was the chairman of the Division of Chemical Engineering, Department of Engineering Sciences of the Academy, for several

This was followed by a roundtable discussion on the topic. The lecturers answered to the questions set forth by the participants and exchanged views on the existing problems and solutions to remove the existing obstacles.

Iranian Scientists Receive the COMSTech International Book Award

Published by Springer International Publishing in 2019, the book titled “*Computational Continuum Mechanics of Nanoscopic Structures*” won the 2021 Best Scientific Book award of COMSTech. This work is coauthored by Prof. Hashem Rafiei-Tabar, associate fellow of the Department of Basic Sciences of the Academy, and Professor, Medical Physics and Engineering Department, Shahid Beheshti University of Medical Sciences; and Dr. Ismail Ghavanloo and Prof. Seyed Ahmad Fazlzadeh, Faculty Members, School of Mechanical Engineering, Shiraz University. The book was unveiled in 2019 in the honoring ceremony of *Abu Reihan Biruni* at the Academy of Sciences of the Islamic Republic of Iran.

In Prof. Rafiei-Tabar’s view, one of the distinguishing features of the book is that it is the result of the collaboration between Shiraz University and Shahid Beheshti University of Medical Sciences. He added that the book’s innovative aspect is that it employs the advanced views of Mechanics of continuous systems to analyze fragmented systems, especially in the field of nano. Moreover, the cutting-edge approaches of this work help us study biological systems.

The book offers a comprehensive treatment of nonlocal elasticity theory as applied to the prediction of the mechanical characteristics of various types of biological and non-biological nanoscopic structures with different morphologies and functional behavior. It combines fundamental notions and advanced concepts, covering both the theory of nonlocal elasticity and the mechanics of nanoscopic structures and systems.

Compiled in 12 chapters and 281 pages, the book is suitable for use by a wide range of graduate students, researchers and scientists in different disciplines including nanotechnology, computational physics and mechanical engineering.

A Report on the Meeting on the Role of Women in Engineering Education

The Workgroup on the Status of Women in Engineering Sciences of the Academy held a meeting on the Role of Women in Engineering Sciences on October 26th. This was one of the specialized meetings of the 7th Iran International Conference on Engineering Education held in collaboration with the Iranian Society of Engineering Education, Amirkabir University of Technology and the Academy from October 25-28.

Prof. Tahereh Kaghazchi, head of the Workgroup of Women and the Women Council in Science and Technology of the Academy, chaired the meeting in which a number of the members of the Women Council delivered the following lectures:

- Nucleotide Sequence Changes in the Genome of the SARS-Cov-2 Virus: Consequence for the

in turn, delivered short speeches on their scientific achievements and area of expertise and thanked the Academy for holding this ceremony.

New Issue of Nameye Oloom Paye Quarterly

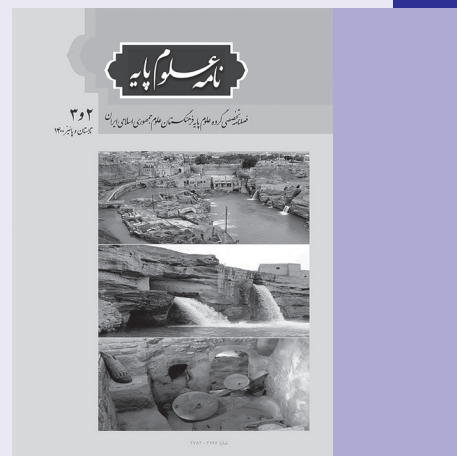
The summer and fall issues (No. 2 & 3) of “*Nameye Oloom Paye*” specialized quarterly are published by the Department of Basic Sciences of the Academy.

This quarterly publishes educational and research issues in the fields of mathematics, physics, chemistry, earth and life sciences. It prioritizes the basic issues and challenges in the fields of basic sciences, educational and research policies, raising the level of knowledge and research in the country, promoting the level of communication between scientists of basic sciences and other scientific fields and society as a whole. It develops the attitude of integrated sciences and interdisciplinary activities, disciplines while explaining the importance of these attitudes in solving contemporary problems of society and sustainable development.

The journal contains an editorial and 28 articles contributed by academics and researchers in the field of basic sciences.

The following three books have also been reviewed and introduced: “Science; Endless Frontier”, “Rationality, Lifestyle, Science for Health” and “Coronavirus 2019 (Covid-19): Epidemiology, Pathogenesis, Diagnosis and Therapeutic Methods”.

The Academy of Sciences of IR Iran is the concessionaire, Prof. Mehdi Zare is the managing director and Prof. Ali Farazmand is the editor-in-chief of the journal. The editorial board is composed of Prof. Masood Ariannejad, Prof. Hashem Rafiee Tabar and Prof. Ahmad Shabani.

Webinar on the Brain Research in Iran: Prospects and Challenges

The Divisions of Physics and Biology of the Department of Basic Sciences of the Academy held a webinar on the Brain Research in Iran: Perspectives and Challenges on February 27th, using the virtual education infrastructure of the Institute for Advanced Studies in Basic Sciences.

The organizers of the event were Profs. Semnianian, Sheikh Jabbari and Valizadeh.

The object of the webinar was to clarify the dimensions of the rapid growth of knowledge and technologies in neuroscience and related sciences in the world, to identify the position of Iran and to explore the ways to reduce the gap between Iran and the leading countries in the world.

Five researchers and managers who have been active in research, leadership and policy-making in this field in recent years, delivered lectures in the webinar.

Fourth Issue of the Biannual Journal of Human Sciences Development

The fourth issue of the *Biannual Journal of Human Sciences Development* is published by the Department of Human Sciences of the Academy.

The issue includes six articles:

Under the Skin of Iranian Humanities; Duel of Actors and Structures- Maghsoud Farasatkha

A Longitudinal Research about Women Situation in University over a Three-decade Period, from 1991 to 2021- Shamsalsadat Zahedi

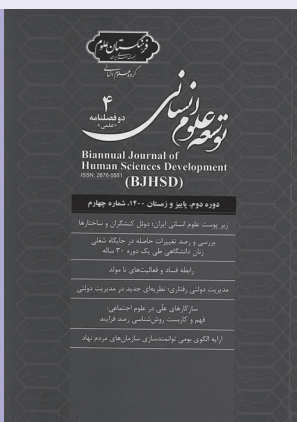
Corruption and Unproductive Activities- Abbas Shakeri, Fatemeh Rajabi

Behavioral Public Administration; a New Theory in Public Administration- Reza Vaezi, Leila Shams

Causal Mechanisms in Social Science: Understanding and Applying the Methodology of Process Tracing- Hassan Danaeefard, Behnam Shahaei

Providing a Local Model for NGOs Empowerment- Norouz Hajibabaei, Aliakbar Rezaei

English abstracts of the articles and the introduction to the book titled "*Afzal Al-tavarikh*" edited by Amin Eshraghi, are also among the topics presented in this issue of the Journal.

Honoring the Distinguished Young Researchers in Basic Sciences

At the seventh round of the Honoring Ceremony of Abu Reyhan Biruni Award for Distinguished Iranian Young Researchers in Basic Sciences, the Department of Basic Sciences of the Academy honored the five eminent Iranian young researchers in Biology, Geology, Chemistry, Physics, and Mathematics on Thursday, November 18th.

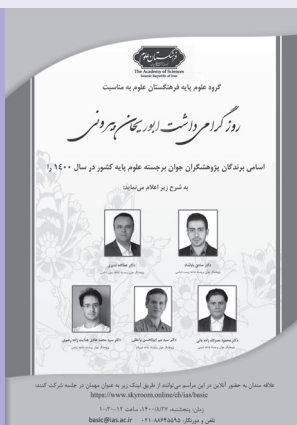
The attendees included president, vice-president for research and deputy president, chairman, fellows, associate fellows and invited scholars of the Department of Basic Sciences of the Academy.

The award winners of 2021 are:

Dr. Sadegh Babashah (Biology), Dr. Attaollah Nadiri (Geology), Dr. Mahmood Nasrollahzadeh Bani (Chemistry), Dr. Mir Abolhassani Vaezi (Physics), Dr. Seyed Mohammad Hadi Hedayatzadeh Razavi (Mathematics).

Prof. Reza Davari Ardakani, Prof. Ali Akbar Salehi, Prof. Moore, Prof. Sobouti and Dr. Iman Eftekhary delivered speeches in this ceremony.

Prof. Shamsi Shahrabadi, Prof. Zare, Prof. Toomanian, Prof. Sheikh Jabbari and Prof. Moosavi Movahedi introduced the five eminent young researchers. At the end of the ceremony, the laureates,

Ideal Future of Science and Technology in Iran, Dr. Gholam Ali Montazer

- Futures Studies: The Status of Science, Technology and Innovation of Iran in the Region and the World, Prof. Ahmad Shabani
- Solidarity and Social Asset in Iranian Social Order, Dr. Mir-Taher Mousavi
- The Key Decision-making Tool at the Present Time is Foresight and Future Observation, Mahkameh Taati

The concluding part of the meeting was devoted to the questions posed by the audience and the answers given to them presided by Dr. Maknoon and the issues raised in the meeting was summed up.

Condolence Message of the Chairman of the Islamic Sciences Department of the Academy on the Death of Professor Van Ess

Ayatollah Prof. Seyed Mostafa Mohaghegh Damad, chairman of the Department of Islamic Sciences of the Academy, issued a message of condolence on the occasion of Professor Josef Van Ess's demise. He was a prominent German Islamic scholar and emeritus professor at the University of Tübingen:

The message is as follows:

I hereby announce the death of Prof. Josef Von Ess, an emeritus professor at the University of Tübingen, Germany, one of the great and famous scholars of theology, especially Islamic discourse. Pof. Van Ess work on Islamic discourse is a lasting memorial to this remarkable researcher. He was invited to Iran several times for theological and interfaith talks.

I express my condolences to all the masters of knowledge and virtue, especially the esteemed professors and researchers of theology, for the loss of this unique Islamic scholar. May his soul rest in peace. For the general public of knowledge, I ask for continuous health and honor from God.

departments in this regard and emphasized the need to pay attention to the statements and reports of the Academy by decision-making centers.

Then, Dr. Maknoon suggested that in order to start the work, the reports on the situation of science in Iran prepared by the scientific departments of the Academy and the existing reports in the Ministry of Science, Research and Technology on foresight should be studied by two working groups and ten key questions should be surveyed and extracted from the analysis of these reports.

At the end of the meeting, Prof. Moztarzadeh thanked the attendees and emphasized that the activities of the Council would be followed based on its job descriptions. It was also decided to review the reports of the scientific departments and scientific centers.

Honoring the World Future Day

Each year, the Academy of Sciences of IR Iran holds a ceremony on the occasion of March 1st, the World Future Day. This year, the ceremony was held with the theme of “Science, National Order and the Future; Knowledge for the Homeland” on Monday, February 28th, 2022. The event was hosted by the Secretariat of Foresight Council in two sessions in the Academy’s Conference Room.

In the morning session, short speeches were delivered by: Prof. Reza Davari Ardakani, president of the Academy; Prof. Seyed Mostafa Mohaghegh Damad, chairman of the Department of Islamic Sciences of the Academy; Dr. Reza Maknoon, chairman of the Division of Civil Engineering of the Department of Engineering Sciences of the Academy; Prof. Fathollah Moztarzadeh, fellow of the Academy and secretary of the Foresight Council; Prof. Mohsen Bahrami, professor of the Amirkabir University of Technology; a member of the Foresight Council; and Dr. Jerome Glenn, director of the Millennium Project.

The afternoon session was presided by Prof. Hassan Zohoor, fellow of the Academy. The lecturers of the session were: Prof. Ahmad Shabani, associate fellow of the Department of Basic Sciences of the Academy; Dr. Saeed Vakili, Deputy Minister of Planning, Supervision, and Spatial Planning of the Plan and Budget Organization; Dr. Gholam Ali Montazer, professor of the Tarbiat Modares University; Prof. Farshad Momeni, associate fellow of the Department of Human Sciences of the Academy; and Dr. Mir-Taher Mousavi, professor of the University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences.

The topics of the lectures were as follows:

- Foresight and Development, Prof. Reza Davari Ardakani
- Foresight and Calculation, Prof. Seyed Mostafa Mohaghegh Damad
- Science, National Order and the Future, Prof. Fathollah Moztarzadeh
- Towards the Future in a Different World, Prof. Mohsen Bahrami
- Our Country, Iran, and the Future, Dr. Reza Maknoon
- Work and Technology 2050, Dr. Jerome C. Glenn
- Spatial Planning, Dr. Seyed Hamid Pourmohammadi
- Future-Scaring Shocks: Origins, Outcomes and Solutions, Prof. Farshad Momeni
- The Shadow of the Rigidity of Higher Education Inputs Trend: The Inflexibility Factor of the

on the activities of the secretariat in relation to the upcoming World Future Day,

It was also decided to set up a sub-group of the Foresight Council, chaired by Dr. Maknoon and entitled “Studies on the Current Challenges of Iran and Foresight”.

Meetings of the Secretariat of the Foresight Council

The Secretariat of the Foresight Council also held various meetings in the Fall of 2021 and the Winter of 2022.

Dr. Maknoon suggested the following actions of the Secretariat of the Council regarding the implementation of the regulations of the Council dated November 21st:

1. Creating a database:

- World Foresight Centers
- Powerful countries
- Emerging economy countries
- Middle East countries
- Scientific centers of Iran
- Reports of the scientific departments of the Academy
- Decision making centers in Iran

2. Creating a network:

- Network of the scientific centers of Iran
- Network of the scientific departments of the Academy
- World foresight centers network

3. Developing a foresight model

4. Explaining the situation of science in Iran

5. Meta-analysis of studies conducted so far in the Academy and scientific centers

6. Developing training programs

7. Planning for science and technology communications

8. Comprehensive and systematic approach to the future

9. Science watch center

10. Compilation of a statement

Afterwards, Prof. Semnanian thanked the chairman for convening the meeting and suggested that in advancing the goals of the Council, to determine the share of theorizing and planning, identify the addressees of the statement or reports, and take steps in the direction of macro guidance. He also proposed to formulate the 2022 plan and compile the Council’s plans based on short-term, medium-term, and long-term goals.

The meeting continued with Prof. Shabani’s detailed report on foresight and futures studies: Quantitative and qualitative indicators in top documents and a description of the current situation in higher education.

Prof. Sharifi Tehrani and Prof. Nadalian also explained the work done in their respective

methods of foresight in the developed countries. He stated that for foresight, we need accurate and reliable statistics and reports on the current state of science and technology. He further explained the suggestions of the secretariat of the Council regarding the decision making on the priorities and span of foresight in the Academy for discussion and exchange of views of the members.

Prof. Davari, referring to the issue raised by him in the previous meetings of the World Future Day that “we are our future”, explained the planning procedure and the need for foresight and stressed that for foresight, we should start by recognizing the current situation. Prof. Salehi and Prof. Mohaghegh Damad also confirmed this view.

Afterwards, Prof. Bahrami, referring to the role of the Academy and the involvement of science and technology, suggested the council to issue a statement. Referring to the current historical period. Dr. Maknoon also pointed out the need to link the decision-making system and the knowledge system in this regard.

After discussing the issue by other professors and exchanging of views, it was decided to study and analyze the identification of the current status of science and technology in Iran.

The meeting continued with the proposal of Prof. Moztarzadeh for the full membership of Prof. Bahrami, Dr. Maknoon and Prof. Manouchehri in the Foresight Council was approved.

It was also decided to hold the Foresight Council meetings of the Academy on a monthly basis.

On January 26th, the second meeting of the Foresight Council of the Academy was held.

Chaired by Prof. Davari Ardakani, the second meeting of the Foresight Council of the Academy in the new term was held semi-virtually. The attendees included Prof. Salehi, Vice President for Research and Deputy President, Prof. Moztarzadeh, secretary of the Foresight Council, Prof. Mohaghegh Damad, Prof. Moore, Prof. Ahmadi, Prof. Eslami, Prof. Nikbakht Borujeni, Prof. Momeni, representatives of the scientific departments, Prof. Bahrami and Dr. Maknoon as the members of the Council.

At the beginning, Prof. Moztarzadeh stated that according to the approval of the Foresight Council dated November 21st on the “Studies on the Status of Science and Technology in Iran”, we invited speakers to deliver their lectures in ten minutes each. Detailed lectures will be given at the future meetings of the Secretariat of the Foresight Council.

Then the following lectures were delivered:

- Futurism, the Status of Science, Technology and Innovation of Iran in the Region and the World, Prof. Ahmad Shabani, associate fellow of the Academy
- A Glance at the Trend of Science and Technology in Iran in the 2nd decade of 21st Century, Prof. Gholam Ali Montazer, Tarbiat Modares University

Afterwards, there was a discussion and exchange of views on certain issues and recommendations were made.

In his brief speech, Prof. Davari thanked the lecturers and the members for their comments. He emphasized that the contents of the lectures should be considered on the next World Future Day with regards to the importance of foresight and the important challenges of the country.

The meeting continued with the report of Prof. Bahrami, secretary of the next World Future Day,

Ardakani awarded him a fellow membership card.

Afterwards, the following associate members were elected by secret ballot as the new fellows of the Academy:

- Prof. Abbas Shakeri, Prof. Ezatollah Naderi, and Prof. Reza Nilipour, from the Department of Human Sciences
- Prof. Megerdich Toomanian and Prof. Mohammad Mehdi Sheikh-Jabbari, from the Department of Basic Sciences
- Prof. S. M. Mehdi Kiaei, from the Department of Veterinary Sciences
- Prof. Mohammad Soltanieh and Prof. Javad Faiz, from the Department of Engineering Sciences

Moreover, the associate membership of Prof. Rahim Zaare-Nahandi, from the Department of Basic Sciences, was approved for a four-year term.

Following the meeting, on the occasion of National Tree Planting Week, a sapling was planted by each fellow in his name in the courtyard of the Academy.

Foresight Council Meetings

On November 20th, the first meeting of the Foresight Council of the Academy was held.

Presided over by Prof. Davari Ardakani, the first meeting of the Foresight Council of the Academy in the new term was held semi-virtually. The attendees included Prof. Salehi, Vice President for Research and Deputy President, Prof. Moztarzadeh, secretary of the Foresight Council, Prof. Mohaghegh Damad, Prof. Ahmadi, Prof. Nikbakht Borujeni, Prof. Moore, representatives of the scientific departments, Prof. Bahrami, Dr. Maknoon and a number of the authorities of the Academy.

At the beginning, Prof. Davari welcomed the guests and emphasized the need for future planning by the Academy.

Then, Prof. Moztarzadeh presented a detailed report on the objectives, job descriptions, actions taken and actions being implemented by the secretariat of the Foresight Council and the conventional

On March 13th, the Scientific Council held its 509th meeting.

At the beginning, Prof. Faraji Dana, the secretary of the academy, emphasized that the scientific departments should prepare and submit their meetings' programs and activities in the next year.

Then, Prof. Sharifi Tehrani, chairman of the Department of Agricultural Sciences, presented a report on holding the Seventh Honoring Ceremony of the Outstanding Engineers in Agriculture and Natural Resources of the country, held on March 9th at the Academy. He considered the expression of important challenges related to the specialized fields of each of the chosen personalities as one of the advantages of this round of the event, which was turned into a scientific seminar as well.

The meeting continued with the proposal of the Department of Human Sciences for the collaboration of Prof. Mahmoud Mehrmohammadi, professor of Tarbiat Modares University, as a guest scholar for a two-year term was presented and approved. Then the extension of the associate fellowship of a professor proposed by the Department of Engineering Sciences was approved. This will be passed to the General Assembly for final approval.

The topic of the "Scientific Award of the Academy of Sciences" was raised at the meeting. After exchanging views, it was decided to implement the regulations of this award, already approved by the General Assembly in 2007.

Also, the workgroup formed by Prof. Faraji Dana for the nomination of a professor to be awarded the First Governmental Medal of Science, will be also responsible for the proposal of the selected professor to receive the Scientific Award of the Academy. The secretary of the academy should follow up and take action concerning the creation of "Academy Scientific Award Fund".

At the end of the meeting and after discussion and exchange of views, the necessity of establishing a "Publishing Council" in the Academy was emphasized and it was decided that this council be in line with the programs approved by the General Assembly and the Scientific Council. Chaired by the Vice-President for Research and with the presence of the editors of the Academy journals, the Council meetings should be convened regularly for "standardizing", "policy-making" and "organizing" the Academy's publications.

General Assembly Meeting

On March 3rd, the General Assembly of the Academy sat for its 128th meeting in which 42 fellows participated semi-virtually.

Prof. Davari Ardakani, chairman of the meeting, welcomed Prof. Reza Faraji-Dana, the new secretary of the Academy to the General Assembly meeting and thanked him for accepting the responsibility as the secretary of the Academy and wished him success in this position. He also thanked Prof. Fathollah Moztarzadeh, secretary of the Foresight Council, and his colleagues for holding the World Future Day in the Academy and for the interesting speeches delivered in the event.

Following the approval of the previous meeting's minutes, Prof. Seyed Mohammad Ghari Seyed Fatemi, a new fellow of the Academy who participated in the General Assembly meeting for the first time, delivered a speech entitled "Two Contemporary Human Rights Paradoxes". Then Prof. Davari

On February 6th, the Scientific Council held its 507th meeting.

At first, Prof. Davari welcomed the audience and said that he is glad to have Prof. Towfighi as the new chairman of the Department of Engineering Sciences of the Academy and wished him success in this position. He also expressed his gratitude to Prof. Eslami, former chairman, for his efficient services during his term.

Referring to the proposed research topics by Prof. Salehi, Prof. Davari stated that what is clear in these proposals is the role and position of the human sciences and scientists and experts in human and social sciences of the country. Therefore, due to the significance of the human science in our current historical situation, the Department of the Human Sciences of the Academy should be developed. Then Prof. Mohaghegh Damad suggested that an interdisciplinary division of the Departments of Human Sciences and Islamic Sciences be set up to address the issues that the country is facing and find solutions for them.

The meeting continued with the approval of the minutes of the previous meeting. Then, the following topics were discussed and decided upon:

- The nominations of the Department of Agricultural Sciences for honoring outstanding engineers in agriculture and natural resources in 2022;
- The Academy's spiritual and scientific support for the 4th International Conference on Welding and Non Destructive Testing;
- The extension of the collaboration of five guest scholars with the Department of Agricultural Sciences and four guest scholars with the Department of Engineering Sciences for a two-year term.

Then, Prof. Salehi, explained the macro plans and topics of the planned think tanks and working groups, noting that the Academy does not want to do academic work, but intends to enter the issues affecting the society as an assembly of the country's elites. He said that it is intended to set up think tanks on important and related issues with the participation of the departments of the Academy. In the first step, six think tanks of artificial intelligence, water, natural hazards, climate change, social harms, and economic challenge were proposed. The budget and planning working group was another proposal. Prof. Salehi added that the topic of the Seventh Development Plan is currently being considered and plans are under way to examine this matter as well.

On February 27th, the Scientific Council held its 508th meeting.

Having ratified the minutes of the previous meeting, the following topics were decided upon in the meeting:

- Fellowship proposal of a number of associate fellows by the Department of Human Sciences, Department of Veterinary Sciences and Department of Engineering Sciences of the Academy. These will be referred to the General Assembly for final approval;
- Extension of the associate fellowship of a professor proposed by the Department of Engineering Sciences. This will be passed to the General Assembly for final approval;
- Extension of the collaboration of nine guest scholars with the Department of Human Sciences, three with the Department of Engineering Sciences and one with the Department of Agricultural Sciences for a further two-year term.

to the division of “academies” into the East and West Blocks and their most important activities, and stated that in some academies of the world, the middle side has been considered: for example, they are both researching and advising the government on major issues. He added that after the Islamic Revolution in Iran, this idea for the establishment of the Academy was taken into consideration. It means that the Academy would be the observatory of science and technology in the country, report to stakeholders, legislators and decision makers, and look to the future to see where the country should go.

He continued that the work that has been done in the Academy so far is very significant, but in recent years, the status of financial resources has not been appropriate. As a result, the Academy has lagged behind the work that has always been in the forefront. If sufficient credits are allocated to the Academy by the end of the year, we can allocate credit to research activities and projects, and we will see a good leap in the activities of the academy.

Prof. Faraji Dana further emphasized the need for continuous interaction with the Planning and Budget Organization and the Administrative and Recruitment Organization. He also pointed out that the position of the Academy is high and its statute has huge potential capacity that should be activated properly. He added that this can be done with the necessary resources for investment and with the opinion of the Scientific Council and finally the General Assembly. He also considered the sympathetic criticism of the current trends of the country in a confidential manner as one of the important actions of the Academy.

Emphasizing the need for the realization of the organizational chart and the good capacities envisaged in it, Prof. Faraji Dana said that the Scientific Council is the General Council of the Academy, which works in order to implement the macro policies approved by the General Assembly of the Academy. On the other hand, it is expected that all the scientific work of the Academy will be discussed and decided in this council, and if necessary, be submitted to the General Assembly. Therefore, it is necessary that the meetings of this council to be held regularly, and to deal with current scientific issues and major scientific issues of the academy, and the affairs of the academy should proceed unanimously. At the end, he said that the meetings of the board of directors have been formed. The main activities of the Board are policy-making and decision-making.

The meeting continued with the approval of the minutes of the previous meeting. Then, the following topics were discussed and decided upon:

- The nominations of the distinguished engineering professors, prestigious engineers and prominent young scientists in Engineering for 2022 Honoring Ceremony on Engineer’s Day
- Collaboration of two guest scholars with the Department of Basic Sciences for a two-year term;
- Membership proposal of an associate fellow by the Department of Basic Sciences and the extension of the associate fellow membership of two professors proposed by the Department of Engineering Sciences of the Academy. These will be referred to the General Assembly for final approval;

At the concluding part of the meeting, it was agreed that the scientific departments would take quick action to prepare and submit the departments’ programs for 2022 in line with the performance-based budgeting system.

cooperation with the academies of sciences of the neighboring and Islamic countries, the launching of macro and strategic research projects by the Academy, and the collaboration of researchers and faculty members on the advancement of scientific and research programs of the Academy.

Following the approval of the previous meeting's minutes, the proposal to increase the number of the Academy fellows was proposed and after discussion and exchange of views, referred to the General Assembly for final approval. Then, the topic of the invitation of the Minister of Science, Research and Technology to the Academy and expression of concerns and problems of science and higher education of the country was raised and agreed upon.

The meeting continued with passing the extension of the associate fellow memberships of a number of associate fellows of the scientific departments of the Academy. This will be referred to the General Assembly for final approval. Also, the extension of the collaboration of five guest scholars with the Department of Engineering Sciences was approved for a further two-year term.

At the end, the agenda of the 127th meeting of the General Assembly was read and approved.

On December 19th, the Scientific Council held its 505th meeting.

Following the approval of the previous meeting's minutes, the following topics were decided upon in this meeting:

- Membership proposal of two associate fellows and the extension of the associate fellow membership of a number of professors proposed by the Department of Basic Sciences and the Department of Human Sciences of the Academy. These will be referred to the General Assembly for final approval;
- Collaboration of three guest scholars with the Department of Agricultural Sciences and seven guest scholars with the Department of Veterinary Sciences for a two-year term;
- Extension of the collaboration of two guest scholars with the Department of Veterinary Sciences and three guest scholars with the Department of Engineering for a further two-year term.

At the concluding part of the meeting, following the proposal of Prof. Eslami, it was decided that the Academy would pursue the awarding of "Scientific Award of the Academy of Sciences" (Medal of the Academy of Sciences) whose regulations have already been approved by the General Assembly of the Academy. It was also decided that a report on this issue be presented by the Office of the President of the Academy at the next meeting of the Scientific Council.

Prof. Salehi, also suggested that an award namely "Maryam Mirzakhani" be planned and awarded by the Academy. It was decided that the Division of Mathematics of the Academy would consider this matter and propose a plan to the Scientific Council.

On January 9th, the Scientific Council held its 506th meeting.

At first, Prof. Davari thanked Prof. Faraji Dana for accepting the responsibility as the new secretary of the Academy and wished him success in this position. He also expressed his gratitude to Prof. Namazi, former secretary, for his efficient services during his term.

Prof. Faraji Dana, in turn, thanked Prof. Davari Ardakni for his appointment and expressed good wishes for Prof. Namazi's health. Then he focused on the high position of the Academy and referred

Academy since 2008. He was the chairman of the Division of Electrical and Computer Engineering, Department of Engineering Sciences of the Academy, for several terms.

Prof. Faraji-Dana was the president of the UT from 2002 to 2005. In the 11th government of IR Iran, he was the Minister of Science, Research and Technology for one year. He was also Advisor to President in Scientific and Educational Affairs from 2014 to 2021.

Briefly stated, Prof. Faraji-Dana's other executive and academic positions include: Senior Advisor to the president of the UT; Head, Tehran Electrical and Electronics Engineers Association; President, Iranian Society of Engineering Education; Head, UT Informatics Center; Dean, School of Electrical and Computer Engineering, UT; Dean, College of Engineering, UT.

Scientific Council Meetings

The Scientific Council of the Academy held six meetings in the Fall of 2021 and the Winter of 2022. The meetings were chaired by Prof. Reza Davari Ardakani and the attendees included the heads of the scientific departments, secretary, vice president for research and deputy president, and secretary of the Foresight Council of the Academy.

On October 10th, the Scientific Council held its 504th meeting.

At the beginning, Prof. Ali Akbar Salehi presented a report on the actions taken in the recent month in the vice-presidency for research and scientific and international relations, particularly with the elite residing abroad. Prof. Salehi stated that, "the Academy is trying to develop a roadmap for its activities and hopes to benefit from the views and suggestions of the Council members and scientific departments in this respect". The Council members emphasized the development of scientific

pillars of interactions between the countries of the world and added that economic interactions are very effective in stabilizing the relations between countries, but economic issues are considered as a superstructure, whereas common artistic and cultural relations between countries takes the strain in the interactions between the two nations and governments.

He also asked the presidents of the four Academies to update their statutes based on the country's needs and requirements. The meeting continued with presenting the reports on the five-year performance, plans and policies of the Academies, the detailed budget of 1400 and the audit and finance of 1399 of these Academies.

In this meeting, the presidents of the country's Academies described their activities during the past five years. This included: the role of Academies in the country, concluding memorandums of international relations with the world academies, research policy and presenting national strategies and collecting and introducing the historical achievements of the country in scientific, artistic and literary fields and cooperation and synergy with ministries and government agencies to solve the country's problems in the medical, cultural, scientific and literary sectors.

At the concluding part of the meeting, the following topics were discussed: the requests, recommendations and demands of the country's Academies, including how to award medals; allocation of financial credits; the need for linking and interaction of academies with universities, industry and agriculture; the need for the Supreme Council of the Cultural Revolution to pay attention to the role of Academies; paying more attention to the position of Academies in the related ministries and executive and governmental bodies; holding regular meetings of the heads of the Academies with relevant ministries; reviewing the statutes of Academies and paying attention to the presence of the Islamic Republic of Iran in scientific and artistic institutions and academies of the world.

Prof. Faraji-Dana Appointed as the Secretary of the Academy

Prof. Reza Davari Ardakani, president of the Academy, has appointed Prof. Reza Faraji-Dana as the secretary of the Academy. In a part of the written order, it is stated that, "In view of your proven scientific and moral competencies as well as background of your merit and wisdom in administrating the university affairs and the country's science, and considering the dignity and importance of the position of the secretary as a pillar of the academy, you are appointed to this position".

Prof. Reza Faraji-Dana, born in 1960 in Qom, holds a PhD in Electrical and Computer Engineering from the University of Waterloo, Canada, and is currently a full professor at the College of Engineering, University of Tehran (UT). Prof. Faraji-Dana has been an associate fellow of the

Board of Trustees Meeting

The meeting of the Board of Trustees of the Academies was held on December 27th. Dr. Mohammad Mokhber, First Vice President (1st VP) of IR Iran and the Chairman of the Board of Trustees, presided over the meeting.

The attendees comprised the Minister of Science, Research and Technology; Minister of Health and Medical Education; Minister of Culture and Islamic Guidance; Vice President of IR Iran for Science and Technology Affairs; Head, Administrative and Recruitment Organization; and the presidents and representatives of the four Iranian academies.

In this meeting, Dr. Mokhber emphasized that the four academies of the IR Iran, as the beacons and peaks of sciences, literature and arts, should provide intellectual assistance and advice for the government in running the country. He also stated that, “the government is obliged to benefit from the Academies to advance the basic and strategic affairs of the country. The existence of the Academies is of great significance, but their potential capacity has not been used well.”

The 1st VP emphasized the need to define the position and role of academies in the country. He also stressed the promotion of relations between the government and academies, and added: “The meetings of the Board of Trustees of the Academies will be held regularly with the presence of the ministers in the 13th Government.”

He said that the nation’s academics, particularly members of the Academies are the capital and honor of the country, and asked the Plan and Budget Organization as well as the Administrative and Recruitment Organization to allocate the necessary funds and solve the administrative problems and take steps to strengthen the country’s four academies.

Dr. Mokhber also referred to the concerns of the Supreme Leader in the field of Persian language authority and the science production movement, and emphasized that in addition to paying attention to the advancement of new technologies in the country, the strengths of Iranian-Islamic culture and art should be reflected to the world so that Persian language would become one of the major languages in the world. He added that the Academies should provide a model for interacting with universities and executive bodies in order to increase the skills and scientific capabilities of the university graduates.

The 1st VP considered the expansion of economic and artistic relations as the two important

Contents

■ Board of Trustees Meeting	4
■ Prof. Faraji-Dana Appointed as the Secretary of the Academy	5
■ Scientific Council Meetings	6
■ General Assembly Meeting	10
■ Foresight Council Meetings	11
■ Meetings of the Secretariat of the Foresight Council	13
■ Honoring the World Future Day	14
■ Condolence Message of the Chairman of the Islamic Sciences Department of the Academy on the Death of Professor Van Ess	15
■ Fourth Issue of the Biannual Journal of Human Sciences Development	16
■ Honoring the Distinguished Young Researchers in Basic Sciences	16
■ New Issue of Nameye Oloom Paye Quarterly	17
■ Webinar on the Brain Research in Iran: Prospects and Challenges	17
■ Iranian Scientists Receive the COMSTECH International Book Award	18
■ A Report on the Meeting on the Role of Women in Engineering Education	18
■ Meeting on Women and Scientific Societies	19
■ New Appointment	19
■ New Issues of the Iranian Journal of Engineering Education	20
■ Specialized Meeting of the Division of Pathobiology	21
■ New Issue of the Journal of the Department of Agricultural Sciences	22
■ Honoring Ceremony of the Outstanding Engineers in Agriculture and Natural Resources	23
■ Prof. Salehi's Appointment as the Head of the Mustafa Prize Scientific Committee	24
■ Report on the Activities of the Department of Agricultural Sciences	24
■ Naming a Street in Tehran after Professor Reza Davari Ardakani	24
■ Prof. Yaghoubi Recognized as a Lasting Scientific Personality in Renewable Energy	25
■ Prof. Mojtaba Shamisipour among the Top 10 Researchers in the Country	25
■ Honoring Prof. Ali Akbar Salehi in the 22 nd Popularization of Science Award	26
■ Prof. Gevork Gharehpetian Chosen as a Featured IEEE Author	26

OF GOD
NAME
IN THE

The Academy of Sciences
Islamic Republic of Iran

Newsletter, No. 77 & 78, Fall 2021 & Winter 2022, 21st year
News in Brief

Publisher: The Academy of Sciences of IR Iran

Managing Director: Prof. Reza Davari Ardakani

Editor in Chief: Prof. Reza Faraji-Dana

Executive Director: Seyed Ali Pezeshki

Translated by: Marjan Shojaei & Shekoufeh Sina

Edited by: Mahmood Alimohammadi

Art Director: Majid Mirabzadeh

Address: Academies & National Library Exit,
Shahid Haqqani Exp, Tehran, 1537633111, IR Iran,
POB: 19395/5318

Phone: +98 21 8864 5712, Fax: +98 21 8864 5598

E-mail: int@ias.ac.ir, Website: www.ias.ac.ir

